

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Regimine Ecclesiae Episcopalis In Octo Libros Distributus

Antonelli, Giovanni Carlo

Velitris, 1650

Liber Sextus. De Iudicijs Criminalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11401

IO. CAROLI ANTONELLI

SAC. THEOL. AC I. V. D. VELITERNI.

LIBER SEXTVS.

DE IVDICIIS CRIMINALIBVS.

S V M M A R I V M:

- 1 **D** Elieta, quae utraque lege prohibentur, aut puniuntur, sunt mixti fori.
- 2 Potest ecclesiasticus procedere contra laicos, quando crimina sunt adiuenta de iure canonico.
- 3 Violatio ieiunij, & fornicatio sunt plex à Iudice ecclesiastico tantum punitur.
- 4 Laici puniri possunt ab ecclesiastico Iudice, quoties committunt crimen, quo laeditur locus, vel res, seu persona ecclesiastica.
- 5 Item si offendant ministrum Curiae ecclesiasticae.
- 6 Tales ministri puniuntur ab eodem Iudice, cuius obsequio sunt deputati.
- 7 Laicus administrator loci pii à quo Iudice sit puniendus.
- 8 In criminibus notorijs potest Episcopus contra laicos cognoscere.
- 9 In ijs, quae concernunt animarum salutem, & publicam modestiam, & honestatem possunt laici per Iudicem Ecclesiasticum corripi.
- 10 Iudex Ecclesiasticus expellit meretrices de vicinia, & etiam de propria domo.
- 11 Cognoscit de pace fracta etiam contra laicos.
- 12 Punit eos, qui in excommunicatione perseverant.
- 13 Prohibere potest inhonesta spectacula, ludos, & choreas, ac superfluos ornatus virorum, ac mulierum.

14 Iudex

- 14 *Iudex ecclesiasticus potest punire laicos coram se delinquentes.* num. 7. vol. 4. Leo in *Thesaur. for. eccl.* par. 3. cap. 7. num. 69.
- 15 *Laicus accusatus coram ecclesiastico Iudice, si in ipsius Iurisdictionem consentiat, potest ab eodem puniri.* 2 Dico 2: quod potest ecclesiasticus procedere contra laicos, quādo crimina sunt adinuenta de iure canonico, seu habent originariam prohibitionem à Canonibus & non à legibus *Abb. loco cit. Leo d. cap. 7. num. 69.* vt in violatione
- 16 *Territorium Episcopi est tota Diocesis.* 3

C A P. I

Quæ sint, ac censeantur delicta mixti fori.

- 1 **D**ico 1. quod delicta, quæ vtraque lege prohibentur, aut puniuntur, canonica scilicet, & civilia, sunt mixti fori, vt tradunt omnes in cap. cum sit generale de for. compet. Decian. in tract. crimin. to. 1. lib. 4. cap. 25. num. 63. Bellett. *Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. §. 4. num. 8. Sperell. dec. 3. num. 15. Bald. in auth. clericus quoque nu. 7. C. de Episc. & cler. Zerol. in Prax. p. 2. ver. lūci §. 8. & 9. Oltrad. conf. 86. Bonacof. relat. in Syntag. opin. commun. tit. de Adulter. & c. cap. 9. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 2. num. 4. Bonacin. de censur. in par. disp. 1. q. 17. pun. 1. num. 14. Dian. p. 5. tract. 1. resol. 10. siue puniantur pœna corporis afflictina, vel pecuniaria, siue pœna excommunicationis *Abb. in d. cap. cum sit generale in fin. ver. alia regula est de for. compet. quod multo magis procederet, quando huiusmodi pœnæ essent impostæ à iure canonico specialiter contra laicos, vt in cap. contra Idolorum 26. 7. 5. Abb. loco cit. Bartholom. Socin. conf. 119.**
- 4 Dico 3. quod puniri possunt laici ab ecclesiastico iudice, quociens committunt crimen, quo læditur locus, vel res, seu persona ecclesiastica, puta si vsurpatur res ecclesiæ, aut si in ecclesia delinquitur, vel clericus offenditur: quia ob delictum in rem, vel in personam subijcitur quis iurisdictioni Iudicis habentis rem, vel personam subiectam c. super quibusdā de verb. signif. 10. de Anan. in cap. cum sit generale 8. in princ. num. 1. ver. quæ autem sint, & ibi Anton. de Butr. num. 5. ver. nota de for. compet. Oltrad. conf. 86. Bald. in d. auth. Clericus quoque num. 7. ver. & cōclude.
- 5 Idem dicendum est de laico offendente ministrum curiæ eccle-

- ecclesiasticę: hic enim punitur ab
 ecclesiastico iudice priuatiuē quo
 ad Iudicem laicum: quia offen-
 dens Iudicis familiam prorogat
 iurisdictionem eiusdem, cuius
 maiestas in suo ministro est offen-
 sa *l. nullum. C. de testib. Genuens. in
 Prax. Archiep. c. 10. Farinacc. cōf.
 134. vol. 2. Sperell. decis. 86. num. 3.
 & seq. Ricc. in Prax. for. ecclēf. p. 1.
 ref. 332. Paul. de Castr. in l. addictos
 num. 1. & 6. C. de Episcop. aud.*
- 6 Adde, quod tales ministri, si de-
 linquunt, puniuntur ab eodē Iudice,
 cuius obsequio sunt deputati
*l. 2. C. de offi. Mag. mil. Luc. de Pēn.
 in Rubr. C. de Apparitor. Præf. Urb.
 lib. 12.*
- 7 Ex his etiam infertur, quod lai-
 cus officialis, seu administrator
 alicuius ecclesię, seu loci pij de-
 linquens in re ecclesię, quam ad-
 ministrat, puniri potest à Iudice
 ecclesiastico *Ferr. qq. mor. par. 1.
 q. 30. num. 21. in hoc enim casu de-
 linquens quasi contrahit cum fo-
 ro ecclesię, cuius est res. glos. in
 l. hares absens §. proinde ver. debe-
 bit. ff. de iudic.*
- 8 Dico 4. quod in criminibus no-
 torijs potest Episcopus contra
 laicos cognoscere propter presū-
 ptam negligentiam Iudicis secularis,
 ut dicit *Aluat. in cap. pernicio-
 sām num. 21. de offi. ordin.*
- 9 Dico 5. quod in ijs, quę concer-
 nunt animarum salutem, & publi-
 cam modestiam, & honestatem,
 possunt laici per iudicem ecclesia-
 sticum corripri indifferenter *cap.
 noxit de iud. & tradunt DD. apud
 10 Barbof. de offi. & pot. Episc. p. 3. all.
 107. num. 31. Vnde expellere po-*
- 10 test meretrices de Ciuitate, aut
 de vicinia, ac etiam de propria
 domo, nē honestę familię inficiā-
 tur, ut decisū refert *Ricc. in collect.
 decis. 163. par. 1. Belletti. tit. de fauor.
 Cleric. re il. §. 4. num. 53. & seq. &
 alij sommuniter. ita etiam potest*
- 11 cognoscere de pace fracta etiam
 contra laicos *cap. super quibusdā
 vbi glos. ver. pro pace de verb. sign.
 12 Marant. de ord. iudic. par. 4. dist. 11.
 num. 13. atque eos etiam punire,
 qui in excommunicatione perfe-
 verant *Marant. vbi supra nu. 25.
 idemque dicendum de sponsalio-
 rum violatoribus, & similibus *Lay-
 man. lib. 4. tr. 9. cap. 2. num. 4. & alij.***
- 13 item prohibere potest spectacu-
 la inhonestā, siue ludos, & choreas
 diebus festis, ac superfluos orna-
 tus virorum, ac mulierum *Barbof.
 de offi. & pot. Episc. par. 3. all. 107.
 num. 35.*
- 14 Dico 6. quod Iudex ecclesiasti-
 cus potest punire laicos coram se
 delinquentes *l. nullum. C. de testib.
 vbi Doctores exemplificant in No-
 tario, procuratore, aduocato, te-
 stibus, ac alijs deliquentibus: co-
 ram Iudice, vide *Bart. in d. nul-
 lum Vulp. in Prax. iudic. for. ecclēf.
 cap. 41. num. 44.**
- 15 Dico 7. quod si laicus accusatus
 coram ecclesiastico Iudice in ip-
 sius iurisdictionem consentiat, po-
 terit ab eodem Iudice puniri:
 potest enim laicus prorogare iu-
 risdictionem ecclesiasticam *cap. si
 gnificasti de for. compet. Ferr. qq.
 mor. par. 1. q. 30. num. 18.*
- 16 Territorium autē Episcopi est
 tota Diocesis, ideoque omnes in-
 tra illam delinquentes punire po-
 test

test Gemin: in cap. cum Episcopus
nu. 2. de offic. ordin. Mart. de iurisdi.
p. 2. cap. 29.

§ V M M A R I V M.

- 1 Episcopus an punire possit suum
subditum delinquentem in loco
exempto.
- 2 Iudex secularis an possit punire
reum, qui in ecclesia delinquit.
- 3 Quanda excommunicatio lata
ab Episcopo liget subditos exi-
stentes extra territorium, siue
Diocesim.
- 4 An nuncius curie secularis cita-
re possit laicū existentē in ecclesia.

C A P. II

An Episcopus punire, & excom-
municare possit suum subdi-
ditum delinquentem in
loco exempto in-
tra fines sue
Diocesis,

Egatiuè resp. Vulp. in
Prax. for. eccles. cap. 1.
nu. 32. vbi dicit, quod
lata per Episcopum
censura contra luden-
tes, vel furtum, aut aliud crimen
cōmittētes, sicut non afficit subdi-
tos ludētes, vel furātes extra ter-
ritorium, seu diocesim Episcopi, ita
neque ludentes, seu furantes in
aliquo monasterio, vel conuentu
Regularium; quia sunt exempta
à iurisdictione ordinaria; & idēd
haberi debent, ac si essent extra
diocesim, ita etiam tenēt alij apud

Lezan. in sum. qq. reg. 10. 1. cap. 11.
numero 19.

Sed contrariū videtur verius:
quia quamuis monasterium, seu
cōuentus Regularium non sit sub
Episcopi iurisdictione, sufficit ta-
men, quod sit in illius territorio
cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6.
Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. resol.
108. & 109. Sperell. decisi. 51. nu. 28.
Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3.
all. 102. nu. 75. Vnde etiam Iudex
secularis punire potest reum, qui
in ecclesia delinquit: quamuis enim
locus ecclesie sit sacer, non tamē
desinit esse de territorio Princi-
pis secularis Roland. cons. 24. n. 7.
& 8. vol. 2. Clar. S. fin. q. 38. nu. 18.
Sperell. loco cit. nu. 27.

3 Si verò subditi sint extra Di-
cesim, tunc nequaquam possunt
ab Episcopo excommunicari cap.
2. de Constit. in 6. Nauar. in man.
cap. 27. num. 6. & alij communiter;
& idēd si Episcopus concedat mo-
nitorium cum excommunicatione
ad finem reuelationis, & sub-
diti tunc degant extra diocesim,
non tenerentur reuelare, etiam si
deinde reuertantur: tum quia ex-
communicatio non habet tractū
successiuum: tum etiam quia ex-
tra territorium iudicanti non pa-
retur impunē, vt in d. cap. 2. nisi
abfuerint post monitionem: tunc
enim excommunicatione ligātur,
licet existant extra territorium:
quia per citationem perpetuatur
iurisdictione c. proposuit de for. cōpet
Vulp. in Prax. iudic. s. 2. num. 13.

4 Addit Bart. in l. presenti num. 3.
C. de his qui ad eccles. confug. & in
l. plerūque num. 8. ff. de in ius voc.
Bald.

Bald. in l. 2. num. 9. C. de sacros. eccl. quod nuncijs Curie secularis potest citare laicum existentem in ecclesia: sed contrarium est verius ex cap. decet de Immun. eccl. in 6. ibi, omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat; unde etiam citatio prohibetur, a qua iudicium incipit §. fin. Instit. de Pœn. tem. litig. & est fundamentum ordinis iudiciarij, ut dicit Marant. de ord. Iudic. par. 6. tit. de citat. num. 1. quare ordinarij iure merito prohibere possunt, ne absque eorum licentia in locis immunibus citationum executio fiat iuxta d. cap. decet §. ordinarij, & tunc non solet eiusmodi licentia concedi, nisi pro reliquis locis immunibus extra ecclesie corpus existentibus, ut observat Sperell. dec. 51. num. 26. in fin.

S V M M A R I V M.

- 1 Degradatio duplex est, alia verbalis, alia realis.
- 2 Quae solemnitas requiratur in degradatione verbali, quando fit ad effectum, ut sequatur degradatio actualis.
- 3 Degradatio Clerici minoribus ordinibus, vel tonsura insigniti non est in usu.
- 4 Quid importet degradatio, quae non fit ad effectum, ut sequatur actualis.
- 5 Degradatio actualis est executio degradationis verbalis.
- 6 An degradatio actualis possit ab Episcopo non consecrato exerceri, & quid de verbali.
- 7 Iudex secularis in causa heresis, vel alterius mere ecclesiastici criminis cognoscere non potest.
- 8 Quid in alijs causis mixti fori.
- 9 Et quid si Episcopus ipse vult exequi suam sententiam, & simpliciter implorat familiam.
- 10 Saecularis magistratus sub poena excommunicationis cogitur ad praestandum auxilium ecclesiastico Iudici.
- 11 Quid si constaret de iniustitia sententiae Iudicis ecclesiastici.
- 12 In quibus casibus ad degradationem devenitur.
- 13 In quo differat anathema ab excommunicatione.
- 14 An Episcopus possit dispensare cum degradato solemniter.
- 15 Qua poena puniatur offendens Vicarium Episcopi.
- 16 An Clerici, qui ad triremes damnantur, sint degradandi.
- 17 Sacerdotes ad triremes transmitti non debent, nisi pro maxima causa.
- 18 Si Clerici sint nobiles, poena corporalis commutari potest in pecuniariam.
- 19 In Regno Francia poena trirerum contra clericos non imponitur.
- 20 Laicus nobilis an possit ad triremes, vel alias poenas ignominiosas damnari.
- 21 Qua poena puniantur nobiles pro simplici homicidio.

CAP. III.

De Degradatione, seu depositione.

- D**uplex est degradatio: alia verbalis, alia realis, seu actualis. Verbalis dupliciter considerari potest: si enim fiat ad effectum, ut sequatur degradatio actualis, tunc importat priuationem executionis ordinum, officiorum, ac beneficiorum ecclesiasticorum, ac privilegij clericalis absq; spe restitutionis *cap. degradatio de Pen. in 6. Sylu. in ver. degradatio Bonacin. de Censur. disput. 4. pun. vn. num. 2. & in hac requiruntur solemnitates, de quibus in cap. Felix, & ibi glos. 15. q. 8. videlicet ut Presbyter a sex Episcopis, & Diaconus, vel Subdiaconus a tribus præter proprium Episcopum degradentur, ut obseruat Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. ell. 110. num. 22: sed hodie sufficiunt tot Abbates vsu mitræ, & baculi habentes, vel alię personę in ecclesiastica dignitate constitutę, ac iuris scientia commendabiles *ex dispositione Concilij Triden. sess. 13. de ref. cap. 4.**
- Supradicti verò Episcopi, vel Abbates, aut Prælati causam huiusmodi degradationis vna cum proprio Episcopo cognoscere debent vti iudices, ut d. Sylu. in ver. degradatio nu. 3 & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. loco citato n. 13. & si discordant in pronuntiando, sufficit maior pars Syl.

ibidem Clar. in d. fin. q. 74. vers. sed quero. quod procedit respectu Diaconi, vel Subdiaconi: nõ autẽ respectu sacerdotis, contra quem sententia degradationis proferenda est nemine discrepante per tex. in cap. 3. de sent. & re iud. ut dicunt Doctores apud Barbof. d. all. 110: num. 28.

- Verum in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperunt, sufficit proprij Episcopis sententia sine aliorum Episcoporum, aut Prælatorum presentia per text. in d. cap. degradatio de Pen. in 6. notat tamen Bonac. d. disp. 4. pun. vn. nu. 18: quod degradatio Clerici minoribus solũ ordinibus, vel tonsura insigniti non est in vsu.
- Si verò talis degradatio non fiat ad hunc effectum, ut sequatur actualis, tunc perpetuò priuat clericũ ordinum ministerio, siue executione *cap. at si clerici. de Iud. Bellet. in Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. person. d. 10. nu. 4. Piafec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. num. 93. Barbof. d. par. 3. all. 110. num. 1. a qua Episcopus non potest dispensare, nisi vbi talis pena imposita fuerit pro adulterio, vel alijs criminibus minoribus, vel saltem non maioribus: vel nisi in sententia huiusmodi facultatem sibi reseruaue- rit d. cap. at si clerici d. de adulterij Specul. lib. 1. tit. de legat. d. nõ ostendendum est num. 7. Bellett. loco cit. nu. 9: Nau. cons. 2. de Iud. Bonacin. de Censur. d. disp. 4. pun. vn. num. 4 & hæc proprie dicitur potius depositio, quam degradatio Clar. d. q. 74. Bellett. num. 4: Piafec. d. par.*

d. par. 2. cap. 4. num. 93. & de hac intelliguntur iura in dubio, cum loquantur de depositione Sylu. in ver. degradatio num. 2. Bellett. ubi supra num. 5. Pinsec. loco cit. Bonac. d. pun. un. num. 7. Barbof. d. all. 110. num. 9. & in tali casu non requiruntur supradictæ solemnitates, sed solus Episcopus procedit Clar. d. q. 74. vers. sed quero. nec amittitur priuilegium canonis, & fori, ut dicunt Doctores apud Barbof. loco cit. num. 3. nisi beneficiũ, nisi clericus per sententiam priuatur Layman. in Theol. mor. lib. 3. traet. 5. cap. 5. num. 2. differt verò à suspensione, quia suspensio est priuatio eorumdem simpliciter, vel ad tempus, sed non perpetuò Sylu. in ver. degradatio num. 1.

Colligitur autem hæc distinctio ex d. cap. at si Clerici S. de aduiterijs ex. de Iudic. ubi dicitur, quod non debet Episcopus quilibet depositum pro suis excessibus Iudici seculari tradere.

5 Degradatio verò actualis est executio degradationis verbalis, de qua supra diximus, quando videlicet clericus post degradationis sententiam personaliter priuatur, exiit, & spoliatur ordinibus ecclesiasticis per detractionem clericalium insignium, ac traditur Iudici seculari puniendus Sylu. in ver. degradatio n. 1. Bellett. d. S. 10. nu. 5. & alij apud Barbof. d. par. 3. all. 110. num. 4. & in hac Episcoporum, aut Prelatorum numerus non requiritur, sed sufficit solus Episcopus iuxta communem Doctorum sententiam: quia iam prius degradatus est Sylu. in

ver. degradatio num. 1. in fin. Layman. in Theol. mor. lib. 3. traet. 5. c. 5. nu. 4. hæc tamen degradatio actualis exerceri debet ab Episcopo consecrato: quia est actus episcopali ordini ex ecclesiæ institutione annexus iuxta glos. commun. receptam in cap. transmissam ver. de talibus ex. de elect. Layman. ubi supra num. 5. Barbof. d. par. 3. all. 110. nu. 24. secus est in degradatione, seu depositione verbali; ad hanc enim Episcopus etiam non consecratus per se, vel Vicarium generalem deuenire potest, cum sit actus solius jurisdictionis iuxta Cont. Trident. sess. 13. d. cap. 4.

7 Obserua tamen, quod Iudex secularis in causa heresis, vel alterius merè ecclesiastici criminis cognoscere non potest, sed solum exequi secundum latam sententiã à Iudice ecclesiastico cap. ut inquisitionis de Heret. in 6. Grsuat. ad Vestr. in Prax. lib. 8. cap. ult. nu. 41. Sbroz. de Vis. Episc. lib. 2. q. 190. num. 9. Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 107. num. 27. & alij communiter. in ceteris verò causis mixti fori potest petere à Iudice ecclesiastico processum, ut eius iustitiam cognoscat: immò potest de nouo processum formare: & postea reum sibi traditum punire, quia in tali casu Iudex laicus iudicat ut in subditum Add. ad Quærant. in ver. Abortus littera B. & est communis opinio, ut dicit Clar. d. fin. q. 96. vers. quero etiam: quãuis contrarium teneat Bonacia. de Censur. in partic. disp. 1. q. 20. pun. 3. d. 3. num. 3. secus esset, quã-

do Episcopus ipse vult exequi suam sententiam puniendo secundum canones, & simpliciter implorat à magistratu seculari familiam; quia tunc secularis in nullo dicitur exequutor, sed solummodò accomodat familiam, ut post Abb. & alios d. Alciat. in cap. perniciosam num: 120. de offic. ordin. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 36. nu. 2. quod procedit etiam in civilibus causis iuxta l. Episcopale in fin. C. de Episc. aud.

10 Compellitur autem secularis magistratus ad præstandum auxilium sub pœna excommunicationis, donec debitam ecclesiastico Iudici obedientiam exhibuerit *Granat. ad Vestr. in Prax. lib. 8. cap. ult. nu. 40. Bonacin. de Censur. in part. disp. 1. q. 20. pun. 3. S. 2. n. 3. Barbof. d. par. 3. all. 107. num: 23.*

11 Addunt tamen Doctores, quod si constaret de iniustitia sententiæ Iudicis ecclesiastici, vel si pœdeat legitima appellatio ad superiorē, Iudex secularis auxilium præstare nequaquam tenetur *Sbrozz. de Vicar. Episc. lib. 2. q. 190. num. 6. 7. & 11. Bonaccin. ubi supra pun. 3. §. 3. num. 4.*

12 In tribus autem casibus ad huiusmodi degradationem de iure devenitur secundum glos. in cap. ad abolendam ver. relinquatur de Heret. videlicet in crimine heresis iuxta cit. cap. ad abolendam. Secundò in falsario litterarum. Papæ cap. ad falsariorum de crim. fals. Tertio propter calumniam, seu cõtumaliam illatam proprio Episcopo cap. si quis sacerdotum §. 1. q. 1. dummodò qui calumniam

intulit, sit incorrigibilis glos. in cap. cum non ab homine de Iudic. Sylu. ubi supra num. 4. & ita communiter tenetur, ut dicit Clar. in d. §. fin. q. 36. vers. hinc infertur; in alijs tamen casibus hæc qualitas incorrigibilitatis non requiritur secundum Barbof. de offic. & pot. Ep. p. 3. all. 10. numer. 12. quamvis alij apud Bellett. loc. cit. d. §. 10. num: 6. contrarium sentiant.

Dicitur verò incorrigibilis ad effectum ut per potestatem secularem clericus iudicetur, & comprimatur, si fuerit servata forma cap. cum non ab homine de Iud. ut ibidem dicit Alciat. n. 125. Barbof. nu. 7. & alij communiter, videlicet quod primò sit depositus, secundò excommunicatus, tertio anathematizatus, & adhuc in contumacia sua perseveret, ut notat etiam Boss. tit. de for. compet. num: 132.

Obserua tamen, quod hodiè huiusmodi pœna degradationis etiam ad alia delicta extenditur, videlicet si clericus sodomiam exerceat per constitutionē Pij V. incip. Horrendum, quam refert Quarant. in ver. Sodomia: aut si de crimine falsæ monetæ culpabilis reperiat ex constitutione Urbani VIII. Incip. In suprema pastorali specula, relata per Vulp. in Prax. iudic. cap. 42. num. 29. Ric. in collect. dec. 3312. par. 8. Item propter abortum fetus animati ex constitutione Sixti V. incip. Effrenatam, relata per Quarant. in ver. Abortus, similique degradatione punitur qui ad sacrum presbyteratus ordinem non promo-

tus missam celebrare, aut sacramentalem confessionem audire ausus fuerit *ex constitutione Clementis VII. Incip. Etsi alias, quam refert Piafec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. num. 9.* hac eadem poena puniri potest sollicitans mulieres in confessione, si delicti grauitas id exposcat *ex constitutione Gregory XV. incip. Vniuersi Domini: gregis, relata per Bonacino. 1. in tract. de mer. & oblig. de nunc. disp. 6. pun. 3. num. 22. vt in suis locis fufius tractabimus.*

Addit DD. quod Clericus etiam in alijs casibus est degradandus non expectata incorrigibilitate, videlicet si committat homicidium qualificatum, vt per insidias, & industrialiam, seu proditorium, parricidium, fratricidium, Assassiniū, vel si ecclesiam incēdat, aut eam spoliēt rebus deputatis ad seruitium Diuinū, vel si occidat suum Episcopum, vel committat delictum valde perniciosum reip. siue plura delicta atrociora, vt plura latrocinia, homicidia, falsitates &c. quia in his casibus ecclesia non potest clericos congruē punire propter defectum poenae, nisi tradendo eos Curiae seculari. *Syl. in ver. degradatio nu. 4. Bellett. tit. de fauor. cler. pers. §. 10. nu. 6. vers. Quintus in homicidijs Alciat. in cap. cum. non ab homine num. 21. & seq. de Iud. Bonacino. d. disp. 4. pun. vn. num. 2. & hanc esse magis communem dicit Clar. in §. fin. quest. 36. vers. scias etiam, & vers. pariter etiam & alij apud Ricc. in Prax. for. eccl. p. 4. ref. 122. Alij tamen sentiunt, clericum in*

his, & similibus casibus non esse degradandum, sed detrudendum in perpetuum carcerem; quia ad degradationē non est deueniendū nisi in casibus à iure expressis, *vt Boss. in tit. de for. compet. Barbosa. de offic. & potest. Episc. par. 3. d. all. 110. num. 13. & alij, quos refert, & sequitur Dian. par. 3. tract. 1. ref. 16.*

¹³ Quæres 1. in quo differt anathema ab excommunicatione? Resp. quod anathema infertur aduersus eos, qui ex grauissimo aliquo delicto detestabiles sunt, & maledicti, & de quibus non est spes, quod reducantur ad penitentiam, & sic merito infligitur tamquam quid extremum; excommunicatio verò infertur aduersus eos, de quibus est spes, quod poeniteant *Alciat. in d. cap. cum non ab homine num. 109.*

¹⁴ Quæres 2. an Episcopus possit dispensare cum degradato solemniter? Resp. negatiuè, sed hoc spectat tantum ad summum Pontificem *citedo 2. q. 6. Ricc. in Prax. p. 2. ref. 221. Piafec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 1. num. 13. vers. Quarto reseruatur, nisi constet de nullitate degradationis, vt quia non adfuit legitimus numerus Episcoporum, vel Abbatum, aut Dignitatum, vel non fuit obseruatus ordo iudiciarius: tunc enim posset Episcopus dispensare cum tali degradato etiam sine assistentia aliorum Prælatorum secundum glos. in cap. Episcopus Presbyter in ver. Synodo 11. q. 3. Ricc. loco citat. quamuis contrariū teneat Bonac. de Censur. disp. 4. pun. vn. num. 19. vers.*

vers. addunt.

- 15 Quæres 3. qua pœna puniatur offendens Vicariū Episcopi? Resp. quod potest ad triremes dānari, si excessus sit grauis, & itā fuisse seruatum contra quemdam Diaconum, qui Vicarium Episcopi in brachio vulnerauit, dicit Ricc. *in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 132.*
- 16 Quæres 4. An clerici, qui ad triremes damnantur, sint degradādi? Resp. affirmatiuè, si ad triremes damnentur ad vitam: si verò ad tempus, deponantur tantum verbaliter, & utroque casu licet verberantur à triremium ministris *Piasic. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. num. 92.* hoc tamen de iure procedit: sed de consuetudine, etiam si perpetuò ad triremes damnentur, verbaliter tantum degradantur, *vt notat Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 104.*
- 17 Obserua tamen, quod licet ad triremes clerici etiam sacerdotes de consuetudine damnentur, quia pœna detrusionis in monasterium, quæ ad eorum emendationem salubrior esset, ac pro dignitate ordinis honestior, hodiè commodè imponi non potest propter monasteriorum exemptiones, *vt aduertit Ricc. loco citato d. ref. 104.* non debent tamen Sacerdotes ad triremes transmitti, nisi pro maxima causa, vbi scilicet nulla videatur alia spes correctionis subesse, *vt dicit Clar. in d. fin. q. 70. vers. frequens est:* dedecet enim Sacerdotes diuino ministerio iam dicatos tam miserabili punitionis genere cruciari, licet in clericis non sacerdotibus possit tolerari, si ex-

cessus grauitas id exposcat; & ideo ad huiusmodi pœnam eos non esse damnandos, nisi pro crimine, falsi, hæresis, vel alijs grauissimis criminibus dicit Genues. *in Prax. Archiep. cap. 29. nu. 2. Ricc. in Prax. d. par. 2. ref. 104.* Vnde in alijs delictis vel relegantur, vel carceribus mancipantur, vel, in exilium mittuntur, quia magna est dignitas clericorum, *vt notat Genues. loco cit. num. 1. & seq.* & si clerici sint nobiles, potest pœna corporalis commutari in pecuniariā, *vt d. Ricc. in Prax. vt supra par. 4. ref. 120. per tex. in l. sed si vnus §. quedam ff. de iniur.* immò in Regno Franciæ seculares magistratus minimè patiuntur, clericos alijs pœnis, quam sacris Pontificum constitutionibus puniri, ac propterea hæc pœna triremium minimè imponitur, *vt refert Ricc. in Prax. d. par. 2. ref. 104.*

- 20 Ità etiam laicus nobilis regulariter ad triremes, vel alias ignominiosas pœnas non damnatur, sed relegatur *le capitalium §. non omnes ff. de Pœn. Grammat. dec. 33. n. 12.* quod etiam ad Patrem ipsius nobilis, vel in aliqua dignitate constituti, atque ad alios populares diuites, & honestiores extendit Ricc. *in Prax. par. 1. ref. 477. & in collect. decis. 664. par. 3.* nisi sordidas artes exerceant, tunc enim nobilitatem amittunt: vel nisi commiserint crimen falsæ monetæ, hæresis, sodomix, vel alia delicta infamiā inducentia, in quibus nõ habetur ratio nobilitatis quoad pœnas infligendas, *vt decisum refert idè Ricc. in d. collect. dec. 664. p. 3.*

21 Adde, quod etiam pro simplici homicidio nobiles damnari possunt ad triremes: quia sicarius, vel adulter nobilis de iure civili deportatur, ut dicit Albiat. in d. c. cū non ab homine num. 26. de iudic. loco autem deportationis condicens videtur esse in tali casu pena triremium, ut notat Gandin. de malef. tit. de falsar. post num. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochus secundas nuptias benedicens quam pœnam incurrat.
- 2 Quando Parochus secundas nuptias benedicens à pœna excusetur.
- 3 Sacerdos sine regularis, siue secularis coniungens in matrimonium, vel benedicens subditos alterius Parochia absque Parochi, vel ordinarij licentia qua pœna puniatur.
- 4 An mulier nubens intra annum luctus incurrat pœnas de iure civili impositas.
- 5 Quam pœnam incurrat Parochus, qui matrimonio clandestino interfuerit.
- 6 Qua pœna puniantur testes, qui sine Parocho, vel sacerdote huiusmodi contractui interfunt, ac ipsi sic contrabentes.
- 7 Quando possit ordinarius absolueri à censuris latis à Iure.
- 8 An matrimonium sit nullum, si omittantur denunciationes.
- 9 An puniri possit Parochus, si matrimonio assistat extra ecclesiã.
- 10 Qua pœna plectendus sit Parochus, cuius culpa sine sacramento quis moritur.

11 Quando excusetur Parochus ab administratione sacramenti extremae unctiois.

12 An Parochus tempore pestis teneatur eucharistiam ministrare.

13 An sit de necessitate sacramenti extremae unctiois ungerere venes, & pedes.

14 Sacramentum baptismi, & poenitentia tenetur Parochus ministrare etiam cum periculo vite.

15 An Parochus possit à loco pestifero aufugere relicto substituto.

16 Qua pœna plectitur Parochus cognoscens carnaliter suam filiã spiritualem.

17 An Confessarius copulã habens cum sua poenitente teneatur dictam circumstantiam in confessione aperire.

18 Quid si sceminam, cum qua copulam habuit, baptizauerit.

19 Et quid si utatur sacramento tanquam medio ad sollicitandam poenitentem.

20 An Episcopus peccatum mortale committens teneatur episcopatus circumstantiam aperire.

21 An sacerdos committens peccatum luxurie teneatur dicere confessario, se esse sacerdotem, vel habere votum solemne castitatis.

22 Parochus, vel alius Confessarius reuelans sigillum confessionis qua pœna sit plectendus.

23 An fractio sigilli probetur per testes singulares.

C A P. IV.

De Excessibus Parochorum.

Dico 1. quod Parochus secundas nuptias benedicens ab officio, & beneficio suspenditur, & sic suspensus ad Apostolicam sedem mittendus est *cap. 1. de Secun. nupt.* quod procedit, etiam si fortè primum matrimonium fuerit inualidum; quia benedictio non respicit nuptias, sed personas, *ut dicunt Doctores, quos refert, & sequitur Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 6. nu. 4.* unde benedictio reiterari nõ debet, etiam si vnus tatum ex coniugibus fuerit alias benedictus *cap. vir autem eod. tit.* secus si primæ nuptiæ benedictæ nõ fuerint, quia tunc secundæ benedici possunt *Genuesi in Prax. Archiep. cap. 59. num. 3.*

Obserua tamen, quod hæc suspensio non incurritur ipso iure, sed est suspendendus per sententiam *Genuesi. d. cap. 59. nu. 5. Clar. in d. fin. q. 75. Ricc. in Prax. for. eccl. s. par. 2. ref. 382. & alij communiter.*

Obserua 2. quod nec Parochus in hoc delinquens mittitur ad Romanam curiam: quia hæc pœna quoad hanc partem sublata fuit *per constitutionem Ioannis XXII. de qua post Conar. & alios meminit Barbof. de offic. & pot. Episc. p. 2. all. 32. nu. 186.*

Obserua 3. quod potest Parochus in tali casu etiam arbitraria pœna puniri, *ut dicunt Doctores apud Barbof. in d. cap. 1. num. 7. de*

Secun. nupt. Ricc. in Prax. for. eccl. par. 1. ref. 324. Genuesi loco cit. n. 5. Megal. in ver. benedictio num. 13.

3 Obserua 4. quod Parochus ab huiusmodi suspensione excusatur ratione consuetudinis, vel ignorantia etiam crassa, dummodo non sit ingens temeritas *Nau. in man. cap. 22. nu. 83. Megal. in ver. benedictio numer. 11. Possenin. de offic. Cur. tit. cap. 10. num. 48. Genuesi loco cit. num. 1. & 2. & alij apud Bonacin. d. pu. 6. n. 4. Barbof. in d. cap. 1. num. 3. & in cap. vir autem num. 3. de Secun. nupt. vbi dicit, quod hodie ex generali consuetudine communiter recepta si femina solum nondum fuisset benedicta, potest tunc vtrique benedictio generaliter fieri.*

3 Sacerdos verò siue secularis, siue regularis coniungens in matrimonium, vel benedicens subditos alterius Parochiæ absque Parochi, vel ordinarij licentia, ipso iure tamdiu suspensus manet, quãdiu ab ordinario eius Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absoluat *iuxta Concil. Trid. sess. 24. de ref. matr. cap. 1. quã suspensionis pœnam nedum ad officium, sed etiam ad beneficiũ extendi posse resoluit Franc. Molin. de Rit. Nupt. lib. 2. differ. 11. nu. 149. quem refert Barbof. in d. c. 1. num. 6. de Secun. nupt. & vltra dictam suspensionem sacerdos regularis ipso facto est excommunicatus, & absolutio reservatur Papæ *per clem. 1. de Priuil. cuius dispositioni non esse derogatum, per Concilium Tridentinum tenet**

vet Nau: *conf. 10. de Constit. & alij, quos sequitur Barbof. d. all. 32. num. 192.* alij tamen putant, religiosum in tali casu non incurre excommunicationem, sed tantum suspensionem à Concilio impositam, nè duplex pœna incuratur pro eodem delicto *contra l. licet ff. Nau. Cau. stab. l. omnes C. de Pœn. cap. at si de Iudic. & ita declarasse Sac. Congregationem refert Bonac. de Matrim. q. 4. pun. 6. nu. 3* sed in alijs casibus firma proculdubio remanet dictæ Clementinæ excommunicatio contra religiosos sine licentia Parochi ministrantes extremam unctionem, vel eucharistiam, quam nishodiè *per constitutionem Leonis X. & Pij V.* possint religiosi ministrare in proprijs ecclesijs Sanctissimum Eucharistia Sacramentum quouis anni die excepto die Paschatis Resurrectionis, *vt d. Nau: in Man. cap. 21. n. 52. Sorb. in ver. communicare*, vbi etiam addit, eos, qui in aliqua ecclesia mendicantium communionē receperint in vno ex octo diebus ante, vel post Pascha, satisfacere præcepto Ecclesiæ.

4. Quæres, an mulier nubens intra annum luctus incurrat pœnas de iure ciuili impositas? Negat glos. *in cap. cum secundum in ver. legalis infamie de secun. nupt. Clar. in l. stuprum ver. generaliter autem & alij apud Barbof. in d. cap. cum secundum num. 2.* quorum opinio satis fauet libertati matrimonij; alij verò contrarium tenent, nisi secundò nupserit de licentia mariti expressa, vel tacita, puta si

maritus in testamento legatum, vxori reliquerit, siue vidua maneat, siue iterum nubat: tunc enim censetur dedisse licentiam contrahendi secundas nuptias, *& ita decisum refert Ricc. in Collect. dec. 431. par. 2. & dec. 3381. part. 8.* vbi etiam dicit, quod pœnæ adiectæ mulieri secundò nubenti fauore filiorum similiter evitantur: si filij consentiant expressè, vel tacite. Pœnam tamen infamie nunquam incurrit mulier sic nubens: hæc enim sublata fuit *per d. cap. c. secundum*, nisi vidua intra annum luctus stuprum committat: tunc enim non cuitat infamiam, neque alias pœnas de iure communi impositas contra nubentes intra annum luctus; & ideo in tali casu perdit tam ipsa, qua stuprator omnia sibi relicta à testatore, & ea fisco applicantur *Verall. dec. 25. par. 2. quem refert Ricc. in Collect. dec. 3381. par. 8. Clar. loco cit. & alij communiter*:

5. Dico 2. quod Parochus, vel quis alius Sacerdos regularis, vel secularis, qui matrimonio clandestino interfuerit, aut sciens non prohibuerit, ab officio per triennium suspendendus est *c. ult. l. fin. de Clandest. desponsat.* non est tamen ipso iure suspensus, *vt notat DD. apud Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 32. num. 161.* potest etiam alia pœna arbitraria puniri: quemadmodum testes etiam qui sine Parocho, vel Sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos sic contrahentes grauius arbitrio ordinarij puniri præcipit Concilium Tridentinum

sess. 24. de res. matr. cap. 1. Pœnam verò suspensionis triennalis non fuisse sublatam per Concilium loco cit. sed præterea licere ordinario in Parochum alia pœna arbitraria animaduertere dicit Frac. Molin. *de Rit. nupt. lib. 2. differ. 11. num. 147. cum seq.* Salzed. *ad Bernard. in præf. cap. 76. vers. octauo non est obliuioni Maiol. de Irreg. lib. 23. cap. 17. Ledesm. in Sum. p. 1. de Sacram. matrim. cap. 6. concl. 4. dub. 16. & alij, quos refert, & sequitur Barbof. d. par. 2. alleg. 32. nu. 162.* sed alij communiter sentiunt, quod si pro aliquo delicto, vel excessu sit imposita aliqua pœna per ius commune, vel aliam legem antiquam, & postea fuerit condita lex noua, vel statutum imponens aliam pœnam pro eodem delicto, eo casu imponenda est pœna statuta à lege noua, non autem à lege antiqua, vel à iure communi, ita *Gandin. in tit. de aliquib. question. n. 4.* qui ab omnibus iudicibus malefactorum habetur princeps, *ut dicit Boss. in tit. de delict. nu. 17.* & hanc sententiam sequuti sunt alij plures apud *Clar. in d. fin. q. 85. vers. debet etiam, ubi dicit hanc esse magis communem, & à communi consuetudine approbatam.*

7 Quæres, an Ordinarius possit ab huiusmodi triennali suspensione absoluerè post sententiam? Resp. negatiuè, quia licet possit ordinarius absoluerè suspensum à iure, quoties conditor legis sibi absolutionem non reseruauit, hoc tamen intelligendum est, ubi quis suspensus est à iure indefinitè,

nullo designato termino, secus ubi terminus suspensioni adijcitur *Couar. de Spons. par. 2. cap. 6. n. 14. Bernard. in Præf. cap. 76. nu. 3. in ultim. impress. Henric. lib. 13. c. 39. l. 3. Gutier. canon. lib. 1. cap. 5. n. 6. & alij apud Barbof. d. par. 2. all. 32. num. 166. & seq.* ubi etiam subdit, quod neque potest absoluerè ab hac suspensione virtute decreti Conc. Tridentini *sess. 24. de res. c. 6.* quia cum hæc suspensio non incurratur ipso iure, sed per sententiam, supponitur delictum deductum iam fuisse ad forum contentiosum.

8 Obseruant autem Doctores communiter, quod etiamsi denunciationes omitterentur nulla impetrata dispensatione ab ordinario, matrimonium non esset nullum, quamuis sint de præcepto Concilij; quia quâdo lex mandat, actû fieri certo modo, si ulterius non procedat annullando, actus valet. Concilium verò mandat, fieri denunciationes, nec ulterius procedit annullando; quemadmodum annullauit, quando fieret sine Parocho, & testibus *Riminald. cons. 691. n. 34. & seq. lib. 6. Coninch. de Sac. & Censur. disp. 24. dub. 1. nu. 49. Nau. in Man. c. 22. n. 70.* ubi etiam notat, quod matrimonium in tali casu dicitur clâdestinum quoad alios effectus, quam annulationis.

9 An verò puniri possit Parochus, si matrimonio assistat extra ecclesiam? Resp. negatiuè: non enim potest ordinarius prohibere, quin matrimonium domi celebretur; sed cum maximè deceat, ut in-

ec-

ecclesia illud fiat, id hortari potest, non præcipere *Leo in Theof. for. eccl. p. 2. c. 9. nu. 48. Sanch. lib. 3. disp. 15. n. 20. & alij apud Barbos. d. p. 2. al. 32. n. 18. & ita declarasse Sac. Congr. refert Vulp: in Prax. iudic. cap. 15. num. 14. Dian. p. 3. tr. 4. ref. 179. vbi etiam dicit, quod hodiè matrimonium satis dicitur contractum in facie ecclesiæ, si coram Parocho, & duobus testibus denunciationibus præmissis contrahatur, idem dicit Nau. capitulo. 22. numer. 70. non est tamen damnanda praxis aliquarum ecclesiarum, qua matrimonia huiusmodi extra ecclesiam celebrari prohibentur sine Episcopi licentia; & idè in hoc standum esse consuetudini locorum dicit Dian. loco cit.*

10 Dico 3. quod eadem pœna arbitraria punitur Parochus, cuius culpa sine sacramento quis moritur *Ricc. in Collect. decis. 559. par. 3.*

11 Excusatur tamen Parochus, ab administratione sacramenti extremæ vnctionis ratione periculi vitæ; & idè tempore pestis non tenetur illud ministrare *Mancin. de extrem. vnc. pract. 9. dub. 5. vers. at quia. & dub. 27. & alij, quos refert. Dian. p. 3. tr. 4. ref. 174. qui asserunt, hoc sacramentum non esse necessarium ad salutem, & idè infirmum nullo modò peccare illud non recipiendo; quia ad id nullum extat præceptum obligatorium; & in hoc ferè omnes conveniunt.*

12 Secundò, neq. tenetur tempore pestis eucharistiam ministrare, vt declaravit *Greg. XIII: teste Dian. p.*

5. tr. 3. ref. 53. vbi etià citat Philarch. de off. sacer. lib. 4. c. 3. Maiol. de Irreg. lib. 2. c. 20. n. 3. Tabien. in ver. Episc. n. 5. Benzoni. in spec. Episc. lib. 1. disp. 1. q. 1. concl. 6. quibus addit alios apud Possuin. de offic. Curat. c. 8. n. 36. & 37. contra Mancin: de Sanctiss. Commun. pract. 8. dub. 18. & alios, & hæc sententia confirmatur ex doctrina Sylu: in verb. Eucharistia 3. num. 1. Fagund. de Præcept. eccl. præcept. 3. lib. 2. cap. 1. num. 17. Villalob. in sum. to. 1. tr. 8. diffi. 34. n. 3. & aliorum apud Add. ad Mancin. d. pract. 8. dub. 1. Bonac. de Sacram. disp. 4. q. 7. pu. 1. n. 1. qui asserunt, infirmum de iure diuino non teneri in articulo, vel periculo mortis eucharistiam sumere, si saltem semel in vita illam suscepit, sed potius teneri ad scandalum vitandum propter fidelium consuetudinem vbiq. receptam communicandi eo tempore.

Verum si diligens Parochus ex charitatis feruore sequi vellet contrariam opinionem, posset ad effugiendum vitæ periculum sacramentum eucharistiæ ministrare patena, vel alio instrumento ritè confectò, & apto, etiamsi consecratum non sit, dummodò cesset scandalum, & periculum lapsus eucharistiæ in terram *Possuin. de offic. Curat. cap. 8. n. 35. Bonacin. de Sacram. disp. 4. q. 5. pu. 2. num. 10. Mancin. d. pract. 8. dub. 19. quicquid in contrarium dicant alij apud Dian. par. 4. tr. 4. ref. 114. idemque dicendum est de extrema vnctione, quam virga ob longa, seu alio instrumento ad id apto posse ministrari dicunt Possuin. & Mā-*

cin. loc. cit. & alij apud Dian. p. 3. tr. 4. ref. 167.

- 13 Addūt alij Doctores, quod tam grassante peste, quam alio quouis tempore non est de necessitate sacramenti vngere pedes, & renes: neq. sacerdos id omittēs peccaret mortaliter: quia possunt inungi quinque sensus corporis, etiam si non vngantur renes, & pedes; & idē in hoc seruandam esse consuetudinē loci dicit Posseuina. cap. 9. num. 15. Bonacin. de Sacram. disp. 7. quæst. vn. pun. 5. nu. 18. & communem dicit Mancin. pract. 9. dub. 17. & ibidē Add. dub. 8. vbi etiam notat, vñtionem in renibus in feminis, & religiosis propter honestatē absolutē omitterendam esse, etiam si adesset contraria consuetudo.
- 14 Sacramentum verò baptismi, & pœnitentiæ tenetur Parochus ministrare peste infectis etiā cum periculo vitæ: quia hæc sunt necessaria ad salutem Maior. in 4. sent. dist. 7. q. ult. & dist. 23. q. 1. Mofes in sum. 10. 1. tr. 4. ref. 174. & par. 7. tr. 5. ref. 38. & est communis opinio. hæc tamen sacramenta tenetur Parochus ministrare peste infectis per alios, non per seipsū, vt declarauit Greg. XIII. sub die 10. Decembris 1572: & itā etiam sensuit Sac. Congregatio Cardinalium ad consulendum indemnitati aliorum Parochianorum, qui sani sunt; hi enim verisimiliter nollēt cōuersari cū Parochis eun- tibus ad infirmos tali morbo infectos, vt refert Diā. p. 5. tr. 3. ref. 53.
- 15 Addunt etiam Doctores, quod Parochus potest à loco pestifero

aufugere, dummodò relinquat substitutum, qui suo loco deseruiat, & itā videntur sentire omnes, vt dicit Ricc. in Prax. for. eccl. par. 3. ref. 398. & in Collect. decif. 2426. par. 6: vbi citat Imol. in cap. fin. de Cleric. non resid. Rip. in tr. de Pest. tit. de Priuileg. contract. caus. pest. num. 147. Franc. Marc. dec. Delph. 520. & alios.

- 16 Dico 4. quod Parochus, vel alius sacerdos cognoscēs carnaliter suam filiam spiritualement, cuius confessionem audiuit, est deponendus Vulp. in Prax. iudic. c. 36. num. 9. Ricc. in Prax. par. 1. ref. 329. & par. 3. ref. 68: per text. in c. non debet 30. q. 1. cuius dispositio procedit, quando erimen est publicum: sacerdos enim non nisi pro publico crimine deponitur cap. sacerdotes & cap. seq. 50. dist. glos. in d. cap. non debet: hac tamen pœna puniendus non est sacerdos, si talem mulierem in confessione audiuit, & non absoluit: quia talis non dicitur filia spiritualis Henriq. de Sacram. in gen. lib. 1. cap. 14. §. 8. quem refert Ricc. in Prax. for. eccl. par. 1. ref. 329.
- 17 Quæres, an Confessarius, qui copulam habet cum sua pœnitente, teneatur dictam circumstantiam in confessione aperire? Resp. negatiue: quia hæc circumstantia est solum aggrauans, & non mutat speciem: sacramentum enim confessionis nō inducit propriè cognationem spiritualement. Azor. par. 3. lib. 3. cap. 9. q. 5. Petr. de Ledesm. de matrim. quæst. 56. art. 2. dub. ult. & alij apud Bonac. de matrim. q. 4. pun. 16. nu. 8. Dian. par:

par. 1. tr. 7. ref. 12. neque obstat tex. in cap. omnes 30. q. 1. quia intelligitur de incestu improprio, & metaphorico. ita etiam nec Parochus copulam habens cum sua Parochiana, vel subdita tenetur hanc circumstantiam in confessione explicare, nisi illud peccatum ita publicum esset, ut ex eo scandalum sequeretur: tunc enim aduersus specialem officij obligationem delinqueret, qua tenetur subditos non solum verbo, sed etiam exemplo pascere; atque adeo specialis malitia ex status, & officij circumstantia contraheretur, eaque esset necessariò explicanda, ut dicunt Doctores apud Dian. p. 1. tr. 7. ref. 6. quicquid dicat Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 5. pun. 2. §. 3. diff. 3. nu. 9. & de matrim. q. 4. pun. 16. num. 10.

18 Si verò Parochus fœminam, cù qua copulam habuit, baptizauerit, hæc circumstantia est procul dubio explicanda: hoc enim casu commisit incestum ratione cognationis spiritualis consurgentis ex collatione baptismi ex Concilio Trid. sess. 24. de ref. matr. cap. 2.

19 Idem dicendum, si Parochus, vel quiuis alius Confessarius utitur sacramento tamquam medio ad sollicitandam pœnitentem, vel eam in confessione sollicitet: tunc enim tenetur omninò hanc circumstantiam significare; quia committit sacrilegium ob grauissimã irreuerentiam, quam irrogat rãto sacramento, ut dicit Bonacin. de matrim. d. q. 4. pun. 16. num. 9.

20 An verò Episcopus peccatum mortale cõmittens teneatur Epi-

scopatus circumstantiam aperire? alij affirmant, quia Episcopus ratione propriij status tenetur ad perfectionem vitæ Christianæ habendam, cui perfectioni ex æquo repugnat quodcumq. peccatum mortale; idemque dicunt de Generalibus ordinum. alij verò cõtrarium tenent, quia hæc circumstantia non mutat speciem, nisi fortè peccatum ab Episcopo, siue Generali commissum ita publicum sit, ut scandalum pareret, ut supra diximus de Parocho, ita Diã. par. 1. tr. 7. ref. 6. vers. sed ego oppositum, ubi citat Coninch. de Sacramen. disp. 7. dub. 4. num. 18. Filiuc. to. 2. tract. 30. cap. 7. num. 125. Sanchez. de matrim. to. 2. lib. 7. disp. 27. n. 33. Henric. lib. 5. cap. 5. num. 6. in glos. lit. G. & alios.

21. Quæres 2. an Sacerdos committens peccatum luxuriæ teneatur dicere Confessario, se esse Sacerdotem, vel habere votum solenne castitatis, quando Confessarius cognoscit, eum esse sacerdotem? Resp. affirmativè, quia sicut pœnitens tenetur confiteri peccata manifesta sacerdoti, quia nò sunt ei manifesta in forma iudicij in quantum Dei Vicarius est, ut dicunt communiter Doctores teste Sylu. in ver. confessio 2. num. 3. ita etiam eadem ratione tenetur explicare huiusmodi circumstantiã, et si confessario nota sit: quod procedit non solum quando in actuale carnis peccatum labitur, sed etiam cum mente tantum libidinosa lasciuo actu consensum præstitit Sot. in 4. dist. 18. q. 2. ar. 4. vers. enim verò. Grass. decis. aur. lib. 1. cap.

1. cap. 20. n. 32. quos refert Barbof. de offic. & pot. Episc. p. 2. all. 15. n. 6. quod si omisit bona fide talem circumstantiam, satisfaciet, si postea confiteatur, se toties violasse votum castitatis, etiamsi iterum non confiteatur principale peccatum, quia in hoc casu talis circumstantia potest separatim sufficienter explicari, ut dicunt Doctores apud Dian. d. par. 1. tr. 7. ref. 45:

Alij tamen probabiliter contrarium tenent, videlicet, quod sacerdos non teneatur hanc circumstantiam sacerdotij, vel votu castitatis Confessario iam notam in confessione manifestare, quia Confessarius sciens poenitentem esse sacerdotem, sufficienter cognoscit peccata ipsius carnalia, habere oppositionem cum voto solemnij castitatis ita Pitigian. to. 2. dist. 16. q. vn. ar. 5. Azor. p. par. lib. 4. cap. 4. quest. 6. & alij, quos refert & sequitur Bonacin. de matrim. q. 4. pun. ult. num. 31. ubi dicit hanc esse communem, & ita videtur communiter praeticari.

- 20 Dico 5. quod Parochus, vel alius Confessarius reuelans sigillum Confessionis deponendus est, & perpetuo detrudendus in monasterium ex c. omnis utriusq. sexus de Poenit. & remiss. Fratio vero sigilli etiam per testes singulares plenè probatur, ut decisum refert Ricc. in Collect. decis. 549. p. 3. & dicunt alij apud Bonacin. to. 1. disp. 6. de oner. & obligat. denunc. pun. 3. n. 25. quod intellige concurrentibus praesumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis: vnde hoc arbitrio Iudicis relinquitur, ut sentiunt DD. apud Dian. p. 5. tr. 11. ref. 52.

S V M M A R I V M.

- 1 De iure communi Clericis vsus armorum est interdictus, nisi iusta causa eos excuset.
- 2 Qua poena plebantur clerici arma deferentes.
- 3 Potest Episcopus suis constitutionibus adiuvare ius canonicum imponendo poenam ubi non est.
- 4 Poena pecuniaria & locis pijs sunt applicanda.
- 5 An possit Episcopus poenas pecuniarias sibi, vel suo Vicario, aut alijs officialibus curiae Episcopalis, vel Seminario, aut sacristiae ecclesiae cathedralis, vel fabricae eiusdem ecclesiae, vel domus episcopalis applicare.
- 6 An Episcopus possit concedere clericis facultatem deferendi arma.

C A P. V.

De Clericis arma deferentibus.

- 1 **D**E iure communi Clericis vsus armorum est interdictus c. 2. de vit. & honor. cler. nisi iusta causa eos excuset, puta si per loca periculosa transitum faciant, ut dicit glof. ibidem, vel pro defensione personae propriae, vel proximi, vel reru. olim 1. & ibi glof. ver. excessistis de Restit. spol. & tractunt communiter Doctores in d. cap. 2. de Vit. & honor. cleric. ut dicit Ricc. in Prax. for. eccl. par. 1. ref. 325. quare si contraueniant, possunt excommunicari iuxta tex. in d. c. 2. & amittunt arma ut d. Ricc. loco cit.

Observa tamen, quod tales clerici possunt ex statuto, aut edicto Episcopi puniri poena pecuniaria, &

& alijs pœnis *cap. si quis contumax*
 & *cap. qui Subdiaconum* 17. q. 4.
Felin. in c. irrefragabilis num. 6. de
offic. ord. quem refert, & sequitur
Piasc. in Prax. Episc. p. 2. c. 4. n. 97.
Ricc. in Prax. for. eccles. p. 4. ref. 118.
 & *d. p. 1. ref. 325. vbi dicit, quod in*
 Curia Archiepiscopoli Neap. clerici deferentes pugionem, vel tormentum bellicum pœna relegationis ad arbitrium eiusdem Curia, ignobiles verò pœna trirremium ad arbitrium condemnantur, & aliquando ex iustis causis pœna pecuniaria mutantur: potest enim Episcopus suis constitutionibus adiuuare ius canonicum imponendo pœnam vbi non est, seu iam impositam à iure canonico ampliare, & augere non solum contra clericos, sed etiã contra laicos *c. 1. vbi glos. in ver. non generaliter de consecr. dist. 3. c. 2. de maior. & obed. c. vt animarum de constit. in 6. & est cõmunis opinio.*

4 Huiusmodi verò pœnæ pecuniariæ locis pijs applicandæ sunt ex dispositione Concilij Tridentini, *sess. 25. de ref. cap. 3.* ita vt nequeat Episcopus sibi huiusmodi pœnas applicare, nisi esset pauper, & valde indigeret, vt *resoluit Sac. Congregatio teste Ricc. in Prax. for. eccles. p. 4. ref. 126.* nec illas conuertere in mercedem Vicarij, seu aliorum officialium curia episcopalis *ex declaratione eiusdem Sac. Congregationis apud Piasc. in Prax. Episc. p. 2. c. 4. n. 97. Vulp. in Prax. iudic. c. 46. n. 3.* nec possit illas applicare seminario, aut sacristia ecclesie cathedralis, vt *consuit etiã Sac. Congregat. apud Ricc. in Prax.*

vt *sup. p. 4. ref. 127. 128. 129. & 130* nec fabricæ eiusdem ecclesie cathedralis, vel domus Episcopalis, vbi ecclesie reditus esset pingues, & ita etiam *resoluisse Sac. Congregationem testatur Barbos. de offic. & pot. Episc. p. 3. all. 107. n. 19.* ratio est, quia cū ad hæc omnia teneatur Episcopus, applicatio huiusmodi cederet in ipsius Episcopi commodum, vt *probat Ricc. in Prax. p. 4. ref. 127. & seq.*

6 Quæres, an Episcopus possit Clericis concedere licentiã deferendi arma? affirmat *Ricc. in Prax. p. 1. ref. 482.* quod intellige concurrẽte legitima causa, vt *sup. diximus.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cõfessarij sollicitantes mulieres, vel masculos ad turpia suspecti sunt vehementer de fide.
- 2 Possunt procedere contra eos etiã ordinarij locorum.
- 3 Qua pœna plectendi sint huiusmodi sollicitantes.
- 4 Denunciandi sunt etiam si se emendauerint.
- 5 Refertur contraria opinio.
- 6 Regulares puniti per S. officium eo ipso fiunt inhabiles ad gradus, & officia religionis.
- 7 In quibus casibus incurrantur pœna contra sollicitantes, & n. 8. & 9.
- 10 Tenetur mulier sollicitata denunciare confessarium, etiã si sollicitationi consenserit, limitatur n. 11. 12. 13. 14. & 15.
- 16 An denunciandus sit Cõfessarius qui de rebus turpibus cū pœnitente cõfabulatur in cõfessionario.
- 17 Quomodo probetur hoc delictum.

C A P. VI.

De Confessarijs sollicitantibus
Mulieres in Confessione.

- 1 Confessarij in cōfessione sollicitantes mulieres, vel masculos ad turpia suspecti sunt vehementer de fide *Quarant. in ver. cōfessor vers. sciendum Genuens. in Prax. Arch. cap. 66. num. 2. Ricc. in Prax. for. eccl. par. 3. ref. 66.* & ideo contra eos iure merito procedunt hæretica prauitatis Inquisitores, *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. num. 4. & alij: possunt tamen etiam ordinarij procedere ex cōstitutione Gregorij XV. incip. Vniuersi Dominici gregis, quam refert Bonacin. to. 1. disp. 6. de oner. & oblig. denunc. pun. 3. nu. 1. & seq. & præcipue num. 23.*
- 2
- 3 Huiusmodi verò sollicitantes pœna suspensionis ab exequutione ordinum, priuationis beneficiorum, dignitatum, officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiua, ac passiua, si regulares fuerint, exilij, damnationis ad trimeses, & carceres etiam in perpetuum, alijsque pœnis arbitrio Inquisitorum, aut ordinariorum, pro criminum qualitate, & circumstantijs puniuntur, & si grauiores pœnas pro delicti enormitate meruerint, debita degradatione præcedente curiæ seculari tradi debet *ex d. constitutione Gregorij XV.*

4 Præterea tales sollicitantes denunciandi sunt, etiam si se se emendauerint, quia huiusmodi denunciatio nõ tantum instituta fuit ad emendationem delinquentis, sed etiam in pœnam; & ideo iudicialiter fieri debet, *vt dicit Bonacin. loco cit. d. pun. 3. num. 9. Lezan. in sum. qq. reg. tom. 1. cap. 19. num. 34.* quamquam differri aliquando potest ex iusta, & rationabili causa arbitrio Confessarij, *vt dicunt Doctores, quos refert, & sequitur Dian. par. 1. tr. 4. ref. 27.*

5 Alijtamen tæminam sollicitatam a denunciatione excusant, si ei constet de emendatione ipsius sollicitantis, aut si sollicitans ex aliorum delatione confessus, vel conuictus abiurauit, *ita Peirin. to. 2. constit. 4. Greg. XV. §. 9. num. 32. & alij apud Dian. loco cit. ref. 26.* præsumitur autem emendatio, vel ex lapsu trium annorum, vel si eadē mulier sollicitata ter, vel quater ad eundem confessarium accedens non iterum in eo libidinis signa reperiatur, *vt dicunt Doctores apud Dian. par. 4. tr. 5. ref. 23.*

Addit *Soul. in Aphor. Inquis. lib. 1. cap. 34. num. 57. Peirin. loco citato numer. 26.* quod neque esset denunciandus Confessarius, si crimen esset occultum, & habeatur moralis certitudo, quod seruato fraternæ correctionis ordine emendabitur.

6 Item Regulares puniti per S. Officium, pœnitentijs salutaribus exceptis, eo ipso fiunt inhabiles ad gradus, & officia Religionis, nec possunt rehabilitari nisi per summum Pontificem, vel per Sac.

Sac. Congregationem ex decreto Urbani VIII. ut refert Dian. p. 4. tr. 5. ref. 48.

7 Et hæc procedunt, etiamsi confessorius leuia verba dixerit, aut signum leue fecerit indicatiuum amoris lasciu, puta si faciem penitentis laudauerit a pulchritudine ad penitentem alliciendum omittis verbis expressioribus: quia hoc etiam casu abutitur sacramento penitentię *Lezan. in Sum. to. 1. d. cap. 19. num. 34. & hanc esse probabiliorē dicit Dian. par. 1. tr. 4. ref. 31. ubi citat Acugn. in tract. de Confess. sollicit. q. 7 per tot.*

8 Eademque pœnas incurreret sacerdos, qui paulo ante, vel post confessionem, seu occasione, vel pretextu confessionis, etiam ipsa confessione non sequuta, siue extra occasionem confessionis, in confessionario, aut loco quocunque ad confessiones audiendas destinato simulans ibidem confessiones audire mulierem sollicitauerit, ut constat ex dicta constitutione *Greg. XV. & notat etiam Gemus. loco cit. num. 2. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 323. vnde confessor, qui audiens in confessione, feminam esse leuem, ipsaque finita lenonem mittit ad domum ipsius, vr eam sollicitet, comprehenditur sub hac constitutione, cum hoc faciat occasione confessionis, ut post *Graff. dicit Lezan. in Sum. to. 1. cap. 19. nu. 34.**

9 Eadem quoq. pœna punitur, qui non solum verbis, sed etiam factis mulieres ad turpia sollicitauerit, puta si eas osculatus fuerit, manum, vel aliam corporis partē

libidinosè tangeret, aut tactu oculorum, aut signo aliquo ad libidinem prouocaret *Graff. conf. 7. de Pœnit. & remiss. quem refert, & sequitur Vulp. in Prax. iudic. c. 36. num. 6.*

10 His addē, quod tenetur mulier sollicitata denunciare confessarium, etiamsi sollicitationi consenserit: non tamen tenetur aperire copulam, seu consensum, nec super dicto consensu Confessorius denūtiatus ab Inquisitoribus, seu Episcopis est interrogandus, ut declarauit S. Congreg. anno 1624. teste *Diana par. 4. tr. 5. ref. 31. imò si penitens volens, aut imprudens crimen patratum cum confessario manifestauit, non ob id puniendā est: quia denunciatio non precipitur, vt penitens puniatur, sed Confessorius, qui penitentem sollicitauit, ut dicit *Bonacin. d. disp. 6. pun. 3. numer. 10. & alij.**

11 Limita tamen 1. in Confessorio sollicitante ad alia peccata, quam venerea, seu turpia, etiamsi huiusmodi peccata essent his grauiora: quia verba Pontificis diriguntur ad sollicitationem tantum carnalem, & in delictis non fit extensio *Lezan. loco cit. Dian. par. 1. tr. 4. ref. 20. Bonacin. ubi supra dicit. pun. 3. nu. 7. vers. limitatur tamen: quemadmodum nec dictæ constitutionis dispositio procedit contra prouocantes ad actus inhonestos in sacramento Baptismi, matrimonij, vel alio sacramento; quia summus Pontifex loquitur tantū de sollicitantibus in sacramento confessionis, ut dicunt *Doctores**

M m m apud

apud Bonacin. d. pun. 3. num. 14.

- 12 Limita 2. si mulier sollicitaret Confessarium. tunc enim nec penitens tenetur ex vi dictæ constitutionis denunciare confessariū, si fortè sollicitantis mulieris libidini consenserit, nec confessarius tenetur feminā in tali casu sancto Inquisitoris officio deferre: quia constitutio supradicta edita est ad comprimendam Confessariorum audaciā, nec loquitur de feminis ad turpia prouocantibus, sed de confessarijs ad hæc mulieres sollicitantibus, quemadmodum neque pœnæ l. vn. .C. de Rapt. Virg. locum habent, quando mulier raperet virum, ita Lezan. in sum. to. 1. cap. 19. numer. 34. Bonacin. d. pun. 3. num. 17. & 20. Ricc. in Prax. for. eccl. par. 3. ref. 67. Dian. p. 1. tr. 4. ref. 11. & 23. vbi citat Sanctarell. in tract. de Hæresi cap. 46. num. 2. Sanc. in select. disp. 11. num. 25. & 26. Homobon. de exam. eccl. tom. 2. tract. 11. cap. 12. q. 26. & alios.
- 13 Limita 3. in laico, ad quem femina se transtulit animo confitendi sua peccata putans, ipsum esse sacerdotem: hic enim non subijcitur pœnis dictæ constitutionis sollicitando huiusmodi mulierem, quia summus Pontifex expressè loquitur de sacerdotibus sollicitantibus, vt post Sanctarell. dicit Bonacin. loc. cit. d. pun. 3. n. 8.
- 14 Limita 4. in eo, qui mandauit confessario, vt sollicitaret pro se penitentem: tum quia dicta constitutio non loquitur de mandante: tum quia pœnæ non sunt extendendæ: tum quia quando

lex vult punire non solum faciētem, sed etiam mandantem, id explicat; vnde in cap. mulieres. §. illi. verò de sent. excom. extenditur ad mandantem excommunicatio, quæ in cap. si quis suadente 17. q. 4. lata erat tantum contra percutientes clericum; alijs tamen pœnis grauius plectendus est mandans in tali casu, ita Dian. p. 1. tr. 4. ref. 22. quicquid dicat Ricc. in Prax. p. 3. ref. 65.

- 15 Limita 5. in confessario, qui de tali delicto infamatus non sit, tunc enim denunciari non debet, secundum Fagund. de Præcept. eccl. pr. 2. lib. 4. cap. 3. nu. 31: quod videtur probari ex constitutione Pij IV. incip. Cum sicut nuper, quam refert Quarant. in ver. Confessor. ibi, de præmissis quomodo libet diffamatus, præsertim cum hæc constitutio fuerit approbata, & confirmata per dictam constitutionē Greg. XV. sed contrariam tenent alij DD. quos refert, & sequitur Dian. par. 4. tr. 5. ref. 1. vbi etiam dicit, quod ad hoc non requiritur infamia simpliciter, sed ea quæ quocunq; modo talis dici queat, puta si confessarius non habeat integram, & illæsam famam, sed laceratam per notitiam præsertim fœminarum iuxta tex. in cap. indēnitatibus. §. sane de elect. in 6.
- 16 Sed quæres, an denunciandus sit Confessarius, qui de rebus turpibus in confessionario cum aliqua muliere confabulatur absque sollicitatione ad aliquid inhonestum perpetrandum? affirmatiuè respondet Dian. d. par. 1. tr. 4. ref. 11. vbi citat Peirin. to. 2. constit. 4.

Greg.

Greg. XV. In. 2. num. 2. adque probat ex dicta constituit. Greg. XV. ibi sicut cum eis illicitos, & inhoneſtos sermones, siue tractatus habuerint.

17 Hoc autem delictum cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus probatur concurrentibus tamen presumptionibus, & alijs adimiculis; & ideo creditur pluribus feminis, quæ singula seorsim affirmant, se à confessorio fuisse sollicitas, ut constat ex d. constit. Greg. & notat Bonacin. ubi supra pun. 3. num. 25.

An verò hoc crimen plene probetur ex testimonio duarum feminarum? affirmat Ricc. in Prax. par. 2. ref. 440. modò sint omnimoda exceptione maiores: alij verò negant quia femine leues sunt, & mutabiles: tum quia sacerdotes facili negotio retraherentur ab excipiendis confessionibus timore falsæ denunciationis, ita Bonacin. loco cit. num. 26. & alij. Vnde quatuor feminas ad hoc exposcit Accugn. de conf. sollicit. q. 23. quem refert Dian. d. par. 1. tr. 4. ref. 28. ubi etiam dicit, ex vnius femine quantumuis honestæ delatione non esse confessorium in carcerem deturndum.

Verum hæc omnia remittuntur arbitrio prudentis Iudicis, qui considerare debet circumstantias, & qualitates tam feminarum, quam Sacerdotum, ut ex dicta constitutione Gregorij, & dicit idem Dian. loco cit. d. ref. 28. & p. 4. tr. 6. ref. 21. & alij apud. Bonac. d. pun. 3. num. 27.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerico regulariter non licet negotiari.
- 2 Quid veniat nomine negotiationis Clericis interdicta.
- 3 Qua pœna clericus negotiator plectendus sit.
- 4 An clericus minoribus ordinibus tantum insignitus exercere possit negotia secularia.
- 5 Quid si clericus etiam in sacris, ac beneficiatus succedat conductori.
- 6 Et quid si clericus indigeat.
- 7 Necessitatis causa licitam reddat negotiationem alioquin illicitam.
- 8 Quando possit clericus officium Aduocati, vel Tabellionis exercere.
- 9 An valeat instrumentum factum in negotijs secularibus per clericum, vel Monachum Notarium.
- 10 Quando possit clericus artem medicam, vel chirurgicam exercere.
- 11 An laici Medici, vel Chirurgi sint irregulares.
- 12 Et quid si clericus in minoribus huiusmodi artes exerceat, ibid.
- 13 Quando clericus possit procuratoris officium exercere.
- 14 Item quo casu ei licitum est tutellam, seu curam suscipere.
- 15 An clericus possit aliquid inueneri ex honesto artificio.
- 16 An possit vendere vinum per minutum, & in domibus ecclesie.
- 17 Quot actus requirantur, ut clericus dicatur negotiator.

CAP. VII.

De illicita negotiatione.

- 1 Clerico regulariter ne-
gotiari non licet *c. ne-
gotiatorem 88. dist. cap.
fin. de Vit. & bon. cle-
ric. siue negotietur
per seipsum, siue per interpositā
personam glos. communiter recep-
ta in cap. 1. ver. conducere Ne cler.
vel mon. Genuens. in Prax. Archiep.
cap. 62. num. 6. Ricc. in Prax. for. ec-
cles. par. 3. ref. 205.*
- 2 Ex quo infertur, quod Cleri-
cus non potest conducere alienas
possessiones non tantum prophana-
nas, *ut in d. e. 1. Ne cler. vel mon.*
sed nec etiam ecclesiasticas, & 4
*beneficiales cap. peruenit 86. dist.
Ferr. qq. mor. par. 1. q. 66. nu. 6. & 7.*
nisi fortè conduceret prædiolum
animi recreandi causa, vel si alijs
ipsius clerici prædijs esset cir-
cumdatum ad euitandas rixas,
vel damna, *ut d. Ricc. in Prax. for.
eccles. par. 1. ref. 485. nec potest offi-
cium Medici, aut Chirurgi exer-
cere, præsertim si interueniat adu-
sio, vel incisio cap. sententiam
sanguinis Ne cler. vel mon. neque
causas criminales, & ciuiles cor-
am Iudice seculari defendere, 5
cap. 1. de postul. neque tutelam, aut
curam suscipere c. Cyprianus 21.
q. 3. nec tabellionatus officium,
agere c. sicut Ne cler. vel mon. nec
Iudicis secularis officium exerce-
re cap. sed nec & cap. clericis eod.
tit. Ne cler. vel mon. & si fortè ad
huiusmodi secularia officia assn-*

matur, non poterit cogi ad ra-
tionem suæ administrationis red-
dendam coram Iudice seculari
*Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. refol.
413. & alij communiter.*

Vnde si tertio monitus se à se-
cularibus negotijs non abstinue-
rit, eo ipso amittit quoad bona
priuilegium clericale *cap. fin. de
Vit. & honest. cleric. potest etiam
suspendi c. peruenit ubi glos. in ver.
correctioni 86. dist. ac etiam de-
poni iuxta cap. sed nec ex. Ne cler.
vel mon. quod intellige, si fuerit
incorrigibilis, ut dicit Graff p. 2.
lib. 3. cap. 2. nu. 19. vel poterit alijs
etiam maioribus pænis arbitrio
ordinarij imponendis puniri iux-
ta Conc. Tridentinum sess. 22. de
ref. cap. 1.*

Limita 1. in clerico minoribus
ordinibus tantum insignito non,
beneficiato, qui non prohibe-
tur exercere negotia secularia,
alias licita: iura enim loquuntur
de Clericis beneficiatis, vel con-
stitutis in sacris ordinibus *cap. ad
aures de etat. & qual. Nauar. in
man. cap. 25. num. 110. Genuens. in
Prax. Archiep. cap. 62. num. 9. Ricc.
in Prax. for. eccles. p. 1. ref. 328. Vulp.
in Prax. iudic. cap. 33. nu. 1. Graff.
par. 1. lib. 2. cap. 66. num. 6. Couar.
prætic. cap. 19. num. 8.*

Limita 2. si clericus etiam in sa-
cris ac beneficiatis succedat cō-
ductori iure hereditario: tunc
enim non prohibetur continuare
conductionem usque ad præfinitum
tempus, *ut dicunt Doctores,
quos refert, & sequitur Prosp. de
Aug. ad Quarā. in ver. vestigal. vers.
queritur an inter negotiationes.*

6. Limita 3. si propria clerici bona sibi, suisque non sufficerent, aliterque commodè viuere nequirent: tunc enim posset clericus alterius bona cōducere, vel alio honesto modo negotiari: quia necessitatis causa licitam reddit negotiationem alioquin illicitam cap. 1. *Ne cler. vel mon. glos. commu- niter recepta in cap. peruenit. ver. conductiones 86. dist. 8. in cap. negotiatorem 88. dist. Navar. in man. cap. 25. num. 110. Ricc. in Prax. p. 1. res. 328. Graff. par. 2. lib. 3. cap. 2. nu. 26. & consuet. Sac. Congregatio te- stis Vulp. in Prax. iudic. cap. 33. nu. 6. & seq.* ubi etiam ex decreto eiusdem Sac. Congregationis resolu- it, posse clericos proprios agros, aut beneficiales, vel à se- cundarios ut supra opera laicorū colere, & pro huiusmodi cultu- re vsu boues, & animalia neces- saria emere, illorumque fœtus iu- sto pretio vendere.
8. Hinc etiam fit, ut possit cleri- cus etiam in sacris, si indigeat, vel beneficia sufficientia non ha- beat, aduocando sibi victum que- rere *Leo in Thes. for. eccles. par. 3. c. 4. num. 20. Vulp. loco cit. cap. 33. nu. 13.* exceptis causis criminalibus, in quibus pœna sanguinis venit imponenda: tunc enim quilibet clericus etiam in minoribus con- stitutus, & non beneficiatus pro- pter periculum irregularitatis ab officio aduocati, & procuratoris ad offensam abstinere debet *cap. sententiam Ne cler. vel mon.*
- Item posset clericus in casu in- digentiae fungi officio tabelliona- ri *Sylu. in ver. Tabellio nu. 3. Ge-*

nuens. cap. 62. num. 28. in curia ta- men ecclesiastica, non seculari, ut dicit Leo d. par. 3. cap. 4. n. 7. Pie- se. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. n. 11. ver. quoad exercitium. potest etiā instante necessitate medicinæ ar- tem exercere Nau. cons. 3. Ne cler. vel mon. Bellett. in Disquis. cler. lib. de disciplin. cleric. S. 31. num. 7.

Presumitur verò clericum hæc agere questus, & cupiditatis cau- sa, nisi necessitas probetur *c. de- creuit tunc taglos. in ver. conducere dist. 88. Ricc. in Prax. p. 1. resol. 485.*

Potest tamen tolerari consuetu- do, qua clericis etiam in sacris, & beneficiatis permittitur exer- cere tabellionatus officium in- causis ecclesiasticis, etiam si alio- quin non indigeant: quia hoc of- ficiū in huiusmodi causis cleri- cos absolute non dedecet, *ut di- cit Layman. in Theolog. mor. lib. 5. tr. 5. cap. 8. num. 4. & alij, quos re- fert, & sequitur Barbos. in cap. si- cut num. 9. Ne cler. vel mon. Vnde in causa hæresis non solum cleri- cis secularibus, sed etiam regula- ribus etiam constitutis in sacris expresse permittum est in cap. ut officium & verum de Heret. in. 6. immò ad illud exercendum pos- sunt compelli, *ut d. Ricc. in Collect. decis. 1613. par. 5. & in Curia Ro- mana posse clericos in sacris etiā beneficia habentes officium ta- bellionatus exercere propter Sū- mi Pontificis consensum, & tan- tæ curiæ dignitatem, dicit Barbos. in d. cap. sicut nu. 8. Couar. practic. cap. 19. num. 8. & alij.**

Addit Graff. par. 2. lib. 3. cap. 2. n. 21. & seq. quod textus ind. cap. sicut Ne

Ne cler. vel mon. vbi clericis in factis prohibetur tabellionatus exercitium, intelligi debet in negotijs secularibus, vt colligitur ex Rubr. vbi dicitur, Ne clerici vel Monachi secularibus negotijs se immiscant; & ideo in foro ecclesiastico possunt huiusmodi officium exercere, vt obseruat etiam Barbof. in d. cap. sicut num. 10. vbi citat Franc. Marc. decis. 194. nu. 2. & 5. Couar. Practic. cap. 19. nu. 8. vers. nam clericus tabellio, & alios: & possunt etiam conficere instrumenta in negotijs spiritualibus, seu ecclesiasticis, si instituti sint a Papa, vel ab Episcopo, secus si a laico, vt post Host. dicit Graff. loco cit. d. cap. 2. num. 22. cum hac tamen distinctione, quod notarius creatus a Papa potest vbiq; conficere instrumenta cap. cuncta per mundum & c. per principalem 9. q. 3. constitutus vero ab Episcopo potest instrumenta conficere per totam diocesim ipsius Episcopi e. regenda 10. q. 1. Bellett. tit. de Discipl. cler. §. 29. num. 10.

9 Quæres, an valeat instrumentum factum per clericum notarium in negotijs secularibus? Resp: affirmatiue, si nondum fuerit illi publicè interdictum huiusmodi officium per suum superiorem: secus si prohibitus fuit, & prohibitio huiusmodi transiit in notitiã populi, Bart. communiter receptus in l. vniuersos C. de decurion. lib. 10. Graff. par. 2. decis. lib. 3. cap. 2. num. 21: Barbof. in d. cap. sicut n. 3. Ne cler. vel mon. vbi citat Ferrett. cons. 213. num. 7. Franc. Marc. det. 194. par. 2. & alios.

Quare si priuatim tantum prohibitus fuerit, adhuc valebunt instrumenta per clericum confecta. Bellett. tit. de Disciplin. cleric. §. 29. num. 8. vbi de communi testatur; & hæc procedunt etiam in Monacho: valent enim similiter instrumenta per eum confecta, nisi publicè per suum superiorem prohibitus fuerit: quia non inuenitur textus ea instrumenta irritans, vt contra Couar. pract. cap. 19. num. 8. vers. Monachus tenet Sanch. apud Barbof. in d. cap. sicut num. 4. vbi etiam dicit, quod potest Monachus, qui in seculo erat Tabellio, complere post professionem, & signare instrumenta, quæ in seculo confecerat, quod etiam admittit Couar. loco cit.

10 Idem dicendum, si causa pietatis concurrat: tunc enim poterit clericus non tantum artem, medicam, sed etiam chirurgicam exercere erga miserabiles, & cognatas personas, si in his artibus sit peritus Nauar. in man. cap. 25. num. 110. & d. cons. 3. Ne cleric. vel mon. Leo in Thes. for. eccles. p. 3. cap. 9. num. 48. Graff. par. 1. dec. lib. 2. cap. 66. num. 6. neque esset irregularis, si deinde ægrotus decedat, vt dicit Sylu. in ver. homicidium 2. num. 8. & alij apud Bellett. tit. de Disciplin. cleric. §. 31. num. 6. dummodò abstinence ab aduisione & incisione cap. sententiam Ne cler. vel mon. si enim ex causa huiusmodi aduisionis, vel incisionis ægrotus moriatur, clericus irregularitatem non effugeret, etiam si omnem adhibuerit diligentiam, & mors sequuta sit ex incuria ipsius in-

infirmi cap. tua nos, & ibi communiter scribentes de Homic. volunt. quicquid in contrarium dicant alij Doctores apud Dian. p. 4. tr. 2. ref. 23. nisi forte aduersionem, vel incisionem adhibuerit urgente necessitate, v. g. tempore pestis, quando non adest alius, qui hoc munus praestet; tunc enim clericus non incurreret irregularitatem, secundum Doctores, quos refert, & sequitur Barbof. in d. cap. tua nos num. 3.

Addit Dian. par. 4. tr. 2. ref. 23. quod si clericus etiam extra casum necessitatis secundum peritiam artis inbeat incisionem, vel aduersionem, non incidit in irregularitatem, si mors inde sequatur: quia pena lata contra facientes non ligat mandantes, neque consulentes, nisi exprimantur cap. in panis de reg. iur. in 6. cap. ubi cumque de Poenis eod. lib.

11 Obserua tamen quod laici medici, aut chirurgi non sunt irregulares, etiam si ex aliqua incisione egrotus perierit, dummodo sint in arte periti, & omnem diligentiam adhibuerint Sylu. in ver. homicidium 2. n. 8. Leo in Thes. for. eccles. par. 3. cap. 9. & alij communiter. idemque dicendum est de Clerico in minoribus huiusmodi officia secundum regulas artis exercente, qui ex hoc non prohibetur ad maiores ordines ascendere iuxta cap. ad aures de atat. & qual. etiam si esset beneficiatus: quia haec irregularitas non reperitur in iure expressa, ut dicit Nauar. cons. 3. No cler. vel mon. fieret tamen irregularis medicus de

publico stipendiatus, si ex omissione curandi percat infirmus secundum Hennig. in sum. lib. 14. de Irregul. cap. 12. §. 7. in med. quem refert Barbof. in cap. ad aures nu. 9. de Aetat. & qual.

12 Similiter poterit Clericus beneficiatus, aut in sacris ex eadem causa pietatis coram Iudice seculari defendere causas ecclesiae suae, conuictorum, & miserabilium personarum cap. 1. & cap. fin. de Postulat.

Addit Ricc. in Collect. dec. 2640 par. 7. quod clericis prohibetur exercere officium procuratoris continuum, non autem quando vnam, vel aliam causam defenderent.

13 Item possunt Clerici, si volunt, legitimam tutelam, aut curam suscipere: charitatis enim ratio suadet, ut clerici etiam suis consanguineis opem ferant, & tunc possunt ex bonis pupillorum iuste negociari absque reatu illicita negotiationis, dummodo id agant absque ordinis dedecore, & non sordide: & lucrum, quod ex iusta negotiatione peruenerit, non in suam, sed pupillorum cedat utilitatem c. peruenit, & ibi glos. 86. dist. 1. generaliter, & auth. Proshyteros C. de Episc. & cler. & ita censuit Sac. Congregatio teste Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 206. ubi citat Grass. par. 2. lib. 3. cap. 2. nu. 13. Viu. dec. 151. num. 7. & alios.

Limita i. quo ad tutelam testamentariam, aut datiuam, quam clerici suscipere non possunt glos. in d. c. peruenit in ver. tutelas, ubi ita intelligit textum in cap. Cyprianus

21. q. 3. supra citatum, & ita etiam tenent alij apud Ricc. d. ref. 206.

Limita 2. in Episcopo, & monacho iuxta auth. Presbyteros C. de Episcop. & Cler. ubi etiam legitima tutela illis intar dicitur. verum hæc auth. correctæ fuit per d. text. in cap. peruenit 86. dist. et ibidem dicit glos. in ver. tutelas, ubi etiam notat, quod ad tutelam miserabilium personarum omnes Clerici seu Monachi tenentur per tex. in c. episcopus gubernationem 88. dist.

14 An verò clerici possint aliquid lucrari ex honesto artificio? Resp. affirmatiuè ex cap. nunquam de Consecr. dist. 5. c. clericus visum, & cap. seq. 91. dist. etiam sine necessitate Genuens. in Prax. Archiepif. cap. 62. num. 12. ubi dicit, hanc esse magis communem Grass. par. 2. lib. 3. cap. 2. num. 26. Ricc. in Prax. p. 1. ref. 328. differt siquidem negotiatio ab artificio, quia negotiatio tunc dicitur, quando res empta non mutata forma alteri venditur: artificio verò dicitur, quando prima forma totaliter est mutata, ut ibidem dicit Genuens. n. 2. & alij. vnde licitum est clericis emere vnam, ut vinum faciant, vel oliuas, ut oleum vendant Fer. qq. mor. par. 1. q. 94. numer. 3. & seq. Ricc. in Prax. p. 3. ref. 204. vel emere lanam, & ex ea pannum conficere, præsertim per interpositas personas Vulp. in Prax. iudic. d. c. 33. nu. 4. nisi artificium huiusmodi esset illicitum, aut non conueniens statui clericali, puta pelles, vel coria aptare, taxillos, & chartas lusorias, seu arma bellica conficere, & similia, quæ prohiben-

tur per elemen. 1. de V. it. & hon. cleric. 15 ric. vnde quamuis possint clerici vendere etiam per minutum, & in domibus ecclesiæ vinum recollectum in proprijs, aut beneficiorum possessionibus, hoc tamen non eis licet per seipos, sed per alios Genuens. d. cap. 62. num. 7. & 8. Ricc. in Prax. par. 1. ref. 328. Vulp. d. cap. 33. num. 10.

16 Vltimò notandum est, quod ut clericus dicatur negociator, plures actus requiruntur, & ideo non sufficeret vnus rei emptio, aut venditio glos. & Bart. in l. 1. §. licet ff. de Tribut. act. Ricc. in Prax. par. 1. ref. 328. & p. 3. ref. 201. Vulp. in Prax. iudic. cap. 33. nu. 9. & alij communiter.

S V M M A R I V M.

- 1 Qua pœna plectitur qui non promotus sacramenta conficit, vel ministrat.
- 2 An eadem pœna puniatur sacerdos, qui absque approbatione ordinarij præsumit audire sacras confessiones.
- 3 Item an eandem pœnam incurrat clericus sacerdos bis in die celebrans.
- 4 An laicus celebrans missam, vel audiens sacras confessiones incurrat irregularitatem.
- 5 An Episcopus possit dispensare in huiusmodi irregularitate.

C A P. VIII.

De ijs qui non promoti sacra-
menta conficiunt, vel
ministrant.

IN cap. 1. de Cler. nō
ordinat. ministr. Cle-
ricus non ordina-
tus, qui se pro cle-
rico ordinato gerit
deponitur ita vt numquam ordi-
netur. Sed ex constitutione Cle-
mentis VIII. quicumque non pro-
motus ad sacrum Presbyteratus
ordinem repertus fuerit, missarū
celebrationem usurpasse, vel sa-
cramentum penitentię ministras-
se a Iudicibus sanctę Inquisitio-
nis, vel locorum ordinarijs tam-
quam ecclesię misericordię indi-
gnus abijciendus est, & ab ordi-
nibus ecclesiasticis, si quos ha-
buerit, ritę degradatus statim cu-
ria seculari per Iudices secula-
res debitę pœnis plectendus tra-
ditur, ut refert Leo in T. hesur. for.
eccles. par. 3. cap. 4. num. 58. Barbosa
de offic. & pot. Episc. par. 2. tit. 40.
num. 25. Piasco in Prax. par. 2. tit.
num. 94. & hac pœna puniendi sūt
etiam minores 23. annis dummo-
dō vigesimū ætatis annum com-
pleverint, vt statuit Urbanus VIII
refert Dian. par. 4. tr. 7. ref. 11. & 12.
vbi etiam obseruat, quod in In-
quisitione Hispanica hæc pœna tra-
ditionis Curie seculari non est
hactenus in vsu, sed delinquens
arbitrio Iudicis punitur inspecta
qualitate facti, & personarum.

Hęc tamen pœna non habet locū

contra eos, qui sunt iam Presby-
teri, & non approbati presumunt
audire confessiones: quia dicta
constitutio loquitur de non pro-
motis arg. l. si Preses ff. de Pœn. glo.
in cap. 1. ver. Italia de Tempor. ord.
in 6. Dian. par. 4. tr. 7. d. ref. 11. sed
tunc deponuntur iuxta c. placuit
de Pœnit. dist. 6. & notat etiam
Lezan. in sum. q. 9. reg. 10. l. cap. 19.
num. 41. neque id procedit in
clerico sacerdote bis in die absq.
necessitate, seu legitima causa ce-
lebrante, quem pœna arbitraria
esse puniendum dicit Ferrus q. 9.
mor. par. 1. q. 40. num. 5. Ricc. in
Prax. for. eccles. par. 1. ref. 312. vbi
refert, quod in Curia Archiepisc.
Neapol. quidam sacerdos, qui plu-
res missas celebrabat eodem die,
fuit per triennium ad tritremes
damnatus, & suspensus a celebra-
tione missę: & in hoc etiam casu
contra similes delinquentes pro-
cedunt Inquisitores Barbosa. d. p. 2.
all. 40. nu. 46. non tamen priuati-
uē, ut d. Dian. d. p. 4. tr. 7. ref. 12.

Quæres, an laicus celebrans
missam, vel audiens sacras confes-
siones, incurrat irregularitatem?
affirmatiuē respondet Nauar. in
M. x. cap. 27. num. 242. quia solē-
niter facit actum appropriatum
ordini presbyterali, & hanc sen-
tentiam tenent alij DD. apud Diā.
par. 4. tr. 2. ref. 77. per tex. in cap. 1.
de Cler. non ordin. min.

Sed contraria sententia videtur
verior: quia hæc irregularitas nō
est in iure expressa; textus enim
in d. cap. 1. loquitur de Clerico nō
ordinato; & ideo non debet ex-
tendi ad laicos, cum simus in pœ-

N a n n a l i -

An, & quando Clerici possint
in Curia sœculari testi-
monium ferre.

nalibus Henric. lib. 2. c. 29. §. 1. &
lib. 14. cap. 6. §. 1. Suar. de Censur.
disp. 11. sect. 3. num. 22. & alij quos
refert, & sequitur Bonacin. de cen-
sur. disp. 7. q. 3. pun. 6. num. 1. Dian.
loco cit.

5 Quæres 2: An Episcopus possit
dispensare in huiusmodi irregu-
laritate cum Clerico, qui non or-
dinatus solemniter baptizauit, aut
missam celebravit?

Rêsp. quod potest dispensare,
vt ministret in susceptis, non au-
tem vt ascendat ad superiores or-
dines; nisi delictum sit occultum,
tunc enim etiam quoad vterio-
res ordines dispensare potest, ita
Petrus Cornelia in 3. par. D. Thom.
tract. 7. de Irregular. disp. 7. dub. 2.
quæst. 2. quem refert Dian. loc. cit.
d. res. 77. vers. verum.

S V M M A R I V M.

1 Quando in causis civilibus, &
criminalibus possit clericus testi-
monium ferre.

2 An possit clericus per suum supe-
riorem compelli ad ferendum
testimonium in casu sangui-
nis.

3 Quando ad evitandam irregula-
ritatem profit protestatio, quod
ad pœnam sanguinis non inten-
dit.

4 Quando testis tenetur in re natu-
ra se se offerre ad testandum,
potest clericus testimonium fer-
re præmissa dicta protestatio-
ne.

Dico 1. quod in causis ci-
uilibus, & criminalibus
ad defensionem rei, vel
etiam contra ipsum reum in ijs
causis criminalibus, vbi non ve-
nit imponenda pœna sanguinis,
sed agitur civiliter ad pœnam
carcerationis, & similes, potest
Clericus in foro sœculari cum li-
centia Episcopi examinari Ricc.
in Collect. dec. 597. par. 3. idem de
Regulari dicit Lezan. in sum. q. 7.
reg. to. 1. cap. 11. num. 24. nullamq.
incurrit irregularitatem ferens
testimonium in fauorem rei, si ob
id sequatur mors Accusatoris:
quia ipsius dictum per se, & ex
natura sua ordinatur ad manife-
standam rei innocentiam, & ad
illius defensionem; Vnde mors
accusatoris respectu testis censetur
sequi per accidens ex ipsius
testificatione: ad incurrēdam au-
tem irregularitatem opus est, vt
adsit causa proxima ad mortem,
vel factum ex sui natura sit ad il-
lam directum, ita Saur. de Cens.
lib. 6. cap. 18. num. 11. Suar. disp. 47.
sect. 4. num. 9. Filliuc. to. 1. tract. 19.
c. 9. nu. 257. Vgol. de Irregular. 7.
n. 7. quos refert, & sequitur Dian.
par. 4. tr. 2. res. 96. quibus adde Bo-
nacin. de Censur. disp. 7. q. 4. pun. 3.
num. 4.

2 Dico 2. quod sicut Clericus,
vel Monachus nequit testimonium
ferre

ferre in causa sanguinis, quia sequuta morte, vel mutilatione irregularitatem incurreret *cap. si quis viduam dist. 50. cap. sententiam de Cler. vel Mon. Nauar. in Man. cap. 27. num. 212. & alij communiter*: ita neque ad id potest per superiorem cogi, etiamsi veritas per alios haberi non posset *Ricc. in d. collect. decis. 597. par. 3. & in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 206. Lezan. in Sum. to. 1. cap. 11. nu. 24.*

3 nec ad euitandam irregularitatem prodesse in tali casu protestatio ipsius testis, quod ad poenam sanguinis non inrendit: quia hoc tantum admittitur, quando agitur de propria, aut suorum iniuria *iuxta cap. 2. de Homic. in 6. & dicunt Doctores apud Dian. p. 4. tr. 2. ref. 32. & 33.*

4 Limita quando testis tenetur iure naturae se se offerre ad testandum: tunc enim cum non presumatur, ecclesiam in hoc casu imposuisse irregularitatem, poterit clericus testimonium ferre praemissa dicta protestatione, atque ad id potest per superiorem ecclesiasticum compelli *Bonac. in de Censur. disp. 7. q. 4. pun. 3. nu. 1. & alij.*

S V M M A R I V M.

- 1 Laicus non potest esse iudex in causis ecclesiasticis.
- 2 Laicus non potest esse Vicarius Episcopi.
- 3 Bigamus similiter ad Vicariatus officium assumi nequit.
- 4 Sententia lata per laicum Vicarium est nulla.

- 5 Clericus coniugatus non potest officium Vicarij exercere.
- 6 An Episcopus delegare possit laico causas clericorum, vel spirituales.
- 7 An laicus possit esse Assessor Iudicis ecclesiastici.
- 8 Officium Assessoris quale sit.
- 9 An summus Pontifex possit laico concedere facultatem procedendi contra personas ecclesiasticas.
- 10 An Monachus, seu Regularis possit esse Vicarius Episcopi.

C A P. X.

An laicus possit esse Iudex Clericorum.

- 1 Laicus regulariter non potest esse iudex neque principaliter, neque incidenter in causis ecclesiasticis, *c. 2. de Iud. c. lator, & c. causa 2. Quis fil. sint legit. ex quo infertur, quod laicus non potest esse Vicarius Episcopi cap. decernimus ubi Rip. n. 56. & omnes de Iud. Piafec. in Prax. Episc. p. 2. c. 4. n. 6. Garc. de Benefic. par. 5. c. 8. nu. 2. Bellett. in Disquis. Cleric. tit. de favor. cleric. real. d. 2. n. 60. & alij apud Barbof. de offic. & pot. Episc. p. 3. all. 54. n. 3. & 4. ubi dicit, quod Vicarius Episcopi debet esse Clericus primae tonsurae ac aetatis 25 annorum.*
- 2 Idem dicendum est de bigamo, hic enim ad Vicariatus officium assumi non potest: quia omni privilegio clericali censetur exutus *cap. vnda Bigam. in 6. nisi forte ab impedimento bigamiae solutus fuerit Garc. loco cit. numer 4. & 5. Barbof. nu. 11. Ricc. in Prax. for. ec-*

Nun 3 qes

4 *eccles. par. 2. ref. 261.* vbi etiam dicit, quod sententia lata per laicum Vicariū est nulla, nisi communis error excuset, puta si publicè pro clerico habebatur arg: *l. Barbarius ff. de offic. Prætor.*

5 Inferitur 2. quod neque clericus coniugatus ad huiusmodi Vicariatus officium idoneus reputatur, etiam si contraxisset cum vnica, & Virgine, & deserret habitum, & tonsuram: hic enim potius comparatur laicis, quam clericis *Sylu. in ver. laicus nu. 3. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. d. ref. 261. & in collect. decis. 2485. par. 6. Bellett. loco cit. §. 3. num. 20. Sbroz. de Vic. Episc. lib. 1. q. 31. num. 5. & seq.*

6 Inferitur 3. quod Episcopus nō potest laico delegare causas spirituales, neque criminales clericorum *glos. in cap. bene quidem §. præter. 96. dist. Piasec. loco citato Clar. in Prax. crim. §. fin. q. 41. vers. quero numquid Bonac. de censur. in part. disp. 1. q. 16. pun. 2. num. 10. Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 108. num. 1. & seq. Sbroz. lib. 1. q. 66. num. 21. & de communi testatur Rip. in cap. decernimus nu. 64. de Ind. causas verò ciuiles, seu temporales Episcopus, & quilibet alius Index ecclesiasticus laico delegare potest, dummodò non fiat commissio generalis ad omnes causas *glos. in d. cap. bene quidem ver. præter. Piasec. loco cit. num. 6. Dian. p. 1. tr. 2. ref. 113. & alij, quos refert, & sequitur Barbof. d. par. 3. all. 108. num. 7. & ita practicatur, quamuis contrarium sentiant alij apud Bonac. de censur. in par. disp.**

1. q. 16. sect. 1. pun. 6. num. 1.

Potest etiam laicus esse Assessor Iudicis ecclesiastici in causis ecclesiasticis, & spiritualibus, ac etiam criminalibus contra clericos *Vulp. in Prax. iudic. cap. 33. n. 15. Sbroz. lib. 1. q. 31. num. 10. Barb. d. par. 3. all. 54. num. 7. & seq. & all. 108. num. 6. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 261. Bellett. tit. de fauor. cleric. real. §. 3. num. 18.* vbi addit, quod non potest talis Assessor laicus in huiusmodi causis præferre sententiam, præsertim cum officium assessoris sit solum cōsulere, ac Iudicem adiuuare, *l. 1. ff. de offic. Assess. consiliarios l. non minus & liceat omnibus C. de Assessor.*

Potest autem summus Pontifex causas spirituales, ac criminales clericorum laico committere iuxta communem DD. sententiam, quia tunc iudex laicus non iudicabit propria potestate, sed auctoritate summi pontificis tanquam ipsius delegatus; cum enim id pertineat ad potestatem iurisdictionis, ideo potest delegari *glos. in d. cap. bene quidem ver. præter 96. dist. Rip. in d. cap. decernimus num. 56. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 135. num. 7. Vulp. in Prax. iudic. cap. 43. numer. 4. & 5. Sbroz. d. q. 31. num. 14. & 15. Barb. d. all. 108. num. 1. Diana par. 1. tr. 2. ref. 113. Bonac. in de censur. in part. disp. 1. q. 16. sect. 1. pun. 6. num. 2. & alij.* Vnde refert Ricc. in collect. decis. 2062. var. 5. in Rebellionē Calabria fuisse processum cōtra Clericos & Monachos de licētia summi Pontificis per Iudicē laicum simul cū Iudice ecclesiastico.

Ob.

Observat tamen *Cl. in S. fin. q. 41. vers. sed quid dicendum*, & alij communiter, quod non potest Papa iurisdictionem ordinariam conferre principibus laicis in clericos.

- 10 Quæres, an Monachus, seu Regularis possit esse Vicarius Episcopi? Resp. affirmatiue de licentia tamen sui superioris, dummodo non sit ex ordine mendicantiu *Franc: Marc. decis. 999. & decis. 1285. par. 1. quem refert Ricc. in collect. dec. 2485. par. 6. & in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 351.*

S V M M A R I V M:

- 1 Vicarius Episcopi quando puniatur ab ipso Episcopo, & quando à Metropolitano.
- 2 Vicarius qualis constituendus sit.
- 3 An expediat, ut Vicarius Episcopi sit ciuis.

C A P. XI.

A quo puniri debeat Vicarius Episcopi delinquens in officio.

- 1 Vicarius Episcopi ita delinquat in officio, ut offendat iurisdictionem Metropolitanam, puta si illius iurisdictionem spernat, tunc ab eodem Metropolitano puniatur *cap. 1. de offic. Vic. in 6.* si vero delinquat in officio præiudicando partibus, & iustitiæ, cognitio

& punitio pertinet ad ipsum Episcopum, qui habet facultatem à iure, prout quibus aliis magistratus, coercendi officialem suam appellatione remota *l. nulli officia l. i. C. quor. appell. non recip. Lotter. in tract. de re benef. lib. 1. quest. 22. nu. 100. & seq. quem refert Barbosa. de offic. & pot. Episc. p. 3. all. 54. n. 183.* & tunc priuari potest officio Vicariatus, & officij salario *Ricc. in collect. decis. 2836. p. 7. ubi citat Franc: Marc. decis. 646.*

- 2 Quare Episcopus viros graues, ac doctrina, pietate, & religione præstantes, atque in expediendis litibus, & negotijs diligentes ad huiusmodi officium eligere debet, nè quid eorum incuria succedat, de quo ipse rationem sit Deo redditurus. Vnde non expedit eligere exterum ad Vicariatum, sed ciuem, in quo præsumitur maior fides, ac diligentia, & integritas, *ut d. Sbroz. de Vic. Episc. lib. 1. q. 34. & alij. quos refert, & sequitur Barbosa. d. par. 3. all. 54. num. 2. & 3.* præsertim si ciuis esset vir eminentis scientiæ, ac probitatis: tunc enim cessat suspicio, nè fortè amicitia, propinquitate, gratia, aut meru adductus ius aliquo modo quandoque violaret, minusue liberè diceret: quam ob causam S. Carolus Vicarios externos adhibere solebat, *ut narrat Carolus à Basil. S. Petri in eius vita lib. 7. cap. 36. quem refert Barbosa. ubi supra.*

S V M M A R I V M:

1. *A quo Iudice puniantur Iudæi, ac Saraceni.*
2. *Qua pœna plectantur Christiani, qui cum Iudæis habitant.*
3. *Quam pœnam incurrant Christiane nutrices, quæ Iudæorum filios lactare præsumunt.*
4. *Qua pœna plectendi sint Iudæi, qui cum muliere Christiana copulam habent.*
5. *Quid si Christianus cognoverit Iudæam, vel Saracenam:*
6. *Qua pœna puniantur Christiani, qui capti à Saracenis, vel Iudæis Christianam fidem abnegarunt.*

C A P. XII.

De Iudæis, ac Saracenis.

- I**udæi, ac Saraceni seculari Iudici subsunt in delictis secularibus, & in causis, quæ inter personas seculares sunt mixti fori, locus est præventioni *cap. postulasti de Iudæis l. Iudæis C. eod. tit. Io. Franc. Leo in Thes. for. eccl. par. 4. cap. 4. num. 12. Ricc. in collect. decif. 434. par. 2. Viu. relatus in Syntag. opin. comm. tom. 2. tit. 30. de Iudæis cap. 8. vers. Iudæos: sed in delictis*
- merè ecclesiasticis iudici ecclesiastico subijciuntur, *et in cap. etsi de Iudæis & Sarac.* Vnde si quid in contemptum Christianæ religionis committant, aut hæreticas propositiones contra nostram fidem proferant, vel si negent ea,

quæ habent communia circa fidem cum christianis, pœna extraordinaria, videlicet pecuniaria, carcerum, verberum, trisemium, vel alia arbitrio inquisitorum puniuntur pro qualitate delicti, ac tradi etiam possunt curiæ seculari ultimo supplicio puniendi *ex constitutione Greg. XIII. quæ refert. Dian. p. 4. tr. 7. ref. 2. & notat etiam Ricc. loco cit. Barbos. in c. ad hæc num. 3. de Iudæis & Saraceni. ubi etiam dicit, quod Iudæus retinens nutrices christianas eorundem inquisitorum iudicio subsunt.*

Christiani verò, qui cum Iudæis habitant, excommunicandi sunt *cap. Iudæi 2. de Iudæis & Saraceni. nisi à Christianis huiusmodi in fideles detineantur tamquam serui: seruilis enim conditio excludit præsumptionem subuersionis, ut dicunt Doctores apud Barbos. in d. cap. Iudæi num. 2. Clericus verò deponitur c. nullus 28. q. 1. eam demque pœnam subeunt laici, & clerici, qui Iudæorum azima comedunt ex d. cap. nullus Christianæ etiam nutrices, quæ eorum filios lactare præsumunt, excommunicari debent cap. etsi Iudæos eod. tit. conuiuia quoque cum Iudæis interdicta sunt ex cap. omnes 28. q. 1.*

Quæres, qua pœna plecti debeant Hæbrei, qui cum muliere Christiana copulam habent? Resp. quod si cum Christiana simplicè fornicationem committant, pecuniaria pœna puniuntur *secundum magis communem opinionem; si verò adulteriū, vel aliud grauius cri-*

crimen cum Christiana perpetraverint, eadem, qua Christiani, plectendi sunt *P. Fichard. relatus in Syntag. opin. commun. to. 1. tit. 30. de*

5 *Iudeis cap. 4.* Christianus verò cognoscens Iudæam, vel Saracenam capitali pœna plectendus est, sicut Sodomita, & ij, qui cum brutis nefariè coeunt *secundum Bonifac. de Vitalin. in tit. de Raptor. in fin. quem refert, & sequitur Graff. par. 2. lib. 2. cap. 27. num. 37.*

6 Quares 2. qua pœna puniantur Christiani, qui capti à Saracenis, vel Iudæis Christianam fidem abnegarunt?

Resp. quod si spontè compareant, & dicant, se adhuc fidem corde retinuisse, tunc abiurant vt vehementer suspecti, & aliè pœnitentiæ salutares iniunguntur, exceptis pueris, rusticis, feminis, & alijs similibus personis, qui propter eorum simplicitatem solent abiurare de leui: si verò fatentur, se verè fidem abnegasse, hoc casu vt formales hæretici abiurant, & grauiores pœnitentiæ imponuntur *Geniens. in Prax. Archiep. cap. 68. num. 12. Dian. par. 4. tr. 7. res. 3. ubi citat Aloys. Bariol. in Aphor. lit. P. ver. Pueri §. 2. Pagn. in Direct. Inquis. par. 2. comm. 59: Ricciull. de Iur. person. lib. 6. cap. 5. numer. 7. & seq.*

Sed si nō spontè comparuerint, & confiteantur facta apostatica, absque intentione abnegandi fidem, super intentione torquentur: & si post torturam legitimè adhibitam in negatiua persistant, abiurant similiter vt vehementer suspecti: si verò intentionem pra-

uzam confiteantur, tamquam formales heretici abiurant, & vltra abiurationē puniuntur arbitrio Iudicis, qui considerare debet qualitatem metus illati, & personæ delinquentis, vt d. *Pagn. loco cit. & alij apud Dian. ubi supra ref. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iniuria illata clerico an sit mixti fori.
- 2 Quando clericus possit pro sua, vel suorum iniuria absque irregularitatis metu agere coram Iudice seculari.
- 3 In quo casu cesset actio iniuriarum.
- 4 Iniuria vni facta toti familia, totique agnationi facta censetur.
- 5 Illata iniuria vni de collegio, vel vniuersitate quando possit agere Vniuersitas, vel collegium nomine proprio.
- 6 Iniuria quibus modis fiat.
- 7 Inferens iniuriam qualiter se plectendus.
- 8 Si non appareat, quis nam ceperit iniurias dicere, neuter de iniuria tenetur.
- 9 Quid si inter plures homicidium committatur vni vulnere, & ignoretur, quis occiderit.
- 10 An veritas conuictij excuset ab iniuria.
- 11 Clerici laicos iniuriantes quomodo debeant eis satisfacere.
- 12 Quando Iudex possit cognoscere de iniuria sibi illata.
- 13 Qua pœna multandus sit qui alapa percutit Potestatem.

C A P. XIII.

De Iniurijs.

S. I.

An iniuria illata Clerico, siue alijs personis Ecclesiasticis sit mixti fori.

Resp. affirmatiue, siue de ea agatur ciuilitur, siue criminaliter *Guid. Pap. dec. 562. vbi dicit, quod ita seruatur Ricc. in Collect. decis. 138. p. 1. & dec. 2303. p. 6. vbi citat Vin. dec. 27. Ann. all. 146. Enanc. dec. 597. Marcell. Vulp. in Prax. iudic. cap. 27. per tot. vbi etiam asserit, quod ex officio potest procedi contra iniuriantem, personas ecclesiasticas.*

2 Hinc fit, vt clericus tam pro sua, quam suorum iniuria absque irregularitatis metu agere possit coram Iudice seculari etiam criminaliter, preuia tamen protestatione, quod ad penam sanguinis non intendit, etiam si pro certo sciat, Iudicem ad penam sanguinis processurum *Grass. p. 1. lib. 2. cap. 62. num. 32. Ricc. in Prax. for. eccles. p. 4. ref. 247. & in Collect. decis. 618. p. 3. vbi addit, quod hec protestatio reddit accusatorem immunem, etiam si accusator habeat animum protestationi contrarium: hoc tamen procedit in foro fori: non autem in foro conscientie & ideo tunc esset irregularis, licet occultus, quia ius non requirit protestationem mendacem, & fraudolentam, vt dicit Nau. in Man.*

cap. 27. num. 226. Grass. loco citato num. 41.

3 Obserua tamen, quod quando agitur ciuilitur ad astimationem iniuriam, non potest offensus postea agere criminaliter, vt *decisum refert Ricc. in Collect. de iur. 138. par. 1. vbi etiam dicit, quod cessat actio iniuriarum, si quis propria auctoritate vendicauerit iniuriam sibi illatam, etiam si fuerit primo prouocatus.*

4 Obserua 2. quod iniuria vni facta toti familiae, totique agnationi facta ceterur ita, vt cuilibet actio competat *Bart. & alij in hlex cornelia ff. de Injur. agere tamen ad priuatum suum commodum, vt sibi pena, vel quid aliud applicetur, competit tantum principali offenso, eique, qui habet offensum in sua potestate, vt Patri respectu filij, vel marito respectu vxoris* *Surd. dec. 89. num. 11. Ricc. in Collect. dec. 138. par. 1. & dec. 3777. par. 8.*

5 An vero illata iniuria vni de collegio, vel vniuersitate possit agere vniuersitas, vel collegium nomine proprio? Resp. affirmative, si contumelia, vel iniuria respiciat vniuersitatem *Guid. Pap. dec. 463. nu. 2.*

6 Obserua 3. quod iniuria fit tam voce, quam scriptis, tam agendo, seu accusando, quam excipiendo: utroque enim modo fama & existimatio proximi laeditur: & ideo qui crimen alteri opposuit, & illud non probauit, actione iniuriarum tenetur *Ricc. in Collect. decis. 3777. par. 8. vbi citat Surd. dec. 89. n. 2. Magon. dec. Flor. 25. in. 2. & 7.*

S. II.

§. II.

Qua poena puniantur inferentes
iniuriam.

7 **R**esp. quod secundum ius com-
mune arbitraria poena ple-
suntur *Guid. Pap. decis. 562. Clar.
in Pract. crim. §. Iniuria vers. sed
quero Graff. par. 2. lib. 3. cap. 4. n. 4.*
& ut plurimum in exilium mittun-
tur *Ricc. in Collect. decis. 1783. p. 5.*
vnde delictum occasione iniuria
perpetratum poena etiam extra-
ordinaria esse puniendum dicit
idem *Ricc. in Collect. decis. 1841
par. 5.* potest etiam iniuriam pas-
sas a Iudice petere ut iniuriantem
condemnet, vel ad petendam
sibi veniam, vel ad estimationem
iniurie *Gratian. dec. Rot.
March. 199. quem refert, & se-
quitur Ricc. in d. Collect. decis.
3777. par. 8.* tunc autem non at-
teditur quantitas deducta ab ini-
uriato, sed iudex consideratis om-
nibus circumstantiis, & qualitati-
bus augebit, vel minuet quanti-
tem pro suo arbitrio *§. Poena au-
tem Instit. de Injur. Surd. d. decis.
89. nu. 9.* Vnde si quis calore ira-
cundia, vel prouocatus in alium
verba iniuriosa proferat, mitius
punitur, *Ricc. in Pract. for. eccles.
par. 1. ref. 583. & in d. Collect. decis.
3777. par. 8. Graff. par. 2. lib. 2. ca-
pit. 17. num. 28.* vbi etiam dicit,
8 quod si non apparet, quis coepe-
rit iniurias dicere, neuter de iniu-
9 ria tenetur: quemadmodum si in-
ter plures homicidium commit-
tatur vnico vulnere, & ignoretur,
quis occiderit, omnes sunt absol-

uendi *Peguen. dec. 63. quem refert
Ricc. in Collect. dec. 129. par. 1.*

10 **A**ddit *Magon. dec. Rot. Flor. 25.
Ricc. in collect. dec. 138. par. 1.* quod
veritas comitij excusat ab iniuria,
contrarium tamen videtur veri-
us: quiaque tangunt ignominiam
alicuius detegi prohibentur, *ita
Graff. d. par. 2. lib. 2. cap. 17. nu. 23.
& 24.* & hanc communem dicit
*Clar. ind. §. Iniuria vers. ite qua-
ro in fin.*

11 **O**bserua tamen, quod licet Cle-
rici laicos iniuriantes debeant eis
competenter satisfacere, non ta-
men decet, quod clerici sequant
genua, vel aliud faciant, quod ten-
dat in opprobrium clerici *c. quan-
do 86. dist. Graff. d. par. 2. lib. 2. cap.
17. num. 38.*

§. III.

*An Iudex possit cognoscere de
iniuria sibi illata.*

12 **R**esp. quod Principes, & alij no-
recognoscentes superiorem
possunt de iure, & absoluta pote-
state cognoscere de tali iniuria,
sive fuerit manifesta, sive occulta
*l. 1. C. si quis Imperat. o. Guisfa-
rius & ibi glos. 23. q. 4.* licet de
honestate deberent potius causam
delegare, *ut ex c. 1. de maled. ob-
seruat Graff. decis. cas. conse. par. 2.
lib. 3. cap. 15.* inferiores vero non
possunt de iniuria sibi facta cogno-
scere, nisi sit notoria, & illata ra-
tione officij *cap. Romana de Pen.
in 6.* quia cum in notorijs non requi-
ratur causa cognitio *c. de manife-
sta d. q. 2. cum sit Romana de Ap-
pel. non possunt dici iudices in-*

O o o cau-

causa propria, sed potius iuris
exequentores *Gayl. lib. 1. obser. 39.*
Triulsan. dec. 10. num. 34. quos re-
feret Ricc. in Collect. decis. 138. par. 1
nec possent in tali casu vt suspe-
cti recusari *Graff. loco cit. d. cap. 4.*
num. 4. quod procedit, quando
pœna pro tali delicto esset à iure
expressa, secus si esset arbitraria
Graff. vbi supra, & alij Doctores
relati in Syntag. opin. sommun. tit.
de Injur. cap. 1. vers. iniuria quan-
do est notoria.

Hinc infert *Ferr. qq. mor. par. 1*
q. 87. num. 4. quod potest Iudex
ecclesiasticus punire laicos, qui
eoram ipso aliquam irreuerentiã
committunt: & tunc punire de-
bet in continenti sine alia accu-
satione, & iuris ordine præter-
misso, vt dicit *Ricc. loco cit. quem-*
admodum Iudex sine processu, &
causę cognitione procedere po-
test contra filios obsequia paren-
tibus nõ præstantes l. nequicquã
d. de plano, vbi Bart. ff. de offic. Pro-
conf. ita etiam potest Prælati pun-
ire suum subditum pro propria
iniuria, modo id faciat extra iu-
dicium animo corrigendi iuxta
glos. in cap. & qui emendat. dist. 45.
Graff. d. par. 2. lib. 3. cap. 4. nu. 5.

Obserua tamen, quod Iudex
pro iniuria occulta sibi illata po-
test capere delinquentem, & in-
custodiam ponere Principi, seu
Superiori reseruando cognitio-
nem, vt dicit *Graff. loco cit. n. 2.*

Si verò iniuria, quæ infertur in
personam Iudicis redundaret in
Deum, & in ecclesiam, tunc Iudex
potest, & debet iniuriam illam
vindicare siue sit manifesta, siue

sit occulta iuxta glo. in cap. si quis
erga ver. priuatur 2. q. 7. S. T. b. 2. 2.
q. 108. art. 1. ad 4. quemadmodum
Iudex punire potest iniuriam,
quæ temp. respicit l. 1. C. de off.
eius qui vic. &c. quamuis reculari
possit vt suspectus, cum secunda-
riò personam eius respiciat *Graff.*
vbi supra num. 6.

13. Querens, quæ pœna plectendus
sit qui alapa percussit Potestatem?
Resp. quod pœna capitis punitur,
vt de ci. sua refert *Ricc. in Collect.*
decis. 1783. par. 5. vbi tamen sub-
dit, quod alapam Iudici non pro-
tribunali, sed inferiori loco infe-
rens, non est damnandus pœna
mortis: si verò Potestati, seu alijs
officialibus resistentiam faciat, ar-
bitraria pœna punitur, idem *Ric.*
in Collect. dec. 559. par. 3. inferens
verò alapam famulo Curie pœna
exilij multatur *Grammat. dec. 14.*
Ricc. in Collect. dec. 1514. par. 5.

SYM MARI V M.

1. Auctor libelli famosi ab utroque
Iudice ecclesiastico videlicet, &
seculari punitur.
2. Quæ sit pœna huius criminis de iu-
re ciuili, & quæ de iure canonico.
3. Conficiens libellum famosum contra sta-
tutum ordinis Predicatorum, vel Mi-
norum excommunicatione incurrit.
4. Quid si conficiat simile libellum con-
tra alias Religiones, quibus com-
municata sunt priuilegia Pra-
dicatorum, & Minorum.
5. Et quid si conficeret libellum hu-
iusmodi contra particularem
Religiosum.
6. Referuntur casus in quibus su-
pradictæ pœne non habent locum.

7 Qua poena auctor famosi libelli
de consuetudine plectatur.

CAP. XIV.

De Libellis famosis.

1 Vctores libelli famosi
tam ab ecclesiastico,
quam laico Iudice
puniuntur per c. qui
in alterius 5. q. 1. & l.
vn. C. de famos. libell.

2 De iure autem civili poena capi-
pitis puniuntur, vt in d. l. vn. vbi
etiam hæc poena ad eum extendi-
tur, qui libellum famosum a se
reperit statim non lacerauit,
sed manifestauit; eademque poe-
na plectitur componens libellum
famosum, etiam si illum non affi-
xerit Ricc. in Collect. decis. 49. p. 1.
Vulp. in Prax. iudic. c. 26. vbi etiã
refert, Pium V. & Greg. XIII. con-
tra conficientes huiusmodi famosos
libellos poenam mortis imposuisse.

Sed iuxta antiquos canones ta-
les excommunicantur, ac verbe-
ribus flagellantur cap. qui in al-
terius, & cap. si qui inuenti 5. q. 1.
Clericus verò potest deponi, quia
est crimen graue, & damnatione
dignissimum Sylu. in ver. libellus
num. 5. Ricc. in Collect. dec. 1630. p. 5
eademque poena puniuntur in-
uenientes talem libellum, & illũ
non lacerantes, vt in d. cap. qui in
alterius, & dicit Sylu. loco cit.

3 Item conficiens libellum famo-
sum contra statum ordinis Præ-
dicatorum, vel Minorum, incurrit
excommunicationem Papæ refer-
uatam ex constitutione Alexandri

4 *Quarti incip. Ex alto, quam refert
Bonacin. de Contract. disp. 2. q. 4.
pun. 9. num. 9. & de Censur. in part.
disp. 2. q. 3. pun. 36. vbi hanc excõ-
municationem extendit ad confi-
cientes similem libellum contra
alias Religiones, quibus commu-
nicata sũt priuilegia ordinis Præ-
dicatorum, & Minorum: immo
tales esse de hæresi suspectos di-
cit Vulp. in Prax. iudic. cap. 26. n. 6
secus esset, si quis conficeret fa-
mosum libellum contra aliquem
particularem Religiosum: quia
hoc priuilegium concessum est in
fauorem Religionis in comuni,
non autem alicuius Religiosi in
particulari, vt dicunt Doctores a-
pud Bonacin. locis cit. Vulp. vbi su-
pra num. 7.*

6 *Limita 1. si crimina in libello
descripta notoria sint. tunc enim
poenæ supradictæ non habent lo-
cũ glos. in d. c. qui in alterius Clar.
in Præf. crim. l. fin. q. 68. vers. li-
belli famosi Sylu. in ver. libellus
num. 5. etiam si huiusmodi crimi-
na manifestentur in eo loco, in
quo sunt secreta, modò alibi sint
publica Bonac. de Contract. d. disp.
2. q. 4. pun. 9. nu. 9. vers. sexto, & alij.
conficiens tamen libellũ in tali ca-
su non eximitur ab actione iniu-
riarum: vt enim quis eximatur
ab actione iniuriarum non solum
requiritur veritas conuitij, sed
etiam quod absit voluntas iniu-
riandi; quia quæ tangunt ignomi-
niam alicuius, detegi prohiben-
tur, & ideò puniri debet iuxta
p. poena Instit. de Iniur. Graff. p. 2.
lib. 2. cap. 17. num. 23. & seq.*

Limita 2. si quis eadem crimi-

na alteri obiecta probauerit, ut in d. l. x. c. de famos. libel. d. c. qui in alterius, & ibi glos. 5. q. 1. Sylu. loco cit. num. 5.

Limita 3. quando libellus famosus non continet crimen, propter quod veniat imponenda capitalis poena: tunc enim capite non punitur, sed sicut accusatus puniendus esset glos. in d. l. x. ver. si quis famosus.

Limita 4. si auctor libelli famosus per alium libellum reuocauerit eam, quae in eodem famoso libello proposuerat asserens non esse vera secundum Ricc. in collect. decis. 1630. par. 5.

Limita 5. si quis ad bonum finem, vel ex simplicitate manifestauit contenta in libello famoso: ad incurrendas enim poenas praedictas requiritur dolus, ut scilicet infametur ille, de quo libellus conscriptus est Sylu. in ver. libellus num. 5. Grass. par. 2. decis. lib. 2. cap. 17. num. 26. idem dicendum si bono zelo manifestauit, ut puniatur auctor famosi libelli, & illius poena alijs sit exemplo: nam ad hoc expedit, peccata nocentium fieri nota l. i. c. ad l. Iul. repet. qua propter 2. q. 7. sed tunc debet probare, ut in d. c. quapropter & c. quidam 5. q. 1. & dicit Grass. loco citato.

7 Ultimo obseruat Clar. in Pract. crim. s. fin. q. 68. ver. libelli famosi, quod tales auctores famosi libelli aut picturas obscenas seu quid simile in loco publico ponentes in alterius infamiam de consuetudine poena capitis non puniuntur, sed extraordinaria, videlicet vel

fustigationis, vel ictuum funis, & ad summam poena triremium iuxta facti, & personarum qualitate.

S V M M A R I V M .

- 1 Delictum in ecclesia commissum est mixti fori.
- 2 Qua poena huiusmodi delictum puniatur de iure ciuili, & canonico.
- 3 Quoties in iure certa poena non imponitur, delinquens arbitrio Iudicis puniatur.
- 4 An arbitrium iudicis concessum extendi possit usque ad mortem naturalem.
- 5 Hodie omnis poena etiam a iure determinata est Iudici arbitraria.
- 6 Percutiens aliquem in ecclesia solet pecuniaria poena multari.
- 7 Quando Iudex possit poenam auferre, vel minuere.
- 8 Quando possit Iudex poenam corporalem commutare in pecuniariam.
- 9 Quando possit Princeps facere gratiam absque partis remissione.
- 10 An inferiores Principe possint suis subditis gratiam facere.

C A P. XV.

De delictis in ecclesia commissis

- 1 **D**elictum quoque in ecclesia commissum est mixti fori, quia ab utroque iure puniatur ex cap. 2. de immun. eccles. in 6. ubi rixae omnes & strepitus in ecclesia prohibentur

tur, quod etiam prohibet Concilium Tridentinum *sess. 22. in Decret. de obseruan. & exiitan. in celebrat. miss. & ex l. si quis in hoc genus, & auth. sed nouo C. de Episc. & cler. quauis enim delinquens sit laicus, ecclesiasticus tamen in hoc genere delicti est index competens ratione loci sacri, qui est in iurisdictione, & territorio ipsius Abb. in cap. fin. num. 5. de immunit. eccles. Castrensis. in l. 1. nu. 8. C. de Episc. & cler. Roland. conf. 24. n. 6. lib. 2. Car. de Grass. de effect. cleric. off. 1. num. 617. & seq. Leo in Thes. for. eccles. par. 1. c. 13. num. 23. Ricc. in collect. decis. 451. par. 2. Vulp. in Prax. iudic. c. 41. num. 49. Dian. p. 4. tr. 1. ref. 67. quicquid in contrarium dicat Clar. in §. fin. q. 38. vers. vidi etiam.*

2 Et de iure quidem civili poena capitalis, aut exilij, siue verberu pro facti qualitate infligitur, ut in d. l. si quis in hoc genus & d. auth. sed nouo; de iure autem canonico punitur poena arbitraria, cum in d. cap. 2. certa poena non imponatur *h. sac. etio legum, & ibi glos. ff. de Poen. cap. de causis §. 1. de offic. deleg. glos. & Bart. in l. nemo martyres C. de Sacros. eccl. Marant. de ordin. Iudic. disp. 5. qq. leg. ah. n. 19* quod arbitrium Iudici concessum extendi posse vsque ad mortem naturalem in atrocioribus delictis, dicit Ricc. in collect. dec. 559. par. 3. Mill. in Prax. crimin. tract. de Poen. num. 47. sed contrarium tenet Clar. in §. fin. q. 83. vers. sed quero, & alij apud Barlos. in d. c. de causis num. 12. quorum opinio benignior est, & in praxi sequenda.

5 Item omnis poena etiam a iure determinata hodie est iudici arbitraria ita, ut eam possit ex causa diminuere, & augere *h. hodie ff. de Poen. Alciat. in cap. cum non ab homine num. 29. de iud. Gandin. de malefic. tit. Vtrum poena possit augeri Marant. de ordin. iudic. par. 4. disp. 1. num. 65. Vulp. loco cit. c. 46. num. 14. Piasco. in Prax. Episc. p. 2. cap. 4. de Poen. num. 93. Loccatoll. de quest. iudic. inspect. 5. num. 311.*

6 Addit Sperell. dec. 4. n. 12. quod licet percutiens aliquem in ecclesia etiam absque sanguinis effusione possit per Episcopum excommunicari, quoties id expedire viderit, solet tamen pecuniaria poena multari per cap. si quis in atrio & c. quisquis inuentus 17. quest. 4.

7 Sed quæres, ex quibus causis Index possit augere, vel minuere poenam?

Resp. quod Index aliquando potest augere poenam ordinariam, ut quando multis grassantibus, & delinquentibus opus est exemplo, ut poena vnus metus sit multorum Gandin. d. tit. Vtrum poen. poss. augeri. Mill. in Prax. crim. tr. de Poen. num. 30. quod procedit, etiamsi causam non exprimat Ricc. in collect. decis. 561. par. 3.

Resp. 2. quod potest minueret poenam, vbi delictum commissum fuit calore iracundie, si esset tantus, ut illud deliberatè quis non fecisset *c. ira 11. q. 3. Ricc. in Prax. for. eccles. p. 1. ref. 583. & in collect. decis. 1841. par. 5. contrarium tamen tenent alij apud eundem Ricc. in Prax. ut supra par. 2. ref. 9. alias nul-*

nullum homicidium esset puniendum, quod iracundia plerunque committitur.

Secundò propter nobilitatem, vel paupertatem delinquentis *c. fin. de Pœn. cap. qui contra 24. q. 1. Mill. in Praët. crim. tr. de pœn. num. 16. & seq.*

Tertiò ratione sexus, leuius enim puniuntur mulieres, quam viri *Ricc. in collect. dec. 1841. par. 5. Mill. loco cit. num. 38.*

Quartò si vir sit honestate conspicuus, & non deliquit nisi semel *cap. licet 45. dist. Gandin. loco cit. immò in tali casu potest Iudex pœnam etiam indulgere c. Lugdunensis 9. q. 2. ibi, si tamen eorum probabilem vitam id indulgentia prospexeris promereri Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 275. ubi citat Tiraq. de pœn. temper. caus. 51. per tot. Alex. cons. 121. num. 8. lib. 7. Farinac. in tit. de indic. & Tortur. quest. 7. n. 185. quibus adde Grammat. decis. 23. num. 7.*

Quintò si impubes delinquit, hic enim licet commiserit delictum puniendum pœna mortis, non solum non puniretur pœna mortis, sed nec alia corporali *l. 1. §. impuberis ff. Ad Syllan. l. de minore ff. de quest. cap. 1. & 2. de delict. puer. Ricc. in collect. decis. 1845. p. 5. idem dicendum de minoribus 25. annorum iuxta tex. in l. auxilium ff. de minor. Grammat. dec. 23. ac de senec. tanta 86. dist.*

Sextò ubi crimen commissum fuit ex simplicitate, vel sine dolo *l. 1. §. excusantur ff. ad Syllanian. c. extuarum de Sortil. dic. tanta 86. dist. vel ex ebrietate l. omne deli-*

ctum §. per vinum. ff. de Re militi qui vero ex furore delinquit, penitus excusatur, quia satis suo furore punitur, nisi interuallis quibusdam sanior sensu efficiatur, & eo momento scelus admiserit: tunc enim morbo eius non est danda venia, sed secundum sceleris immanitatem supplicio est afficiendus, *ut in l. Diuus ff. de offic. Praesid. Mill. in Prax. crim. d. tract. de pœn. num. 24. & seq. Addit tamen Ricc. in Collect. decis. 1840. p. 5. quod furioso minuitur pœna etiam in delictis commissis ante furorem.*

Septimò si in aliqua arte, vel scientia excellens sit, vel insignis: talibus enim personis non solum minui, sed planè condonari potest pena ordinaria, nisi magnitudo delicti aliud exposceret: tunc enim excellens in arte delinques pœna ordinaria puniri potest, *ut decisum refert Ricc. in collect. decis. 1842. par. 5.*

Octauò propter merita, & seruitia à se, vel à Patre præstita Principi, vel Reip. *§. sed quod Principi in fin. iuncta glos. in ver. ob meritum instit. de iur. nat. gent. & ciuil. Grammat. dec. 23. per tot.*

Nonò mitius punitur qui clam, quam qui palam delinquit *Ricc. in collect. dec. 1841. par. 5. Mill. in Prax. crim. tract. de Pœnis n. 36.*

Decimò ubi plures delicto interuenerunt, & nescitur quis verè deliquerit *Alciat. reg. 3. præsup. 44. num. 4. & comunem dicit Boss. in tit. de Homicid. n. 26.*

Vndecimò per lasciuia lapsus mitius punitur *l. omne delictum §. per vinum ff. de re milit. quia amor est*

est species furoris *Ricc. in collect. decis. 1843. par. 5.* ubi etiam refert, quemdam iuuenem, qui hac de causa interfecit corrualem, non fuisse punitum pœna mortis.

Duodecimò propter diuturnitatem temporis minuitur pœna, ita, vt non possit homicida decapitari *l. si diano ff. de Pœn. etiã si delictum fuerit iteratum Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 47.*

Decimotertiò mitius punitur qui tantum consensit delicto, vel ad illud fuit pronocatus, vt *decisum refert idem Ricc. in collect. decis. 261. par. 2.* ubi etiam dicit, quod potest Iudex pœnam illi minuire qui diu stetit in carcere, quia, carcer est pars pœnæ.

Decimoquartò ratione scandalali Iudex mitiorem sententiam dicere potest; quia propter scandalum, & tumultum aliqua postponuntur, & fiunt quæ aliter non fierent *Mill. in Prax. crimin. tr. de Pœn. num. 29*

Decimoquintò, si quis pro cõseruanda sui iuris possessione aliu occiderit, non punitur pœna ordinaria, sed mitiori *Ricc. in Prax. vt supra par. 1. ref. 569. & alij.*

Addunt alij, quod committens crimen aliqua causa motus licet iniusta, ex quo crimine veniret, alias imponenda pœna mortis, excusabitur a pœna prædicta ratione illius causæ, licet iniuste *vt dicunt Doctores apud Grammat. decis. 23. nu. 8.*

8 Quare ex his, & similibus causis pœnam corporalem posse à iudice commutari in pecuniariam iuxta personarum, & criminum,

qualitatem concludit *Ricc. in Prax. par. 4. ref. 120.* quod intellige, modò Iudex possit super crimine dispensare *iuxta glof. notabilem in cap. licet ver. pœnam pecuniariam de Pœn.* Vnde cum Episcopus in adulterijs, & alijs criminibus, quæ sunt minora, possit dispensare *ex cap. At si clerici §. de adulterijs ex. de Iudic. per. consequens in ijs tantum poterit pœnam commutare. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 122. Sbrozz. de Vic. Episc. lib. 2. g. 37.*

Intellige 2. dummodò compositio huiusmodi fiat ante sententiã, non autem post *l. acta §. de amplianda ff. de Re iud. Sbrozz. ubi supra nu. 16. Ricc. loco cit. d. ref. 122.* ubi dicit, quod post sententiam compositiones facere non licet, nisi Pontifici, vel Regi; hoc tamen limitant Doctores, quando in sententia reseruatum fuit ius mutandæ pœnæ, vel concessa fuit restitutio aduersus sententiam; tunc enim Iudices etiam inferiores cõpositiones post sententiam facere possunt, vt dicit *Sbrozz. loco supracit. n. 17. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 48. n. 2.*

Intellige 3. dummodò compositio fiat cum remissione partis, vt *d. S. Tho. 2. 2. q. 67. art. 4. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 121. & in Collect. decis. 3460. p. 8.* quemadmodum Princeps non aliter gratiam facere potest, quam prius concordata parte, vt dicunt Doctores, quos refert, & sequitur *Clar. in §. fin. quest. 59. vers. adde,* nisi fieret pro bono pacis, vel publicæ utilitatis; vel si offensus esset

esset mortuus, vel exterus, vel incognitus; his enim casibus gratia fieri potest absque partis remissione *Ricc. in Collect. decif. 3460. par. 8.*

10. Quæres, an Inferiores Principe possint facere gratiam suis subditis? Resp. negatiuè, nisi quoad pœnas, & bona, quæ eis applicantur *l. acta § de amplianda ubi Bart. ff. de Re iud. Boff. in tit. de Remed. ex sol. clem. Princip. n. 51. Clar. d. q. 59. in princip. secus dicendum est in Episcopo, qui in adulterio, & alijs minoribus criminibus gratiam facere potest iuxta cit. tex. in cap. at si Clerici § de adulterijs.*

Verum de consuetudine Barones contrarium seruant, ut *dd. Clar. & Boff. locis cit.* ita etiam de consuetudine hodie Episcopi faciunt gratiam de omnibus delictis, præsertim si in sententia ad sit clausula, salua moderatione, & gratia &c. ut *d. Genuens. in Prax. Archiep. d. cap. 48. n. 2. Vulp. in Prax. iudic. cap. 46. n. 20.*

Addit Vulp. *d. cap. 46. n. 20.* quod licet Barones in Regno non possint remittere pœnas, nec facere gratiam suis subditis condemnatis per sententiam, quia facere gratiam post sententiam est ius Regium; tamen si condemnati appellauerint ad iudicem secundarum causarum, poterunt facere gratiam appellatione pendente; quia per appellationem rescinditur iudicatum, & reponitur in eo statu, ut possint fieri omnia, quæ possent post litem contestatam, ut dicit Bart. in lita

demum n. 3. *C. de Procur. quem alij communiter sequuntur teste Maran. de ordin. Iudic. par. 4. dist. 6. n. 16.*

S V M M A R I V M.

- 1 Duellum est mixti fori.
- 2 Quas pœnas incurrant Duellantes, vel consilium, aut auxilium præstantes, vel cooperantes ad duellum. Quando à supradictis pœnis excusentur, ibidem.
- 3 Duellum quomodo probandū sit.
- 4 An incurrat supradictas pœnas, qui calore iracundiæ inimicum ad duellum inuitat, & in contumaci accedit ad locum.
- 5 Supradicta pœna non procedunt, ubi locus, aut tempus statutum non fuerit.
- 6 An decedentes in duello priuentur Ecclesiastica sepultura, si pœnitentiæ signa ostenderint.

C A P. XVI.

De Duello.

DVelli quoque inter crimina mixti fori numerandū est, cū ab utroque iure prohibetur, ut notat Andr. Alciat in tract. de Singul. certam. cap. 3. & 4. contra glossam in qua dicitur §. si quis in collatione ver. committente ff. ad l. Aquil. ubi dicit; quod duellum iure Romano non est prohibitum.

2 Illud autem expressè prohibetur in l. vii. *C. de Gladiator. & in Regno Neapolitano* adest Pragmatica statuens pœnam mortis natura.

naturalis ipso iure incurrendam, non solum per ipsos principales audentes prouocare alios ad duellum, etiamsi nullum sequatur certamen, sed etiam per Nuncios intermedios, & assistentes similibus pugnis, & duellis, ut refert *Quarant. in ver. Duellum in fin.*

De iure vero canonico sub varijs pœnis prohibetur in c. monomachiam 2. q. 5. cap. 1. & 2. de Cler. pugn. in Duell. & in Concilio Tridentino sess. 25. de ref. cap. 19. ubi diuersæ imponuntur pœnæ & primo Domini temporales etiam Imperator, & Reges, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserunt, eo ipso sunt excommunicati, ac iurisdictione, & dominio illius loci, quem ab Ecclesia obtinent, privati intelliguntur, & si feudalis sit, directis Dominis statim acquiritur: quas pœnas ad eosdem locorum Dominos extendit Greg. XIII. si huiusmodi duellum permiserint, aut quantum in se fuerit, non prohibuerint, ut ex constitutione incip. Ad tollendum, quam refert *Quarant. in ver. Duellum.* idemque de magistratibus, Presidibus; Locumtenentibus, aut etiam militum Ducibus incastris, vel extra ea, in alieno, vel hostili solo, vel cum militibus contrarij exercitus monomachiam in quocunque casu prohibito permittentibus, vel quantum in ipsis est, non prohibentibus, aut post commissum crimen veniam, & impunitatem concedentibus statuit Clemens VIII. in constit. incip.

Illius vices, quam similiter refert Quarant. loco cit. & notat etiã Bonacin. de Censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 48. num. 25. in fin. Dian. par. 6. tr. 6. ref. 20.

Secundò ex eodẽ Concilio qui pugnam comiserint, quiq; eorum Patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiae pœnam incurrunt, & ut homicidæ iuxta sacros Canones puniuntur: et si in ipso conflictu decesserint, perpetuò carere debent Ecclesiastica sepultura; quod excitata Greg. XIII. constitutione procedit tam in duello publico, quam priuato, etiamsi nulli Patrini, aut socij ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullæue prouocatoris litteræ, aut denunciationis chartulæ præcesserint.

Tertiò per dictũ decretũ Concilij illi etiã qui consilium in causa duelli tam in iure, quam in facto dederint, aut alia ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores eandem excommunicationem incurrunt: idemque statuerunt Greg. XIII. & Clemens VIII. in prædictis constitutionibus, ubi dictæ pœnæ extenduntur etiam ad mandantes, & alio quo vis pacto cooperantes, etiamsi postea duellum sequutum non fuerit, nisi fortè per ipsosmet cooperantes steterit, nè sequeretur, ut obseruat etiam Bonacin. loco cit. n. 24. & seq. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 49.

Ex quo inferunt Doctores, eum hac excommunicatione non af-

fici, qui auxilium, vel consilium, vel mandatum dedit ad pugnam in duello, vel ad prouocandum ad duellum, sed re integra ante prouocationem, & pugnam influxum sui consilij, mandati, vel auxilij renouauit: neque eum, qui libellum prouocatorium composuit, vel scripsit, si non affixit, nec intimauit: quia tunc per ipsos stat, nè prouocatio, vel pugna, aut libelli publicatio sequatur *Peregr. de Duell. q. 5. quem refert Bonacin. loca cit. nu. 34. & 35. Dian. par. 6. tr. 6. ref. 21. vbi dicit, hoc procedere, etiamsi reuocans consilium, aut mandatum nihil profecerit.*

Quod autem dicitur de spectatoribus, ijdem Summi Pontifices declararunt, id intelligendum esse de spectatoribus ex industria, & ex proposito: vnde transeuntem obiter, & aspicientem duellum, non incurrere supradictas penas dicit *Ricc. in Prax. for. eccles. p. 3. ref. 54. & alij.*

Addit *Bonacin. loca cit. num. 30.* neque eum ligari excommunicatione, qui ad locum duelli causa inspiciendi accessit, sed duellum, vel actus ad pugnam proximus non fuit sequutus: quia non dicitur spectator, & in materia pœnali verba strictè accipienda sūt: *& hanc sententiam sequitur etiã Dian. p. 3. tr. 6. ref. 1. vbi cum Less. lib. 10. cap. 4. dub. 1. n. 83. & Scott. in Bull. Pont. epitom. 155. theorem. 392. à supradictis pœnis excusat spectantem duellum ex occulto.*

Item Ciuitates, castra, & alia loca, in quorum territorijs id faci-

mus scientibus, & tacitè, vel expressè permittentibus, aut tolerantibus Dominis, aut magistratibus, vel Senatu, aut Populo admittu fuerit, ecclesiastico supponuntur interdicto *ex dicta constitutione Clementis VIII. vbi supradicta excommunicationis absolutio, & interdicti relaxatio sedi Apostolicæ reservatur.*

Clericus verò in duello pugnas ultra supradictas penas: est deponendus *c. 1. de Cler. pugn. in duell. & priuandus est beneficijs, dignitatibus, & officijs ecclesiasticis, & est inhabilis ad illa, & alia in posterum obtinenda ex constitutione Pij IV. vt obseruat Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 3. pun. 48. nu. 21. idemque procedit quoad Religiosos, vt d. *Lezan. in Sum. qq. reg. 10. 3. ver. duellum nu. 18.**

Duellum verò in foro exteriori debet plenè, & concludèter probari cum omnibus suis qualitatibus, videlicet quod spontè, ac deliberatè, & ex pacto inuicem inito, seu ex præuia conuentione ab vtraque parte susceptum fuerit: quia *Greg. XIII. prohibuit duellum ex condicto: condictum autem est vtriusque dimicantis placitum, siue consensus, vt d. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 170. Megal. var. resol. to. 2. ref. 141. nu. 3.*

Secundò quod facta fuerit assignatio loci, & temporis *ex dicta constitutione Greg. XIII.*

Hinc inferunt Doctores, eum qui in rixa, & calore iracundię inimicum ad duellu inuitat, & in continenti accedit ad locum, non esse

esse excommunicatum, nec incurrere alias pœnas contra duellâtes inflictas; quia talis pugna nō fit præmeditatē, nec ex præuia conuentione procedit *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 1. ref. 170. vbi citat. Sanch. in Sum. lib. 2. cap. 39. n. 28. Ludouic. decis. Rot. Lucen. 11. Graff. cons. 4. 5. 6. & 7. de Homicid. quibus adde Marcell. Vulp. in Prax. iudic. cap. 1. n. 49. vbi dicit, quod tunc propriè dicitur fieri calore iracundiæ, quando non deuenitur ad aliquem actum intermediū. Quod procedit etiam in terminis constitutionis Clementis VIII. quamuis enim ibi sub pœna excommunicationis simpliciter prohibeatur prouocatio ad duellum, tamen intelligi debet de prouocatione deliberata, ac præmeditata; ideò non sufficit prouocatio, quæ fit ex rixa; tum quia ita colligitur ex verbis dictæ constitutionis, *ibi, ex composito ineuntes, nec non id scelus suadentes, aut prouocantes*, nam clausula in principio posita refertur etiam ad sequentia *cap. secundo requiris de Appell. tum quia dicta constitutio intelligenda est iuxta communem vsum loquendi, & iuxta sensum aliarum constitutionum, vt d. Dian. par. 3. tr. 6. ref. 1. Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 3. pun. 48. n. 5. & seq.**

Addunt alij Doctores, quod neque supradictæ pœnæ contra duellantes haberent locum, etiãsi post conuentionem de pugnando factam in rixa intercedat aliquod temporis spatium, & pugna in determinato loco sequuta sit:

dummodò pugnantes intra illud tempus non se vertant ad actus extraneos, & alienos ab ipsa pugna, & arbitrio prudentis duret calor iracundiæ: quia principium actionis præcipuè inspiciendum est *Bonacin. loco cit. n. 8. Suar. to. 4. in 3. par. disp. 22. sect. 5. n. 21. & 22. & alij apud Dian. 6. tr. 6. ref. 21. vbi etiam dicit, quod si pugna sequatur eodem die, quo facta fuit rixa, & conuentio, præsumitur commissâ ex eodem calore iracundiæ.*

Inferunt 2. quod neque incurritur excommunicatio, & alia pœna supradictæ ob quascumque diffidationes etiam animo deliberato factas, si locus, aut tempus statutum non fuerit; quia huiusmodi conflictus non sunt propriè duella, de quibus loquitur summi Pontifices, ita *Bonacin. loco cit. n. 15. & alij communiter.*

Quæres, an decedentes in duello priuentur Ecclesiastica sepultura, si pœnitentiæ signa ostenderint? affirmatiuè respondet *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 53. vbi refert, ita in his terminis sacram Congreg. declarasse, & probatur ex cap. 1. de Torneam. idem tenent alij Doctores apud Bonacin. de Censur. in part. d. disp. 2. q. 3. pun. 48. n. 22. vbi addit, hoc procedere, etiam si ex vulnere ac cepto in duello non statim, sed alio die moriatur, quia hæc pœna inflicta est in detestationem criminis, & ad terrorem aliorum: quamuis contrarium teneat *Dian. par. 4. tr. 4. ref. 192.**

S V M M A R I V M .

- 1 An crimen usurarum sit mixti fori.
- 2 Si coram Iudice ecclesiastico pendeat causa civilis super usuris, Iudex laicus supersedere debet in causa criminali.
- 3 Quibus pœnis plerendus sit qui usuras exercet.
- 4 Hoc crimen quomodo probetur.
- 5 Quando sufficiant testes singulares ad probandum hoc crimen.

C A P. XVII.

De Usuris.

- 1 **N**on mediocris est inter Doctores altercatio, an usurarum crimen sit mixti fori: alij enim putant usurarum prohibitionem à iure canonico originè sumpsisse *ex text. in cap. 2. de usur. & idèd huiusmodi crimen esse merè ecclesiasticum* censet *Graff. par. 2. lib. 2. cap. 24. n. 42. & alij, quibus adde Bart. in l. 1. nu. 6. C. de Sum. Trin. vbi dicit, quod de iure civili usurae erant permissae per text. in l. eos C. de Usur. ex quo infert Marant. de ord. Iudic. disput. 5. qq. legalium num. 10. Ricc. in Collect. dec. 2078. par. 5. quod Iudex secularis non potest contra usurarios procedere, nisi per particulares constitutiones, & statuta loci usurae prohibeantur.*
- Alij verò tenent, usuras etiam de iure Codicis vetitas esse in

auth. ad hęc C. eod. tit. de usur. & idèd esse mixti fori: & hanc esse magis communem dicunt Doctores relati in Syntag. opin. comm. tit. de Usur. cap. 1. 3. & 4.

Praxis tamen obseruat, quod si quæstio sit facti, puta quia non dubitatur, an contractus sit usurarius, tunc uterq. Iudex est competens *Franc. Marc. decis. 535. p. 1. quem refert Ricc. in Collect. decis. 2078. par. 5. Si verò inter partes vertitur quæstio iuris, scilicet an contractus sit usurarius, vel non, tunc cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum priuatimè quoad laicum, vt dicunt Doctores apud Dian. par. 1. tract. 2. ref. 78. Bellett. in Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. § 4. n. 130. & communem dicit Clar. § fin. q. 37. vers. quero igitur Ricc. in Collect. dec. 2045. par. 5. siue quæstio iuris huiusmodi in iudicio deducatur principaliter, siue incidenter, cap. tuam de ord. cogn. cap. lator Qui fil. sit. leg. Mart. par. 2. de Iuris. c. 43. n. 75: què refert, & sequitur Layman. l. 4. tract. 9. cap. 2. n. 9: quicquid in contrarium dicat Clar. d. q. 37. vers. quero igitur in fin.*

2 Vnde si coram Iudice ecclesiastico pendeat causa civilis super usuris, Iudex Laicus supersedere debet in causa criminali, etiam si primo loco coram eo fuerit intentata, & expectari debet exitus causæ civilis; quamvis enim causa criminalis regulariter suspendat iudicium civile: *l. per minorem ff. de Iudic. l. fin. C. de ord. Iudic. hoc tamen nõ procedit, quãdo causa criminalis pendet à re-*

solu-

soluzione causæ ciuilibus, & sententia in ciuili causa lata parit exceptionem rei iudicatę in criminali, vt in hoc casu *Gratian. discept. 394. numer. 24. & seq. Rot. in Romana pecuniaria 28. Iunij 1604. coram Millino, quam refert Ricc. in Collect. decis. 1954. par. 5.*

3 Qui verò vsuras exercet, vltra vsuram restitutionem, arbitrio Iudicis punitur tam de iure ciuili, vt d. *Clar. in D. vsura vers. sed qua no Ricc. in Collect. decis. 559. par. 3.* quam de iure canonico *Mirant. loco cit. nu. 4. & 13.* & incurrit etiã alias pœnas impositas in cap. quia in omnibus de *Vsur.*

Addit *Ricc. in Collect. dec. 2046 par. 5.* quod in Regno Neapolis vsuræ prohibentur sub pœna publicationis bonorum.

4 Probari autem debet hoc crimē concludenter per testes, vel confessionem, quādo agitur criminaliter, & ad puniendum *Bursat. cōf. 135. nu. 13. lib. 2. Honded. cōf. 33. num. 56. lib. 2.* quos refert *Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 52.* nisi contractus sit suspectus ab initio, veluti si probetur, originalem causam fuisse contractum mutui, vel si persona, cum qua contrahitur, sit vilis, & solita fœnerari: tunc enim facilius præsumitur vsura, illaque coniecturis, & præsumptionibus probatur, vt d. *Ricc. loco cit. d. ref. 52.* idem dicendum, quando in contractu interesse taxatur, vel exigitur lucrum cessans non concurrentibus illis tribus cōditionibus, videlicet quod creditor sit solitus negotiari: secundo quod habuerit merces præ-

manibus: tertio quod debitor pecuniæ mutuata fuerit in mora, vt *decisum refert idem Ricc. in Collect. decis. 622. par. 3.* vbi etiam dicit, quod contractus ex modicitate pretij iuncto pacto de retro uendendo iudicatur illicitus.

5 Vbi verò non agitur de certo actu, sed tantum de consuetudine vsurarum, tunc sufficiunt testes etiam singulares, & vsurarum participes concurrentibus tamē præsumptionibus, & coniecturis arbitrio Iudicis *cap. illo vos de Pignor. cap. cum in Dicepsi de Vsur. Ferr. qq. mor. par. 1. 7. 36. nu. 5.* vbi citat *Mascard. de Probat. lib. 3. conclus. 1419. num. 14. & 15. Farinae in Tract. de Testib. q. 64. n. 199. Menoch. de Arbitr. cas. 247.*

SVM MARIVM.

- 1 Crimen Simonia est merè ecclesiasticum.
  - 2 An de iure diuino reperiatur pœna contra Simoniacos.
  - 3 An simonia mentalis obliget ad restitutionem.
  - 4 In vsura mentali sola intentio obligat ad restitutionem.
  - 5 Simoniacus conuenientialis quas pœnas incurrat.
  - 6 Quibus pœnis plectitur Simoniacus realis.
- Quando Simoniacus excusetur à prædictis pœnis,
Item quo casu possit Episcopus cum Simoniaco dispensare, ibidem.
- 7 An qui sciunt aliquos commisisse simoniam, teneantur eosdem reuelare.
  - 8 Quando Simonia dicatur realis.
  - 9 Emens

- 9 *Emens ecclesiastica officia quas pœnas incurrat.*
- 10 *Quid si quis emeret, aut venderet pensionem, aut In patronatus.*
- 11 *Simonia quomodo probanda sit.*
- 12 *Confessio extraiudicialis quando præiudicet:*
- 13 *In Simonia ultra tractatum præcedentem probari etiam debet effectuatio.*
- 14 *Quas pœnas subeant committentes simoniam in ordine.*
- 15 *Quibus pœnis afficiantur mediatores simoniae.*
- 16 *An pœna supradicta procedant contra committentes simoniam in prima tonsura conferenda, vel recipienda.*
- 17 *An Episcopus possit simoniacè ordinatos à suspensione, & alijs pœnis absolueret:*
- 18 *Quas pœnas incurrant committentes simoniam pro ingressu Religionis.*
- 19 *Quibus pœnis plectantur recipientes, vel retinentes beneficia, vel pensiones cum simonia confidentiali.*
- 20 *Quando à predictis pœnis excusentur.*

C A P. XVIII.

De Simonia.

 Rimen Simoniae est merè ecclesiasticum glos. fin. in cap. cum sit generale de for. compet. quam sequuntur communiter Doctores, Clar. in S. Simonia vers. hoc crimen Bellett. in

Disquis. Cleric. tit. de fauor. cleric. real. §. 2. n. 22. & alij relati in Syntag. opin. commun. tit. de Simon. cap. un. versus fin. Simoniacus enim heretico comparatur cap. quoties de Simon. c. altare 1. q. 3. Gom. de Trienn. poss. q. 12. versus fin.

2 *Observant autem Doctores, quod nulla de iure Diuino reperitur pœna contra Simoniacos præter peccatum, ut constat ex cap. mandato de Simon. vbi sermo est de Simonia etiam iure Diuino prohibita, ut dicit Caiet. in 2. 2. q. 100. art. 6. in respons. ad. 5. vers. mihi videtur, sed omnes pœnæ inductæ sunt de iure humano. Vnde licet Papa incurrere possit peccatum Simoniae recipiendo pecuniam pro aliqua re spirituali, ut dicit S. Tho. 2. 2. d. q. 100. art. 1. ad. 7. & ideo non possit liberare ab huiusmodi peccato alium vendentem, siue ementem ab ipso rem spiritualem: nihilominus Papæ auctoritas eximeret à pœnis iure humano impositis omnes, qui cum eo, vel eius consensu faciunt actum simoniacum, ut d. Nau. in man. cap. 23. n. 108. vbi etiam addit, quod eximeret etiam à culpa, & pœna Simoniae iure tantum humano prohibita per l. quidam consulebant ff. de re iud. & ita tenet etiam Sylu. in ver. Simonia n. 19. in fin. quamuis contrariū sentiat Caiet, vbi supra in respons. ad 7.*

3 *Ex quo infert Sylu. loco cit. n. 20. quod Simonia mentalis etiam iure naturali, & Diuino prohibita sola penitentia aboletur, nec obligat ad restitutionem accep-*

torum, etiam si utraque pars hanc simoniam committat, ut in c. fin. de Simon. ea enim, quæ restituenda sunt ratione simonie, non sunt restituenda necessario vigore naturalis aut Divini iuris, sed de consilio solum; si quæ autem obligatio est, ex lege humana est, quæ de interioribus non disponit cap. si cut tuis de Simon. secus est in usura mentali, in qua sola intentio obligat ad restitutionem iuxta cap. consuluit de Usur. & ratio diversitatis est, quia id, quod pro usura datur, involuntariè datur; quod autem datur simoniaco mentali datur voluntariè, quoniam datur animo emendi, vel vendendi, ut d. Caietan. 2. 2. d. q. 100. art. 6. Sylu. in ver. Simonia n. 20. Nau. d. cap. 23. n. 103. vers. quinto non obstat.

5 Simoniacus verò conventionalis licet non incurrat excommunicationem, neque alias pœnas in iure expressas, quæ intelligi debent de actu completo Nau. in man. c. 27. num. 106. Ricc. in Prax. for. eccl. par. 3. ref. 52. Grass. decis. par. 1. lib. 2. cap. 96. nu. 20. & seq. Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 2. nu. 6. & 7. Piasec. in Prax. Episc. par. 1. cap. 4. num. 48. pecuniam tamen per huiusmodi Simoniam acceptam debet restituere etiam ante Iudicis sententiam cap. de hoc ex. de Simon. Sylu. ubi supra num. 20. Grass. par. 1. lib. 2. cap. 98. num. 7.

Cui verò facienda sit talis restitutio? Resp. quod ante Iudicis sententiã satis est restituere ei, à quo pecunia accepta est Nau. d. cap. 23. nu. 104. Layma. in Theol.

mor. lib. 4. tract. 10. cap. ult. §. 9. nu. 79. & seq. Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 3. diff. 1. nu. 2. Dian. par. 4. tr. 4. ref. 157. & 167. sed in foro externo nõ ei, qui turpiter dedit, sed pauperibus, vel ecclesie, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicari debet: si ob turpem ff. de condict. ob turp. caus. l. 2. C. eod. cap. audiuimus de Simon. S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. & d. q. 100. art. 6. ad 4. Grass. d. cap. 98. num. 7. Layman. loco cit. Bonacin. ubi supra nu. 24.

Item talis Simoniacus potest etiam deponi ex d. cap. de hoc ex. de Simon. vel alias Iudicis arbitrio puniri Nau. d. cap. 23. nu. 111. vers. ad decimum quartum Piasec. loco cit. par. 1. cap. 4. num. 48. item privari potest beneficio, licet non sit ipso iure privatus Navar. loco cit. num. 104. Gom. in Reg. de Triè. possess. q. 12.

6 Simoniacus verò realis diversimodè punitur; si enim simoniam huiusmodi commiserit in beneficio, est ipso iure excommunicatus, & absolutio reservatur Papæ; præterea omnis simoniacè facta presentatio, electio, provisio, seu quævis alia dispositio ad Dignitatem, officium ecclesiasticum, & quodvis beneficium est irrita ipso iure, nullumque ius per eam acquiritur, sed ad eorum omnium restitutionem etiam ante Iudicis sententiam tenetur, ut in extrauag. 2. de Simon. cap. Inquisitionis de Accusat. cap. si quis neque 1. q. 1.

Item tenetur restituere fructus perceptos, & eos, qui percipi potuerunt S. Tho. 2. 2. d. q. 100. art. 6. ad 7. Ricc. in Prax. for. eccl. par. 1. ref.

ref. 623. atque etiam distributio-
nes, quia istę percipiuntur ratio-
ne tituli, ut dicunt DD: apud Bo-
nacini. de Simon. d. disp. 1. q. 7. pun. 2.
num. 12. non est tamen ipso iure
suspensus, ut d. Nau. in Man. c. 23.
num. 111. vers. tertio. & conf. 91. n.
4. de Simon. nec tenetur ad restitu-
tionem fructuum perceptorum,
ex alijs beneficijs legitimę ob-
tentis: quia dispositio d. extrauag.
habet locum tantum in beneficijs
simoniacę acquisitis, ut post Suar.
d. Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pñ.
1. §. 6. num. 12. Renuntians veró
simoniacę licet possit puniri, ac
priuari beneficio, non tamen il-
lud amittit ipso iure: quia renun-
ciatio nulla est Nau. in Man. cap.
23. num. 105. in fin. Layman. in
Theol. mor. lib. 4. tr. 10. cap. ult. §. 8.
num. 77. Gom. in reg. de Trien. pos-
sess. q. 12. vers. & ista.

Item qui beneficium per simo-
niam ab alio commissam ignorá-
ter obtinuit, cognita simonia nō
solum tenetur dimittere benefi-
cium cap. ex insinuatione, & cap. si-
cut tuis de Simon. sed etiam distri-
butiones, & fructus extantes, & a-
lios perceptos post cognitam Si-
moniam S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6.
Grass. d. cap. 98. nu. 3. Nau. conf. 97.
num. 7. de Simon. Quarant. in ver.
Simoniam vers. altera pœna. Bonac.
de Simon. d. disp. 1. q. 7. pun. 2. nu-
mer. 19.

Obserua tamen, quod in tali
casu non dicitur simoniacus, neq.
est excommunicatus cap. de simo-
niacę ex. de Simon. etiã si resignare
nolit Bonacin. d. disp. 1. q. 7. pun. 1

§. 2. nu. 12. & alij. peccaret tamen
retinendo beneficium in tali casu
Nau. conf. 97. num. 7. de Simon.

Nec teneretur dimittere bene-
ficiam, aut fructus restituere,
si prouisus expressę contradixe-
rit, aut prohibuerit, ut in d. cap.
sicut tuis. idemque dicendum,
si alius in fraudę electi ipso igno-
rante pecuniam largiatur, ut eū-
dem ad beneficium inhabilem
reddat cap. nobis fuit eod. tit.

Obserua 2. quod potest Episco-
pus cum taliter electo, seu prouiso
dispensare, dummodó benefi-
cium sit simplex, & prouisus spon-
tę resignauerit, & ratam non ha-
buerit simoniam ab alio commis-
sam cap. penult. de elect. Ricc. in
Prax. for. eccles. par. 2. ref. 31. Nau.
cap. 23. num. 110. vers. tertio. Grass.
d. par. 1. lib. 2. cap. 98. num. 4.

Secus esset, si beneficium sit cu-
ratum: tunc enim Episcopus non
potest dispensare d. cap. nobis de
Simon. idem dicendum, si postea
ratam habuerit simoniam soluē-
do pecuniam promissam, aut red-
dendo solutam, vel si liberę post
notitiam non resignauerit, sed Iu-
dicis sententiam expectauerit d.
cap. penult. de elect. vel si pecunia
tradita fuerit de consensu electi
ante electionem cap. Mattheus de
Simon. his enim casibus requiri-
tur dispensatio Pape, etiam si be-
neficiam sit simplex, ut d. S. Tho.
2. 2. d. q. 100. ar. 6. ad 7. glos. in cap.
de simoniacę de Simon. Nau. conf.
91. num. 5. & 7. de Simon.

Notandum tamen est, quod si-
quis solueret pecuniam ab alte-

ro traditam non eo fine, vt appro-
baret Simoniam, sed alio, pu-
ta nē amicus iacturam patiatur,
non censetur ratificare Simoniam
Nau: conf. 10. de Simon. vbi etiam
addit, quod etiam si ratam habeat
Simoniam, non tamen esset ex-
communicatus, nec suspensus,
nec irregularis, neque inhabilis
ipso iure ad vñum beneficium,
idem dicit Bonacin. de Simon. d.
disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 2. n. 12. & seq.

Obserua 3. quod si is, cui col-
latum est beneficium, cum tali
ignorantia facti per triennium
possideat, deinde molestari am-
plius non debet: nam per posses-
sionem triennem plenum ius in
beneficio acquirit itā, vt quoad
conscientiam etiam sit tutus,
Lajman. lib. 4. tract. 2. cap. 15. Gom.
in Reg. de Trienn. q. 12. vers. & ista.

Præterea Simoniacus realis de-
ponitur, & est infamis *cap. sicut*
Simoniacus c. de hoc ex. de Simon.
cap. inquisitionis de Accusat. S. Th.
2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. Gom. in d.
reg. de Trienn. q. 12. vers. fin. hæc
tamen pœna locum non habet,
nisi de Simonia in iudicio consti-
terit *Sylu. in ver. Simonia n. 19.*

Est etiam perpetuò inhabilis ad
dignitates, officia, & beneficia,
tam quæ sita per Simoniam, quam
ad alia in futurum obtinenda *ex*
constitutione Pij V. incip. Cum pri-
imum §. & vt Simoniacæ prauita-
tis, quam refert Piosc. in Prax.
episc. par. 2. cap. 4. n. 51. Et hæc pœ-
na incurritur ipso facto ante vl-
lam sententiam, cum ad sui exe-
cutionem non requirat hominis
actionem *secundum Bonacin. de*

Simon. d. disp. 1. q. 7. pun. 2. diffi. 2.
vbi etiam subdit, non posse Epi-
scopum vigore concilij Tridenti-
ni *sess. 24. de ref. cap. 6.* super huius-
modi inhabilitate dispensare, &
quia hæc non est verè irregulari-
tas. alij tamen asserunt, hanc pœ-
nam quoad beneficia in futurum
obtinenda itā intelligendam esse,
vt non censeatur habere locum
in foro conscientie ante senten-
tiam; quia dicta constitutio non
punit nisi conuictos in iudicio,
ita Nau: conf. 92. de Simon. & alij.
Vnde Simoniacum posse etiam si-
ne dispensatione alia beneficia
adipisci obtenta absolutione ab
excommunicatione dicit *Grass.*
decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 98. n. 2.
nisi simonia sit notoria, vel de illa
fuerit condemnatus, tunc enim
ratione infamie impeditur, vt
post Panorm. d. Nau: conf. 91. de Si-
mon. obtentum tamen benefi-
cium per Simoniam propriam,
non potest retinere sine dispen-
satione Papæ, etiam si sit simplex
d. extratu. 2. de Simon. Nau: d. conf.
91. n. 5. & 7. Ricc. in Prax. for. Ec-
cles. par. 2. ref. 31. & ita etiam cen-
suit sac. Congregat. vt refert Bon-
acin. de Simon. d. disp. 1. q. 7. pun. 1.
§. 6. n. 11. immò illud vacat ipso
iure, & potest impetrari etiam
absque alia declaratione, quæ post
impetrationem fieri poterit, *idem*
Ricc. in Prax. vt sup. p. 3. ref. 306.

Potest etiam beneficijs ante Si-
moniam obtentis priuari per sē-
tentiam Iudicis, non tamen est
ipso iure priuatus c. *Presbyter 1.*
q. 1. cap. sicut Simoniacæ cap. de hoc
ex. de Simon. cap. Inquisitionis de

Accusat. Bonacin. d. disp. 1. q. 7. puni

2. diff. 1. Nau. d. conf. 92. de Simon.

Et si pluries huiusmodi crimen commississe conuictus fuerit, præter supradictas pœnas etiam corporaliter est puniendus, & ab ordinibus ecclesiasticis degradatus à fidelium consortio eijsi debet *ex d. constit. Pij V.*

7 Adde, quod qui sciunt, aliquos commississe, vel procurasse Simoniam, aut in ea mediatores fuisse, absolui non possunt, donec prædictos reuelent *iuxta extra. cum detestabile scelus de Simon. obseruat tamen Sylu. in ver. Simonia n. 19. quod hodiè hæc pœna non ligat, quia est iam abrogata per nõvsum.*

8 Querens, an Simonia dicatur realis, quando ab ytraque parte non fuit completa in totum, sed tantum in parte? affirmatiuè respondet Nau. *conf. 34. n. 1. de Simon. & tunc pœnæ d. extrau. 2. retrotrahuntur ad tempus factæ conuentionis Simoniacæ, vt d. idem Nau. in man. c. 23. n. 104. hoc tamen intellige in foro externo, non autem in foro cõscientiæ Layman. in Theol. mor. lib. 4. tr. 10. cap. vlt. §. 7. n. 68. vers. deinde in fin. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de Simon. d. disp. 1. q. 7. pun. 2. n. 29.*

9 Querens 2. an emens ecclesiastica officia, quæ spiritualem iurisdictionem, aut administrationem habent, incurrat in pœnas d. extrau. 2. de Simon.

Alij respondent, quod licet in tali casu committat simoniam, punibilem à Iudice, non tamen ligatur pœnis d. extrauag. ita Na-

uar. in Man. cap. 23. n. 111. & 6. 27. num. 106. vbi dicit, quod d. extrauag. tantum agit de simonia, quæ committitur in ordine, & beneficio, & ita etiam tenet Graff. par. 1. lib. 2. cap. 98. num. 7. & 8. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 623. Piasco. in Prax. par. 2. cap. 4. nu. 47. & alij apud Dian. par. 4. tr. 4. ref. 167. vbi dicit, quod Episcopus, & alij recipientes pretium, pro huiusmodi officijs non tenentur illud ante Iudicis sententiam restituere.

Contraria tamen sententia videtur verior: quia d. extrau. loquitur tam de Beneficijs, quam officijs ecclesiasticis, ibi, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibusuis beneficijs &c. & ideò emens officium Vicarij Episcopi, Prioris, Prouincialis, vel Generalis in Religionibus subijcitur pœnis d. extrauag. vt d. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tr. 10. cap. vlt. §. 7. n. 72. & tenetur huiusmodi officia resignare, idem Nauar. in Man. c. 23. nu. 111. vers. ad 13. quamuis contrarium teneat Sanchez. in opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 3. dub. 113. num. 6. quem refert, & sequitur Dian. c. par. 4. tr. 4. ref. 167.

10 Emens verò, seu vendens pensionem, vel ius patronatus, seu ius presentandi pœnas d. extrauag. nõ incurrit, vt d. Nau. d. cap. 23. n. 111. in fin. Layman. loco cit. Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 2. n. 5.

11 Simonia verò ad effectum priuationis debet plenè, & concludenter probari, etiamsi ciuilitè agatur Rot. in Imolen. confidentiæ 12. Februarij 1595. coram Pamphilio

philio, quam refert Ricc. in collect. dec. 1739. par. 5. & ideo non iungitur vnus testis cum fama, latè Gabr. lib. 1. tit. de Probat. concl. 1. num. 12. nec admittuntur coniecture, nisi sint euidentes, & clarę, ac simoniam necessariò concludentes cap. insinuatum, vbi glo. & DD. de Simon. Clar. in §. Simonia vers. fin. neque testes focij criminis, vel singulares, aut deponentes de solutione pecuniarum, si nesciant, ex qua causa fuerint soluta Ricc. in Collect. dec. 1739. p. 5. neque attenditur confessio cedentis post resignationem, si dicat, se resignasse beneficium sub promissione certę summę pecuniarum, vt decisum refert Ricc. in Prax. par. 3. ref. 306. nec item præiudicaret confessio extraiudicialis ipsius rei, vt d. glof. communiter recepta in cap. de hoc ver. confessi de Simon. nisi talis confessio fuerit geminata, tunc enim plene probaret delictum Farinac. in Prax. crimin. q. 82. nu. 13. quem refert Barbosa. in d. cap. de hoc nu. 7.

Addit Ricc. in Collect. decis. 2365. par. 6. quod confessio ab aliquo facta tamquam teste non nocet sibi in alio iudicio: idemque esset, si confessio facta fuerit coram non suo Iudice: quia non præiudicaret consentienti, sicut nec tenet sententia lata à non suo Iudice cap. at si clerici de Iudic.

13 Præterea requiritur, vt simonia nedum sit conuentionalis, sed etiam realis, & ideo non solum necessaria est probatio tractatus precedentis iuxta cap. Artaldus 8. q. 3. sed probari etiam debet ef-

fectuatio, que sit conformis tractatui, siue conuentioni, alias non probatur simonia, vt decisum refert Ricc. vbi supra d. par. 3. ref. 306. Quarant. in ven. Simonia vers. lemita.

14 Si verò simonia realis commissa fuerit in ordine, vltra excommunicationem Papę reseruatum simoniacè ordinatus eo ipso suspensus est ab executione illius ordinis, & ab omnibus alijs ordinibus etiam licitè receptis d. extrau. q. 2. de Simon. Sylu. in ver. suspensio num. 7. Layman. lib. 4. tr. 10 cap. ult. §. 7. num. 71. & etiam ab alijs suscipiendis, vt apertè declarauit Sixtus V. in sua constit. incip. Sanctum, & salutare, quam contra simoniacos in suo robore reliquit Clemens VIII. in constit. incip. Romanum Pontificem, prout refert Quarant. in ven. ordo §. Tertia, & quarta constit. & si in eis ministrare præsumserit, beneficijs, & officijs ecclesiasticis ipso facto priuatur, quorum dispositio sedi Apostolicę reseruatur, & ad illa, vel alia in posterum obtinenda fit inhabilis, & si Regularis fuerit, eo ipso priuatur voce actiua, & passiua ex d. constit. Sixti V. præterea talis simoniacus deponendus est cap. erga 1. q. 1. Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 2. nu. 19.

Ordinantes verò simoniacè inspecto iure antiquo incurrunt suspensionem iuris à collatione ordinum per triennium cap. penult. de Simon. sed per d. constit. Sixti Quinti tam à collatione primæ tonsurę, & quorumcumque ordinum, quam ab executione om-

nium munerum pontificalium eo ipso suspenduntur, & ab ingressu ecclesie interdicuntur, & si spreta huiusmodi suspensione, & interdicto in præmissis se temerè ingesserint, etiam à regimine, & administratione suæ ecclesie, seu monasterij, & à perceptione fructuum mensæ eiusdem, & quorumcumque beneficiorum suspensionem eo ipso incurrunt, eiusque suspensionis, & interdicti relaxatio, & pœnarum remissio Papæ reservatur.

15 Mediatores etiã simoniæ commissæ tam in beneficio, quam in ordine eadem excommunicatione ligantur sequuta collatione, seu ordinatione, & ad restitutionem pretij tenentur etiam ante Iudicijs sententiam *per d. extrau. 2. de Simon. immò etiam tenentur in defectum Beneficiarij ad restitutionem fructuum perceptorum à Beneficiario Simoniacò, vel Beneficiarij culpa non perceptorum; quia ipsi censentur causa, & cooperatores damni, ut dicunt DD. apud Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 2. nu. 1. & pun. 3. diff. 2. num. 6.* non tamen suspensi sunt, quia talis suspensio in hoc casu non habetur in iure, nisi contra præsentatorem ad ordinem per simoniam, qui per triennium ab ordinum executione suspensus est, *ut in cap. penult. de Simon.*

16 Quæres, an dispositio *d. extrau. 2. de Simon.* procedat contra committentes simoniam in prima tonsura conferenda, vel recipienda? Resp. affirmatiuè; quia dispositio

pœnalis explicanda est iuxta usitatam loquendi formam sacrorum canonum; sacri autem canones vocant primam tonsuram ordinem *e. cum contingat de etat. & qual. & ita tenet Bonacin. d. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 2. nu. 3. ubi citat Vgolin. de Simon. tab. 4. cap. 3. nu. 2. & cap. 4. num. 1. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 56. num. 5. Layman. lib. 4. tr. 10. cap. 8. num. 71. & alios & aperte statuit Sixtus V. in d. Constit. incip. Sanctum, & salutare.*

17 Quæres secundò an Episcopus à dicta suspensione & alijs pœnis possit simoniacè ordinatos absolueri virtute Concilij Tridentini *sess. 24. de ref. cap. 6.* Negatiuè respondet idem Bonacin. *d. q. 7. pun. 1. §. 7. n. 6. & 7.* quia Sixtus V. in d. constitutione sedi apostolicæ reservauit absolutionem quoad simoniacè ordinatos, etiamsi casus esset occultus, *cõtra Ricc. in Prax. for. Eccl. p. 2. ref. 31.* qui putat, posse episcopum in tali casu absolueri.

Obserua tamen, quod nullus alius Simoniacus, præterquam in ordine, vel beneficio est ipso iure excommunicatus *Sylu. in ver. Simonia n. 19. Nau. in man. cap. 23. n. 111. vers. 6. & 7.* ubi etiam dicit, quod nullus alius simoniacus, præterquam in ordine, est ipso iure suspensus; quamuis 18 enim *per extrau. 1. de Simon. tam dantes, quam recipientes pro ingressu Religionis excommunicentur, & capitula, seu conventus eo ipso suspendantur, illam tamen non esse vsu receptam dicit Layman. lib. 4. tr. 10. cap. ult. §. 7.*

S. 7. n. 69. & seq. contra Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 4. n. 1. Unde ceteri Simoniaci si clerici sint, infamia, & depositione puniuntur: laici verò excommunicantur *c. si quis Episcopus 1. q. 1. S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 6* & si commiserint Simoniam occasione ingressus in Religionem, expellendi sunt, et in alio monasterio arctiori includendi ad pœnitentiam agenda *cap. dilectus 2. de Simon. nisi aliter necessitas postulet, vel ignorantia excuset cap. de Regularibus cap. quoniam eod. tit. valida tamen esset in tali casu professio, nec amitterent vocem actiuam, vel passiuam Layman. d. lib. 4. tr. 10. cap. ult. S. 7. n. 70* vel possunt tales simoniaci arbitraria pœna puniri *ex cap. sicut simoniaca, & ibi glos. de simon. & ex cõstitutione Pij V. incip. cum primum, relata per Piasco in Prax. Episc. par. 2. c. 4. n. 51.*

19 Recipientes autem, vel retinentes beneficia, vel pensiones cum Simonia confidentiali incurrunnt pœnas contentas in *constit. Pij IV. incip. Romanum Pontificis, & Pij V. incip. Intolerabilis, quas refert Quaranta in ver. simonia: & primò incidunt in excommunicationem Papæ referuatam, etiamsi hæc simonia sit tantum conventionalis: sufficit enim, quod quis accipiat beneficium in confidentiam, licet non impleuerit quod promisit, nec possessionem huiusmodi beneficij adeptus fuerit Nau. in man. cap. 23. n. 110. vers. secundo nota Bonacin. de Simon. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 1. n. 8. & 9.*

Secundò, beneficia in cõfidentia

recepta vacant ipso iure, & illorù dispositio sedi apostolicę referuat, nec valet dictorum beneficiorum collatio, seu pensionum referuatio, sed illa tenentur dimittere etiam ante sententiam Iudicis, etiamsi huiusmodi simonia commissa ab alio fuerit ignorante prouiso *S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. Nau. conf. 97. n. 7. de simon.*

Tertiò, fructus interim malè percepti ex beneficijs, & pensionibus huiusmodi in vtroq. foro Camere Apostolicę restitui debet: & nõ solù tenentur restituere fructus perceptos, sed etiam eos, qui percipi potuissent à diligenti possessore *S. Tho. loco cit. immò etiam fructus perceptos propter eorum industriam, & sollicitudinem deductis tamen expensis, & huius sollicitudinibus iusta mercede Quarant. in ver. simonia vers. altera pœna, exceptis fructibus illis, qui alias expensi sunt in utilitatem Ecclesiæ S. Th. d. q. 100. art. 6. ad 3.*

Quartò, priuatur etiã alijs officijs, & beneficijs antea legitimè obtentis, quę pariter sub dicta referuatione cõprehenduntur, & ad alia obtinenda fiunt inhabiles: quod intellige in foro externo, non autem in foro conscientię: quia bonis proprijs, & iure quęsito, ac possessione nemo in pœnam priuandus est ante sententiam saltem criminis declaratoriam *Quarant. in ver. simonia vers. secundo amplia Layman. lib. 4. tr. 10. cap. ult. §. 8. num. 77.*

20 Limita primo quoad dantes, vel Resiguanes; isti enim non suby-

subyciuntur excōmunicatiōni late in dictis constitutiōibus Pij IV. & Pij V. *et dicunt Doctores apud Bonacin. de simon. d. disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 1. n. 11.* incurrunt tamen excōmunicatiōnem *extrau. 2. de simon.* post completam ab utraque parte simoniam; quem admodum mediatores huiusmodi confidentiē non excommunicantur ex vi dd. constitutiōnum, vbi nulla de illis fit mentio, sed excōmunicantur *per d. extrau. 2.* completa tam ex parte dantis, quam accipientis huiusmodi simonia; quia omnis confidentia, de qua dictę constitutiōnes agunt, est simonia beneficalis *Nau. d. cap. 23. n. 110. vers. adde nouē. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tr. 10. cap. ult. §. 8. n. 78. in fin.* nullam tamen excommunicatiōnem incurrerent mediatores simoniae confidentialis commissę in pensionibus, quia in *d. extrau. 2.* sermo tantum est de simonia commissā in beneficijs, & ordinibus ecclesiasticis.

Limita secundo si confidentialis simonia commissā fuit in pensione precise: quia dictę constitutiōnes intelligi debent de pensionibus, quę ex beneficijs cum simonia confidentiali resignatis, cessis, seu collatis acceptę fuerunt, *ut sentit Bonacin. dicta disp. 1. q. 7. pun. 1. §. 1. num. 10.*

Limita 3. si ipsa renunciatio nō sequatur, quia per dd. constitutiōnes Pij IV. & Pij V. non punitur affectus, seu tractatus illicitus de renunciando beneficium sub confidentia, *Quarant. in ver. Simonia, ante vers. Altera pœna.*

Limita 4. si confidentia committatur in resignatione, quę sic causa permutationis, quo casu nō confidentia, sed alia communis simonia committitur: quia supra dictę constitutiōnes loquuntur de resignationibus beneficiorum, quę simpliciter fiunt in fauorem aliorum *Nau. conf. 77. de simon. Layman. lib. 4. tr. 10. cap. ult. §. 3. n. 75. vers. Illud porrō.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Vnusquisque tenetur denunciare hereticum.*
- 2 *Quam pœnam incurrat non denuncians hereticum.*
- 3 *An Aduocatus patrocinium prestatans heretico excommunicatiōnem incurrat.*
- 4 *An filius teneatur denunciare Patrem hereticum.*
- 5 *An socius criminis reuelare teneatur.*
- 6 *Principalis non comprehenditur in monitorio, quod conceditur ad finem reuelationis.*
- 7 *Quando cesset obligatio denunciandi hereticum.*
- 8 *Quando graue damnum imminens à denunciatione excuset.*
- 9 *Quando dicatur metus cadens in constantem virum.*
- 10 *Vbi non agitur de bono publico, non tenentur reuelare qui de iure compelli non possunt ad testificandum, & quomodo id intelligatur.*
- 11 *An pramittenda sit ante denunciationem euangelica monitio.*
- 12 *An suspecti de heresi sint denunciandi.*

13 *Quan-*

- 13 Quando dicatur suspicio vehe-
mens, vel leuis.
Abiuratio de leui, vel de vehementi
quomodo fiat, ibidem.
- 14 Quam pœnam incurrant retinē-
tes, seu legentes libros prohibitos.
- 15 Habentes libros prohibitos de-
ferre eos debent Inquisitoribus,
vel Episcopis.
- 16 Legentes, vel retinentes libros
Catholicorum, in quibus refe-
runtur errores hæreticorum, an
incurrant excommunicationem
Bulle Cœnæ.
- 17 An Episcopus, vel Inquisitor pos-
sit licentiam concedere reti-
nendi, seu legendi libros prohi-
bitos.
- 18 Hæresis crimen est merè ecclesia-
sticum.
- 19 Superiores Regularium de hoc
crimine non puniunt suos sub-
ditos, sed eos deferre debent ad
sanctum Tribunal.
- 20 Rei etiam ex alio crimine capti
per alios Iudices, si de hæresi sint
accusati, ad Inquisitores sunt re-
mittendi.
- 21 Si in eodem loco adsit Episcopus,
& Inquisitor, potest uterque in-
quirere, ac reos citare, & arre-
stare.
- 22 Episcopus illum in procedendo
modum seruare debet, quem
Inquisitores seruare tenentur,
& quæ forma seruanda sit in
examine Rei, & testium.
- 23 Ad torturam, vel ad sententiam
neque Inquisitor sine Episcopo,
neque Episcopus sine Inquisito-
re procedere potest.
- 24 Quid sit in sententia proferenda
non conueniant.
- 25 An in hoc crimine possit reus ab-
solutus iterum de eodem crimi-
ne vexari.
- 26 An Inquisitor, & Episcopus pos-
sint pœnas mitigare, vel muta-
re.
- 27 Vbi Inquisitio sita non est, In-
quisitorum munus Episcopi præ-
stant.
- 28 Hæretici formales quibus pœni
placētantur.
- 29 Quid si hæreticus paratus sit re-
dire ad fidem ecclesiæ.
- 30 Qua pœna relapsi puniantur, &
qui sint relapsi, vel pro relapsis
habeantur.
- 31 Hæreticis relapsis, si pœnitentiam
egerint, non denegantur sacra-
menta Confessionis, & Eucha-
ristiæ.
- 32 An sit reconciliandus hæreticus,
qui in tortura hæresim confite-
tur, & deinde huiusmodi con-
fessionem extra tormenta rati-
ficat.
- 33 Quando dicatur quis in hære-
sim relapsus ob non adimpletam
pœnitentiam.
- 34 An damnetur tamquam relapsus
qui de formali abiurauit, si de
secundo lapsu vehementer sit sus-
pectus.
- 35 Quando Curia seculari traden-
dus sit qui abiurare recusat.
- 36 Quam pœnam subeant fautores
Receptatores, vel defensores hæ-
reticorum.
- 37 An Hæreticus pœnitens remaneat
inhabilis ad retinenda beneficia
post abiuratum hæresim.
- 38 Item an remaneat inhabilis ad
audiendas confessiones.
- 39 An in hoc crimine admittantur
testes

- testes singulares, seu inhabiles.*
- 40 *Condemnatus in pœnam arbitriam ex defectu probationis, an superueniente legitima hæresis probatione possit condemnari in pœnam ordinariam.*
- 41 *An in hoc crimine sufficiat violenta præsumptio ad condemnandum.*

C A P. XIX.

De Crimine Hæresis.

§. I.

An unusquisque teneatur denunciare hæreticum.

- I Esp. affirmatiuè, ut d. Ricc. in Prax. for. eccl. par. 2. ref. 255. Pagn. in Direct. Inquis. p. 2. 2. commen. 78. vers. postremò tam magistratus, & alij communiter. nã si crimen læsæ maiestatis humanæ quisque tenetur reuelare, multò magis tenebitur reuelare crimen læsæ Maiestatis Diuinæ quod procedit, etiamsi delictum adçed sit occultum, ut probari non possit secundum Bonacin. in Tract. de oner. & oblig. denunc. pun. 2. nu. 2. semper enim subest periculum subuersionis aliorum, ut d. Martin. Delrius Disquis. Magic. lib. 5. sect. 4. vers. sexto tenentur, ut de etiam detegenda sunt alia crimina vergentia in damnum publicum, vel in damnum Innocentis etiã si occulta sint, ut dicunt DD. apud Bonacin. loco cit. pun. 1. §. 8. num. 2.

Idem Dicendum, si hæresis quis sciat sub magno secreto etiã iurato, extra tamen sacramentalem confessionem S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. Farinas. de Hæres. q. 197. num. 50. Caren. de offic. Inquis. par. 2. tit. 9. §. 5. n. 22. Bonacin. loco cit. num. 4. Dian. par. 4. tr. 5. ref. 32. quod etiam locum habet contra Apostatas à fide cap. contra Christianos de Hæret. in 6. itã etiã quilibet tenetur manifestare secretum, quoties illius manifestatio necessaria est ad vitandam Reip. perniciem, seu aliud iniustum proximi damnum etiam temporale, quod alia ratione vitari non potest Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 96. num. 63. Bonac. de oner. & oblig. denunc. pun. 1. §. 5. num. 2. Vulp. in Prax. iudic. cap. 2. num. 8.

Quare id meritò sub pœna excommunicationis præcepit Innocentius IV. constit. 18. incip. Nouerit, ibi, Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita, & moribus dissidentes, eos studeat indicare Confessori suo, vel alij, per quem credat ad Prælati sui, & Inquisitorum hæretica prauitatis notitiã peruenire: alioquin excommunicationis sententia percussatur. Hęc autem excommunicatio non est latę sententię, ut d. Caren. loco citato par. 2. tit. 9. §. 7. num. 25. Bonacin. ubi supra d. pun. 2. num. 12. Inquisitores tamen, & Episcopi suis edictis sub pœna excommunicationis eo ipso incurrendę præcipere consueuerunt, ut non tantum

tum hæretici, sed etiam suspecti quomodolibet de hæresi denunci-
cientur, & de hac excommuni-
catione loquuntur Doctores.

Item qui hæreticos non denū-
ciant, vt suspecti de hæresi puniū-
tur, *Pegn. loco supra cit. par. 2. cō-
men. 78. vers. postremò tam magi-
stratus Decian. in Tract. crimin.
lib. 5. cap. 51. num. 35.* præsertim
si ad id ex officio, vel speciali præ-
cepto teneantur *Dian. par. 4. tr. 7.
ref. 2. vers. verum hæc opinio.*

Addunt alij, quod ultra excom-
municationem latam in edictis
Inquisitorum, excommunicationem
nullę Cœnæ incurrunt tam-
quàm hæreticorum fautores: sed
hoc procedit, quando quis defē-
deret hæreticum, vt hæreticum,
*iuxta c. accusatus S. Sacerdotes de
Hæret. in 6.* fecus si denunciatio
omittatur ex amicitia, cōsanguini-
tate, metu, vel alia simili causa
*vt d. Bonacin. de Censur. in part.
disp. 1. q. 2. pun. 3. num. 2. Dian. p. 4.
tr. 7. ref. 21. vers. verum ego. & alij
communiter.* vnde si Aduocatus
3 patrociniū præstet hæretico
in iudicio ad defensionem causæ,
quam habet cum alio, non erit
excommunicatus, quia hereti-
cus nō habet litem, vt hæreticus;
similiter si hæretico ægrotò Me-
dicus opem ferat, non est excom-
municatus, quia non est ægrotus
vt hæreticus *Alter. de Censur. to. 1.
disp. 2. lib. 5. cap. 5. vers. primo loco.*

4 Quere in hoc casu non excusat
grauè damnum, vel periculum,
quod ex denunciatione imminet
sibi, vel Patti, fratri, aut alijs con-
5 sanguineis: quia in crimine hære-

sis agitur de bono cōmuni, quod
priuato præferendum est *Royas
de Hæret. sing. 3. num. 30. vers. sep-
timò ampliatur Dian. par. 1. tr. 4.
ref. 7. Bonacin. de oner. & oblig. de-
nunc. pun. 1. §. 3. num. 2. & pun. 2.
num. 3.* vbi dicit, quod etiam fi-
lius Patrem hæreticum denūcia-
re tenetur, præsertim quando hæ-
reticus dogmatizaret in magnam
Reip. perniciem *Genuens. in Prax.
Archiep. cap. 18. num. 8. Caren. de
offic. S. Inquis. par. 2. tit. 9. §. 7. n. 34.
Sous. in Aphorism. Inquis. lib. 1. c.
34. num. 60.* nam si licitum est fi-
lio impunè occidere Patrem ho-
stem Reip. & oppugnantem Pa-
triam *iuxta l. minimè ff. de Relig.
& sumpt. fun.* multò magis licitè
poterit, & tenebitur denunciare
Patrem hostem, & aduersarium
Dei, Reip. catholicæ, ac boni cō-
munis: & tunc in præmium dela-
tionis filius à pœnis contra Hære-
ticorum filios à iure statutis libe-
ratur *arg. l. quisquis §. ult. ff. ad l.
Iul. maiest. & d. l. minimè ff. de
Relig. & sumpt. fun. Caren. par. 2.
tit. 9. §. 3. num. 11. & alij apud Bo-
nacin. loco cit. pun. 2. num. 3.*

Obserua tamen 1. quod filius
non debet cogi ad deponendum
contra Patrem, nisi in subsidium,
*vt d. Genuens. in Prax. cap. 18. n. 9.
Dian. p. 1. tr. 4. ref. 4. vbi citat Fil-
liuc. tom. 2. tract. 40. cap. 8. nu. 233.*
quemadmodum nec frater con-
tra fratrem admitti debet, nisi
quando alij testes haberi nō pos-
sunt *Pegn. in Direct. Inquis. par. 2.
commen. 15. litt. B.*

5 Obserua 2. quod socius crimi-
nis reuelare non tenetur: quia

R r r nemo

nemo tenetur seipsum prodere, nisi iuridicè interrogetur *c. quis aliquando de Pœnit. dist. 1. S. I. h. 2. 2. q. 69. art. 1. Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 96. nu. 45. Dian. par. 1. tr. 4. ref. 9. & p. 4. tr. 5. ref. 4. 1. & alij cõmuniter.* Vnde nec principalis comprehenditur in monitorio, quod conceditur ad finem reuelationis *Vulp. in Prax. iudic. cap. 2. nu. 7. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 2. num. 1.* vbi etiam dicit, quod in Curia Archiep. Neap. nunquam decernuntur monitoria contra principales non reuelantes, sed tantum contra principale s non restituentes.

7 Idem dicendum, si quis non certò sciat, aliquem esse hæreticum, sed tantum suspicatur, vel id audiuit à persona fide non digna, vel si audiuit à persona fide digna, non amplius recordatur, à quo audiuerit: vel si is, à quo audiuit, nihil certi sciat *Gutier. can. qq. lib. 1. cap. 11. num. 71. Bonacin. loco cit. d. pun. 2. nu. 7. Dian. par. 4. tr. 5. ref. 27. Caren. d. tit. 9. §. 7. n. 31. Barbof. par. 3. all. 96. nu. 66. & 67.* nemo enim tenetur reuelare, nisi ea, quæ nouit peruisum, vel aliū sensum corporeum, vel per confessionem ipsius rei, extra tamen Confessionis sacramentum, vel quæ habentur pro indubitatis, ut d. *Nau. d. cons. 3. de Hæret. Purinat. de Hæres. d. 7. 197. num. 51. Vulp. in Prax. cap. 2. num. 9.* Cessat etiã hæc obligatio, quando is, à quo alius sciuit, aliquè esse hæreticū, iam reuelauit *Gutier. can. qq. lib. 1. c. 11. n. 72. Vulp. d. c. 2. n. 9.* vel si hæretici noti sint Episcopis, & Inquisitori-

bus, ut in locis, in quibus permixti sunt cum catholicis, ut dicit DD. quos refert, & sequitur *Bonacin. in tract. de oner. & oblig. denunc. pun. 2. numer. 9.*

8 Obserua 3. quod in aljs casibus, vbi crimen non vergit in damnum, aut detrimentum publicum, non obligatur quis denunciare, quando ex denunciatione graue imminet periculum, & detrimentum denuncianti, eiusque cõsanguineis, seu affinibus vsq. ad quartum gradum, *Bonacin. vbi supra. pun. 1. §. 3. num. 2. & seq. Dian. par. 1. tr. 4. ref. 7. & par. 4. tr. 5. ref. 19. & alij.* Vnde in tali casu non tenetur aliquis denunciare, seu testimonium ferre vigore monitorij, quod conceditur pro rebus deperditis *Nau. in man. cap. 25. n. 50. Barbof. de offic. & pot. Episc. v. 3. all. 96. num. 70. Vulp. in Prax. iud. cap. 2. num. 11.* idem dicendum, si malum comminatum esset personæ arctissima amicitia coniunctæ, ut d. *Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 4. num. 9.*

Addunt alij, quod nec mulier sollicitata tenetur denunciare Confessarium, si ex illa denunciatione timet damnum notabile, ut supra, ita *Sous. in Abhorism. Inquis. lib. 1. cap. 34. nu. 58. Peirin. in Priuil. minim. to. 2. constitut. 4. Greg. XV. §. 9. nu. 28.* quamuis in hoc casu agatur de bono Religionis, ut obseruat *Dian. par. 4. tr. 5. ref. 19.* vbi etiam dicit, quod cessante periculo denunciare tenetur, & ratio est, quia secundum communem sententiã metus cadens in virum constantem excusat

fat à legis humanæ obseruantia
cum dilectus de ijs, quæ vi, me-
tusue causæ sunt. S. Th. 2. 2. q. 147.
ar. 3. ad 2. Sylu. in ver. metus q. 7.

Verum in singulari casu quando
9 dicatur metus cadens in constan-
tem virum, Iudicis arbitrio relin-
quitur, qui cõsiderare debet sin-
gulares circumstantias, & condi-
tionem personæ; nam metus, qui
terrebit virum quietum, pacificũ,
inermem, non terrebit virum ri-
xosum, & affuetum armis: & sic de
fœmina, in qua minor metus desi-
deratur *Sanch. loco cit. lib. 4. disp.*
4. num. 2. & 3. Peirin. tom. 2. conslit.
4. Greg. XV. § 9. num. 28.

10 Quartò obseruant alij Doctores,
quod vbi non agitur de bono
publico, neq. tenentur reuelare
qui de iure compelli non possunt
ad testificandum, quales sunt con-
sanguinei, & alij enumerati in
lege Iulia ff. de Testib. vnde filius
non tenetur ex vi monitorij, den-
unciare Patrem, nec vxor ma-
ritum, nec frater fratrem *Genues.*
in Prax. Archiep. cap. 2. num. 3. &
alij apud Barbof. de offic. & potest.
Episc. par. 3. all. 96. num. 52. & seq.
Ricc. in Prax. par. 2. ref. 310. quod
etiam ad alios consanguineos, &
affines vsq. ad quartum gradum,
ac familiares extēdit Sylu. in ver.
familia nu. 8. Lazar. de monit. scēt.
3. q. 11. & alij: hoc tamen intelli-
ge, quando ex huiusmodi denun-
ciatione graues dissensionēs, &
discordiæ, aliaque grauia damna
sequerentur, quia nullus tenetur
suo malo procurare bonum pro-
ximi temporale; secus si denun-
ciare possint sine graui damno,

vt d. Bonacin. in tract. de oner. &
oblig. denunc. pun. 1. §. 3. num. 5.

Quæres, an præmittenda sit an-
te denunciationem euangelica
monitio?

11 Negatiuè respondet Pagn. in
Direct. Inquis. 2. par. cõmen. 2. vers.
Quod si queratur. Farinac. de Hæ-
res. q. 197. num. 39. Caren. de offic.
S. Inquis. par. 2. tit. 9. §. 4. nu. 16. &
17. Barbof. de offic. & pot. Episc. p. 3.
all. 96. num. 69. Dian. par. 1. tr. 4. ref.
2. tum quia denunciatio præcipi-
tur non solum vt hæreticus emē-
detur, sed vt etiã puniatur: & ideo
etiam si correctio facta sit, non ob-
id denuntiatio est omittenda, quia
sic expedit bono Religionis, & cõ-
muni: tum quia potest hæreticus
singere, se esse emendatum, vade
potuit ecclesia reseruare sibi, vel
suis Prelatis, seu Iudicibus hanc
cognitionem, vt d. *Dian. par. 4. tr. 5.*
ref. 24. Caren. par. 2. tit. 9. §. 4. n. 18.
Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3.
all. 96. num. 69. & alij: quod præ-
cipuè procederet, quãdo crimen
hæresis est notorium, & publicum
vt d. *S. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. Decian.*
tr. crim. to. 1. lib. 5. c. 30. num. 3. vel
si probabiliter constet, hereticũ
ad sanam mentem non esse redi-
turum Martin. *Delrius Disquis.*
Magic. lib. 5. scēt. 4. vers. sexto tenē-
tur Bonacin. loco cit. pun. 1. §. 8. n. 5.
Barbof. loco cit. num. 69. aut si hæ-
reticus priuatim homines auertat
à fide *S. Tho. loco cit.* vel si hereticus
esset pertinax *Tolet. de Instruct.*
Sacerd. lib. 4. cap. 5. num. 1. Martin.
Delr. loco sup. cit.

Addit Farinac. d. q. 197. nu. 35.
vers. Adde, & alij quos refert, & se

R r r 2 quitur

quiter Caren. loco cit. par. 2. tit. 9. §. 2. quos etiam esse statim denunciandos, qui vel ioco proferunt propositiones hæreticas: quia ecclesia de manifestis quidem indicat, non de occultis *ceru- bescant dist. 32.*

Alij tamen censent ante denunciationem præmittendam esse enangelicam monitionem quando hæreticus est occultus, & hæresis sibi tantum, non alijs nocet, & est firma spes, quod statim per secretam admonitionem possit à tanto malo reuocari, ita S. Tho. 2. 2. q. 3. d. art. 7. Bonacin. d. tract. de oner. & oblig. Denunc. d. pun. 1. §. 8. nu. 5. vers. si verò, & alijs apud Dian. par. 1. tr. 4. ref. 2. vers. Sed audiamus Decian. d. cap. 30. numer. 3. Peirin. in Priuileg. minim. to. 2. con. fit. 4. Greg. XV. §. 9. num. 26. quia præceptum correctionis fraternæ est naturale, & Diuinum Matth. 18. & illam omittens peccat mortaliter, quando adest spes probabilis lucrandi fratrem, ut docent Theologi communiter, & probatur ex epistola D. Pauli ad Titum cap. 3. ibi, hæreticum hominem post vnã, & secundam correptionem deuita.

Vnde si quis non ex errore mentis, aut pertinacia, sed ex metu, vel alia passione, aut ignorantia erraret, non esset statim denunciandus, sed correctio fraternæ præmitti debet, præsertim si vir simplex sit, & pius, ut d. Tolet. de Instruct. Sa. cerd. lib. 4. c. 5. nu. 1. Martin. Del. r. d. lib. 5. sect. 4. vers. sexto tenentur, neque esset denunciandus Concionator, qui inter

concionandum aliqua profert ex incuria, vel in eo s. d. ratione; quia non est præsumendum, hæc cum dixisse cum plena deliberatione, nisi aliter conijciatur de eius mente, ut notat Bonacin. d. tract. de oner. & oblig. denunc. pun. 1. §. 8. num. 5. vers. ex quo patet.

Si verò post monitionem se non correxerint, tunc vtique denunciandi sunt Genuens. in Prax. Archiep. cap. 18. n. 4. & alijs communiter. ut autem correctio fraternæ iudicetur non profutura, non satis est, vt ea semel fiat, & non proficit, sed iterum, atque iterum est adhibenda, quamdiu iudicio prudentis speretur emendatio, ut d. Sigund. de Præcept. eccles. tr. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31. quem refert Dian. par. 1. tr. 4. ref. 2. vers. idem docuit Bonacin. ioco cit. d. §. 8. n. 4. Addit S. Tho. 2. 2. q. 3. d. art. 7. Genuens. in Prax. cap. 18. n. 7. quod si dubitetur, vtrum quis ex malitia, an ex ignorantia peccet, hoc est si probabiliter dubitetur de eius pertinacia, etiam tunc prius est admonendus, quam denunciandus; quia in meliorem partem interpretatio est facienda, & hanc sententiam esse valde æquam dicit Martin. Del. loco cit. Dian. vbi supra tr. 4. ref. 2. in fin. & cū hac modificatione intelligenda esse edita inquisitorū censet Peirin. loco cit. §. 9. n. 27. quia præceptum superioris intelligendum est saluo ordine fraternæ correctionis S. Tho. vbi supra d. art. 7. vbi etiam dicit, quod si verè constet, aliquem esse iam emendatum, non esset denunciandus; quod arbitrio

trio boni viri remittitur, qui considerata qualitate personæ id iudicabit *Genuens. d. cap. 18. n. 6.* Vnde non denunciante in tali casu ab excommunicatione in edictis Inquisitorum contenta excusat *Caren. par. 2. tit. 9. S. 4. n. 18. in fin.*

12 Idemque de alijs criminosis, vel suspectis de heresi, qui vigore huiusmodi edictorum sunt denunciandi, dicunt DD. *apud Dian. par. 4. tr. 4. ref. 3. vers. sed contrariam sententiam Martin. Delr. loc. cit. l. 5. sect. 4. vers. sexto tenetur.*

Observat tamen *Genuens. in Prax. cap. 18. num. 10.* quod suspecti de heresi vehementer, vel violenter tantum denunciandi sunt, non autem leuiter de heresi suspecti; quia periculosum est Iudici ob leuem heresis suspicionem, honestum hominem de fide interrogare. contrarium tamen quotidie practicatur in Tribunali S. officij, teste *Caren. loco cit. n. 2. tit. 9. l. 2.* præsertim cum suspicio leuis in hoc crimine habeatur pro legitima ad effectum saltem cogendi taliter suspectum ad abiurandum de leui *iuxta tex. in cap. accusatus de Hæret. in 6.*

13 Dicitur autem suspicio de heresi vehemens, vel leuis, si indicia erunt vehementia, vel lenia *Megal. in Promptuar. ver. abiuratio hæresum num. 1.* quod ex qualitate facti, & personarum, & alijs circumstantijs prudens Iudex iudicabit: Vnde tales vel de vehementi, vel de leui abiurare debent eiusdem Iudicis arbitrio *Dian. par. 4. tr. 7. ref. 6. & 21.* Huiusmodi verò indicia, ex quibus red-

ditur quis suspectus de heresi, per duos testes contestes probari debent *Boff. in tit. de Hæret. n. 5.*

Abiuratio verò de leui vt plurimum fit in secreto imposita pœnitentia salutari, & reus regulariter non torquetur *Genuens. in Prax. Archiep. cap. 68. n. 8. & 9. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 7. vers. notandum est hic Piasec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. n. 41.* & aliquando solet imponi pœnitentia publica, vt videlicet reus teneat candelam accensam in ecclesia, dum Missa solemniter celebratur, omissa abiuratione, vt *d. Genuens. d. cap. 68. n. 13.* abiuratio tamen de vehementi in publico fieri consuevit, ac reus torquetur pro vltiori veritate super vsu, intentione, & complicibus *Genuens. loco cit.*

Consentur autem vehementer suspecti de heresi contrahentes binas nuptias, comedentes carnem diebus ab ecclesia prohibitis sine necessitate, admiscentes sacramenta, vel sacramentalia in sacrilegijs, quique nefarijs Demonibus preces fundunt, aut illis sacrificant, hæreticaliter blasphemantes Deum pluries, & frequenter, percutientes, seu deturpantes imagines sanctorum, contamaces in causa fidei, impediens officium S. Inquisitionis, conuersantes cum hæreticis, aut eorum familiares, sollicitantes mulieres, aut masculos ad turpia in confessione, & alij similes, *Royas in tract. de Hæret. sing. 3. 4. & 5. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 18. n. 11. & cap. 68. n. 8. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4. 8. 9. & 10. & alij.*

Suspecti verò leuiter de hæresi dicuntur semel, aut bis in ira blasphemantes, aut sustinentes excommunicationē per annum, nō tamen in causa fidei, vel qui viuentē vxore deueniunt ad actum proximum contrahendi cum alia V. g. faciendo contractum dotis, denūtiationes in ecclesia *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. n. 48. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4.* item non reuelantes hæreticos regulariter sunt tantum leuiter de hæresi suspecti, quia tales vt plurimum omittunt denunciare non in defensionem hæresis, sed ex amicitia, vel alia causa *Duard. ad bull. Cæn. lib. 2. can. 1. q. 33. conclus. 1. n. 17. Caren. p. 2. tit. 9. §. 9. n. 43.* Obseruat tamen *Pegn. in Direct. Inquis. par. 2. comment. 85. in fin. quem refert Dian. par. 4. tr. 7. ref. 1. vers. queritur. 2.* quod ferè semper in hoc sunt, & personarum, & causarū circūstantiæ considerāde, ex quibus interdū vehemēs suspicio, interdū leuis, interdū verò nulla oritur. Hinc fit, vt non omnes detinentes libros prohibitos censeantur de hæresi suspecti, & ideo non omnes denunciādi sunt, sed ij, quos uir prudens arbitrabitur, vt *d. Genues. in Prax. Archiep. cap. 18. n. 13. vbi ita intelligit constitutionem Pij IV. incip. Dominici Gregis*; nulla enim videtur esse suspicio, si retinens esset homo probatæ vitæ, si nescit legere, aut si inconsideratè, aut parum legerit: si eos cum hæreditate nescius acceperit, aut si quamprimum sciuerit, episcopo præsentauerit: idem esset, si libri

scripti ab hæreticis nihil contra fidem contineant, sed ad Grammaticam, medicinam, aliasque prophanas artes pertineant *Genues. loco cit. Ricc. in Prax. for. eccl. p. 1. ref. 437.*

Addit *Dian. par. 4. tr. 7. ref. 21.* quod non denunciātes hæreticum ex meru, vel amicitia, vel simili causa nullo modo sunt suspecti de hæresi, neque puniendi iuris latis contra fautores hæreticorū, sed alijs arbitrio Inquisitorum, tamquam inobedientes eorum mandatis.

14 Quæres, an, & quando retinentes, seu legentes libros prohibitos in excommunicationem incurrant? Resp. quod qui scienter legunt, aut retinent sine sedis Apostolice licentia libros hæreticorū hæresim continentes, vel de Religione tractantes, incidunt in excommunicationem *i. Bullæ Cænæ*; illi verò hæreticorum libri, qui neque hæresim continent, neque tractant de Religione, non sunt vetiti in bulla Cænæ, sed in indice librorum prohibitorum, vbi etiam legi, aut retineri sub excommunicatione prohibentur huiusmodi hæreticorū libri, vel cuiusuis Auctoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, vt *statuit Pius Quartus in Cōstitutione supra cit. & notat Bonacin. de Censur. in part. disp. 1. q. 2. pun. 4. n. 1. & seq. vbi etiam dicit, quod hæc excommunicatio nulli reseruata est, & ideo quilibet Confessarius potest absolvere iuxta cap. nuper de Sent. excom.*

Qu

Quī autem libros alia de caufa prohibitos legerit, vel habuerit, 17 præter peccati mortalis reatum. Episcoporum, & Inquisitorum arbitrio punitur, *vt d. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 6.* non tamen incidit in hanc Indicijs excommunicationē, *vt constat ex d. constit. Pij IV.*

15 Notandum est autem, quod habentes libros prohibitos non satisfaciunt illos comburendo, sed necessario eos deferre debent Inquisitoribus, vel Episcopis, *Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 90. num. 5.* Episcopi verò licet possint eo modo, quo Inquisitores, publicare edicta super libris prohibitis, eosque recipere, quia Sacrum Con. Tridentinum malum confidit de Episcopis, *vt in Decret. de edition. & usu sacror. libror. sess. 4. & in Indic. libror. prohib. reg. 4. 9. & 10.* collectos tamen libros prohibitos Inquisitoribus consignare tenentur, *vt resoluit Sac. Congregat. Inquisitionis teste Leon. in Thes. for. eccles. par. 3. cap. 6. nu. 11. in fin. Piafec. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. num. 39.*

16 Notandum 2. eos, qui legunt, vel retinent libros catholicorum, in quibus referuntur, vel inferuntur errores, vel adorationes hæreticorum, nō affici excommunicatione bullæ Cene Domini etiā si legant animo imbibendi errores: idemque dicendum de legentibus libros Infidelium non baptizatorum, in quibus continentur errores contra fidem, quia isti non sunt libri hæreticorum, *vt dicunt DD. quos refert, & sequitur Bonacin. de Censur. in part.*

disp. 1. q. 2. pun. 4. nu. 21.

17 Quæres 2. an Episcopus, seu Inquisitor possit dare licentiam retinendi, seu legendi huiusmodi libros prohibitos? Resp. quod nec Episcopus, nec Inquisitor potest hodiè secum dispensare circa lectionem librorum prohibitorum, nec dare alijs licentiam tales libros legendi ex constitutione Urbani VIII. *Incip. Apostolatus officium,* vbi reuocantur omnes, & quæcunque licentia legendi, & habendi libros quoscunque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, etiam ratione Astrologiæ iudiciariæ, vel alias quomodolibet prohibitos quibuscunq. personis tam secularibus, quam regularibus cuiuscunq. ordinis, Societatis, & instituti, ac quacunque dignitate etiam ecclesiastica fulgentibus cuiuscunque status gradus, conditionis, qualitatis, & præheminentiæ, etiam speciali nota, & mentione dignis concessa, *vt refert Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 90. nu. 6. & notat etiam Dian. par. 4. tr. 8. ref. 46. in fin. vbi subdit, quod hodiè hanc facultatem concedit solum Sac. Congregatio Inquisitionis.*

In casu tamen magnæ necessitatis, in quo Summus Pōtifex, aut Sac. Congregatio adiri non possit, licitum erit Episcopis huiusmodi licentias concedere: tunc enim non præsumitur, Papam Episcopis adimere facultatem dispensandi, *vt d. Bonacin. de Censur. in partic. d. disp. 1. q. 2. pun. 4. num. 10. & alij.*

§. II.

*A quo Iudice, & qua poena
Heretici puniantur.*

18 **Q**uamuis hæresis crimen à lege civili multis pœnis, & præcipuè ultimo supplicio puniatur, ut in *l. Arriani, & l. quicumque*, ut tot. tit. C. de Heret. & manich. nihilominus hoc delictum non est mixti fori, sed merè ecclesiasticum; & ideo Iudices sæculares sese intromittere nõ possunt, ut est tex. in c. ut inquisitionis de Heret. in 6. & statuit etiam Greg. XIV. in constit. que incip. Cum alias nonnulli, quam refert Quarant. in ver. Reuerentia Diuinorũ, & in hoc conueniunt omnes Doctores.

Hæc igitur cognitio ad Episcopos, & Inquisitores tantum spectat *cl. 1. §. propter quod de Heret.* qui tamquam sedis Apostolicæ delegati etiam contra Regulares, & alios exemptos procedunt *cap. ad abolendam de Heret. cap. accusatus §. sacerdotes eod. tit. in 6.* nec possunt Superiores

19 Regularium hac in re se intromittere cum suis subditis, sed debent eos illicõ deferre ad Sanctũ Tribunal. ex decreto Pauli V. apud Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. n. 39. Ricc. in Collect. decis. 567. par. 3. & in Prax. par. 1. ref. 557. Megal. var. resol. tom. 1. ref. 21. num. 11.

20 Hinc fit, vt Rei etiam ex alio crimine capti per alios Iudices, si de hæresi sint accusati, ad Inquisitores, si eos postulauerint, sunt remittendi: & interim exequutio

ratione aliorum criminum est suspendenda, quousque de hæresis crimine cognoscatur, ut d. Trasmier. in Tract. de Polygam. lib. 2. quæst. 16. n. 5. & seq. quem refert, & sequitur Barbof. d. par. 2. all. 40. num. 51.

21 Quare si in eodem loco adfit Episcopus, & Inquisitor, potest vterque tam simul, quam diuisim inquirere, reos citare, arrestare, siue capere, ac tuta custodia mancipare *d. cl. 1. §. propter quod.* & notat etiam Piaser. in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. n. 39. Marcell. Vulp. in Prax. Iudic. for. Eccles. c. 41. n. 32.

22 Debent tamen Episcopi illum in procedendo modum seruare, quem Inquisitores seruare tenentur per iura communia, vel per speciales cõcessionis, seu ordinationes sedis Apostolicæ *cap. per hos de Heret. in 6.* & ideo in examine testium ultra Iudicem, & Notarium, debent interuenire duæ Religiosæ, & discretæ personæ propter pondus criminis *cap. vt officium §. verum quia eod. tit. in 6.* & si Religiosi, aut Clerici non inueniantur, possunt adhiberi etiam laici, modò sint honesti, ac graues, *Genuens. in Prax. Archiep. cap. 68. n. 1. Piaser. loco cit. num. 41.* quod etiam seruari debet in examine Rei, *Marcell. Vulp. d. cap. 41. num. 34.* vbi etiam dicit, quod si Episcopus, vel Inquisitor nõ possit alias duas reperire personas, quæ huiusmodi examini testium, vel Rei interueniant, debet saltem in fine examinis coram duobus testibus depositio legi, idque in actis registrari.

Testes

Testes autem sunt diligenter interrogandi, an Inquisitus protulerit hæresim seriò, vel iocosè vel ex ignorantia, vel referendo aliorum opinioniones, & qua intentione, *vt d. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 68. n. 1.* non enim dicitur hæreticus, nisi qui pertinaciter credit aliquam hæresim, seu qui contra scripturam sacram, aut ecclesiæ catholicæ definitionem sciens errat *cap. qui in ecclesia 24. q. 3. clem. vn. §. porro de sum. Trinit. S. Tho. 2. 2. q. 11. art. 2. Nau. cap. 11. num. 22. & alij apud Dian. par. 4. tr. 7. ref. 36. vers. quare.*

Vnde si quis sententiam suam quamuis falsam, atque perversam nulla pertinaci animositate defendat, quærat autem tota sollicitudine veritatem, corrigi paratus, cum inuenerit, nequaquam est inter hæreticos computandus *cap. dixit Apostolus 24. q. 3.*

23 Ad torturam verò, vel ad sententiam neque Inquisitor sine Episcopo, aut eius Vicario, neque Episcopus sine Inquisitore procedere potest *cap. vt commissi de Hæret. in 6. d. cl. 1. §. propter quod* Vnde non potest Inquisitor sine Episcopo cogere reū ad abiurationem, quia abiuratio quædam, condemnatio est *Barbof. d. par. 2. all. 40. num. 39. vbi cit. Zanard. in Direct. Theol. par. 2. cap. 6. quæst. 15. Azor. instit. mor. par. 1. lib. 8. c. 18. q. 16. Molin. de Iust. tract. 5. disp. 28. num. 19.*

24 Si verò in sententia proferenda non cõueniant, tunc per vtrūque negotium sufficienter instrumentum ad sedem apostolicam re-

mitti debet *cap. per hoc de Hæret. in 6.* potest tamen alter sine altero reos absolueret: quia ius antiquum solum correctum est in cõdemnatione *secundum glos. in d. clem. 1. ver. contra eos, quam esse communiter receptam dicit Clar. in ver. Hæresis vers. sed quis inter.* Sed contrarium tenet Simanc. *in Cathol. Instit. tit. 3. nu. 9. Roias sing. 27. num. 7. Zech. in Sum. tract. 1. tit. de fide cap. 11. num. 14. Azor. to. 1. lib. 3. cap. 18 q. 16. quos refert: & sequitur Dian. par. 4. tr. 8. ref. 50. & ideò opinio d. glos. non est admitenda, nisi vbi adesset consuetudo in contrarium legitimè prescripta.*

25 Obserua tamen, quod licet in alijs criminibus post sententiam absolutoriam nõ possit reus absolutus iterum de eodem crimine vexari, tamen in crimine hæresis contrarium statuit Pius V. *vt refert Dian. par. 4. tr. 7. ref. 35.* nam in tali causa sententia absolutoria nunquam transit in rem iudicatã & ideò probationes superuenientes coniungi possunt cum præcedentibus insufficientibus *iuxta communem Doctorum sententiam.*

26 Obserua 2. quod postquam cõcorditer Episcopus, & Inquisitor imposuerunt delinquenti aliquã pœnam, possunt illam mitigare, vel mutare, non tamen vnus sine alio *cap. vt commissi de Hæret. in 6. & ita statuisse etiam Urbanum VIII. refert Dian. p. 4. tr. 7. ref. 37:* vbi addit, quod in Inquisitione Hispana ex priuilegio speciali summi Pontificis solus supremus Inquisitor potest minuire, & rela-

xare pœnas delinquentibus impositas.

27 Vbi verò Sancta Inquisitio sita non est, Inquisitorum munus Episcopi præstant *Barbos. d. par. 2. all. 40. num. 39.* & habent eadem privilegia circa officium Inquisitionis, quæ habent Inquisitores delegati *Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 203. ubi citat Pagn. in 3. p. Direct. Inquis. schol. 112.*

28 Hæretici autem formales, si nolint ad fidem ecclesiæ redire, vltra excommunicationem in Bulla: Cœnæ contentam, & infamiam, de qua in cap. infames 6. q. 1. sæculari iudicio relinquuntur animadversione debita puniendi, clericis à suis ordinibus prius degradatis, & excommunicatis 2. ex. de Hæret. siue confessi fuerint, siue per legitimos testes conuicti, ut dicunt *DD. apud Dian. d. par. 4. tr. 7. ref. 25* & de consuetudine tam laici, quàm clerici igne comburantur, ut d. *Vitali. de Malis. tit. de Crimin. Hæref. num. 6.* & si absentes fuerint, eorum statua comburitur *Dian. par. 4. tr. 7. ref. 27.* Idem dicendum de Apostatis à fide, qui subiacent eisdem pœnis, quibus subduntur hæretici *cap. contra Christianos de Hæret. in 6.*

Addit *Loccatell. de Question. Iudic. insp. 5. numero 191.* quod in hoc crimine, si reus interrogatus non vult respondere, vel obscure responderet, uti pertinax, & conuictus potest condemnari.

Magistratus verò sæcularis quæcumque hæreticum sibi à iudicibus fidei traditum debet ultimo supplicio afficere non obstante,

quavis appellatione *cap. ut inquisitionis de Hæret. in 6.* vbi omnes Leges ciuiles in fauorem fidei cõditæ contra hæreticos approbantur, ut notat etiam *Boss. tit. de Hæret. nu. 37.* nec potest Iudex laicus in tali casu pœnam commutare, nec aliquo modo de hoc crimine cognoscere *d. cap. ut inquisitionis & est communis DD. opinio, ut d. Clar. §. fin. q. 96. vers. quæro etiam alias esset suspectus de Hæresi, & possit ab Inquisitoribus puniri, ac iurisdictione priuari cap. ad abolendam de Hæret. Barbos. d. all. 40. num. 51. ubi citat Rebuff. to. 2. ad leg. Gall. tit. de Litter. requisitor. in prin. p. n. 20. Menoch. de Præsumpt. lib. 5. quest. 6. num. 31.*

Obserua tamen, quod Inquisitor, & Episcopus non condemnant ad mortem, sed tantum declarant, reum esse hæreticum, ipsumque exuunt privilegio clericali, si est Clericus, ut d. *Boss. tit. de for. comp. nu. 160. Clar. in §. fin. q. 36. vers. sed quæro Bonac. to. 2. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. n. 9.* non enim potest Iudex ecclesiasticus sententiam sanguinis ex: Nè Cler. vel Monach.

Filij quoque hæreticorum vsq; ad secundam lineam paternam, ad primam verò maternam sunt inhabiles ad officium ecclesiasticum, seu sæculare, si eorum Patres ante mortem ecclesiæ reincorporati non fuerint *cap. statutum 2. de Hæret. in 6.* quemadmodum in crimine læsæ maiestatis humanæ filij delinquentis ab honoribus, & officijs arcantur, ac perpetuam incurrunt infamiam l.

quis-

quisquis *S. filij C. ad l. Tul. maiest.*
 Præterea bona hereticorum ipso iure sunt confiscata *cap. cum secundum de Heret. in 6.* illaque de iure applicantur fisco ecclesiæ in terris ecclesiæ; sed in terris imperij applicantur fisco Curie secularis; etiã si catholicos habeant filios *cap. vergentis ex eod. tit. Boss. tit. de Heret. num. 33.* Bona autem clericorum in tali casu applicantur ecclesijs, ubi sunt beneficiati: & si plura beneficia obtineant, inter ecclesias diuidantur pro rata *cap. excommunicamus S. damnati iuncta glos. in ver. stipendia eod. tit.* si verò beneficia non habeant, pertinent ad fiscum Ecclesiæ Cathedralis *ut d. Clar. in S. heresis vers. item bona;* sed hodiè locis pijs applicantur *ex decreto Concilij Tridentini sess. 25. de ref. cap. 3* quare bona alienata ab hæretico à die commissi criminis, & ante sententiam declaratoriam recuperat fiscus ab emptoribus etiam bonæ fidei, nec tenetur restituere pretium huiusmodi emptoribus *Ricc. in Collect. dec. 3640. p. 8 ubi citat Thesaur. dec. 40. Rot. Roman. decis. 747. num. 9. par. 4. in Nouis. Clar. in S. fin. q. 51. vers. scias etiam;* & hæc pœna confiscationis imponi potest etiã post mortem hæretici, si de hæresi legitimè cõstet *iuxta cap. accusatus S. in eoverò casu de Heret. in 6.* quemadmodum etiam post mortem eius memoria damnatur, ac statua cõburitur *Clar. in d. S. heresis vers. item de crimine Dian. par. 4. tr. 7. ref. 28.* tunc autem citandi sunt filij, vel hæredes defuncti, illisque

danda est copia indiciorum, qui etiam per procuratorem comparere possunt, *ut dicunt DD. quos refert, & sequitur Dian. par. 4. tr. 7. ref. 28.* hoc tamen intellige intra quinquennium à die mortis defuncti: transacto enim quinquennio memoria defuncti damnari nequit, nec bona possunt confiscari *iuxta glos. communiter receptam in l. Manichæos vers. subire C. de Heret. Clar. in S. fin. q. 51. vers. scias etiam in fin.*

Dotes etiam vxorum propter heresim maritorum confiscantur, si scieter matrimonium cum Hæreticis contraxerint *ex cap. decreuit, & ibi glos. in ver. tunc de Heret. in 6.* sed probanda est talis scientia, quia ignorantia in dubio præsumitur *l. verius ff. de Prob.*

Item propter huiusmodi crimen vacant beneficia ipso iure *cap. ad abolendam ex de Heret. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 455.* quorum collatio in tali casu reservatur Papæ *ex constitutione Pij V. ut d. Barbof. in d. cap. ad abolendam num. 5.* Huiusmodi autem beneficia etiam ante sententiam declaratoriam possunt tamquam vacantia impetrari, cū illa sententia non priuet, sed priuatum declarat, *ut decisum refert Ricc. in Collect. dec. 3640. par. 8.* non tamen tenetur reus dimittere beneficia ante sententiam criminis declaratoriam, *Barbof. in d. cap. ad abolendam num. 8.*

Addunt alij, quod etiam ipso iure vacant pensiones, & beneficia filiorum hæretici etiam prius obtenta, *Ricc. loc. cit. ubi etiam refert,*

ita resoluisse Rot. in vna Con-
chen pensionis 6. Martij 1598. co-
ram Peregrino. sed hoc de con-
suetudine non feruatur, vt dicit
Clar. in S. Hæresis vers. Item Cle-
rigus.

Item propter hæresim Inspa-
tronatus amittitur c. cum secun-
dum de hæret. in 6. & tunc Inspa-
tronatus non transit ad fiscum,
sed liberatur beneficium, & illud
ius applicatur ecclesiæ, vt dicunt
DD. apud Leon. in Thes. for. Ecclef.
par. 2. cap. 6. n. 32.

Obserua tamen, quod per con-
demnationem, vel confiscatio-
nem factam à Iudice seculari
Reus non amittit Inspatronatus,
iuxta glos. in Clem. Pastoralis ver.
subiecta de sent. & re iud. quam
communiter sequuntur Doctores,
vt d. Leo loca cit. num. 33. quicquid
dicat glos. in cap. filijs ver. propin-
quis 16. q. 7.

- 29 Si verò hæreticus præuia pœ-
nitentia paratus sit redire ad fi-
dem Ecclesiæ, pro prima vice,
non traditur Curie seculari, nec
eius bona confiscantur, sed abiur-
ratione de formali publicè facta
ad pœnam carceris, vel tiremiû,
vel aliam arbitrariam iuxta deli-
cti, & personarum qualitatem,
damnatur d. cap. ad abolendam de
Hæret. Megal. in Promptuar. ver.
abiuratio hæresim n. 1. Boss. in tit.
de Hæret. n. 17. & seq. Clar. in S.
hæresis vers. sed quero Piasec. in
Prax. Episc. par. 2. cap. 4. n. 43. vers.
in alijs autem Dian. par. 4. tr. 7. ref.
24. etiam si post sententiam pœ-
niteat Clar. loco cit. vers. sed vsque
Boss. ubi supra n. 20. immò suffice-

ret, si pœniteat, postquam è car-
ceribus in Ecclesiã pro publica
fidei actione ducitur, modò spe-
cialia conuersionis signa tunc
ostenderit, vt dicunt DD. apud
Dian. d. ref. 24.

- 30 Secus dicendum est in hæreti-
co relapso, qui scilicet post abiur-
rationem erroris deprehensus
fuerit in abiuratam hæresim re-
cidisse; tunc enim sine vlla au-
dientia seculari Iudicio relin-
quitur puniendus d. cap. ad abol-
dam: idemque dicendum, si quis
errauit in vna specie hæresis, vel
in vno articulo, & abiurauit hæ-
resim simpliciter, & postea errat
in alio cap. accusatus. S. eum verò
de Hæret. in 6. & est communis
opinio, vt d. Bonacoff. relatus in
Sijntagm. opin. comm. tit. de Hæresi
cap. 1.

Pro relapso etiam habetur ne-
gans Trinitatem, aut Diuinitatē
Christi Domini, aut eius concep-
tionem de Spiritu Sãcto, aut eius
mortem, vt nos redimeret, aut
Virginitatem Virginis Mariæ:
vnde in his casibus etiam pro-
prima vice tradendus est Curie
seculari ex consuetudine Clemen-
tis VIII. incip. Dominici Gregis,
quam refert Quarant. in ver. Hæ-
retici. eademque pœna puniuntur
Magistratus, ac Domini Ec-
clesiastici, vel temporales schis-
matici, aut hæretici, seu hæresim
vel schisma excitantes, qui que
hæresim Principi persuadere tē-
tauerint, vt d. Dian. par. 4. tr. 7. ref.
24. vers. notandum est tamen Pia-
sec. in Prax. par. 2. cap. 4. numer. 43.
vers. qui item.

Simi-

Similiter relapsus censetur, ac relapforum pœna punitur qui pœnitentiam sibi iniunctam per Inquisitores non adimplet *d. p. ad abolendam de Heret. Ricc. in Collet. decis. 123. par. 1. Megal. var. resol. to. 2. ref. 149. Barbof. in d. cap. ad abolendam. nu. 17. idem dicendū* 31 de Hereticis fictione iuris impœnitentibus, quales sunt qui legitimis testibus conuicti negant, se hæresim commisisse *iuxta communem, & receptam opinionem DD. quos refert Clar. in d. S. heresis vers. & nota. eademq; pœna plectitur confitens diminutus, qui scilicet non fatetur omnes suos errores, aut omnes qualitates, quæ respiciunt veram, & formatam hæresim: vel non omnes complices reuelauit, dummodò diminutio plenè probetur, & circa illa non præsumatur obliuio, quod relinquitur arbitrio prudentis Iudicis, ut dicunt DD. quos refert, & sequitur Dian. par. 4. tr. 7. ref. 25*

Notandum est etiam, quod si talis reus aliquos complices in suo examine subiciuit, quia ex relatione sibi grane damnum imminabat, non esset tunc indistinctè puniendus, & Curia seculari tradendus tamquam diminutus, sed mitius damnandus, ut d. Frei. in addit. ad tract. de Confess. sollicit. q. 19. n. 15. quæ refert idē Dian. p. 1. tr. 4. ref. 7. vers. Hinc Pegna &c.

Item relapsus etiam dicitur, si fugiat è carcere, illo extracto secundum Barbof. in d. cap. ad abolendam. nu. 16. & alios. sed contrarium videtur verius; hoc enim casu hereticus reconciliandus est, sed ma-

ior pœnitentia pro fuga ei iniungi debet *Dian. d. p. 4. tr. 7. ref. 14. ubi citat. Sonf. in Appor. lib. 3. c. 29. n. 5.*

Curia quoque seculari traditur qui abiurare recusat *ex constitut. Martini V. quæ refert Dian. d. par. 2. tr. 7. ref. 14. vers. nota etiā:* 31 Obserua tamen, quod huiusmodi hereticis, etiā si pluries sint relapsi, si pœnitentiam egerint, non denegantur sacramenta Confessionis, & eucharistiæ; quia ecclesia nulli claudit gremiū redeunti: nō tamen euitadunt pœnam corporalem, sed tūc prius laqueo suspenditur, & deinde mortui igne crematur *c. super eo, ubi glos. de Heret. in 6.*

32 Obserua 2. quod si reus in tortura hæresim confiteatur, & deinde huiusmodi confessionem extra tormenta ratificet, reconciliandus est; quia in tali casu hæc confessio libera, ac spontanea censetur, & ita omnium consensu receptum esse dicit *Simanc. in Enchir. tit. 58. n. 14. Roias de Heret. p. 2. n. 292. quos refert Dian. p. 4. tr. 7. ref. 24. vers. non desinam, & vers. seq.*

33 Obserua 3. quod non dicitur verè in hæresim relapsus ob non adimpletam pœnitentiam qui verè prius in hæresim nō est lapsus: sed iterum est ei alia pœnitentia iniungenda arbitrio Inquisitorū; *Megal. var. resol. to. 2. ref. 149. nu. 8. ubi citat. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 47. rubr. de Pœnit. & Conuers. n. 77. & Farinac. de Heres. q. 193. n. 147. vel tamquam impœnitens puniendus est pœna arbitraria, ut d. Dian. p. 4. tr. 6. ref. 14. vers. dicendum est igitur.*

Vnde suspectus de vehementi nõ dicitur verè relapsus ex eo, quod iterum de vehementi suspectus sit; sed ex his duabus suspitionibus vehementibus violèta suspicio procedit, *Megal. loco cit. nu. 7. & in promptuar. ver. Abiuratio heresum. nu. 2. vbi citat Farinac. de Hæres. q. 95. num. 25.*

34 An verò damnandus sit tamquam relapsus is, qui de formali abiuravit, si de secundo lapsu vehementer suspectus sit? negat Ricc. in *Collect. decis. 123. par. 1. & alij apud Dian. p. 4. tr. 7. ref. 26. vers. solum hic*, vbi dicit, quod ita seruetur per Inquisitores Italiae; & hæc quidem sententia benignior est; sed contrariam existimo in iure veriorè *per text. expressum in cap. accusatus de Hære. in 6. vbi dicitur, quod si quis abiuravit hæresim, de qua erat vehementer suspectus, & deinde cõstet, in eandem hæresim incidisse, censetur relapsus, ac relapsorum pœna punitur, etiamsi prima hæresis non fuerit plenè probata, & ita tenet Sylu. in ver. hæresis 1. n. 15. Megal. var. resol. to. 2. ref. 149. n. 7. vbi asserit, quod relapsus dicitur, quando plenè constat de vno lapsu priori, vel posteriori.*

Observa 4. quod si relapsus sponte, & non ex metu, nec iudicij præuenti redeant ad ecclesiam, eorum vitæ parçitur, *Sancta rell. in Tract. de Hæres. c. 42. n. 18. Decian. in Tract. crim. lib. 5. c. 56. n. 12. & alij apud Barbos. in d. cap. ad abolendam n. 20. & 21.*

35 Observa 5. quod abiurare re-

cusans tunc curiæ seculari traditur, quando aut confessus, aut conuictus, aut in heresi manifestè deprehensus fuit: si verò non fuerit confessus, vel conuictus, non est statim tradendus Curie seculari, sed prius excommunicari debet; & si per annum pertinaciter in excommunicatione persistat, tamquam hereticus condemnatur *Dian. par. 4. tr. 7. ref. 14. vers. nota etiam, vbi citat Umbert. Locat. in Prax. Inquis. ver. suspicio n. 8. Hyppolit. Riminald. lib. 4. conf. 395. n. 64. Eijmeric. in Direct. Inquis. par. 2. q. 55.*

36 Queres, qua pœna puniantur fautores, receptatores, vel defensores hæreticorum?

Resp. quod si id faciant ex motiuo heresis, vel intentione fauendi heresi, incurrunt in excommunicationem contentam in Bulla Cene in princ. *Bon. in de Censur. in part. disp. 1. q. 2. pun. 3. num. 1. & seq. Barbos. in cap. excommunicamus 1. §. credentes n. 23. de Hæret. Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 9. num. 9. & seq. & alij communiter*; præterea arbitraria pœna puniuntur, & abiurant etiam de leui, vel de vehementi iuxta qualitatem circumstantiarum, iudiciorum, & personarum, *vt dicunt DD. apud Dian. d. par. 4. tr. 7. ref. 21.* scæus dicendum est, si quis beneficium faciat heretico ratione amicitiae, vel consanguinitatis, vel metus, vel ob aliam similem causam; tunc enim non incideret in dictam excommunicationem, *arg. cap. accusatus §. ille quoque, vbi glos. in ver. non possit, & §. sacerdo.*

cerdotes de Heret. in 6. N. u. c. 27. n. 55. Bonacin. loco cit. & alij, & lenius in tali casu punitur, videlicet vel exilio, vel multa pecuniaria, & ad summum abiurat de leui arg. l. 2. ff. de Recept. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 21.

In dubio autem presumitur quis prestare auxilium, vel fauere hereticis propter sanguinis coniunctionem, seu amicitiam, non autem propter heresim: nisi receptans sit extraneus, tunc enim cessat naturalis affectio, & inclinatio, *Bonacin. de Censur. in part. disp. 1. q. 2. pun. 3. n. 2. in fin.*

37 Quæres 2. an hereticus pœnitens remaneat inhabilis ad retinenda beneficia post abiuratum heresim?

Resp. quod si hereticus confessus fuit heresim, vel de ea in actis conuictus fuit, tunc abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia retinenda, & obtinenda, donec fiat habilis per dispensationem Papæ: quia in tali casu constat, eum fuisse hereticum. *Nau. cons. 18. n. 6. de Heret. Barbosa. in d. cap. ad abolendam n. 10. idem dicendum, si abiurauit ob suspicionem violentam, tunc enim sicut verè, & formaliter hereticus est habendus, ut post Eymen. & Pegn. d. Megal. in Promptuar. ver. abiuratio heresim n. 5: secus esset, si abiurauerit heresim ob suspicionem leuem, vel vehementem: hoc enim casu non remaneret inhabilis ad beneficia, & Canonicatus etiam in Cathedra si obtinendum, nec priuatur ob*

retis cum verè non sit hereticus, sed potius per abiurationem se purgat, ostenditque se innocetum contra suspicionem ortam, ut dicunt DD: supra citati, quibus adde Bonacoss: relat. in Syntag: opin: comman: tit. de heresi cap: vn: Ricco: in Collect: decis: 123: par: 1: & in Prax: for: eccles: par: 1: ref: 438: ubi refert, ita resouisse Rot. in vna Gadicif: Canonicatus 20: Iunij 1587: coram Comitulo.

38 An verò remaneat inhabilis ad audiendas confessiones? affirmatiuè respondeo, si de formalì, aut de violenta, vel etiam vehemènti abiurauit, secus si de leui, ita sentit Ricco: in Collect: decis: 567: par: 3:

39 Quæres 3. an in causa heresis admittantur testes singulares, & alij inhabiles vel minus idonei? Resp. quod huiusmodi testes non solum faciunt indicium ad torturam, sed etiam probant ad imponendam pœnam extraordinariam, exceptis inimicis, cap. in fidei, & cap. accusatus §. licet de Heret. in 6. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 68. num. 11. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 31. & tr. 8. ref. 57. nō tamen probant ad conuincendum de heresi, & ad imponendam pœnam ordinariam: tunc enim requiruntur duo saltem testes, qui sint cōtestes, fide digni, & omni exceptione maiores, inter quos admittitur etiam Denunciator iuxta cap. in omni de Testib. Piasec in Prax. d. par. 2. cap. 4. num. 41. & alij communiter.

Hos tamen intellige, quando reus

reus esset male vite, & fame, tunc enim posset pena ordinaria puniri ex testimonio duorum testium secus si reus esset integre fame, & vita incorrupta; hoc enim casu non esset incongruum, aut differre supplicium, donec forte alia addantur probationes, aut mitius punire *Pegn. in Direct. Inquis. comment. 20. Rotas de Heret. par. 2: n: 103: quos refert Dian: par: 4: tr: 7. ref: 32: qui eadem: par: 4: tr: 6: ref: 11* dicit, quod hodie vt plurimum, non damnatur hereticus ad penam ordinariam, nisi aduersus illum adsint tres testes contestes omni exceptione maiores.

40 Notandum est autem, quod condemnatus in penam arbitrariam ex defectu probationis, superueniente deinde legitima heresis probatione, potest vt hereticus in penam ordinariam damnari, ac brachio seculari tradi, *Dian: par: 4: tr: 7: ref: 35: ubi citat Sous: in Aphor: Inquis: lib: 2: cap: 37: n: 8: & 9: & alios:*

41 Notandum 2: quod in hoc crimine sufficit etiam violenta presumptio ad condemnandum, puta si citatus ad respondendum deinde contumax per annum fuit, vel per idem tempus excommunicationem sustinuit *cap: cum contumacia, ubi glo: de Heret: in 6: quod procedit, etiam si a principio esset tantum leuiter de heresi suspectus; nam si ob eam causam, citatus, vt respondeat, negligat intra terminum assignatum respondere, illa leuis suspicio transit in vehementem; si vero in illa negligentia per annum perseue-*

ret, suspicio vehemens transit in violentam, & ideo post annum vt hereticus condemnatur *Eymer: in Direct: par: 3: q: 47: quem refert Dian: par: 4: tr: 7: ref: 18: Clar: in S: heresis vers: ite de crimine Bonac: de Censur: disp: 2: q: 2: pun: ult: n: 2: Boss: tit: de Heret: num: 5:*

S V M M A R I V M.

- 1 InforDESCENS per annum in excommunicatione an, & quando sit suspectus de heresi.
- 2 Item quando possit vt hereticus condemnari.
- 3 InforDESCENS per annum in excommunicatione habetur pro confessio, & conuictio de eo crimine, cuius causa excommunicatus fuit.
Quando possit beneficijs priuari, ibidem.
- 4 Excommunicatus etiam post sententiam potest probare suam innocentiam.
- 5 Talis inforDESCENS per annum potest etiam arbitraria pena puniri,
Eadem pena plectitur inforDESCENS per mensem continuatum in excommunicatione; ibidem.
- 6 InforDESCENTI per annum non prodest absolutio, que a summo Pontifice in impetrationibus gratiarum conceditur.

C A P. XX.

De excōmunicato inforDESCENTE per annum in excōmunicatione.

InforDESCENTE per annū in excōmunicatione diuersis afficitur penis: & primò est suspectus de heresi, & ideo Inquisitorū iudicio subiicitur; quia perseuerando in excōmunicatione per tantum temporis spatium censetur malè sentire de potestate clauium, ut notant DD. apud Bonacin. de Censur. disp. 2. q. 2. punct. ult. n. 2.

Hæc tamen conclusionem alij non ità simpliciter admittunt, sed concurrentibus aliquibus conditionibus, videlicet, quod inforDESCENS in excōmunicatione per annum fuerit nominatim excōmunicatus, & declaratus *cap. cum contumacia de Hæret. in 6. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 444.*

Secundò, quod fuerit excōmunicatus ex causa hæresis, & alia criminali, non autem civili *Ricc. in Prax. ut supra par. 3. ref. 209. Rota in vna Segobienfi inforDESCENTIA 5. Iunij 1598. coram Seraphino, quam refert Dian. d. par. 4. tr. 7. ref. 18.* vbi etiam dicit, quod ex consuetudine Inquisitores non solent procedere contra excōmunicatos pro alijs delictis extra hæresim.

Tertio, quod infra annū potuerit impetrare absolutionē ab excōmunicatione; secus si non potuit *idem Ricc. in Prax. par. 3. ref. 210.*

Quartò, requiritur, quod in excōmunicatione perseueret animò pertinaci, & indurato, & in contemptum clauium, ut quia nolit obedire eo, quod Iudicis, aut legis potestatem spernit; secus si ex alia causa motus etiam iniusta non obtemperet *cap. cum contumacia de Hæret. in 6. Rota in Osceen. Archidiaconatus 16. Maij 1603. coram Lancellotto, quam refert Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 212. & in Collect. dec. 629. par. 3. vbi etiam dicit, quod cessat huiusmodi contemptus ex sola petitione absolutionis.*

Quintò, ut quis dicatur inforDESCERE in excōmunicatione in causa fidei non sufficit, si vocetur ad cōparendū in S. officio sub pœna excōmunicationis, sed addendum est, ut compareat ad respondendum de fide *glos. in cap. cum contumacia vers. respondeat de Hæret. in 6. Dian. par. 4. tr. 7. d. ref. 18. Megal. var. resol. tom. 2. ref. 149. n. 5.*

Sextò, annus debet esse continuatus in tali excōmunicatione, ut *resoluit Sac. Congr. & Rota Rom. apud Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 216.* annus verò inforDESCENTIA currere incipit à die declarationis, non autem à die incarcerationis in excōmunicationem, nisi fortè excōmunicatio fuerit notoria, & de tali notorietate verè, & euidenter cōstet: tunc enim annus inciperet à die notorietatis excōmunicationis *Ricc. vbi supra d. par. 3. ref. 216. & par. 4. ref. 66. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 18.*

An verò possit vti hæreticus cō-

T t t den. na-

demnari? Resp. affirmatiuè ex c. 3
in contumacia de Hæret. in 6. c. excommunicamus 1. §. qui autem ex eod. tit. sed elapso anno infor-
descentia debet prius citari ad
respondendum de fide, & ad se-
purgandum ab hæresis suspicio-
ne cum termino competenti: &
si non compareat, iterum ob cõ-
tumaciam excommunicationis
vinculo innodatur, quam si per
alium annum animo sublineat
pertinaci, ex tunc vti hæreticus
condemnandus est, vt in dictis
iuribus, vbi glos. & Doctores Bo-
na in de Censur. disp. 2. q. 2. pun-
vt. n. 2. Diana par. 4. tr. 7. ref. 18. &
alij, quos refert, & sequitur Ricc.
in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 215.
217. & 305. ad hunc autem effe-
ctum requiritur trina monitio,
 seu citatio personaliter exequi-
 ta cum competenti termino, si
 absens inueniri potest; si verò la-
 titat, sufficit, quod per tria edi-
 cta citetur iuxta cap. sacro & ibi
 glos. in ver. competenti de Sent. ex-
 com. & tradunt DD. apud Ricc. in
 Prax. par. 3. ref. 218. qui eadem
 par. 3. ref. 174. addit, quod si quis
 in ca. usa fuit semel personaliter
 citatus, aut si citatio domi exe-
 quuta peruenit ad Rei notitiam,
 excommunicatio tunc subline-
 tur etiam non præcedente per-
 sonali citatione.

Si verò talis excommunicatus
 ante elapsam annata inoriat,ur,
 non condemnatur vt hæreticus,
 neque eius bona confiscantur, ni-
 si ex testibus esset plenè cõiuctus,
 vt dicunt DD. apud Dian. d. par. 4.
 tr. 7. ref. 18. in fin.

Secundò infordescens per an-
 num in excommunicatione ha-
 betur pro confesso, & conuicto de
 eo crimine, cuius causa excom-
 municatus fuit cap. rursus, & c.
 quicumque 11. q. 3. Nam. in Man.
 cap. 27. num. 23. Ricc. in Prax. p. 3.
 ref. 209. & 305. Rip. in cap. 1. n. 77.
 de Indic. vnde & poterit clericus
 beneficijs priuari, dummodò re-
 ipsa per annum contumax fue-
 rit, & commiserit crimen be-
 neficij priuationem inducens; se-
 cus si excõmunicatus fuerit pro
 causa ciuili, aut pro leui delicto,
 vel per ipsum non detentit, nè ab-
 solutionem obtineret Sylu. in ver.
 excommunicatio 3. num. 1. not. 5. in
 fin. Ricc. in Prax. par. 3. ref. 305. Bo-
 nacin. de Censur. disp. 2. q. 2. pun. vl.
 num. 2.

4 Potest tamen excommunicatus
 etiam post sententiam probare
 suam innocentiam iuxta glos. cõ-
 muniter receptam in d. cap. rursus
 11. q. 3. vbi subdit, quod reus in
 tali casu non recuperat bona sua,
 quia pænæ repeti non solent glos.
 in cap. pastoralis §. verum ver. sub
 trahuntur de Appell. Bonacin. de
 Censur. disp. 2. q. 2. pun. vt. nu. 2. sed
 contrarium tenet Ricc. in Prax.
 for. eccles. par. 3. ref. 214. si de inno-
 centia eius, vel legitimo impedi-
 mento contiterit, & hoc mihi ve-
 rius videtur cum emittitur tunc con-
 flet de iniustitia sententiæ, equū est
 vt illi beneficia, ac omnia bona
 restituantur iuxta textum expressum
 in cap. super causa 2. q. 5. l. pen. ff. de
 Remitt.

Addit Ricc. in Prax. vt supra
 p. 3. ref. 214. quod excommunica-
 tus

tus etiam in causa fidei elapso an-
no auditur, si causam legitimam im-
pedimenti suae infortalecentiae ve-
rificet, etiam si eius statua esset
cōbusta iuxta glos. commun. appro-
batam in c. excommunicamus 1.
S. qui autem ver. condemnentur
de Heret.

5 Tertiò potest pecuniaria, vel
alia arbitraria pœna puniri, vt di-
cunt DD. apud Bonacin. loc. cit. ca-
demque pœna plectitur infortale-
scens etiam per mensem continu-
uatum à die declaratoriae com-
putandum ex praxi Curiarum ec-
clesiasticarum, modò constet de
contemptu clauium; secus si fe-
cerit diligentias pro obtinenda
absolutione, & obtinere non po-
tuit Ricc. in Prax. par. 4. ref. 63. &
seq. non tamen sufficeret, si quis
steterit semel per 15. dies in ex-
communicatione, & post obten-
tam absolutionem cum reincidē-
tia in eadem excommunicatione
perseueret per alios 15. dies, quia
hoc est regulare in quacunque pe-
na, vt tempora non coniungantur,
quamuis secus sit in favorabili-
bus, idem Ricc. in Prax. par. 3.
ref. 216. & par. 4. ref. 64.

6 Quartò alia pœna punitur in-
fortalecens per annum in excom-
municatione, quod huic deinceps
absolutio non prodest, quæ à sum-
mo Pontifice in impetrationibus
gratiarum, & in collationibus be-
neficiorum conceditur, si culpa-
biliter per annum continuum
contumax in excommunicatione
perseueravit, secus si absque cul-
pa Roland. conf. 46. num. 37. vol. 1.
Boer. decis. 290. nu. 3. quos refert, &

sequitur Ricc. in Prax. p. 3. ref. 217.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando crimen Sortilegij sit mix-
ti fori.
- 2 Quibus pœnis Sortilegi punian-
tur de iure ciuili, & canonico.
- 3 An adorator Demonis censeatur
hereticus.
- 4 Qua pœna plecti debeat clericus
pro hoc crimine.
- 5 Referuntur alia pœna contra
sortilegos.
- 6 Quando Episcopus, & Inquisi-
tor possint pœnas mitigare.
- 7 Qua pœna plectendus sit abutēs
Sanctiss. Altaris Sacramento ad
huiusmodi sortilegia.
- 8 An in hoc crimine faciant fidem
testes, qui se liberatos à sortilegis
affirmant.
- 9 Qua pœna afficiendus sit Sacer-
dos, qui in celebratione sacrorū
nefandas, & turpes preces por-
rigit.
- 10 Qua plectendi sint pœna Incan-
tatores Serpentum.
- 11 Item quam pœnam subeant qui
verba sacra scripturæ ad scur-
rilia, vel superstitiones, & dia-
bolicas incantationes usurpant

C A P. XXI.

De Sortilegijs.

Rimen Sortilegij, &
diuinationis, si est
coniunctum cum he-
resi, ab Inquisitori-
bus hæreticæ prauitatis
punitur cap. accusatus §. sane

Tit 2 de

de Hæret. in 6. & tradit DD. quos refert, & sequitur Barbof. de off. & pot. episc. par. 3. all. 51. nu. 124. si verò non est coniunctum cum hæresi, non spectat ad Inquisitores, sed ad ordinarium iuxta tex. in d. f. sane, qui in hoc casu potest esse tam secularis, quam ecclesiasticus c. peruenit 26. p. 7. tot. tit. C. de Malef. & in hoc consensit omnes DD. ut d. Clar. in d. Hæresis vers. successus Genuis in Prax. Arch. c. 68. nu. 13. Bellett. Disquis. Cleric. tit. de fauor cleric. re. d. f. 4. n. 122. hodie verò per constitutionem Sixti Quinti, quam refert Quarant. in ver. Astrologia Iudiciaria Vulp. in Prax. Iudic. cap. 37. nu. 19. etiã Inquisitores cognoscunt de Sortitegijs, & diuinationibus, etiamsi hæresim non sapiant, ut notant Leo in Thesaur. for. eccles. p. 3. c. 5. num. 14. & 15. Vulp. loco cit. nu. 20. Barbof. d. all. 51. num. 134. non tamen priuatiuè quoad Episcopos, qui possunt huiusmodi causas, nisi sapiant manifestè hæresim, cognoscere iuxta tex. in d. cap. accusatus d. sane, & declarauit S. Congregatio Rom. & vniuersalis Inquisitionis die 21. Decembris, ut refert Dian. par. 4. tr. 8. ref. 119.

De iure autem ciuili huiusmodi Sortilegi, diuinatores, & malefici morte puniuntur l. nullus, & l. nemo C. de Malef. sed de consuetudine hæc pœna non seruatur: & ideo vel fustigantur, & banniantur, vel ad triremes mittantur Clar. loc. cit. Vulp. in Prax. Iudic. cap. 37. num. 16. quod intellige, si viles sint, quia nobiles relegantur, vel alia pœna arbitrio

iudicis plectuntur Ferr. qq. mor. p. 1. q. 38. Vulp. ubi supra, & hoc procedit, si ex maleficio, aut sortilegio mors sequuta non fuerit, nam si sequitur mors, semper ultimo supplicio afficiuntur iuxta l. si quis aliquid 2. §. qui abortionis ff. de Pœn. Boss. tit. de Homicid. nu. 17.

Eadem pœna fustigationis imponitur de iure canonico, si fuerint viles Boss. loco cit. numer. 18. & ex stilo Romana Inquisitionis tales traduntur triremibus, si fuerint ignobiles, ut d. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 10. aliàs perpetuo carcere puniuntur cap. contra idolorum 26. q. 5. Boss. d. n. 18: vel alia pœna arbitraria, ut d. Ferr. d. q. 38. Vulp. loco cit. d. cap. 37. num. 17: ultra infamiam, de qua in cap. infames 6: q. 1:

Præterea sunt ipso facto excommunicati iuxta c. 1. 26. q. 5. & constitutiones Ioann. XXII. incip. Super illius, & Leonis X. incip. Superne dispositionis; verum hæc excommunicatione in tali casu non esse vsu receptam dicit Bonacin. de Censur. in partic. disp. 2. q. 2. pun. 38. n. 1. & alij, quos refert Barbof. d. par. 3. all. 51. n. 119. nisi errorem in mente habeant contra fidem, illumq. exterius sufficienter manifestent, tunc n. excommunicationi contra hæreticos latè in bulla Cœsar subijciuntur, & ut hæretici puniuntur Vulp. in Prax. Iud. d. cap. 37. num. 15. & alij communiter: secus si re ipsa aliter in mente sentiant: Vnde licet adorator demonis actu ipso adorationis sufficienter indicet errorem, cum in tali casu tribuat demoni quod soli Deo competit, ut d. Vulp. loco

et cit. cap. 37. num. 6. tamen si creditur, demoni honorem non deberi, non erit hæreticus *Bonacin. loco cit. d. pun. 38. num. 2.* præsertim si innocetur demon ad tentandam pudicitiam alienius mulieris, vel ad aliud faciendum; non alienum ab eius potestate: tunc enim invocatur demon ad id, quod est proprium ipsius *Ric. in Prax. for. eccl. par. 1. ref. 434. Vulp. d. cap. 37. nu. 8. & seq. & alij apud Barbos. d. par. 3. al. 5. n. 125.* etiamsi in ipsi sortilegijs misceatur oleum sanctum, aqua, candelæ, rami oliuarum, aut aliæ res benedictæ: quia adhuc huiusmodi sortilegia hæreticalia non sunt, si hæc agens non habeat errorem contra fidem, *et d. Vulp. loco cit. hoc tamen grauissimum est crimen, & contra tales, uti de hæresi vehementer suspectos procedere possunt Inquisitores: tum quia hæc ad apostasiam, & infidelitatem pertinent, tum etiã quia omne cum demone commercium, seu amicitia prohibetur, Dian. p. 4. tr. 7. ref. 10. & alij communiter.*

4 Clerici verò infamia notantur, & si non destiterint, deponuntur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superioris præfiniendum detruduntur, ac beneficijs, & officijs ecclesiasticis priuantur *c. infames 6. q. 1. cap. non oportet & c. seq. 26. q. 5. & Statuit Leo X. in d. constit. incip. superne dispositionis, relata per Bonacin. d. pun. 38. nu. 1. Barbos. d. par. 3. alleg. 51. num. 19. & si notorij sint, irregulares efficiuntur, *et d. Sylu. in sum. ver. superstitio nu. 11.* excommunicandi etiã sicut tam ipsi, quam eos consulē-*

tes *cap. si quis clericus 26. q. 5. hodie verò etiam Clerici arbitraria pœna puniuntur iuxta facti, & per sonarum qualitatem, et d. Vulp. in Prax. iud. cap. 37. num. 17. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 17.*

5 Item ex constitutione *Gregor. XV. 46. in nou. Bullario to. 4.* qui pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apostatando maleficijs, seu sortilegijs unam, seu plures personas ita læserit, ut ex maleficio, vel sortilegio mors sequuta sit, etiam pro primo lapsu curiæ seculari tradi debet pœnis debitis puniendus, *et notat etiã Peirin. in Priuileg. minimor. to. 2. constit. 9. Pauli V. S. 2. num. 26. Vulp. d. cap. 37. num. 25.* & qui similiter apostatando pactum cum diabolo, ut præfertur, fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo licet mors sequuta non sit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, siue animalibus, frugibus, vel alijs fructibus damnum notabile prouenerit, muro claudi, siue perpetuis carceribus in S. Inquisitionis officio, ubi illud existit, fabricandis mancipari debet, *et canetur in d. constit. possunt tamen Episcopi, & Inquisitores eorum, qui in carceribus perpetuis, aut muro reclusi sunt, pœnam mitigare, aut in aliam commutare cap. ut commissi de hæret. in 6.*

7 Curie quoque seculari traduntur sabutentes Sanctissimo Altaris Sacramento ad huiusmodi sortilegia, veneficia, vel superstitiones *Genuens. in Prax. Archiep. cap. 68 numer. 10. Vulp. d. cap. 37. n. 9.*

Bar-

Barbof. d. all. 51. num. 135.

8 In hoc autem delicto testes, qui se liberatos à fortilegis affirmant faciunt fidem, etiam si socij criminis videantur, cum ad eos in prohibito consilio confugerint: quia non ut rei, sed ut testes deponentes de facto proprio admittuntur *secundum Ferr. qq. mor. p. 1 q. 45. num. 9. ubi citat Mascard. de Probat. tom. 3. concl. 1312. n. 55.*

9 Queres, qua pœna puniatur Sacerdos, qui in celebratione sacerorum nefandas, & turpes preces porrigit? Resp. talem Sacerdotem esse deponendum, ac beneficijs priuandum, & in perpetuum carcerem detrudendum, ut *post Souf. dicit Dian. par. 4. tr. 7. res. 10. ubi etiam addit, quod si Sacerdos Missas defunctorum celebrat pro uiuentibus, ut moriantur, à Sacerdotio priuatur, & perpetuo exilio relegatur vna cum eo, qui hoc consuluit, vel mandauit; possunt etiam tales alia arbitraria pœna puniri, ut supra diximus cum Vulp. in Prax. Iudic. d. cap. 37. num. 17.*

10 Queres 2, qua pœna puniantur Incantatores serpentum? Resp. quod de iure ciuili nec tales puniuntur, nec qui per incantationem suam grandines, vel intemperiem aeris, quo magis fructus saluentur, sedauerint, ut constat ex l. eorum C. de malef. & mathem. sed de iure canonico clerici degradantur, laici anathematizantur *iuxta cap. admoneant 26. q. 7. verum de consuetudine arbitrio Iudicis puniuntur Vulp. d. c. 37. num. 17. in istis enim incanta-*

tionibus inuocatur auxilium demonis vel expressè, vel tacitè, ut quando in eis insunt aliqua verba extranea, vel characteres, aut nomina ignota; & idè illas Christiana, & vera pietas repellit, & damnat *cap. illos 26. q. 2. dicit tamè Vulp. loco cit. num. 12. quod incantationes, in quibus imploratur auxilium Dei cum deuotione absque alia obseruatione superstitiosa intrinseca, vel extrinseca, non puniuntur.*

11 Eadem arbitraria pœna plectitur qui verba, ac sententias Sacrae scripturae ad scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiões, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, & similia audent usurpare *ex Conc. Frid. sess. 4. in Decreto de Edition. & vsu sacror. lib. 8. post hæc.*

S V M M A R I V M.

- 1 Contra exercentes artem iudiciariae Astrologiae procedunt tam ordinarij, quam Inquisitores.
- 2 Quibus plectantur pœnis de iure ciuili, & canonico.
- 3 Qui de statu Reip. Christianae, vel sedis Apostolicae seu vitæ Romani Pontificis, aut eius consanguineorum iudicia faciunt, ut læsa maiestatis rei puniuntur.
- 4 Qui censeantur rei iudiciariae Astrologiae.
- 5 Contra inclinationem caelestium corporum homo potest per rationem operari.
- 6 An prohibita sit predictio, vel iudicium circa inclinationes homi-

minun.

7 An prohibeatur conjectura, quæ ab alijs causis, & circumstantiis desumatur.

8 Item an prohibeantur iudicia, & naturales observationes circa rē medicam, navigationem, & Agri-
culturam.

CAP. XXII.

De exercentibus artem iudicia-
riæ Astrologiæ.

Astrologiæ iudiciariæ superstitio iure diuino vetita est, ut constat ex lib. *Leuitic.* cap. 19. & 20. & ab ecclesiasticis etiam, ac ciuilibus legibus acriter punitur ex cap. 1. & seq. 26. q. 5. l. *nemo Aruspicem* C. de malef. & mathem. & ex constitutione Sixti V. incip. *Cæli*, & *Terræ creator*, quam refert *Quarant.* in ver. *Astrologia iudiciaria*, ubi damnantur facientes iudicia & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam si id se non certò affirmare asserant, aut protestentur: hæc enim cognitio viribus naturæ haberi non potest ut d. S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 1. & ideò referenda est ad disciplinā malignorum spirituum, & occultam eorum societatem *Sylu. in ver. superstitio num. 6. Nau. conf. 1. de Sortil. Megal. in ver. Astrologia num. 6.* Vnde contra tales uti

de hæresi suspectos non tantum ordinarij locorum, sed etiam Inquisitores procedunt ex d. *constit. Sixti V.* ut notant etiã DD. quos refert, & sequitur *Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 5. n. 134.*

Et de iure quidem ciuili huiusmodi artē exercentes, & eos consulentes ultimo supplicio plectuntur, ut in d. *hæmo Aruspicem*; de iure autem canonico pœna carceris, exilij, pecuniaria, vel alia arbitrio iudicis puniuntur, & abiurant de leui: clerici verò præter has pœnas arbitrarias suspenduntur ab ordinibus, & beneficijs priuantur ex d. cap. 1. & seq. 26. q. 5. & ex constitutione Sixti V. supra citata.

Eadem pœna puniuntur, qui ex astris præterita, vel præsentia occulta cognoscere conantur: hæc enim ita damnabilis est, sicut illa quæ futura prædicat *Megal. in ver. Astrologia num. 9.* & alij communiter; quia nec futura, nec præterita, aut præsentia ex astris cognosci possunt absque pacto implicito cum demone *S. Th. 2. 2. q. 95. ar. 6. in fin. Bonacin. de censur. in part. disp. 2. q. 2. pun. 38. num. 5.* Vnde id expressè prohibetur in cap. 1. & c. *ex tuarum de Sortil.* & in *Lapud. Labconem D. si quis Astrologus ff. de iniur. & famos. libell.*

Qui verò de statu Reip. Christianæ, vel sedis Apostolicæ, seu vita Romani Pontificis, aut eius consanguineorum iudicia faciunt seu facta in posterum penes se retinent, vel alicui ostendunt, aut verbis tractant, ultra excom-

mu-

- communicationem late sententia, etiam ut lese maiestatis rei ultimi supplicij, & confiscationis omnium bonorum, ac priuationis officiorum, & beneficiorum, si Clerici fuerint, penas incurrunt ex constitutione Urbani VII. quam refert Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 51. num. 134.
- 4 Obseruant autem DD. eos tantum Astrologia Iudiciaria esse reos, qui ex astris præcisè faciunt iudicia, vel natiuitates hominum circa futuros effectus contingentes ab humana voluntate pendentes, ac de istis loqui constitutionem Sixti V. ita Bonacin. de censur. in par. disp. 2. q. 2. pun. 38. nu. 3. & seq. Megal. in ver. Astrologia num. 6. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 17. vbi citat Less. de iust. & iur. lib. 2. c. 43. dub. 6. num. 42. Barbof. loco cit. n. 134. quibus adde S. Tho. 2. 2. q. 95. ar. 5. vbi dicit, quod corpora caelestia non possunt esse per se causa operationum liberi arbitrij, licet possint ad hoc dispositiue inclinare, quatenus influunt in corpus humanum, & per consequens in vires sensitivas: quia tamen vires sensitivæ obediunt rationi, nulla necessitas ex hoc libero arbitrio imponitur, sed contra inclinationem celestium corporum homo potest per rationem operari, idem dicit Graff. par. 1. lib. 2. cap. 3. num. 12. & seq. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 186. & alij communiter. vnde qui certo crederet, aliquem, quia sub tali sydere, vel constellatione natus fuerit, cogi ad bene, vel male operandum, in hæresim incidet c. illud 26. q. 2. Vulp. in Prax. Iudic. cap. 37. nu. 14. Megal. in ver. Astrologia num. 8.
- 6 Ex quo inferuat, nullo iure prohiberi prædictionem, vel iudiciū circa inclinationes hominum; de his enim aliquale iudicium trahi posse ab astris, dicit Sylu. in ver. superstitio n. 6. Bonacin. loco cit. pun. 38. nu. 3. Vulp. vbi supra p. 13. Megal. num. 6. & 7. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 17. & alij communiter.
- 7 Inferunt 2. neque prohiberi eas coniecturas, quæ ab alijs etiam causis, & circumstantijs particularibus desumuntur, videlicet ab ipsa corporis complexionem, dispositionem, seu temperamento personæ, ab actionibus hominis, alijsque consimilibus circumstantijs, Sylu. in ver. superstitio num. 6. Bonacin. loco cit. num. 6. vbi citat Less. lib. 2. cap. 43. dub. 6. nu. 42. Sanch. in oper. mor. lib. 2. cap. 38. num. 33. & alios, & hanc esse communem d. Dian. p. 4. tr. 7. ref. 17.
- 8 Inferunt 3. non prohiberi iudicia, & naturales obseruationes circa rem medicam, nauigationem, & Agriculturam, ut constat ex d. constitutione Sixti V. & docet Sanchus Thom. loc. cit. d. ar. 1. Barbof. d. par. 3. all. 51. nu. 134. Ricc. in Prax. par. 2. ref. 186. Vulp. d. cap. 37. n. 13. & alij communiter.

S V M M A R I V M:

- 1 Crimen incendiij est mixti fori.
- 2 Qua pena puniatur Incendiaris de iure civili.
- 3 Item qua pena plectatur de iure canonico.

CAP.

C A P. XXIII.

De Incendio.

Oc etiam delictum est mixti fori, cum ab utroque iure puniatur *cap. cum deuotissimam*, & *cap. seq. 12.*

q. 2. cap. si quis ecclesiam 17. q. 4. cap. pessimam 23. q. 8. cap. si egressus & cap. seq. de Iniur. & damn. dat. cap. uia nos de sent. excomm. l. qui ades l. si fortuito ff. de Incend. ruin. & nau. frag. l. capitalium. §. Incendiarij ff. de Pgn. atque ita tenet Fab. à Monteleo in Pract. Arbitr. par. 4. n. 799. quem refert Farinac. in Prax. & Theorica crimin. tit. de var. & diuer. crimin. q. 100. nu. 15. Diaz in Pract. crim. can. c. 108. ver. Incendiarij Foller. in simil. Prax. in ver. aut Incendijum c. 25. p. 2. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 390. nu. 39.

De Iure civili pœna capitis pro hoc crimine imponitur, ut in *d. l. capitalium. §. Incendiarij*, si cū dolo incendium commissum fuit *Andr. Gaill. pract. obseruat. lib. 2. obseru. 22. num. 6. Franc. Marc. dec. 417. nu. 2. par. 2.* vbi etiam dicit, quod mitius punitur qui committit incendium ruri, quam in ciuitate, cum ibi sit minus periculum *iuxta d. l. capitalium §. Incendiarij.*

Sed si ex negligentia, seu culpa incendium sequitur, distinguendum est: aut enim sequitur ex leui culpa, & hoc casu omnes conueniunt, posse incendiarium puniri etiam corporaliter, ut notat.

etiam Franc. Marc. par. 1. dec. 61. nu. 5. nō tamen ita grauiter, ac si dolo commissum fuisset, sed pœna arbitraria Bart. in l. 1. num. 5. in fin. ff. de offic. Praef. Vigil. & alij apud Farinac. in Prax. crimin. tit. de var. & diuer. crimin. q. 110. nu. 17. & ultra tenetur ad damna, & interesse Grammat. decis. 3. num. 16. & seq. Andr. Gaill. obser. 22. nu. 2. lib. 2. & communem dicit Farina. loco cit. nu. 18.

Aut sequitur ex leui culpa, & tunc incendiarius non punitur corporaliter, nisi in subsidiū quādo Incendiarius non potest damna resarcire *l. qui ades ff. de Incendio. ruin. & naufrag. Bart. in d. l. 1. num. 5. in fin. Cepoll. de Seruitut. rust. pred. cap. 44. rubr. de Igne n. 8. in fin. Cephal. conf. 362. n. 8. Franc. Marc. d. decis. 61. num. 5. par. 1.*

Possit etiam ultra emendam damni ad pœnam pecuniariam, fisco applicandam damnari: pœna tamen in tali casu debet esse modica, ut probatur ex *d. l. capitalium §. Incendiarij*, ibi, *vel modice vindicetur.*

Aut sequitur ex culpa leuissima, & in tali casu non tenetur ad aliquam pœnam criminaliter *Gabr. conf. 159. num. 3. lib. 1. Farinac. d. q. 110. num. 20. & alij communiter: nec tenetur ciuilliter actione l. Aquiliae ad damna & interesse, si culpa leuissima consistat in omitendo, secus si consistat in committendo l. si seruus seruum S. si fornacarius ff. ad l. Aquil. glos. penult. in l. si mora ff. sol. metri. Bart. in repet. l. quod Nerua n. 29. ff. de pos. Alexan. conf. 50. num. 9. lib. 1. &*

in l. domus h. peditarias nu. 5 ff. de leg. 1. Roland. conf. 95. nu. 29. & 30. lib. 2. Magon. decis. Florent. 111. num. 27. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cas. 390. num. 1. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 51. n. 76. Afflict. decis. 56. num. 9. & est communis opinio: nisi rem aliquā acceperit ex contractu, in quo de sui natura veniat leuissima culpa, prout in commodato vel alijs cōtractibus, qui fiunt gratia vnius tantum: tunc enim tenetur ex incendio orto ex leuissima culpa, etiam in omittendo cap. vn. de Commod. Roland. conf. 95. nu. 26. lib. 2. Masc. de Probat. lib. 1. com. luf. 467. n. 12. præsuntur autē in dubio, quod in incendio interuenerit leuissima culpa, nisi aliter probetur glo. in §. præterea ver. debet Instit. Quib. mod. re. contrah. oblig. Alexā. conf. 50. num. 9. lib. 1. Grammat. dec. 3. num. 1.

Si verò incendium ex casu fortuito prouenerit, nulla incurritur poena l. si fortuito ff. de Incend. ruin. & naufr. Bart. in l. 1. n. 5. in fin. vers. tertio casu ff. de offic. Præs. vigil. dicitur autē fortuitum incendium, si itā sequatur, vt præuideri non potuerit, puta quia subita vis ventorum ignem longius produxit, & qui ignem immisit, omnia, quæ oportuit, obseruauit l. qui occidit §. in hac ff. ad l. Aquil. glos. in cap. si quis domum ver. voluntariē de Iniur. & damn. dat. & in cap. si egressus in ver. red. et damn. eod. tit. Roland. conf. 95. num. 22. & seq. lib. 2. Cephal. cōf. 362. num. 22.

Vnde in tali casu non tenetur

quis ad damna, & interesse, nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactum, seu in mora fuerit cap. vn. de Commod. cap. 2. de Depof.

Hinc inferitur 1. quod in pacto inter conductorem, & locatorem, nē in villa vrbana scenum, poneretur, tenebitur conductor ex locato, si illud posuit, & deinde seruus igne allato succendit; quia ipse causam præbuit inferendo scenum, vt in casu l. videamus §. fin. ff. locat.

Inferitur 2. quod si ex plaustro lapis ceciderit, & aliquid fregit, Plaustrarius Aquilię actione tenetur, si malē composuit lapides; & ideo lapsi sint l. si seruus seruum §. si ex plaustro ff. ad l. Aquil. idem dicendum, si tempore ventoso ignē quis immiserit, aut non obseruauerit, nē ignis longius procederet, vt in d. l. qui occidit §. in hac Cepoll. de Seruit. Rust. præd. cap. 44. rubr. de Igne num. 6. & itā refert Gaill. lib. 2. obseruat. 22. num. 7. quemdam fuisse ad emendationem damni condemnatum, qui Ruri in columbario stantem tormenti bellici laxauit rotam, & præter opinionem occulta vipulueris stramineam tectum incendit, vnde ignis progressus vicina rusticorum tuguria consumpsit.

3. De iure verò canonico si Ecclesiam incendit, ipso iure est excommunicatus, ac debet eam in pristinum statum restituere, ac damna resarcire cap. si quis Ecclesiam 17. q. 4. cap. in litteris de Raptor. & cap. conquesti ubi glos. ser. excom-

excommunicatos de sent. excom. Decian. in Tract. crimin. to. 2. lib. 6. c. 24. Franc. Marc. dec. 417. nu. 1. p. 2. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cas. 390. nu. 39. & 40. Idem dicendum est de incendente cœmeterium, aut alium locum sacrum seu religiosum Foller. in Prax. crimin. ca. non. par. 2. ver. aut incendium cap. 25. num. 2. Nauar. in man. cap. 17. nu. 100. vnde eos, qui incendunt xdes ecclesie existentes intra 30. vel 40. passus circa ecclesiam iuxta cap. sicut antiquitus 17. q. 4. esse excommunicatos ipso iure d. Hostiens. in sum. in tit. de Incendiar. num. 9.

Alij verò incendiarij non sunt ipso facto excommunicati, sed sunt excommunicandi iuxta glos. communiter receptam in d. cap. conque. sti ver. excommunicatos de sent. excom. Lopez. in Addit. ad Diaz. in Prax. crimin. canon. ver. Incendiarij cap. 108. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. casu 390. n. 40. Farinac. in Prax. crimin. tit. de var. & diuer. crimin. q. 110. n. 15. Nauar. in man. cap. 17. n. 100. quicquid dicat Clar. in d. fin. q. 77. ver. Incendiarij Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 3. pun. 43. n. 1. ver. ego verò, qui putant, omnes incendiarios esse ipso facto excommunicatos.

Hæc autem intelligenda sunt de Incendiarijs, qui prauo animo contra iustitiam ignem apponunt vt in d. cap. pestif. 23. quest. 8. non autem de ijs, qui præter directam intentionem sunt causa incendij, etsi fortè ex negligentia mortali se quantum sit incendium,

vt dicunt DD. quos refert, & sequitur Bonacin. loco cit. n. 3.

Obserua tamen, quod huiusmodi Incendiarij ante denunciationem absoluantur ab episcopo, refecto prius damno, & iuramento præstito, quod ignem vltierius non apponant iuxta cit. cap. pestif. man. post denunciationem verò non possunt absolui, nisi per Papam cap. tua nos de Sent. excom. glos. in cap. in litteris ver. anathematis de Raptor. Hostien. in Sum. in tit. de Incendiar. n. 9. Nauar. in man. d. cap. 17. n. 100. & hanc esse magis communem dicit Clar. d. q. 77. ver. Incendiarij. Vnde nec Legatus à latere absolvere posset ab excommunicatione Incendiarios sic denunciatos secundum Io. Andr. in d. c. tua nos n. 2. vbi etiam Anebar. n. 2. & communem dicit Abb. ibidem n. 4.

Præterea tam Clericus, quam laicus pœna arbitraria puniuntur Fab. à Monteleo. in Prax. Arbitr. par. 4. n. 799. & alij, quos refert, & sequitur Menoch. d. lib. 2. cas. 390. nu. 39. Farinac. d. q. 110. num. 15. potest etiam Clericus Incendiarius beneficiopriuari Rebuff. in Prax. Benef. tit. de mod. amittent. benef. par. 3. cap. 1. n. 60. & si excessus esset magnus, posset etiam degradari secundum Farinac. d. tit. de var. & diuer. crimin. q. 110. n. 15. & seq.

Item Incendentes agros seu vineas priuantur ecclesiastica immunitate, vt d. Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 3. pun. 16. §. 6. n. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Crimen blasphemia est mixti fori, & quomodo id intelligatur.
- 2 Poena blasphemantium quae sit.
- 3 Verba, pro prima vice, intelliguntur pro prima vice punitio- nis.
- 4 An fructus beneficiorum in casu amissionis accrescant interessan- tibus.
- 5 In hoc delicto procedi potest ad simplicem, & secretam denun- ciationem.
- 6 Blasphemanti calore iracundiae quando minuatur poena.

C A P. XXIV.

De Blasphemia.

I Vi contra Deum, vel B. Virginem, vel sanctos Blasphemare praesumunt, ab ecclesiastico, & seculari Iudice puniri possunt *c. statuimus ubi DD. de maled. Auth. ut non Luxurient. homin. con. Natur. & quoniam coll. 6. Clar. in § blasphemia vers. hoc crimen Boff. in tit. de Inquis. n. 132. Bellett. tit. de fav. Cleric. real. § 4. n. 131. Megal. in ver. blasphemia n. 9. Barbof. de off. & pot. Episc. par. 3. cap. 51. n. 93. & 94. Vulp. in Prax. Iudic. cap. 41. n. 47.* hoc tamen intellige de blasphemia simplici, non haereticali: quia de haereticali Episcopus, & inquisitor tantum cognoscunt *c. ut Inquisitionis § prohibemus de Haeret. in 6. Vulp. d. cap. 41. n. 47. Io:*

Franc. Leo in Thes. for. Eccles. par. 2. cap. 1. num. 30. Megal. loco cit. Layman. in Theol. moral. lib. 4. tr. 9. cap. 2. n. 5. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 8. vers. nota etiam Bonacin. de legib. disput. 3. q. 8. pun. 1. n. 5. quicquid dicat Barbof. d. p. 3. all. 51. num. 89. Dicitur autem blasphemia non solum quando attribuitur Deo addendo, vel minuendo quod non est, sed etiam quando habetur turpiter sermo de Deo *Boff. in tit. de inquisit. n. 131. in fin.*

De iure civili contra blasphemantes poena mortis statuta est, *in d. Auth. ut non luxurien. homin. con. nat. in fin.* haec tamen poena non servatur propter multitudinem blasphemantium, *ut d. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 4. ref. 41.* sed arbitrio Iudicis puniuntur inspecta qualitate personarum *Bonifac. de Vitalin. in tract. de malefic. tit. de poena blasphem. Deum & Sanct. n. 3. Clar. ut sup. vers. sed quare.* De iure vero canonico coguntur ad publicam poenitentiam ante fores Ecclesiae faciendam modo, & forma, prout *in cap. 2. de maled. Ricc. in Prax. par. 3. ref. 41.* quae tamen poena non habet locum in clericis, quibus publica poenitentia non est iniungenda *cap. 1. de Bigam. Barthol. Socin. conf. 119. n. 7. vol. 4. Barbof. d. all. 31. n. 97.* sed arbitraria poena puniuntur, *ut d. Ricc. d. par. 3. ref. 42.*

In Tribunali autem Inquisitionum blasphemus infimae sortis flagellis caeditur cum publica poenitentia, in publicoque spectaculo, lingua ferro, vel ligno comprehensa, cum abiuratione de leui nobilis

nobilis verò pœna pecuniaria multatur, & ad tempus in monasterium detruditur, *Rois de Hæret. par. 2. n. 176. Zanard. in Direct. Theolog. par. 2. præcep. 1. cap. 11. n. 10. & alij apud Barbof. d. par. 3. all. 51. n. 90.*

Addit Ricc. in *Prax. for. Eccles. par. 1. ref. 327. & par. 3. ref. 44.* quod eadem pœna punitur non manifestans blasphemum *per tex. in c. si quis per capillum 22. q. 1.* sed ex d. textu tantum colligitur, quod tenetur quis in conscientia denunciare, *ut ibi notat glos. in ver. non manifestauerit.*

Hodie verò per constitutionem Pij V. incip. *Cum primum*, quicumque laicus Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum, vel Gloriosam Virginem Mariam eius Genitricem expressè blasphemauerit, pro prima vice pœnam 25. ducatorum incurrit: pro secunda pœna duplicabitur; pro tertia autem centum ducatos soluet, & ignominia notatus exilio multabitur. qui verò plebeius fuerit, nec erit soluendo, prima vice manibus post tergum ligatis ante fores Ecclesie constituetur per diem integrum; pro secunda fastigabitur per urbem; pro tertia lingua ei perforabitur, & mittetur ad triremes.

Clericus autem, qui in hoc blasphemiae crimen incurrit, pro prima vice fructibus unius anni omnium & quoruncumque suorum beneficiorum, pro secunda beneficijs ipsis priuatur: pro tertia omnibus etiã dignitatibus exutus deponitur, & in exilium mittitur: quod si Cle-

ricus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice puniri debet, pro secunda carceribus mancipatur, pro tertia verbaliter degradatur, & ad triremes mittitur.

Qui reliquos Sanctos Blasphemauerit, pro qualitate blasphemie, atque persone arbitrio Iudicis punitur, *ut ex d. constitutione Pij V. quam refert Piasco in Prax. Episc. par. 2. cap. 4. n. 97.*

3 Obserua tamen, quod illa verba, pro prima vice, intelliguntur de prima vice punitionis, non blasphemie Ricc. in *Prax. par. 1. ref. 327. Genuens. in Prax. Archiep. cap. 63. Barbof. d. par. 3. all. 51. n. 100.*

4 Obserua 2. quod fructus beneficiorum in casu amissionis non accrescunt interessentibus, sed cedunt Ecclesie *glos. in clem. 2. ver. suspensus de Vit. & hon. cleric. felin: in cap. Apostolica n. 12. vers. durante autem de excep. Rot. decis. 665. n. 10. par. 2. Rec. accrescunt tamen interessentibus distributiones, ut ibidem d. glos. in d. clem. 2. & alij communiter.*

5 Obserua 3. quod in præd. delicto procedi potest ad simplicem & secretam denunciationem, *ut cauetur in d. constit. Pij V.*

6 Obserua 4. quod blasphemanti calore iracundie, præsertim ex iniusta, & illicita causa, non minuitur pœna, nisi statim se corrigat aliqua signa pœnitentie ostendendo: tunc enim esset argumentum quod ex lubrico lingue blasphemauerit, Ricc. in *Prax. for. Eccles. par. 2. ref. 9. & par. 3. ref. 44. & in Collect.*

Collect. decis. 75. par. 1. vbi idem dicit, si blasphemans in dicto crimine minimè assuetus sit.

S V M M A R I V M.

- 1 Conculcantes sacras imagines à Iudice ecclesiastico puniuntur.
- 2 Voluntas non solum verbis, sed etiam factis declaratur.
- 3 Qua poena puniantur conculcantes Imagines sanctorum.

C A P. XXV.

De conculcantibus, seu percutientibus sacras imagines.

- 1 Vamuis multi DD. teneant, percutientes, seu inquinantes imagines sanctorum posse ab utroque Iudice puniri, ut refert Bellet. Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. §. 4. in fin. nihilominus verior sententia est, hoc crimen esse merè ecclesiasticum, ut d. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 9. Genuens. in Prax. Archispc. 18. num. 12. vbi refert, ita fuisse seruatum in supremo Regio consilio Hispaniarum: & ratio est, quia percutiens imagines sanctorum videtur fateri, imaginum usum non esse seruandum, atque ita videtur incidere in hæresim vltimò damnatam in Concilio Tridentino sess. 25. in Decreto de inuocat. & Venerat. & Reliq. sanct. voluntas enim non solum verbis, sed etiam factis declaratur; & ideo vti suspectus de hæresi ad Iudices ecclesiasticos est remittendus iux-

ta. ut inquisitionis de Hæres. in 6. Huiusmodi autem delinquentes poena fustigationis, trirremium, carcerum, infamiae, exilij, vel poena pecuniaria, vel alia arbitrio Iudicis in foro ecclesiastico puniuntur cap. in Archiepiscopatu de Raptor. & abiurant de leui, vel de vehementi iuxta facti, & personarum qualitatè, ut d. Genuens. loco cit. num. 12. in fin. Dian. d. ref. 9. & si factum esset publicum, & enorme tradendus est curiae seculari, siue hæreticalè animum fateatur, siue non secundum Souf. in Aphor. inquis. lib. 1. cap. 42. n. 16. quem refert Dian. loco cit. & tunc poterit Iudex laicus reum ciuilibus poenis punire, ut notatur in d. cap. ut inquisitionis de hæres. in 6. & in cap. nouimus de verb. sign. de iure autem ciuili poena huius criminis est vltimum supplicium Risc. in collect. decis. 75. p. 1. & alij apud. Clar. in §. fin. q. 68. vers. imaginem Christi; potest tamen talis delinquens mitius puniri inspecta qualitate facti, & personarum, ut d. Clar. loco cit. in fin.

S V M M A R I V M.

- 1 Crimen falsi est mixti fori.
- 2 Qua sit poena falsi de iure ciuili, & que de iure canonico.
- 3 Qualiter puniantur Clerici falsificantes litteras Papae.
- 4 Qua sit poena falsificantium litteras aliorum Principum.
- 5 In alijs casibus falsarij qualiter puniantur.
- 6 Ad incurrendam poenam falsi requiritur actus completus.

7. An in excommunicationem incurrat qui litteras falsas fabricare cepit, sed deinde ab inchoato opere desistit.
8. Qua pena plebendus sit testis falsum deponens, seu varius.
9. Laicus deponens falsum coram Iudice ecclesiastico, an possit etiã à Iudice seculari puniri.
10. Quando testis possit puniri de falso.
11. In causis civilibus suspicio falsi pro veritate habetur.
12. In quibus casibus cesset poena falsi.
13. Si ius totius causae consistit in testibus de falso accusatis, super sedendum est in civili, & terminatur causa criminalis.

CAP. XXVI.

De Crimine falsi.

- Rimen falsi est mixti fori siue committatur in re ecclesiastica, ut dicunt DD. in cap. cum sit generale de for. compet. Boss. in tit. de fals. num. 108. Ferr. qq. mor. par. 1. q. 67. nu. 9. siue committatur in re prophana Marant. de ord. Iudic. p. 4. dist. 11. num. 28. & alij, quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & pot. Epif. par. 3. alleg. 107. nu. 35. vbi dicunt, posse Episcopum punire poena penitentiaria, vel alia arbitraria Aromaticos, & alios Artifices, qui merces falsificant, vel ultra iustum pretium vendunt.
2. Poena autem falsi de iure civili in libero homine est deporta-

tio, & bonorum publicatio: inferuo autem est vitimum supplicium l. 1. §. poena falsi ff. ad l. Corn. de fals. sed de iure authenticorum bona non publicantur eorum, qui delinquant Auth. ut nulli iudic. §. §. in col. 9. & notat glos. in d. l. 1. §. §. in ver. publicatio Bonifac. de Vita lin. in tit. de fals. num. 3.

Sed hodiè, quia non vitimur deportatione, delinquentes huiusmodi puniuntur secundum formam constitutionum, aut statutorum loci, & si hæc non adsint, poena fustigationis, vel triremium ad tempus, vel in perpetuum, vel alia iuxta facti, & personarum qualitatem arbitrio Iudicis plebentur l. secularij §. sunt quoad ff. de extraord. crimin. l. hodiè ff. de Pœn. Gandin. de malef. in tit. de falsar. num. 3. Clar. in §. falsum vers. sed quero, que sit poena Grammat. de iur. 27. Ricc. in collect. decis. 248. Vezin. relatus in Syntag. opin. comm. tit. de fals. cap. 2.

Immò de iure Codicis etiam liber homo capitali supplicio punitur, si id exigat magnitudo commissi criminis, ut in l. vbi C. ad l. Corn. de fals.

Præterea pars ipsa falsitatem in causa committens causam perdit l. in fraudem §. quoties vbi glos. ver. cadat ff. de iur. fisci Marant. de ordin. Iudic. par. 6. tit. 12. de incid. crimin. §. c. nu. 3. dummodò talis falsitas commissa sit circa acta ipsius causae Ricc. in collect. dec. 2176. par. 6. secus si committatur circa testes, aut instrumenta Bart. in d. l. in fraudem §. quoties, & est communis opinio, ut d. Clar. in §. falsum

sum versitem propter:

De iure autem canonico falsificantes, seu falso fabricantes litteras apostolicas sunt excommunicati in bulla Cœnæ Domini *can. 6.* is verò falsificare dicitur, qui veras litteras apostolicas ab earum sincera veritate immutat: fabricare verò est eas cõfingere *Lex. a. in sum. qq. reg. tom. 3. ver. falsarius num. 2.* fautores verò, consulentés, aut mandantes falsificationem nõ comprehenduntur in bulla Cœnæ, sed ligantur excommunicatione contenta *in cap. ad falsariorum de Crim. fals.* quæ ipso facto incurritur, non tamen est reservata, *et dicunt DD. apud Bonac. de Censur. in part. disp. 1. q. 7. pun. 3. numero 8.*

Sed si quis falsas litteras se habere cognoseit, & illas infra 20. dies non destruit, tunc incurrit excommunicationem contentam *in cap. dura §. adijcetes de Crim. fals.* quæ est Papæ reservata.

Clerici verò, qui per se falsitates in litteris apostolicis exercēt ultra excommunicationē beneficijs, & officijs ipso iure priuantur, & præterea degradandi sunt, ac tradendi curiæ seculari, vt secundum leges puniantur *d. cap. ad falsariorum de Crim. fals. Ricc. in Prax. for. Eccles. v. 3. ref. 455. Barbos. in d. c. ad falsariorum vbi etiã dicit, quod pro vnica falsificatione pœna hæc locum habet, etiã si textus vtatur verbo, exercēt, quod frequentiam actuum significat; & tunc clericus Curiæ seculari traditus pœna vltimi supplicij imposita in dicta lege vbi C. ad l.*

Corn. de fals. plectendus est secundum glos. & DD. in d. cap. ad falsariorum Grammat. decis. 27. nu. 10. eademque pœna vltimi supplicij, & degradationis puniendos esse mandantes, falsificari litteras Papæ, dicit Farinac. *in Prax. crim. par. 6. de falsitat. q. 151. nu. 12. quæ refert Barbos. in d. cap. ad falsariorum num. 15. de Crim. fals.* mitius tamen puniuntur qui vtuntur litteris Papæ sic falsificatis, quam qui illas falsificant: clerici enim in tali casu beneficijs, & officijs ecclesiasticis tantum priuantur; laici verò non incurrit excommunicationem bullæ Cœnæ, sed *d. cap. ad falsariorum, vt d. Barbos. ibidem num. 4. & 16. Nauar. in man. cap. 27. num. 62.*

Qui verò falsificauerint litteras aliorum etiam Regum, seu Principum, laici inflicto characterē, in exilium mittuntur: clerici verò ultra supradictas pœnas deponuntur *cap. ad audiētiam de crim. fals. glos. in cap. cum non ab homine ver. postmodum de Iudic. & in d. cap. ad falsariorum ver. legitimas Grammat. decis. 27. num. 10.* nunquam tamen ob hoc crimen, siue aliud Clerici seculares, vel Regulares fustigantur, *vt d. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 11. in fin. & alij cõmunitor.*

In alijs casibus arbitrio Iudicis falsarij puniuntur *Boss. in tit. de fals. num. 107. Clar. in §. falsum ver. sed quæro.*

Ad incurrendam autem pœnã falsi requiritur actus completus: non enim punitur affectus, nisi sequatur effectus ex generali cõ-

luc-

ſuetudine totius mundi *Grāmat. decif. 2. nu. 8. & eſt communis opinio.* Vnde præſentans apocas falſas, & non exigens non eſt puniendus pœna ordinaria, *vt d. Ricc. in Prax. for. eccleſ. par. 3. ref. 52. n. 5. in fin.* quia ad hoc vt ſit punibilis falſitas, requiritur vſus *cap. accedens de crim. falſ. & ideo in Praxi ſeruetur, vt nemo de falſi teſtis vſu puniri poſſit, niſi præcedat declaratio, quod ipſe velit vti tali depoſitione iuxta l. 3. C. de fid. inſtrum. Clar. in d. falſum verſ. vtens Ricc. in Collect. decif. 2656. p. 7. vbi etiã dicit, quod hæc declaratio circa vſum peti poteſt etiam poſt rem iudicatam:*

7 Neque in excommunicatione incurreret qui litteras falſas fabricare cepit, ſed pœnitentia ductus ab inchoato opere deſtitit antequam litteras perficeret: vel ſi verbum aliquod abraſit animo addendi aliud, & poſtea non addidit, ſed prius verbum iterum appoſuit, *vt dicunt DD. quos reſert, & ſequitur Bonacin. de cenſur. in part. diſp. 1. q. 7. pun. 3. numero 12.*

8 Quæres, qua pœna plectendus ſit teſtis falſum deponens? Reſp. quod regulariter arbitraria pœna punitur *Clar. in d. falſum verſ. ſed quæro, & alij apud Dian. p. 4. tr. 7. ref. 16* dummodo ſit iuridicè interrogatus, ac de veritate dicenda præſtiterit iuramentum, *vt d. Ricc. in Prax. for. eccleſ. par. 2. ref. 216. quicquid dicat Felin: & alij apud Barboſ. de offi. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 51. num. 26.*

Si verò dolo malo deponat fal-

ſum contra innocentem in cauſa capitali, tunc de iure civili vltimo ſupplicio afficitur, etiamſe reus habuerit gratiam, vel fuerit abſolutus *Ricc. in collect. dec. 2176. par. 6. vbi citat Peguer. dec. Catal. 19. Cachet. dec. 19. Ludouic. decif. Rot. Lucen. 15. dicit tamen idem. Ricc. in collect. 2065. par. 5. quod relicta hac ſeueritate vltimi ſupplicij poteſt talis teſtis ad triremes tranſmitti, vel ſuſtigari. Secus ſi cauſa non ſit capitalis, vel licet ſit capitalis, teſtis tamen ad deſenſionem rei falſum depoſuit: tunc enim mitiori pœna punitur *Ricc. in d. collect. dec. 2176.**

Sed ſi teſtis pro deſenſione rei inqueſti de hæreſi falſum depoſuit coram Inqueſtoribus negando hæreſim, vltra extraordinarias pœnas debet abiurare tamquam fautor hæreticorum pro qualitate ſuſpicionis *Dian. par. 4. tr. 7. reſolutione 16.*

Falſus verò dicitur tam qui mendacium dicit, quam qui veritate occultat *cap. 1. de crim. falſ.*

Teſtes etiam varij arbitraria pœna puniuntur *l. eos ff. ad l. Corn. de falſ. eademq. plectuntur pœna qui illos ſubornant Ricc. in collect. decif. 552. & decif. 569 par. 3. vbi dicit, quod etiam ad triremes damnari poſſunt Dian. loco cit. Clericus verò falſum dicens deponitur, & in monaſterium detruditur *cap. ſi Epiſcopus 50. diſt.**

Addit Boſſ. in tit. de falſ. nu. 107 *Marant. de ord. Iudic. par. 6. tit. 12. de Incid. crim. nu. 6.* quod laicus deponens falſum coram Iudice eccleſiaſtico poteſt non ſolum ab

eodem ecclesiastico puniri *iuxta cap. 1. de Crimin. fals. l. nullum C. de Testib.* sed etiam à Iudice seculari, ut notant etiam alij DD. apud Vulp. in Prax. Iudic. cap. 41. num. 44. idem dicendum, si laicus deponat falsum coram Iudice seculari, quia tunc poterit puniri etiam à Iudice ecclesiastico *Marrant. loco cit. nu. 6.* ità etiam resistentes Curie in actu executionis possunt puniri etiam per alium Iudicem, qui aliàs de iure cõmuni habet iurisdictionem *secundum Bellett. in Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. §. 5. num. 15.*

10 Obserua tamen, quod tunc testis poterit puniri de falso, si notorie constet, ipsum deposuisse falsum ex actis ipsis, *Bertaz. conf. 72. nu. 12. & seq. lib. 1. quem refert. Loccatell. de Quest. Iudic. insp. 3. n. 51. vbi dicit, quod nõ potest Iudex nouum processum inchoare.*

Obserua 2. quod ad puniendũ aliquem de falso non sufficiunt coniecturæ, vel suspiciones, sed requiruntur probationes legitimæ *Boff. in tit. de offic. corrupt. pecun. &c. num. 14. & communem dicit Clar. in §. falsum vers. trita est conclusio, & probatur ex l. absente m. ff. de Pœn. vbi dicitur, quod ex suspicionibus nemo damnari debet, cum satius sit relinqui impunitam facinus nocentis, quam innocentem damnari.*

11 In causis verò ciuilibus suspicio falsi pro veritate habetur *Boff. & Clar. locis cit. & alij communiter;* Notandum tamen est, quod ad tollendam fidem scripturæ priuatæ duæ requiruntur falsitatis præ-

sumptiones, quæ respectu scripturæ publicæ, seu instrumenti debent esse perspicuæ, & graues, ut *decisum refert Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 613.*

12 Verum in multis casibus huiusmodi pœnæ non habent locum: & primò si constaret, aliquem ignoranter vsũ fuisse falsis litteris *cap. inter dilectos de excess. Prælat. glos. in d. cap. ad falsariorũ ven. dixerint: quia falsitas non committitur sine dolo. nec exemplum C. de fals. l. Diuus Pius ff. eod. d. cap. inter dilectos Barbof. de off. & pot. Episc. par. 3. all. 51. num. 27. Loccatell. de Quest. Iudic. insp. 5. n. 240. & alij communiter: dolo autem nunquam præsumitur, nisi probetur *l. quoties §. qui dolo ff. de Probat. Ricc. in Collect. dec. 587. par. 3. Gandin in tit. de falsar. n. 21. nec error quauis culpabilis. facit falsitatem præsumi, idè Ricc. in Collect. dec. 2176. p. 6. Rot. dec. 135. p. 2. diuers. vnde si quis probaret, se ab alio fuisse deceptum, excusaretur à pœna *l. maiorem C. de fals. quemadmodum etiam excusatur qui statim, ac falsas litteras se habere cognoscit, desinit eis vtis ap. accedens de Crimin. fals. dummodo infra 20. dies tales litteras destruat *c. luna §. adijcentes eod. tit. quod procedit, quãdo alia persona litteras impetrauit, secus si ipse impetrasset, quia tunc pœnam nõ euitat. Bonifac. de Vitali. tit. de fals. n. 5.****

Hinc etiam fit, vt neque Notarias puniatur, si ipso inscio vna persona pro altera fuit supposita, non enim tenetur cognoscere con-

contrahentes, *ut d. Ricc. in Collect. dec. 713. p. 3. ubi citat glos. in l. fin. §. cognoscant C. de Iur. deliber.*

Secundò pœna falsi non habet locum, ubi falsitas nemini praeiudicat, puta si instrumentum falsum deficiat circa substantialia, aut si testes non iuraverint, siue examinati fuerint parte non citata, vel aliàs eorum testimonium non valuit *glos. communiter recepta in l. domus ver. priuatus C. de fals. G. d. in tit. de falsar. num. 21. Bonifac. loco cit. num. 21. Gabr. lib. 7. c. cl. 5. per tot. vnde falsitas commissã circa scripturam, quæ de se non probat, non punitur, ut d. Bonifac. coll. relatus in syntag. opin. comm. tit. de fals. 3. vers. falsitas commissã.*

Idem dicendum, si testis non deposuit falsum circa factum principale, nec circa qualitates substantiales, sed circa alia extrinseca; quia tunc de falso non potest puniri *Grammat. dec. 43. n. 4. & dec. 60. n. 16. Barbof. d. p. 3. all. 51. n. 34.*

Hoc tamen intellige, quando falsitas non nocet, neque in futurum nocere potest *Gabr. loco cit. d. concl. 5. n. 21. Boss. d. tit. de fals. n. 83.*

Obserua tamen, quod licet in his casibus tales non puniantur pœna falsi ordinaria, puniendi tamen sunt pœna stellionatus, hoc est pœna extraordinaria secundum qualitatem facti, & personarum arbitrio Iudicis *Gandin. d. tit. de falsar. n. 21. Grammat. d. dec. 43. n. 4. Ricc. in Collect. dec. 687. par. 3. Boss. loco cit. n. 85. & 90. & communem dicit Clar. in §. falsum: vers. item excusatur Gabr. loco cit. num. 24. vbi cunque enim,*

dolus committitur; & deest certum nomen delicti, illud delictum extraordinarium dicitur crimen stellionatus *l. stellionatus §. stellionatum ff. de Crim. stellion. cuius pœna est Iudici arbitraria d. l. stellionatus §. pœna autem.*

Tertiò paruitas rei excusat à pœna falsi *Ricc. in Collect. dec. 2858 par. 7. & alij apud Barbof. in cap. ad falsariorum nu. 6. de Crim. fals.* Hinc rasura paucarum litterarum, quæ sapientis animum in dubitationem non inducit, non nocet *fin. de Crim. fals.* quando videlicet rasura non est in loco suspecto, *ut d. Bonifac. de Vitalin. loco cit. nu. 5.*

Quartò inter coniunctas personas filer falsi accusatio, licet flicus possit illam persequi *Ricc. in Collect. decis. 248. par. 2.*

13 Addunt DD quod quando civili causæ incidit crimen falsi, puta quia reus accusat de falso testes exanimatos, & partem, tunc si ius totius causæ consistit in illis testibus accusatis, supersedendum est in civili, & terminatur causa criminalis, etiam si esset conclusum, in causal. *per minorem ff. de Iudic. l. fin. C. de Ord. Iudic. Grammat. dec. 60. nu. 24. & hanc esse communem dicit Ricc. in Collect. dec. 409 par. 2.* quemadmodum quando falsitas emergit in iudicio criminali, super negotio principali procedendum non est, nisi prius terminata causa falsitatis *Boss. in tit. de fals. num. 150.* vbi etiam dicit, quod tunc statuendus est parti aliquis brevis terminus ad falsitatem probandam. idem dicendum, si causa civilis, & criminalis sunt

ambæ principaliter motæ: hoc enim casu præponitur criminalis tamquam maior, & superfedetur in civili l. fin. C. de ord. Iudic. glos. cõmuniter recepta in l. damus ver. questione civili C. ad l. Corn. de fals.

Observat tamen Grammat: d: dec. 60. numer. 24. quod in Regno per Regiam Pragmaticam non obstante accusatione falsi contra testes, & partem proceditur in causa civili ad vltiora, etiam vsque ad sententiam inclusiue, nec cursus causæ principalis aliter retardatur, nisi iudici de falsitate ante expeditionem causæ constiterit; & tunc executio fieri debet cum cautione de restituendo &c. Ricc. in Collec. decis. 409. par. 2. vbi etiam dicit, quod non impeditur civilis, quando vtraque causa posset per se stare. Quare si debitum confessus dicat instrumentum falsum propter fideiussorem, vel aliud, quod non debuit inscribi, salua executione criminis ad solutionem compellitur l. 2. vbi glos. C. ad l. Corn. de Fals. de m. dicendum, quando actio criminalis esset exercenda contra tertium, & non contra colligantem ita vt non faceret præiudicium civili, tunc enim civilis non impeditur, vt d. Ricc. in d. Collec. dec. 409. par. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Periurium an sit mixti fori.
- 2 Homicidio spontè commissõ comparatur.
- 3 Iurans soluere vsuras an teneatur illas soluere.

tur illas soluere.

- 4 Qua pœna periurus puniatur.
- 5 Clericus testes subornans quapœna afficiatur.
- 6 Quando cesset periurij pœna.

C A P. XXVII.

De Periurio.

Periurium esse mixti fori constat ex cap. prædicandum 22. q. 1. l. de periurio ff. de Crim. stellion. & ita tenet Ricc. in Collec. decis. 265. p. 2. Guid. Pap. decis. 178. nu. 2. Bellett. in Disq. cleric. tit. de fauor. cleric. real. §. 4. n. 128. quamuis alij asserant, huiusmodi crimen ab ecclesiastico tantum Iudice esse puniendum, quorum sententiam communem dicit E. Suar. relatus in Syntag. opin. comm. tit. de Periur. cap. 3. vers. Periurium.

Hoc autem scelus adeò execrabile est, vt homicidio spontè commissõ comparatur in d. cap. prædicandum: quid enim detestabilius, quam super falsã re in testẽ vocare Deum ipsum, qui est Veritas infinita. Vnde Hieremias cap. 4. iurabis, inquit, viuit Dominus in veritate, & in iudicio, & in iustitia; nam si iuramentum caret veritate, dicitur periurium, quod nihil aliud est, quam mendacium iuramento firmatum Clar. in §. periurium in princip. si caret iudicio, dicitur incautum; si caret iustitia, dicitur iniquum, vt tradunt DD. communiter. Quapropter non est

seruandum iuramentum, quod versatur circa rem iniustam, aut illicitam, nec iurans in tali casu indiget dispensatione cap. quanto capitulo & si Christus de Iureiur.

3 Nec obstat cap. debitores eod. tit. vbi expressè cauetur, quod iurās soluere vsuras, quæ prohibite sunt de iure Diuino, & humano, cogendus est Domino reddere iuramentum: Respondent enim Doctores, propterea id fieri, quia soluere vsuras in tali casu non est peccatum: alias enim non posset compelli, sed tantum peccat qui recipit, ita glos. in d. cap. debitores Nau. cap. 23. num. 103. & alij.

4 De iure civili periurus diuersimodè punitur: testis enim falsum deponēs in causa publici iudicij, & capitalis, pœna mortis punitur l. 1. §. præterea ff. ad l. Corn. de Sicar: glos. in cap. Rex debet ver. & peierantes 23. q. 5 in alia verò causa, tenetur pœna falsi l. 1. ff. ad l. Cor. de fals. glos. in d. l. 1. §. præterea ver. publico iudicio: quod procedit, siue sit sequuta condemnatio contra eum, contra quem falsum deponit, siue non glos. in cap. falsidicus ver. Iudici de Crim. fals. Guid. Pap. dec. 44. num. 1. ita illi duo senes, qui falsò deposuerunt, Susānam in adulterio à se fuisse deprehensam, damnati fuerunt vltimo supplicio Daniel. cap. 13. si verò falsum deponit ad defensionem alterius, pœna extraordinaria punitur Clar. in §. falsum ver. testis qui falsum Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 216. sed si iuramentum proferatur ad deceptionem alicu-

ius, punitur pœna stellionatus l. de periurio, vbi Bart. ff. de Crimin. Stellion.

Et hæc quidem procedunt in iuramento assertorio, scilicet, quando quis asserit aliquid de præterito, vel de præsentis, ut d. Boss. in tit. de Periur. num. 1: sed si quis periurium commiserit in iuramento promissorio, per quod aliquid de futuro in contractibus promittitur, tunc fuitibus castigatur l. si duo Patroni §. fin. de Iureiur. & infamia notatur l. si quis maior. C. de Transact. glos. in d. c. Rex debet ver. & peierantes Guid. Pap. dec. 178. nu. 4. etiamsi fuerit emendatus per pœnitentiam cap. testimonium de Testib. Ricc. in Collect. decis. 2239. par. 6. quæ quidem infamia in tali casu ipso iure incurritur glos. in l. Lucius in ver. debeant ff. de His qui not. infam. Clar. in §. Periurium in princ. & alij communiter; quod intellige, si iurat illi, cum quo contraxit, ut d. Bart. in d. l. Lucius num. 2. Sylu. in ver. periurium nu. 6. Alij tamen Doctores asserunt, quod propter periurium in contractibus infamia non contrahitur, sed solum in iudicijs, ut d. glos. in cap. quicumque 6. q. 1. & alij, & ita videtur practicari.

Obserua tamen, quod non dicitur periurus debitor, qui promisit, & iurauit certo die pecuniam prestare, & deinde post dictum diem ad omnem ipsius creditoris requisitionem, si non fuerit postea requisitus, ut d. Ricc. in Collect. dec. 2240. par. 6.

Periurus verò in iuramento assertorio,

fertorio non efficitur infamis ipso iure, sed solum per sententiam *S. Thom. 2. 2. q. 98. art. 3. ad 3. Bart. loco cit. Graff. par. 2. lib. 2. cap. 11. n. 11. & est communis opinio*, quod procedit etiam de iure canonico, *ut post Pan. dicit Sylu. loco cit.*

Similiter tam de iure civili, quam canonico omnis periurus repellitur à testimonio, etiam si fuerit emendatus *cap. testimoniū, ubi glos. ver. periurij, & DD. de Testib. glos. in d. l. Lucius ver. debeant, & est communis opinio*. Vnde periurus in vno articulo repellitur in omnibus, & si peierauerit in vna causa, nec in altera probat *Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 250. ubi etiam dicit, quod nec per torturam purgari potest periurium ad hoc, vt Periurus fidem facere possit: quod intellige in periurio ratione deficientis veritatis, non ratione deficientis iustitiæ, vel iudicij: quia si iuramentum esset temerarium & illicitum, ex hoc non repellitur à testimonio cap. vlt. de Testib. cogen. Clar. in § periurium vers. repellit, & alij communiter*.

Item in iudicio non est audiendus *l. si quis maior C. de Transact. 5 cap. paruuli, ubi glos. in ver. causa 22. q. 5. dummodò pars istam exceptionem opponat; nam si non contradicat, processus tenet Rot. in Hispalen: coadiutorie 13. Martij 1615. coram Vbaldo, quam refert Ricc. in Collect. dec. 2239. par. 6. & dec. 2814. par. 7. non tamen repellitur ab excipiendo, sicut nec excommunicatus Rot.*

coram Greg. dec. 64. n. 3.

Præterea de iure canonico propter huiusmodi crimen imponitur pœnitentia non minor, quàm pro homicidio; & si huiusmodi pœnitentiam agere noluerit, excommunicatur *d. cap. predicandū 22. q. 1. vel pœna arbitraria puniatur Laymān: in Theol. mor: lib: 4. tr. 3. cap. 14. n. 12. vers. neque obstat.*

Item periuro non est concedenda absolutio à iuramento *Caualean. dec. 9. Magon. dec. 119. quos refert, & sequitur Ricc. in Collect. dec. 265. par. 2.*

Clericus verò priuari potest beneficio; non tamen est ipso iure priuatus *c. querelā de Iurciur. & hæc est magis cōmunis opinio, vt d. Clar. in § periurium vers. ita Clericus: & si talis clericus intituatur in aliquo beneficio, non valet institutio ipso iure Sylu. in ver. periurium num. 4. & hoc verū est, quando ob illud periurium effectus est infamis Clar. loco cit. & alij communiter: quia infamibus portæ dignitatis patere non debent l. 2. C. de Dignit. lib. 12. cap. inter dicitos de Excess. Pr. glat. glos. in d. cap. querelam ver. periury irretiti.*

5 Similiter si clericus testes subornauerit, beneficio priuari poterit, *idem Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 301. ubi etiam notat, quod subornatio in hoc casu probari debet plenè, & concludenter, & per alios testes, quam per eos, qui dicunt, se fuisse corruptos; nam dum fatentur, se corruptos dixisse falsum, ostendunt se esse periuros, & falsarios ide-*

ideoque eis non creditur *c. sicut nobis & cap. testimoniū de Testib.*

6 Excusatur tamen periurus a pœna periurij, si probauerit, periurium fuisse commissum sine dolo *Boss. in tit. de Periur. n. 5. & alij communiter*: aut si tale periurium nemini præiudicauit, nec poterat præiudicare *glos. communiter recepta in cap. quicumque ver. recipiatur 6. q. 1. Clar. in § periurium vers. potest etiam*, vel si propter paupertatem iuramentum obseruare nequeat, etiamsi culpa sua in paupertatem inciderit *Ricc. in Collect. dec. 2239 par. 6.*

Sunt etiam alij casus, in quibus periurium non punitur in foro contentioso, sed solum Deum habet vitorem, videlicet, si reus in ipso examine falsam dicat *Marrant. de ord. Iudic. p. 6. tit. de Interrogat. num. 9. & tit. de Postion. n. 17. & ita practicari dicit Boss. tit. de Periur. num. 3. Loccatelli. de Quæst. iudic. in sp. 3. n. 41. & in sp. 5. num. 274.* sed si conuincatur de periurio, erit tale mendacium contra eum sufficiens indicium ad torturam *Clar. in § fin. q. 45. vers. quid ergo.*

Secundò quando defertur in iudicio iuramentum litis decisium, non potest pars iurans de periurio iudicialiter puniri *Bart. in l. de periurio ff. de Crim. steliō. ubi dicit ita intelligendam esse textum in lex. C. de Reb. credit. Boss. loco cit. n. 1. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 247. Clar. in d. § periurium vers. ult. & alij communiter.*

Tertiò nō punitur periurus in

iuramento calumniæ, vel in responsione ad positiones *Ricc. in Prax. ut supra par. 3. ref. 247.*

Limita, quando de periurio constaret per partis cōfessionem, vel ex actis per euidentem probationem: quia tunc peierans tam in iuramento litis decisio, quam in iuramento calumniæ, vel in respondendo positionibus extra ordinem punitur, *idem Ricc. loco cit. d. ref. 247.*

S V M M A R I V M:

- 1 Crimen sodomia est mixti fori.
- 2 Sodomita qualiter puniantur de iure ciuili, & canonico.
- 3 An stuprum passus faciat indicium ad torturam.
- 4 Quando incurvatur pœna ordinaria huius delicti.
- 5 Holi de consuetudine totius mundi non punitur conatus. limitatur num. 6.
- 7 Quando censeatur hoc delictum proximè attentatum.
- 8 Inquisitores ex priuilegio contra sodomitas procedunt.
- 9 Clericus committens huiusmodi delictum an teneatur statim dimittere beneficia.
- 10 Quando pœna à Pio V. contra Clericos sodomitas inflicta locum habeant.
- 11 An credatur puero dicenti, se de hoc crimine fuisse attentatum.
- 12 An stuprum passus eadem, qua agentes, pœna plectantur.
- 13 An pueri subijciantur supradictis pœnis.
- 14 Mulieres hoc crimen perpetrantes quando mitius puniantur.

CAP.

C A P. XXVIII.

De Sodomia.

Iocnefandum, & abominabile scelus non tantum inferiores homines, sed sapientissimos etiam viros infecit, ac scedavit, ut de antiquis Philosophis, excepto Platone, narrat Emman. de Valle apud Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 44. num. 3.

Dicitur autem hoc crimen contra naturam, quia quantum in patrante est, ipsa natura violatur cum ex tali concubitu sequi non possit generatio, & conseruatio generis humani, & ideo etiam qui bestiae commiscetur, contra naturam peccat Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. resolutione 56.

Huiusmodi delictum esse mixti fori constat ex cap. clerici de excess. Pralat. & l. cum vir nubit C. ad l. Tul. de Adult. l. 1. §. qui puero ff. de extraord. crim. Auth. ut non luxurien. con. nat. in fin. & in hoc conueniunt omnes Doctores.

Tales vero delinquentes de iure ciuili ultimo supplicio afficiuntur d. l. cum vir nubit, etiam si non constet de corpore delicti, ut dicunt DD. apud Barbof. d. all. 44. n. 10. cui poenae etiam subiiciuntur qui foeminam praepostera venere cognoscunt, aut cum brutis carnaliter se commiscunt cap. mulier 15. q. 1. & d. Ricc. in collect. decis. 1877. par. 5. & in Prax. for. eccles. p. 1. ref. 313. & par. 3. ref. 59. & communem dicit Clar. in §. sodomia

vers. vidi quandoque, & in vers. fornicatio vers. cum animali bruto, quamuis huiusmodi concubitus cum muliere, vel bruto non sit proprie sodomia, ut d. S. Tho. 2. 2. q. 154. art. 11. Sylu. in ver. luxuria num. 1. Dian. par. 1. tr. 4. ref. 15. & alij communiter.

De consuetudine vero sodomite igne comburuntur ultra poenam infamiae, & confiscationis bonorum Clar. in d. S. sodomia vers. sed quero, & alij apud Barbof. d. p. 2. all. 44. num. 7. & seq. & in cap. clerici num. 13. de excess. Pralat. contrarium tamen tenet Ricc. in collect. decis. 1877. p. 5. vbi dicit, quod pro tali crimine a iure non est imposita poena confiscationis bonorum. Item non possunt testari, etiam si adhuc condemnati non sint Ricc. in collect. decis. 184. par. 1. Barbof. in c. clerici in fin. de excess. Pralat. quod intelligendum est de sodomitis publicis. iux. text. in l. palam §. quae in adulterio ff. de Rit. Nupt. propter infamiam, quae inde contrahitur, ut notat Dec. in l. si qua mulier n. 7. C. de secun. Nupt. quamuis contrarium sentiat Bart. in his cui §. fin. ff. de Testam.

De iure autem canonico pro hoc crimine etiam attentato matrimonium quoad thorum separatur c. omnes causationes 32. quae ff. 7. Sylu. in ver. diuortium num. 10. & alij apud Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 220. quia matrimonio fit iniuria maior per hoc scelus, quam per adulterium c. adulterij ead. q. 7. conquestus tamen solius mulieris de huiusmodi vitio

tio nefando non est sufficiens ad coniuges separandos, nisi ultra assertionem mulieris innotescat aliquod inditium, per quod Iudex possit moueri ad ita iudicandum, tum quia nemo est testis idoneus in facto proprio, tum quia alias daretur vxoribus facilis occasio separandi se à viris *Barb. par. 2. all. 44. num. 18. Ricc. in Prax. par. 1. ref. 220.*

Laici quoque pro eodem crimine excommunicantur: clerici verò deponuntur, vel ad agendam penitentiam in monasterio detruduntur. *clerici de excess. Prelat. item clericus sodomita notorius, & publicus ipso iure suspensus est ab ordinis executione, & celebrans efficitur irregularis ratione infamiae: secus si sit occultus Nau. in man. cap. 27. n. 154. & 249. & alij, quos refert, & sequitur Prosp. de August. ad Quaran. in ver. sodomia limit. 1. Barb. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 44. n. 27. quicquid dicat Clar. in S. sodomia vers. item clericus, subdit tamen Nau. loco cit. num. 154. quod huiusmodi suspensio ipso iure tollitur per penitentiam.*

Verùm secundum constitutiones. Pij V. quarũ altera incip. Cum primum, altera incip. Horrendum illud scelus, quas refert Quaran. in ver. sodomia, laicus curiæ seculari puniendus traditur, clerici verò tam seculares, quam regulares hoc dirum nefas exercentes. omni priuilegio clericali, omni que officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico priuantur, & per iudicem ecclesiasticum degrada-

ti, iudici seculari similiter tradendi sunt, vt moriantur.

Præterea propter huius criminis immanitatem stuprum passus facit indicium ad torturam *Boff. tit. de stupr. detestab. in masc. n. 7. dummodò ultra] malam famam. Inquisiti constat de corpore delicti, puta de fractura recenti, & vnica vice sequuta, quia si esset reiterata, tunc argueret vitium patientis: vel si probetur, vim, aut metum fuisse puero illatum. Triuis. decis. 14. par. 2. Peguer. dec. 76. Viui. dec. 249. quos refert Ricc. in collect. decis. 33. & dec. 181. p. 1. & dec. 525. par. 3. & dec. 2120. p. 6. & in his casibus puer stuprum passus non torquetur ad validandam depositionem, vt. d. Genues. in Prax. Archiep. cap. 67. num. 2. Ricc. in Prax. par. 3. ref. 63. & in collect. decis. 2120.*

In alijs verò casibus non statur dicto pueri absque tortura etiam si dicat, se per vim fuisse stupratum, & alia adessent indicia *Boff. in tit. de indic. & consid. an. tort. n. 160. Ricc. in Prax. vt supra par. 3. ref. 63. Genues. d. cap. 67. nu. 2.*

Iudex tamen considerare debet qualitatem passi, an sit pubes, vel impubes, vel puerulus, qui facile subornari possit, & an verisimilia deponat *Ricc. in collect. dec. 525. par. 3.*

Ad incurrendam autem poenã ordinariam huius delicti requiritur actus consummatus intra vas ordinarium huius delicti cum effusione seminis; & ideo non sufficeret extraordinaria pollutio cum alio, vel alia, quamuis hæc

inter actus sodomiticos cōpuretur l. 1. §. qui puero ff. de extraord. crim. Nau. in man. cap. 27. nu. 250. & alij apud Quarant. in ver. sodomia limit. 2. Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 11. num. 2. Barbof. d. par. 2. alleg. 44. num. 24. & in cap. clerici num. 8. de excess. Pralat. Ricc. in Prax. par. 1. ref. 313. Graff. decis. p. 1. lib. 2. cap. 90. num. 11. & ideo non puniretur pœna mortis, sed mitiori, & extraordinaria qui hoc delictum non consummauit, vel illud tantum attentauit, etiam si ad actum proximum deuenisset, Bart. in l. 1. §. Diuus ff. de Sicar. Ricc. in Prax. par. 3. ref. 62. & in collect. dec. 137. par. 1. & dec. 326. par. 2. & dec. 525. par. 3. Graff. loco cit. Dian. par. 4. tr. 7. ref. 20. Grammat. decis. 74. per tot. vbi dicit, quod hodie de generali consuetudine totius mundi etiam in atrocissimis non punitur conatus, nisi effectu sequuto, excepto crimine Assassini, falsificationis monetæ, læsæ maiestatis, & alijs casibus, in quibus lex punit solum conatum late Ricc. in collect. decis. 326. p. 2. & decis. 547. par. 3. vbi etiam dicit, quod potest iudex in his casibus pœnā mitigare. Vnde delinquentes in tali casu in Insulam deportantur, vt in l. 1. §. qui puero ff. de extraord. crim. quia tamen deportationis pœna communiter non est in vsu, vt d. Grammat. dec. 23. in fin. poterit Iudex loco deportationis imponere pœnam triennium in perpetuum, vel ad tempus, fustigationis, vel exilij, vel huiusmodi iuxta qualitatem facti & personarum Gandjn. de malef.

tit. de falsar. post num. 3. Clar. in §. fin. q. 67. vers. deportatio; quemadmodum etiam clericus in tali casu vel exilio, vel pecuniaria pœna, vel alia simili puniendus est Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. resol. 488. num. 5.

7 Censetur autem proximè attentatum hoc delictum, non quidè si processu sit ad aliquos actus per se ordinatos de presenti ad ipsu crimen, de quibus vide Genuens. d. cap. 67. Graff. par. 1. lib. 2. cap. 90. num. 16. vbi exemplificant in tactu, & osculis: ex his enim non semper delictum sequitur; sed quando peruentum esset ad actum magis proximum, & immediatum, qui tunc talis diceretur, quo supposito de facili ipsius facti continuatio sequeretur: quia non dicitur actus proximus, quando alter est magis proximus ex dictis per Boer. decis. 316. quem refert, & sequitur Prosp. de August. in addit. ad Quarant. in ver. sodomia limit. 3. Ricc. in Prax. for. eccles. p. 1. resolutione 530.

Quare si patiens fateatur delictum, & constet de fractura, vel alijs adminiculis, torqueri debet reus, vt sciatur ab eius ore, an hoc crimen intra vas consummauerit, vt d. Ricc. in Prax. vt supra par. 3. resolutione 63.

8 Obserua tamen, quod in Regno Portugallia ex privilegio Regis, & constitutione Pij IV. & Gregorij XIII. Inquisitores habent cognitionem huius criminis, sed non possunt relaxare sodomitas Curia seculari, nisi sint incorrigibiles, vt refert Barbof. d. par. 2. all.

all:44:n.30:in fin: Idem seruari in Regno Aragoniæ, Valentia, & Barcinonæ ex constitutione Clementis VIII: dicit Dian. par: 4: tr:7:ref:20:

9 Obserua 2. quod clericus committens huiusmodi delictum non tenetur statim dimittere officia, dignitates, & beneficia ecclesiastica, nisi præcedat Iudicis sententia, *vt ex communi, & frequentiori tam Theologorum, quam Canonistarum sententia concludit Prosp. de August. in addit. ad Quarant. in ver. Sodomia limit. 5: Graff. par. 1. Decis. aur. lib. 2: cap. 90. n. 4. & seq. Barbos. d. par. 2. all. 44. num. 28. & 29.* quamuis poena huiusmodi incurrat ipso iure, *vt ex d. constitutione Pij V. Incip. Horrendum, colligit Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 455. Nau. in man. cap. 27. num. 249.* nam poena ipso iure inducta, exceptis censuris, non habet locum in foro conscientia, etiamsi dicatur, absque declaratione: sed requiritur sententia Iudicis declarantis, reum tale crimen incurrisse *Quarant. in ver. alienatio rer. Eccles. num: 49. & alij communiter.*

10 Obserua 3. quod huiusmodi poena à Pio V. inflicta contra clericos sodomiam exercentes non haberent locum, si clericus aliquoties hoc crimen, puta bis, aut ter perpetraverit: sed requiritur, quod frequenti vsu, & quasi ex consuetudine id faciat, quod arbitrio Iudicis relinquitur, *vt ex sententia Greg. XIII. concludit Nau. d. cap. 27. num. 249. & 250. Prosp. de August. vt supra limit. 4.*

Genuens. d. cap. 67. num. 1. Pi. sec. in Prax. episc. par. 2. cap. 4. num. 94. vers. fin. Leo in Thes. for. eccles. par. 3. cap. 4. num. 30. Layman: in Theol. mor. tr. 5. c. 5. num. 2. Graff: par. 1. lib. 2. cap. 90. num. 12. Barbos par. 2. d. all. 44. num. 25. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 1. ref. 313. & communè dicit Bonacin. de Sacram. Matrim. q. 4. pun. 11. num. 2. verbum enim, exercentes, positum in constitutione Pij V. significat frequentiam ex diuersis actibus, *vt dicunt citati Doctores, & quidem non ex eodem tempore, sed diuerso, vt notat Ricc. in Prax. vt supra par. 3. ref. 58.* vbi ex hoc infert, quod tres actus venerei continuati cum masculo, antequam quis diceret ad actus extraneos, habentur pro vno *per l. vulgaris ff. de furt. & ideo si clericus bis, aut ter hoc delictum consummauerit, puniri non debet poena contenta in d. constitutione Pij V. sed iuxta dispositionem textus in d. cap. clerici de Excess: Prælat: vbi Clerici pro tali crimine vel deponuntur, vel ad agendam poenitentiam in monasterio detruduntur: si verò semel tale facinus Clericus commiserit, mitius esset puniendus *arg. textus in cap. vt clericorum. & ibi, pro duplici culpa perpetuo deponatur De vit. & hon. cleric. quicquid dicant DD. apud Bonacin. de Matrim. d. q. 4. pun. 11. num. 2. vers. aduertendū est primo in fin.**

Addunt alij, neque omnem exercentem in prædicta constitutione comprehendit, sed notorium, non ita occultum, ita *Vgo. in. in Tract. de Irregal. cap. 43. §. 2. num.*

4. *Henriq. in Sum. lib. 14. cap. 5. §. 1. Azor. par. 3. cap. 19. quæst. 6. & 7. quos refert, & sequitur Barbof. in d. cap. Clerici num. 9. de Excess. Pralat. Graff. par. 1. lib. 2. cap. 90. num. 13. ex quo infert Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 44. num. 28. & alij, quod Sodomita nõ prohibetur, nè ad sacros ordines ascendat, aut beneficia acquirat, si occultum sit crimen, & nondum fuerit deductum in iudicium.*
11. *Observa 4. quod non creditur puero, vel mulieri dicenti, se de hoc crimine fuisse attentatam Ricc. in Collect. dec. 487. & dec. 525. par. 3. neque esset danda fides famæ concordanti cum depositione talis pueri, seu femine, si ab ijs huiusmodi fama originem habuerit Barbof. d. par. 2. all. 44. num. 14.*
12. *Quæres, an eadem pena plectendi sint stuprum passi, qua puniuntur agentes? affirmatiuè respondet Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 57. quia iura infligentia pœnas contra sodomitas loquuntur tam in agente, quam in patiente l. cum vir. C. ad l. Iul. de Adult. §. 1. Auth. Vt non luxur. cõ. nat. dicit tamen idem Ricc. loco cit. quod patiens non punitur pena ignis, quemadmodum agens, sed mitius, quia maius peccatum est agentis, quam patientis, Dian. par. 3. tr. 4. ref. 159.*
13. *Notandum tamen est, quod pueri ante 14. annum completum hoc crimen committentes non subyciuntur huiusmodi pœnis c. illud relatum 15. q. 1. cap. 1. de Delict. puer. Bonifac. de Vitalin.*
- in Tractat. de Malefic. rubr. de Confess. num. 2. in fin. vbi id extendit non solum ad hoc, sed etiam ad alia carnis delicta. Vnde nec tales comprehenduntur sub casti referuato secundum Paludan. in 4. sent. dist. 34. q. 2. art. 1. & alios, quos refert, & sequitur Dian. par. 1. tr. 15. ref. 1. in alijs tamen delictis puniuntur, sed mitius, vt in d. cap. 1. de Delict. puer. glos. in d. c. illud relatum ver. qui soli capax 15. q. 1. Mill. in Practi. Crim. in tract. de Pœn. num. 10. & seq. Puberes verò arbitrio Iudicis puniuntur, vt dicunt DD. apud Barbof. in cap. Clerici num. 12. de Excess. Pralat. Ricc. in Collect. dec. 487. par. 3. quod intellige, dummodo non excedant ætatem 20. annorum, quia tunc morte damnantur siue agentes sint, siue patientes, & ita seruari in Senatu Pedemont. & in alijs Tribunalibus testatur Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 3. ref. 57. & in Collect. dec. 18. 77. par. 5. vbi citat Thesaur. in addit. ad dec. 161. Cauale. dec. 22. & alios;*
14. *Notandum 2. quod mulieres inter se hoc delictum committentes mitius plectuntur, quando hoc crimen inter eas agitur sine aliquo instrumento, Ricc. in Prax. p. 3. ref. 62. qui citat Boer. dec. 316. vbi dicit, quod in tali casu pœna flagellorum sunt puniendæ; secus si mediante aliquo instrumento ligneo, vel simili perpetretur, tunc enim morte damnantur, vt d. Graff. decis. azor. par. 1. lib. 2. cap. 90. num. 15. Bonacof. relatus in Syntag. opin. committit. de Adult.*

Adulter: c. c. 12. Ricc. in Collect. decis. 184. par. 1. Clar. in §. Fornicatio ver. inter Mulieres.

S V M M A R I V M.

- 1 Concubinitus crimen est merè ecclesiasticum.
- 2 Clericorum concubina à Iudice ecclesiastico puniuntur.
- 3 Qua pœna plebendi sint Concubinarij.
- 4 An possit ordinarius concubinarios pœnis pecuniarijs punire.
- 5 Clerici pro simplici incontinentia qualiter plebentur.
- 6 An requiratur trina monitio, si Concubinitus sit publicus.
- 7 Concubinitus qualiter probetur.
- 8 An concubinarius sit eo ipso suspensus.
- 9 An valeat donatio à Clerico facta concubina.

CAP. XXIX.

De Concubinitu.

I Concubinitus dicitur, quando quis ita domi retinet mulierem ac si esset eius vxor, vel qui eam extradomum retinet, & cum illa habet assiduam consuetudinem *Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 318. & par. 4. ref. 554. & in collect. dec. 684. par. 3. Bonacin. de censur. in partic. disp. 3. q. 7. par. 4. num. 1.*

Hoc crimen est merè ecclesiasticum, quia illud tantum ab ecclesia prohibetur, nemo blandiatur 32. q. 4. *Abb. in cap. cum sit ge-*

nerale num. 25. de for. compet. Decian. tract. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 21. num. 37. Vulp. in Prax. iudic. for. eccles. cap. 28. num. 3. & cap. 41. nu. 51. Megal. in ver. concubinitus nu. 10. & hanc esse communem opinionem, & consuetudine approbatam dicit Clar. in §. fornicatio vers. & in primis quæro: quicquid dicit Azon. par. 2. lib. 3. cap. 53. q. 2. quem refert, & sequitur Dian. par. 1. tr. 2. ref. 88. & par. 5. tr. 1. ref. 10 in fin.

Vnde mulier de copula habitata cum clerico à Iudice laico puniri nequaquam potest, sed ecclesiastico foro priuatiuè subiacet *glos. in cap. eos qui dist. 32. Anchar. cons. 196. num. 4. & 5. Decian. tom. 1. tr. crimin. lib. 4. cap. 26. n. 25. & tom. 2. lib. 6. cap. 21. nu. 37. Boff. in tit. de Coit. damnat. & punib. nu. 16. & 18. Bellett. disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. §. 1. num. 49. Gar de Grass. de effect. cleric. eff. 1. n. 181. & licet præfati DD. contrarium dicant, quando clerici concubina esse tnotoria, & publica, alij tamen tenent, quod etiam in hoc casu ab ecclesiastico tantum Iudice puniri debet, ita *Abb. in cap. cum sit generale num. 25. de for. compet. Feder. de Sen. cons. 167. num. 1. & 4. Mart. de iurisd. par. 4. cas. 44. num. 15. & seq. quorum opinionem veriorè existimo per tex. in c. quidam clerici 81. dist. & Cõcil. Trid. sess. 24. de ref. m. tr. cap. 8. vbi huiusmodi causæ ordinarijs demandantur, præsertim quia de iure ciuili concubinitus non punitur, ut constat ex toto tit. ff. de C. de concub. & ita in praxi seruatur, ut d. Boff. loco cit. nu. 11. Clar.**

ut supra, vbi dicunt, quod presbyterorum concubinæ in foro ecclesiastico puniuntur, quibus adde Bellett. loco cit. d. 9. 4. nu. 50. vbi etiam notat, quod huiusmodi concubinæ non ab alio Iudice quam ecclesiastico expelli possunt à domibus clericorum.

3 Quare de iure canonico laicus tenens concubinam punitur arbitrio Iudicis: clericus verò priuatur beneficio, & tenetur ad restituendum fructus perceptos iuxta communem opinionem, ut dicit Clar. in §. fornicatio vers. & in primis quæro. vltra infamiam, de qua in cap. infames 6. q. 1. & notat Vulp. in Prax. iudic. cap. 28. nu. 7.

Sed hodiè ex Concilio Tridentino Concubinarij post trinam ad monitionem excommunicantur: & mulieres similiter si ter admonitæ non paruerint, exilio multantur, ut in sess. 24. de refor. matr. c. 8. Clerici verò si à Superioribus moniti concubinas non eiecerint, tertia parte fructuum beneficiorum, seu pensionum ipso facto priuantur: & si secundæ monitioni adhuc non paruerint, fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, & pensionum eo ipso amittunt, & à beneficiorum administratione suspenduntur. quod si ita suspensi eas non expellunt, tunc beneficijs, atque officijs, & pensionibus perpetuò priuandi sunt; & si postquam eas dimiserunt, intermissum confortium repetant, excommunicantur. Clerici verò beneficia, aut pensiones non habentes iuxta delicti qualitatem carceris pœna, sit-

sensione ab ordine, inhabilitate ad beneficia obtinenda, alijsq. modis iuxta sacros canones plectendi sunt, ut in sess. 25. de ref. cap. 14:

4 Obseruant tamen Doctores, quod potest ordinarius pœnis pecuniarijs, & alijs à iure communi, vel statuto Synodali infligendis concubinarios punire, ita Bellett. tit. de favor. cleric. real. d. 4. num. 48. & alij. & tunc non requiritur trina monitio, quia hæc tantum requiritur, quando ordinarius intendit ad sententiam excommunicationis procedere, ut declarauit Sac. Congreg. teste Dian. par. 1. tr. 2. ref. 88. & par. 5. tr. 1. ref. 10. Vulp. d. cap. 28. num. 9. & communem dicit Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 330. vbi addit, quod pœna pecuniaria debet esse moderata, ita, vt imponatur potius correctionis zelo, quam lucri cupiditate:

5 Obseruat 2. quod ea, quæ in dicto Concilio Tridentino contra clericos Concubinarios statuta sunt, habent etiam locum in simplici incontinentia Nau. conf. 1. de Cohabit. cleric. & mul. Vulp. d. cap. 28. num. 8. Bonacin. de Censur. in par. disp. 3. q. 7. pun. 4. num. 2. in fin. vbi id intelligit, quando simplex incontinentia coniuncta est cum familiaritate, & cõsuetudine huiusmodi mulierum, de quibus potest haberi suspicio.

6 Obseruant 3. quod requiritur trina monitio, etiam si Concubinatus sit publicus vt concubinarius priuari possit beneficio, Rot. in Tullen. monasterij S. Mansueti.

27. Ianuarij 1597. coram Penia, quam refert Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 554. nec sufficeret monitio generalis, quæ fit in Synodo, sed requiritur specialis, idem Ricc. in Prax. ut supra par. 1. ref. 318.

7) Observant 4: quod ad probandum concubinatum ad effectum privationis necessaria est plena, & concludens probatio ita, ut non sufficiant testes de publica voce, & fama: quia quando agitur de crimine, fama nec semiplenam probationem facit; sed delicti solum operatur inditium *glos. & DD. in cap. veniens l. de Testib. im-* modo neque ex filiorum procreatione concludenter probatur concubinatus, tum quia ex simplici fornicatione, & ex bino, tertioque accessu ad mulierem filij procreari possunt, tum quia ex liberorum existentia non inferitur ad concubinatum de tempore præfenti, quia potuit deinde clericus impudicam foeminam à suo consortio abdicare, ut d. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 554:

8) Observant 5: ius antiquum, quo clericus notorius concubinarium erat ipso facto suspensus, ut notat Clar. in d. l. fornicatio vers. sed quæro in fin. correctum esse, seu abrogatum per ius novum Tridentini Concilij d. sess. 25: cap. 14. & ideo talem concubinarium hodie non esse ipso iure suspensum, quamvis suspendi possit: exceptis Episcopis, qui ipso facto suspensi sunt, si ab huiusmodi crimine non abstinerint, & à Synodo Provinciali admoniti se non emē

dauerint, ut in Concilio loco cit. ita Bonacin. de Censur. in part. disp. 3. q. 7: pun. 4. num. 2. ubi citat Tolet. lib. 1. cap. 47. Guiler. canon. qq. c. 1. num. 43. Aut. de Censur. 3. p. disp. 3. dub. 2. & alios.

9) Quæres, an valcat legatum, seu donatio à Clerico facta Concubinæ, seu alteri mulieri, in quam turpis suspicio cadere potest? Resp. negativè cum *glos. comman. recepta in l. 2: ubi etiam Bart. C. de Donat. int. vir. & vxor.* quemadmodum nec miles armatæ militiæ potest donare, aut relinquere Concubinæ, ut in d. l. 2: & l. miles ita d. mulier ff. de milit. test: quod etiã extenditur ad Aduocatũ qui æquiparatur militi *glos. in d. l. 2* & etiam ad minorem, ut d. Leo in *Thes. for. eccles. par. 3: cap. 4: nu. 27.*

SVM MARIVM.

- 1 Stuprum est communis fori.
- 2 Qua pœna plectantur committentes Stuprum:
- 3 Presumitur, quod puella fuerit virgo, & quod fuerit seducta.
- 4 In quibus casibus stuprator non tenetur virginem à se stupratam dotare.
- 5 Clericus Stuprator qua pœna puniri debeat.
- 6 Osculantes mulieres qualiter sint plectendi.

CAP. XXX.

De Stupro.

- 1 Tuprum est communis fori, quia ab utraque lege punitur c. 2 de Adult. & stupr. l. 1. §. fin. ff. de extraord. crimin. c. Nau. conf. 5. num. 6. de Confing. & affin. Bellett. in Disquis. cle. tit. de favor. cleric. real. §. 4. nu. 115. Bonacof. relatus in Syntag. opin. comm. tit. de Adulter. §. c. 9.
- 2 Poena autem stuprantis Virginitatem, aut Viduam honestè videntem de iure civili est poena publicationis dimidia partis bonorū, si stupratores honesti sint; si verò humiles, corporis coercionem cū relegatione arbitrio Iudicis puniuntur §. item lex Julia Instit. de publi. iud. Qui verò nondum viri potentes Virgines corrumpunt humiliores in metallum damnantur honestiores in Insulam relegantur, aut in exilium mittuntur l. si quis aliquid §. qui nondum ff. de Pœn. sed hæc intellige, quando nulla vis, aut violentia interuenit Boss. in tit. de Coit. damn. & pun. num. 67. Clar. in §. Stuprum. vers. sed quero in fin. ubi de communi; si verò vis interuenierit, poena mortis damnantur l. in eadem §. eadem lege ff. ad l. Iul. de vi publ. l. 1. §. fin. ff. de extraord. crimin. glos. in d. cap. 2. ver. plectendus de Adult. Add. ad Guid. Pap. dec. 555. litt. C. Grass. par. 1. lib. 2. cap. 79. num. 14. Ricc. in Prax. par. 2. ref. 398. & p. 3. ref. 73. & in collect. dec. 137. par. 1. Presumitur autem vis, si Ituprū

commissum fuerit cum puella existente in sexto, vel septimo anno, quia cum consensus non adsit, non potest dici sine vi, ut d. Boss. loco cit. num. 68.

Verum hæc poena capitalis non est infligenda, nisi quando stuprator delictum consummauerit cū Virgine, aut alia honesta muliere; ubi autem esset solus conatus ad deflorandum, alia citra mortem graui, videlicet trirremium, relegationis, vel exilij, vel alia extraordinaria poena arbitrio Iudicis punitur iuxta qualitatem facti, & personarum d. l. 1. §. fin. ff. de extraord. crim. Grammat. dec. 2. num. 15. Clar. in d. §. Stuprū in fin. & alij apud. Ricc. in collect. dec. 137. par. 1. Barbof. in cap. 1. n. 6. de Adult.

Dixi cum Virgine, aut alia honesta muliere, quia si quis turpes cognouerit, non capitali poena, sed alia arbitraria punitur Bart. in l. verum est nam. 3. ff. de furt.

Addit Clar. loco citato, quod poena mortis punitur qui puellam nondum viri potenti feras virginitatis fregerit: contrarium tamen seruauit Consilium Neapolitanum cum simili delinquente, qui virginem immaturam vix septennium excedentem corruerat feras eius virginitatis aperiendo ita, ut Medicorum celeri suffragio indigerit: fuit enim condemnatus ad triremes per septennium, & ad dorandam puellam, ut refert Grammat. ac. 22. & hæc opinio æquior est, & benignior, & ideo in praxi seruanda; quia licet delictum sit graue, non potest tam

men

inen in talem puellam perfici, seu consummari *Guid. Pap. dec. 555. ubi loquitur de puella 10. annorū Risc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 73.*

Item Vidua committēs stuprū infra annum luctus tam ipsa, quā stuprator perdit omnia sibi relicta à testatore, seu ab eius viro, & ea fisco applicantur, & hanc esse communem dicit *Clar. in S. stuprū vers. generaliter*: non tamen amittit dotem, etiamsi infra annum stuprum committat *Bonacof. relatus in Syntag. opin. comm. tit. de Adult. cap. 9. vers. Stuprum cum vidua.*

Stuprum verò commissum cum femina vili absque violentia non esse punibile de iure civili dicunt *DD. apud Barbof. in d. cap. 1. num. 11. de Adult.* hoc tamen limitatur in officiali, qui prætextu officij mulierem carnaliter cognoscit, tunc enim arbitraria pœna punitur, ut *d. Ricc. in Collect. dec. 559. par. 3.*

Verum de iure canonico si stuprator Virginem seduxit, vel decepit, tenetur in foro contentioso eam dotare, & accipere in vxorem: si verò pater virginis dare noluerit, tenetur tantum dotare; & si stuprator non vult cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigatur *cap. 1. & 2. de Adul. & stupr. Nauar. in Man. cap. 16. num. 16. Sylu. in ver. Luxuria n. 5. & alij.*

Idem dicendum est de alia muliere, quæ licet virgo non sit, publice tamen virgo reputatur secundum *DD. quos refert, & sequi-*

cur Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 17. num. 9.

Dixi, in foro contentioso, quia huiusmodi pœnæ non habent locum in foro conscientie, nisi quis fuerit à Iudice condemnatus *Syl. in ver. Luxuria num. 5. Bonacin. de matrim. q. 4. d. pun. 17. num. 7. in fin. Graff. par. 1. decis. lib. 2. cap. 79. nu. 2. & est communis tam Theologorum, quam Canonistarum sententia.* quoad alia verò damna, tenetur iure naturæ etiam ante sententiam Iudicis: nam causa iniusta damni tenetur ad illius restitutionē, etiamsi sequuta nō fuerit condemnatio, ut dicunt *DD. apud Bonacin. d. q. 4. pun. 18. num. 10. vers. secunda est.*

Obserua tamen, quod licet ex *d. cap. 1.* vtrumque copulatiuè requiratur, scilicet, quod accipiat in vxorem, & eam dotet, obseruantia tamen illud disiunctiuè recepit ita, ut stuprator teneatur, vel ad eam ducendam, vel ad dotandā, & ita practicari ex *tex. in d. cap. 2. de Adult.* dicit *Clar. in S. Stuprum vers. Sed quæro Ferr. qui alios refert in qq. mor. par. 1. q. 20. nu. 1. & 2. & alij apud Barbof. in d. cap. 1. n. 7. de Adult. Ricc. in Prax. par. 3. ref. 74.* vbi dicit, quod hodiè contra stuprantem virginem sine vi non est in vsu alia pœna, quam ut illam ducat in vxorem, vel condecen- ter dotet

Dos verò constitui debet iuxta consuetudinem Regionis, facultatem stuprantis, & dignitatem puellæ, etiamsi puella non nubat *Bellet. Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. 9. 4. num. 119. & 120.*

Grass. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 79. num. 2. Ricc. in Prax. par. 3. ref. 77. ubi addit, quod etiam haeres stupratoris ad dotandā cogi potest.

4 *Observa 2. quod si virgo stuprata nuptias tenuerit, tunc stuprator tantum tenetur ad supplendum illud, quo pluris indiget ad inveniendum virum sibi aequalē: quia cum per deflorationem deterior facta sit puella, maiori etiā dote indiget ad inveniendum virum; & idē deflorator, qui causam damni dedit, tenetur ad illud augmentum, *Abb. antiq. in d. cap. 1. & ibid. Io. Andr. num. 9. in fin. Anchar. num. 6. not. 6. Panorm. num. 4. de Adult. Rot. in una Taurinen. 24. Junij 1590. coram Pegna, quam refert Ricc. in Prax. forecccl. par. 3. ref. 76.**

Quae verò quantitas in tali casu constituta sit: a stupratore puellae stupratae; relinquatur arbitrio Iudicis, *Barbos. in d. cap. 1. n. 12. de adult. & alij communiter.*

Notandum tamen est, quod stuprator non tenetur ad huiusmodi augmentum; quando corrupta cum dote consueta dari virginibus potest consequi, aut consequitur maritum, sibi aequalem, *et d. Conar. apud Ricc. in Prax. ut supra par. 3. ref. 76. Bonacin. de matrim. d. q. 4. pun. 17. num. 8.*

3 *Debet autē probari, quod virgo stuprata fuerit, alias non esset locus dispositioni d. cap. 1. & 2. de Adult. Ricc. d. par. 3. ref. 75. & 76. non tamen probari debet, quod puella fuerit virgo, & quod fuerit seducta, quia haec praesumantur l. un. C. de Rapt. Virg. Rot. in d. Taurinen. coram Pegna Sylu. in ver. luxuria nu. 5. Ricc. d. par. 3. ref. 76. Nau. cap. 16. n. 16. Barbos. in d. c. 1. num. 5. de Adult.*

in ver. luxuria nu. 5. Ricc. d. par. 3. ref. 76. Nau. cap. 16. n. 16. Barbos. in d. c. 1. num. 5. de Adult.

4 *In multis tamen casibus stuprator non tenetur virginem a se stupratam dotare, neque in uxorem ducere; & primò si constet, quod non decepta, sed leuiter rogata, ac verbis amatorijs inducta copulae consenserit; tunc enim stuprator poena arbitraria tantum erit puniendus. *Grass. par. 1. lib. 2. cap. 79. num. 13. & tunc neque tenetur ad restitutionem damni, quod inde mulier passa est: quia obligatio restituendi oritur ex violatione iustitiae, & ex iniuria alteri illata; volenti autem non fit iniuria. *Nau. d. cap. 16. num. 16. Bonacin. de matrim. d. q. 4. pun. 17. num. 7. nisi inducta fuerit importunis precibus, vel assiduis blanditijs, vel muneribus: tunc enim stuprator ad dotandum tenetur, quia satis dicitur coacta quoad huc effectum arg. l. 1. §. 1. C. de Rapt. Virg. Sylu. in ver. luxuria nu. 5. Nau. d. cap. 16. nu. 16. & alij apud Barbos. in d. cap. 1. nu. 2. de Adult. quamuis contrarium teneant alij DD. quos refert, & sequitur Bonacin. de Matrim. q. 4. pun. 17. numer. 13.***

Secundò quando virgo stuprum passa est vilis, & minus honesta, vel vagās passim nō seruato verecundiae pudore, quia dispositio d. cap. 1. & 2. de Adult. procedit quoad virgines honestae vitae. *et dicunt ibi communiter scribentes. idemque dicendum est, si mulier reperitur praegrans* *Grass. loco*

loc. cit. d. cap. 79. num. 12.

Quare in defensionibus potest probari meretriciavita mulieris, vel quod nō fuerit virgo, ad quod probandum admittuntur qui cū ipsa copulam habuerunt, licet sint singulares *Gandin. in tit. Quō. de malef. cogn. per Inquis. num. 12. Alex. conf. 13. vol. 7. Bursat. conf. 389. num. 2. vol. 4. quos refert Ricc. in Prax. et supra par. 2. ref. 398.*

Tertio si post deflorationem, mulier ab alio cognoscatur, stuprator nec dotare, nec desponsare tenetur: quælibet enim dispositio siue legis, siue hominis intelligitur rebus sic stantibus iuxta *l. fin. ff. qui satisf. cog. & idē cum status virginis stuprata deterior factus fuerit, non tenetur stuprator ad aliquam obseruantiam Ricc. in Prax. p. 3. ref. 75. & in Collect. dec. 23. par. 1.*

Quarto si vir nobilis, & potēs rem haberet cum plebeia, vel alia imparis conditionis, neque eam in vxorem ducere, neque dotare tenetur, quia in tali casu non præsumitur fraudem ignorasse *Sylu. in ver. luxuria num. 5. Graff. par. 1. Decis. lib. 2. cap. 79. num. 11. ubi citat S. Thom. in 4. sent. dist. 28. q. 1. art. 2. Sum. Angel. in ver. matrimonium 4. S. 2. si verò promissit eam ducere, vt copulam extorqueret, tenetur in tali casu ad dandum ei tantum, quantum magis opus habet ad talem adipiscendum maritum, qualem si non esset infamata reperiret secundum *Nau. in man. d. cap. 16. n. 18. Graff. d. cap. 79. num. 3. quia promissio ducendi vim habet sal-**

tem precum importunarum.

5 Clericus quoque tenetur virginem à se stupratam dotare, vt post *Pan. d. Sylu. in ver. luxuria num. 5. & vterius punitur pœna depositionis Clar. in § stuprum vers. sed quæro Graff. par. 1. d. lib. 2. cap. 79. num. 12. quod procedit in clerico constituto in sacris, non autem in clerico primæ tonsuræ, vel minorum ordinum, vt d. Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 2. ref. 414. tenetur tamen clericus etiam in minoribus stupratam dotare, vt supra, & alia arbitraria pœna punitur *glos. & DD. in cap. 2. de Adult.**

Verum si stuprata sciuerit impedimentum ordinis sacri, vel cōsanguinitatis, vel aliud simile, ob quod matrimonium contrahi non potest, stuprator non tenetur eam dotare, quia in tali casu non præsumitur decepta *Graff. d. cap. 79. num. 12. vbi id limitat, si stuprata ignorasset, illud esse impedimentum de iure; hoc enim casu ignorantia iuris illi non obest, quia agitur de damno vitando, scilicet infamie, & deflorationis l. regula ff. de Iur. & fact. ignor. glos. in l. fin. C. eod. tit. c. turbatur & notandū quoque est 1. q. 4.*

6 Quæres, qua pœna puniantur osculantes mulieres? Resp. quod arbitraria pœna puniuntur *Ricc. in Collect. de i. s. 559. par. 3. vbi etiā dicit, quod eadem pœna plectitur qui in via publica aliquam amplectitur puellam inuitam illius pudicitiam attentando.*

S V M M A R I V M.

- 1 Raptus quando committatur.
- 2 Hoc crimen est mixti fori.
- 3 Raptores qualiter puniantur de iure ciuili.
- 4 Puella semper presumitur decepta.
- 5 In quibus casibus esset poena raptus.
- 6 Qua poena puniatur qui sanctimoniam violare ausus fuerit.
- 7 Raptores de iure canonico qualiter puniantur.
- 8 An valida sint sponsalia contra eam inter Raptorem, & raptam.
- 9 An validum sit matrimonium contractum cum ea, quam quis rapuit causa explenda libidinis.
- 10 Quid si mulier raperet virum.
- 11 An si puella volens pro matrimonio abducitur inuitis parentibus, tale matrimonium sit validum.
- 12 An Raptor sequuto matrimonio euset poenas, & num 13.

C A P. XXXI.

De Raptu mulierum.

Raptus crimen committitur qui mulierem libidinis, aut matrimonij causa de loco ad locum abducit, vt dicunt DD. apud Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 437. Bonacin. de matrini. q. 4. par. 18. nu. 5. & 6. & ideo sine violentia non committitur c. de raptoribus 36. q. 1. sed eximendi ff. Ne quis eum, qui in ins voc. non tamen est ne-

cessaria tota omnino vis, sed sufficit aliqua violentia etiam per solam interpellationem, & suasionem, vt est casus in l. 1. §. fin. vbi Bart. ff. de extraord. crim. Boss. in tit. de Coit. damn. & punib. nu. 66. Nauar. conf. 1. de Raptor. quamquam alij DD. censent, ad hunc effectum requiri dolum, seu preces, aut blandimenta adeo importuna, vt equiparentur violentia, ita Sanchez. Less. & alij apud Bonacin. loco cit. d. num. 5.

Hoc delictum est mixti fori, quia ab vtraque lege punitur c. 1. & seq. 36. q. 1. vn. C. de Rapt. Virg. l. Raptores C. de Episc. & cleric. & in auth. de Rapt. mulier.

De iure autem ciuili Raptores Virginum, sanctimonialium, honestarum viduarum, & aliarum mulierum, quae iam nuptae sunt, alijque omnes auxilium, vel fauorem praestantes in ipso raptu, vltimo supplicio afficiuntur, & illorum bona, si sanctimoniales rapuerint, monasterio, alias ipsis mulieribus raptis applicatur: cōscij verò, vel ministri, vel quicunque eis opem tulerint, capitali poenae tantummodo subijciuntur, vt in dictis l. continetur.

Eadem poena capitali puniuntur raptores filiorum, seu filios seducetes a parentibus l. fin. vbi glos. C. ad l. Fab. de Plagiari.

Presumitur autem semper puella decepta, ac dolosis suasionibus, & donis inducta, vt in d. l. vn. C. de Rapt. Virg.

Limita I. in raptu foeminae impudicae, tunc enim non punitur poena d. l. vn. sed arbitraria, nisi for-

fortè relicta meretricia turpitudine honestè vivat *Bart. in l. vñ est num. 3. ff. de furt. Syll. in ver. luxuria num. 6. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 440. & in collect. dec. 82. par. 1. & alij DD. relati in Syn-tag. opin. comm. tit. de Rapt. Virg. c. 2. & 3. & apud Clar. in d. S. raptus vers. quæro numquid.*

Limita 2: quando verè constaret, mulierem nulla arte, seu sollicitatione, aut suasionè, sed sua libera volùtate recessisse è domo cum Amasio, quia hoc casu non puniretur vir pœna ordinaria d. l. vñ: etiam si parentes essent inuiti, sed alia graui arbitrio Iudicis scudum *Boss. in tit. de rapt. mulier. num. 7. ubi citat Bald. in d. l. vñ. vers. vlt. et alij C. de Rapt. Virg. & hanc sententiam sequitur Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. resolutione 438.*

Sed contrarium est de iure veterius; tales enim delinquentes puniuntur pœna ordinaria, siue spõte mulieres cum eis discesserint, siue inuite d. l. raptores in fin. C. de Episc. & Cler. d. l. vñ. C. de rapt. Virg. & est communis opinio, vt d. Clar. in d. S. raptus vers. adde quod pœna.

Limita 3. vbi copula cum rapta sequuta non fuerit, tunc enim raptor non pœna ordinaria, sed alia graui Iudicis arbitrio est puniendus, tum quia ita colligitur ex d. l. vñ. ubi, maximè cum virginitas, vel castitas corrupta restitui non possit; & ideo videtur legislator respexisse ad copulam inter raptorem, & raptam; tum etiam quia tale delictum absque

copula carnali non videtur consummatum *Boer. decis. 316. post n. 4. Io. de Ana. in cap. cum causa in fin. de Rapt. quos refert, & sequitur Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 451. & in collect. decif. 82. par. 1. vbi etiam dicit, hoc procedere, etiam si raptor raptam non cognouerit, quia id commodè facere non potuit, quicquid in contrarium dicat glos. in l. si quis non dicam rapere ver. si quis C. de Episc. & cler. Clar. in d. S. raptus vers. sed quid Boss. d. tit. de Rapt. mulier. num. 14. & alij.*

Quæres; qua pena puniatur qui matrimoniale violare ausus fuerit? Resp. quod punitur pœna capitali etiam si delictum hoc tantum attentauerit l. si quis non dicam rapere C. de Episc. & cler.

De iure verò canonico pro crimine raptus laici excommunicantur; clerici verò deponuntur c. 1. & seq. 36. q. 2. sed hodiè tria pœnarum genera constituta sunt contra raptores: primò enim raptor & omnes consilium; auxilium; & fauorem præbentes sunt ipso iure excommunicati, perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces: & si clerici fuerint, de proprio gradu decidunt.

Secundò raptor, siue matrimonium contrahat, siue non, tenetur raptam decenter arbitrio Iudicis dotare.

Tertiò inualidum est matrimonium celebratum inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate Raptoris manserit, etiam si liberè contentiar, ita *Conc. Trident. sess. 24. de refic. cap. 6.*

- 8 Ex quo obseruant Doctores, 11 Obseruant 4. in dicto decreto quod cum per sacrum Concilium annulletur matrimonium, etiam sponsalia in tali casu erunt inuvalida: quando enim aliquid prohibetur, id etiam censetur prohibitum, per quod peruenitur ad illud *Oratio vbi Bald. ff. de sponsal. Nau. conf. 4. de Raptor. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 454. & ita declarasse Sac. congregat. dicit Bonacin. de matrim. q. 4. puni. 18. numero 10.*
- 9 Obseruant 2. validum esse matrimonium contractum cum ea, quam quis rapuit causa explenda libidinis: putant enim sub dicto decreto Concilij *sess. 24. cap. 6.* solum comprehendi raptum, qui fit causa contrahendi matrimonij, non autem ad exercendam libidinem, ita *Sanct. tom. 2. lib. 7. disp. 13. nu. 4. Coninch. de Sacram. disp. 31. dub. 4. num. 48. quos refert, & sequitur Diu. par. 3. tr. 4. resolutione 261.*
- 10 Obseruant 3. penas in d. decreto Concilij contentas non habere locum, vbi mulier raperet virum, ita *Bonacin. de matrim. q. 4. puni. 18. num. 7. & alij: Vnde in tali casu non impeditur matrimonium vigore eiusdem Concilij d. cap. 6. resoluit Ricc. in Prax. p. 4. ref. 452. vbi citat Farinac. Sush. Ledesin. & alios. quemadmodum neq. pena d. l. vn. C. de Rapt. Virg. locum habent in muliere rapiente virum causa libidinis, quæ in tali casu punienda est alia grauius citra mortem pena arbitrio Iudicis *Clar. in d. Raptus vers. sed pone & alij communiter.**
- 11 Obseruant 4. in dicto decreto Concilij solum eam raptus speciem puniri, per quem vis inferatur puella, non autem parentibus: ex quo arguunt, quod si illa volens pro matrimonio abducitur etiam inuitis parentibus, tale matrimonium validum erit *iuxta cap. cum causa de raptor. putant enim, quod Concilium ibi voluit tantum succurrere libertati matrimonij, nè mulier inuita illud contrahere cogatur sed hoc non accidit, quando illa consentit, ita Sanct. vbi supra nu. 3. Coninch. loco cit. Filiuc. to. 1. tract. 10. par. 2. cap. 8. num. 265. quos refert Dian. d. par. 3. tr. 4. ref. 261. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 438. in fin. & alij apud Barbof. in d. cap. cum causa num. 3.*
- Alij verò id admittunt, quando mulier spontè, vel precibus non adeò importunis discedit cum Amatore in scijs parentibus, quia tunc nulli vis inferatur, & ideo nõ dicitur raptus, sed potius fuga voluntaria; secus si discedat inuitis parentibus, quia tunc illis vis fieri dicitur, quamuis puella consentiat: Vnde in hoc casu dari verum raptum, & in eo procedere dispositionem Concilij Tridentini loco cit. resoluit *Nau. conf. 2. de Raptor. Barbof. in d. cap. cum causa num. 3. eod. tit. vbi citat Henric. in sum. lib. 12. cap. 14. num. 4. Rebell. de obligat. iust. par. 2. lib. 3. q. 11. nu. 6. Farin. in Prax. crimin. p. 5. q. 145. n. 221. & alios, quorum sententiæ videtur fauere *text. in cap. cum nullus 36. q. 2. c. oñ secundũ de Heret. in sexto S. Th. 2. 2. q. 154. art. 7.**

12. Observant 5. quod licet subsequatur matrimonium, remanet tamen poena infamiae, excommunicationis, & incapacitatis ad dignitates per Tridentinum infligta, quae cum non requirat aliquam actionem ad sui executionem, ipso facto incurritur etiam ante Iudicis sententiam *Nau. cōf. 3. num. 5. de Raptor. Bonacin. de Matrim. q. 4. pun. 18. num. 10.* quemadmodum Raptor tenetur etiam in tali casu raptam dotare arbitrio Iudicis ex dispositione eiusdem Concilij *d. cap. 6.* quamvis ad id non teneatur, nisi fuerit condemnatus *Nau. in man. cap. 16. nu. 17. Bonacin. loco cit. num. 10. vers. secunda est.*

13. Quæres, an Raptor sequuto matrimonio euitet alias poenas à iure infligtas? Respondet Ricc. in *Collect. dec. 82. par. 1.* quod Raptor matrimonium contrahens cum rapta non euitat poenas à lege ciuili propter raptum impostas: & hæc sententia mihi videtur verior in puncto iuris, quia *textus in d. l. vn. C. de Rapt. Virg.* expressè prohibet matrimonium inter raptorem, & raptam, licet correctus fuerit per ius Canonicum *in cap. fin. de Raptor. & Conc. Tridentinum loco cit.*

Hæc tamen opinio in tali casu non seruatur in praxi, *vt d. Boss. in tit. de Rapt. mulier. num. 18.* & ideo alij asserunt, Raptorem tunc non esse puniendum poena corporali, sed confiscatione bonorum, ita *Clar. in §. Raptus vers. quero modo E. Suar. relatus in Syntag. opin. comm. tit. de Rapt. Virg. c. 12. vers. 12.*

Alij verò dicunt, quod matrimonium omnem poenam tollit, & quod in hoc attendi debet ius canonicum, quod potuit mitigare poenam, ita *DD. quos refert, & sequitur Boss. loco cit.* & hæc sententia benignior quidem est, & ideo in praxi seruanda, dummodò processerit tractatus de nuptijs, vel sponsalia, & puellæ consensus in matrimonium: tunc enim huiusmodi raptus non punitur de iure canonico, *vt in d. cap. cum causa ubi DD. de Raptor. sequuto tamè matrimonio, vt supra Ricc. in Collect. dec. 539. par. 3.* & in hoc corrigitur *d. lex. vn. C. de Rapt. Virg.* quo casu ius canonicum matrimonij libertati consuluit; quia aliquando in domo Parentum liberè contrahi non potest, *vt d. Sylu. in ver. luxuria num. 6.*

S V M M A R I V M.

1. Crimen Abortus est mixti fori.
2. Delinquens in tali casu qualiter puniatur.
Clericus huius criminis reus an teneatur ante Iudicis sententiã dimittere officia, seu beneficia, *ibidem.*
3. Quando dicatur fetus animatus.
4. Anima quando censetur infusa.

CAP.

C A P. XXXII.

De Abortu.

 Rimen Abortus esse mixti fori, clarè constat ex constitutione Sixti V. incip. *Effrenatam, quam refert*

Quarant. in ver. Abortus.

De iure autem civili abortum procurans punitur poena capitis abortu sequuto, si foetus sit animatus *l. necare ff. de lib. agn. l. Cicero ff. de Pœn.* si verò foetus nondum animatus erat, is, cuius opera eijcitur, si sit honestæ conditionis, amissa bonorum parte in Insulâ relegatur: si humilioris & inferioris sit conditionis, in metallum damnatur *l. si quis aliquid ff. de Pœn.* vel punitur poena extraordinaria, ut *d. Clar. in §. fin. q. 68. vers. abortum Megal. in ver. Abortus n. 7. & alij communiter.*

Item de iure canonico tamquam homicida punitur, si foetus fuerit animatus *cap. consuluisti n. q. 5. & clarius constat ex d. constitutione Sixti V.* ex qua Clerici etiam omni priuilegio clericali officijs, dignitatibus, & beneficijs ecclesiasticis ipso facto priuantur, quorum dispositio sedi Apostolicæ reservatur, & in futurum inhabiles redduntur ad ea, & alia etiam simplicia obtinenda; sunt etiam irregulares, quia in tali casu verum homicidium committunt *d. c. consuluisti Sylu. in ver. abortus Dian. par. 7. tr. 5. ref. 4.* Unde eos depositos, ac degradatos

Curie secolari tradi iussit idem Sixtus V. *in d. constitutione*, ut eodem supplicio puniantur, quod contra laicos verè homicidas per Diuinas leges, ac ciuilia iura est dispositum; & ideo non potest ordinarius cum suis subditis dispensare in huiusmodi irregulartate, quia hæc oritur ex homicidio voluntario, quæ à Conc. Tridentino *sess. 24. de ref. cap. 6.* excipitur, ut notat etiam *Dian. par. 7. tr. 5. ref. 21.*

Incurrunt etiam tales Delinquentes infamiam, si delictum notorium fuerit notorietate iuris, vel facti *Lezan. in Sum. to. 3. in ver. Abortus num. 15.*

Eisdem poenis subyciuntur, qui sunt in causa, ut partus tam immaturè prodeat, ut diu viuere non possit: isti enim abortum causare dicuntur, ac censentur veri homicidæ *Flau. Cherubin. in Compend. Bullar. in constit. 87. Sixti V. schol. 2. & alij, quos refert Lezan. loco cit. num. 21.*

3 Obserua tamen, quod huiusmodi delinquentes non tenentur in foro conscientie dimittere officia seu beneficia ante Iudicis sententiam declaratoriam, ut dicunt *DD. apud Dian. par. 7. tr. 5. ref. 17. & 18.*

4 Obserua 2. quod nomine officiorum, quibus per dictam constitutionem Sixti priuantur tales delinquentes, intelliguntur munera habentia administrationem rerum, vel personarum ecclesiasticarum cum superioritate, qualia sunt officia habentia iurisdictionem ordinariam, ut Generalis,

ralis, Prouincialis, Superioris localis, & Vicarij: vel delegatum ratione certi officij, seu personatus, vel ita, vt sint in ea maiores Ordinarijs, vt visitatores Prouinciarum *Sorb. in ver. ingredi monasteria num. 3. Bonacin. in tract. de largit. mun. pun. 5. num. 2. Dian. loco cit. ref. 27.*

Item procurantes abortum, si ne ad illum opem, consilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuscunque generis medicamenta scienter præstantes, seu dantes, excommunicationem ipso facto incurrunt *ex constitutione Sixti V. supra cit. ab hac tamen censura excusat ignorantia iuris, vel facti, etiamsi ignorantia non sit probabilis, sed vincibilis, crassa supina, vel etiam affectata, quia*

summus Pontifex adiecit particulam, *scienter*, quæ quamlibet ignorantiam excludit, modò cum ingenti temeritate coniuncta nõ sit, vt dicit *Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 2. pun. 10. num. 10.* Sed hæc procedunt, dum modò sequatur abortus fetus animati, quia quoad pœnas procurantiũ abortum fetus inanimis, & exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis aut quocunque modo auxilium, vel consilium eis dantium constitutione Sixti in ea parte, vbi de his agit, ad terminos iuris communis reduxit *Greg. XIV. sua constit. incip. Sedes Apostolica, quã refert. Quarant. in ver. Abortus Bonacin. loco cit. d. pun. 10. nec prædicta excommunicatio est reseruata, sed ab ea potest absoluere quinis Presby-*

ter tam secularis, quam Regularis ad confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per locũ ordinarium deputatus *ex d. constit. Greg. XIV.*

3 Oseruat autẽ *Bonacin. de Censur. in part. d. disp. 2. q. 2. pun. 10. num. 16.* quod censetur ad hunc casum specialiter deputatus non solum qui facultatem habet in indiuiduo absoluendi ab excommunicatione propter abortum contracta, sed etiam qui habet facultatem absoluendi ab omnibus censuris, & excommunicationibus Episcopo reseruatis: quæ quidem sententia probabilis videtur, *quãuis Lezan. in Sum. to. 3. ver. Abortus num. 7. & alij apud Dian. par. 7. tr. 5. ref. 15. contrarium sentiant.*

3 Dicitur verò fetus animatus in masculo post 40. dies, in femina post octuaginta à conceptione *Nau. in man. cap. 15. num. 14. Quarant. in ver. Abortus Bonacin. de Censur. in part. disp. 2. q. 2. pun. 10. num. 7. Dian. p. 7. tr. 5. ref. 6. Lezã. in Sum. tom. 3. ver. Abortus nu. 10. & si dubitetur an masculus sit, vel femina, fetus præsumitur animatus in foro animæ, in quo via tutior est eligenda *Quarant. & Lezan. locis citatis.* Vnde delinquens in tali casu debet se reputare tamquam irregularem, ac proinde abstinere debet ab ordinum susceptione, & administratione; hæc enim intrinsecè includuntur in irregularitate, *Dian. par. 7. tr. 5. ref. 24. Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 51. num. 138.* secus verò quoad alias pœnas, quæ à Iudice solent imponi pro con-*

tracta irregularitate, qualis est priuatio beneficiorum, & alie similes, quia pena ordinaria statuta delicto certo, non est imponenda delicto dubio, sed extraordinaria arbitrio Iudicis pro dubij qualitate. *Dian. ubi supra. ref. 25. ubi citat Sanchez in Sum. 20. 1. lib. 1. cap. 10. num. 43. & 48. sagund. in Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 15. farinae. quest. 122. num. 138. & alios.*

Sed in foro externo, & contumioso fetus in dubio praesumitur potius inanimatus, quam animatus. *l. interpretatione ff. de Pen. Syl. in ver. Abortus Lex in. loco cit. num. 18. Add. ad Quarant. loco cit. ver. adde. & alij apud Barbosa: d. ill. 5. 1. num. 139. Megal. in eodem ver. Abortus num. 3. & est communis opinio.*

Notandum est etiam, quod anima censetur infusa siue in Matre, siue in femina, si fetus lineamenta omnium membrorum habebit. *cap. Moyses 32. q. 2. Add. ad Quarant. in ver. Abortus littera A. ubi citat Burg. in tract. de Irregular. par. 6. tit. de Venefic. sub. n. 14.*

SUMMARIUM.

- 1 Adulterium quando sit mixti fori.
- 2 Adulterium quomodo probetur.
- 3 Adulteri qualiter puniantur de iure civili.
- 4 Item qualiter plectantur de iure canonico.
- 5 In quibus casibus mulier adultera dotem non amittat, ibidem.
- 6 Ex confessione adulterij incidit.

ter facta non potest sequi condemnatio: limitatur num: 6.

- 7 Filius, qui nascitur ex uxore adultera, praesumitur filius mariti.
- 8 An facta separatione quoad thorum vir teneatur uxorem alere.
- 9 Clericus adulter qualiter puniatur.
- 10 Laici, vel clerici rem habentes cum muliere nupta qua peccata plectendi sint.
- 11 Quid si cum inferant meretrici libidinis causa.
- 12 An laici contrahentes binas nuptias viuente alio coniuge possint ab utroque Iudice puniri.
- 13 Qua poena plectantur Religiosi, seu clerici in sacris constituti matrimonium contrahentes.

C A P. XXXIII.

De Adulterio.

Adulteri crimen est mixti fori, ut constat ex cap. perniciosam de offic. ordin. l. quauis & auth. sed hodie C. ad l. Iul. de Adult. l. qui sententiam C. de Pœn. & est communis sententia, ut d. Alciat. in d. cap. perniciosam num. 18. *Dian. par. 4. tr. 1. resol. 16. Ricc. in collect. decis. 2076. pr. 5. E. Suar. relatus in Syntag. opin. commun. tit. de Adulter. cap. 2. quod intellige, quando agitur de hoc crimine ad legitimam poenam infligendam; secus si agitur ad separationem thori propter adulterium faciendam: tunc enim solus Iudex ecclesiasticus est competens cap. tuus de procur.*

eur. *Graff. par. 1. lib. 2. cap. 84. n. 12.*
Megal. in ver. Adulterium nu. 20.
 & hanc esse communem dicit *Clar. 3*
D. fin. q. 37. vers. quero numquid:
 & tunc etiam questio alimentorū
 ac dotis amittendæ tamquam ac-
 cessoria pertinet ad eundem Iu-
 dicem ecclesiasticum *cap. de pru-*
dentia de Donat. int. vir. & vxor.
 & dicunt *Dōctores apud Dian. p. 1.*
tr. 2. ref. 87. Bonac. de contract. disp.
3. q. 11. pun. 13. num. 2. Laym. in
Theol. mor. lib. 4. tr. 9. cap. 2.

E contra verò si criminaliter
 agitur de adulterio ad pœnam
 sanguinis, tunc Index secularis
 est competens, non autem eccle-
 siasticus *V. iui. relatus in syntag.*
opin. commun. tit. de adulter. cap. 2.
vers. concludit Bonac. in de contract.
disp. 3. q. 11. pun. 13. num. 2. Dian. p.
1. tr. 2. ref. 87. & ita intelligendus
est Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4.
resolutione 275.

2 Ad probandum verò adulte-
 rium requiruntur probationes
 concludentes ita, vt non sufficiat
 testes singulares, neque de au-
 ditu nisi fortè deponant de au-
 ditu alicuius actus proximi ad
 copulam: dummodò tamen ha-
 berent notam vocem, & quod in
 eo loco, vbi verba fuerunt pro-
 lata, alia personæ non adessent,
 neque adesse potuissent, quin ip-
 si sciussent *Rot. in recent. dec. 441.*
nu. 5. par. 1. Buratt. decis. 634. n. 4.
Serabh. decis. 893. num. 17. & 18.
quos refert Ricc. in collect. decis.
3879. p. 8. vbi addit, quod si Ma-
 ritus non probarer querelā adul-
 terij contra vxorem, potest mu-
 lier eo casu agere ad separationē

thori, ac dotem, & donationem
 propter nuptias lucrari.

Viti autem adulteri secundū
 ciuiles leges morte puniuntur *d.*
liquamus, & l. qui sententiam su-
pra cit. nisi fuerint nobiles, quia
 tunc deportantur *secundū Al-*
ciat. in cap. cum non ab homine n.
 26. *de Iudic. femina verò virgis*
 ceditur, deinde detruditur in mo-
 nasterium: & si intra biennium
 maritus illam ad se non reuocet,
 cogitur habitum Monachalem su-
 scipere *c. gaudemus de Conuers.*
coniug. d. aut. sed hodie C. ad l. Iul.
de adult.

Verum hæc pœna detrusionis
 in monasterium non est in vsu: &
 ideo mulieres de adulterio con-
 uictas pœna fustigationis, & exi-
 lio arbitrario esse puniendas di-
 cit *Clar. in D. adulterium vers. sed*
quero Ricc. in collect. decis. 235. p. 1.
 vbi etiam dicit, quod in Regno
 Aragonū rea huius criminis mor-
 te damnatur.

Sed hodiè ferè in omnibus pro-
 uincijs Adulteri pecuniaria pœna
 pleciuntur, vt *d. Clar. loco cit. vbi*
 etiam subdit, quod in Gallia de
 consuetudine non puniuntur.

De iure autem canonico prop-
 ter hoc crimen Episcopi auctori-
 tate coniuges separantur quoad
 thornm *cap. ex litteris de Diuor. c.*
tua de Procur. immò si crimen
 adulterij esset notorium, posset
 maritus absque alia sententia, &
 declaratione Episcopi vxorem
 adulteram propria auctoritate
 expellere *glos. in cap. fin. de Adult.*
Sylu. in ver. diuortium num. 11. &
alij communiter: quia tunc priua-

ta est iure, quod habebat in viro
cap. significasti de Divor.

Agi etiam potest ad dotis, & donationis propter nuptias priuationem *cap. plerumque, ubi glos. in ver. dotalium de Donat. inter vir. & vxor.* Vnde si matrimonium separatur propter adulterium commissum a viro: tenetur ipse vxori dotem restituere: si vero talis separatio contingat propter adulterium ab vxore commissum, ipsa amittit dotem ita, vt non possit amplius illam repetere: quod procedit tam de iure canonico, quam ciuili *d. cap. plerumque & l. cum mulier. 1. ff. sol. matrim. & est communis opinio*: non enim debent ad imparia iudicari vir, & vxor *cap. si quis vxor. 2. q. 1. Sylu. in ver. dos num. 16. Bonifac. de Vitiis in tract. de malef. tit. de Adulter. num. 2.*

5 Limita 1. quando mulier habet patrem, vel filios primi matrimonij, quia tunc propter adulterium non amittit dotem *Vini. decis. 357. num. 2. & alij, quos refert, & sequitur Ricc. in Prax. for. eccl. par. 3. ref. 77.*

Limita 2. si maritus retineat concubinam, quia neque tunc mulier adulterium committens dotem amitteret *Ricc. in collect. dec. 2310. par. 6:*

Limita 3. si maritus occidat mulierem in adulterio repertam, hoc enim casu non lucratur dotem *glos. in cap. inter hac 33. q. 2. Ricc. in d. collect. decis. 2310. ubi citat Vinc. de Franch. decis. 778. & ita etiam tenent alij DD. relati in Syntag. opiu. comm. tit. de Adulter. cap. 6:*

quamuis enim secundum leges maritus occidens per se, vel per filios adulterum vxoris suae in actu adulterij deprehensum non puniatur, si adulter sit vilis persona, & inueniatur in domo ipsius mariti *iuxta l. marito ff. ad l. Iul. de Adult. l. Gracchus: C. eod. tit.* nulla tamen lege illi permittitur, vt vxorem adulteram occidat *l. nec in ea ff. ad l. Iul. de Adult. & notat etiam Megal. in ver. Adulterium num. 28.* Pater vero siue in domo sua, siue in domo Generi filiam suam, & Adulterum occidendi ius habet *secundum easdem leges vt in d. l. nec in ea, & notat glos. in d. l. Gracchus.* Vnde maritus vxorem in adulterio deprehensam occidens, in opus perpetuum traditur, si humilis loci sit, si vero honestior, relegatur in insulam: remittitur enim illi in tali casu vltimum supplicium, quia difficillimum est huiusmodi dolorem temperare *l. si adulterium Imperatores ff. ad l. Iul. de adulter.* item in exilium mittitur, si non vilem occiderit, *vt in d. l. Gracchus.*

Notandum tamen est, quod licet secundum leges Pater & maritus in tali casu excusentur a penis temporalibus, non tamen excusantur a culpa mortali, cum id semper prohibeat lex Diuina, & etiam canonica *cap. inter hac & ibi glos. 33. q. 2:*

Limita 4. in bonis paraphernalibus, quae mulier propter adulterium non amittit *Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 15. n. 6.* iura enim loquuntur tantum de amissione do-

dotis, & donationis propter nuptias, ut constat ex l. consensu S. hæc nisi vir & mulier C. de Repud. & d. cap. plerumque. contrarium tamen tenet glos. in d. cap. plerumque. ver. dotalitium in fin. de Donat. int. vir. & vxor. Boss. in tit. de Coit. d. nat. & pun. num. 54 & alij relati in Syntag. opin. comm. tit. de Adulter. cap. 7.

Limita 5. si intercesserint tantum amplexus, vel oscula impudica: tunc enim mulier neque dotem, neque munera propter nuptias amitteret, & hanc esse communem dicit Bo. acina loco citato, quamuis contrarium teneant alij DD. apud Clar. in § adulteriū vers. scias etiam, vbi etiam subdit, quod in tali casu mulier non punitur pœna ordinaria adulterij, 5 sed extraordinaria.

Limita 6. si vir etiam adulteriū commiserit, quia paria delicta, mutua compensatione tolluntur cap. significasti de Diuort. cap. intelleximus & cap. tua de adult. l. viro, atque vxore ff. sol. matr. l. si vxor §. Index. ff. ad l. Iul. de adult.

Limita 7. si vxor consensu viri deliquit l. cū mulier i. ff. sol. matr. aut si post adulterium reconciliatio, seu approbatio intercedat. gaudemus de Conuers. coniug. d. l. si vxor §. sed & si qua ff. ad l. Iul. de adult. d. l. cum mulier Sylu. in ver. dos num. 16. & ver. diuortium num. 11. censetur autem maritus adulterio vxoris renunciassse, seu ap- 6 probasse illius mores, quādo sciēs eam esse adulteram, cum ea se carnaliter commisset glos. commuiter recepta in c. fin. de Adul-

ter. Syl. in ver. diuortium num. 11.

Ultra supradictas pœnas, & infamiam, de qua inc. infames 6. q. 1. potest Iudex ecclesiasticus coniuges, vel eorum alterum probato adulterio alia pœna arbitraria punire, nē delicta impunita remaneant præsertim cum certa pœna non præscribatur in d. cap. perniciosam de offic. ordin.

Addunt alij, quod pro adulterio tam vir, quam vxor excommunicantur per cap. intelleximus de Adulter. sed ibi excommunicatio lata fuit contra coniuges nō in pœnam criminis, sed in pœnā contumacię, quia non redierunt simul, prout Episcopus præceperat, ut notat Alciat. in d. cap. perniciosam num. 21.

Obserua tamen, quod ex confessione adulterij incidentaliter facta non potest sequi condemnatio, nec alter coniux potest ex tali confessione agere ad separationem thori: puta si exorta controuersa super impotentia Maritus excipiendo dicat, se cognouisse alias feminas, vel si mulier inquisita de furto confiteatur adulterium: quia talis confessio fuit sine instantia, & ideò non potest puniri, sed noua debet fieri inquisitio, ut post Bald. in l. mercalem C. de Cond. ob turp. caus. dicit Afflict. dec. 176. Ricc. in Collect. dec. 1482. p. 5. & dec. 2310. & dec. 2365. par. 6. & in Prax. for. ecc. les. par. 1. res. 221.

Limita, si crimen esset connexū, vel si Reus aliquis famosus de multis delictis inquireretur; quia tunc ex tali confessione Reus potest condemnari secundum Fel. in 6 in cap.

- in cap. 1. de except. quem refert Vr-
sil. ad Afflict. d. decis. 176. numer. 1.*
- 7 Obserua 2. quod licet constet, vxorem commisisse adulterium, tamen filius, qui nascitur, præsumitur filius mariti *l. miles §. de functo ff. ad l. Iul. de Adult. etiam si extra domum mariti cohabitasset ut dicit Boss. loco supra cit. num. 51*
- 8 Obserua 3. quod facta huiusmodi separatione quoad thorum adhuc tenetur vir vxorem alere, quia non propterea desinit esse vxor *cap. 2. de Diuor. & ita tenent communiter Doctores, ut d. Clar. in d. §. Adulterium vers. facta autem.*
- 9 Clericus verò pro crimine adulterij deponitur, & ulterius in monasterium toto tempore vitæ suæ detruditur *cap. si quis clericus §. 81. dist. Megal. var. to 2. ref. 176. n. 1. & comunè dicit Clar. in d. §. adulterium vers. sed quero. est etiam infamis, ut in dict. capitul. infames Megal. vbi supra nu. 2. sed hoc diè detrusio in monasterium neque quoad clericos est in vsu, cū monasteria tales recipere passim recusent, nec ab Episcopo, ut eos recipiant, cogi possint, quia ferè vbique sunt excepta, ut post Diaz dicit Piafec. in Praxi episc. par. 2. cap. 4. num. 93. immò neque pro tali crimine clericum esse deponendum, sed mitiori pœna plectendum tenet Leo in Thes. for. eccles. par. 3. cap. 4. num. 31: vbi hanc dicit esse equiorem, & probabiliorè sententiam per tex. in cap. at si clerici §. de adulterijs ex. de Iudic. vbi adulterium inter minora crimina numeratur.*
- 10 Quæres, an laici, vel clerici rē

habentes cum muliere nupra publica meretrice puniri debeant pœna adulterij? Resp. quod licet quoad Deum, & in foro conscientie verè adulterium committant, cum in tali casu violent alienum thorum; tamen in foro iudiciali de consuetudine non pœna adulterij, sed tamquam fornicarij arbitrio Iudicis puniuntur *Alex. cõf. 99. num. 9. lib. 6. Anan. in cap. 1. nu. 6 & 7. de Adult. Capic. dec. 44. n. 4. & alij apud. Megal. to. 2. var. resol. 176. num. 2. & seq. Idemque dicendum de muliere adultera, que in tali casu non punitur pœna adulterij iuxta tex. in l. si ea C. ad l. Iul. de Adult. ita etiam vxorè habens non punitur de adulterio, sed de stupro, si rem habeat cum soluta, ut dicit Ricc. in Collectan. dec. 23 10. par. 6.*

Limita, quando talis meretrix cessauit à meretricia vita & honestè cum viro suo viuat, quia tunc tamquam adulteri puniuntur *Clar. in §. adulterium vers. quero numquid.*

11 Quæres 2. qua pœna plectendi sint Clerici, vel laici inferentes vim meretrici libidinis causa, eaque inuitam cognoscentes? Resp. quod extraordinaria pœna puniri debent *Couar. lib. 3. var. resol. cap. 14. num. 2. Megal. d. ref. 176. nu. 7. & 8.*

12 Quæres 3. an laici contrahentes binas nuptias viuente alio coniuge possint ab utroque Iudice, ecclesiastico videlicet, & seculari puniri? alij negatiuè respondent existimantes, huiusmodi causas spectare ad solos Inquisitores

tores, ita Souf. & scacc. apud Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4. sed verior videtur opinio aliorum afferentium, huiusmodi delictum esse mixti fori, nisi fortè tales contrahentes id fecerint eo quod malè sentiant de Sacramento matrimonij; tunc enim ab Inquisitoribus puniuntur ita Vulp. in Prax. iudic. cap. 41. num. 37. ubi citat Farinac. & alios. Quare si huiusmodi delinquentes præuenti fuerint à Curia seculari, remittendi sunt ad Iudicem ecclesiasticum, qui illos torquet super intentione, & abiurare facit: dein de tenetur illos remittere ad Curiam secularem, quæ ipsos punit pro tali crimine; si verò præuenti sint à Curia ecclesiastica, tunc in totum ab eadem Curia puniuntur, nec potest amplius Curia secularis se intromittere, ut rescripti Sac. Congreg. S. offic. teste Genuensin Prax. Archiep. cap. 68. num. 13: Addit Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4. & alij apud Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. num. 44: quod hodie Inquisitores contra reos huius criminis absolute, & indistinctè procedunt.

Tales autem delinquentes arbitrio Iudicis puniuntur, videlicet vel pœna pecuniaria, vel exilij, vel ictibus funis, vel pœna fustigationis, vel triremium ad tempus iuxta facti, & personarum qualitatem, ut dicunt DD. quos refert, & sequitur Ferr. qq. mor. par. 1. q. 59. num. 1. & 2. Dian. p. 4. tr. 7. ref. 4. & ita de consuetudine seruari testatur Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 38: Clar. in §. forni-

catio vers. dicitur etiam, ubi refert, quemdam, qui quatuor mulieres eodem tempore viuentes in vxores duxerat, fuisse fustigatum: & alium, qui eodem tempore quinque vxores duxerat, propter delictum toties reiteratum, ultimo supplicio damnatum fuisse. Eadem pœna exilij, vel alia arbitraria punitur qui viuentem vxore deuenit ad actum proximè contrahendi cum alia; v. gr. faciendo contractum dotis, vel denuntiationes in ecclesia, ut dicit Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4.

13. Quæres 4. qua pœna plectendi sint Religiosi, siue clerici in sacris constituti matrimonium contrahentes? Resp. quod similiter arbitraria pœna puniuntur, quemadmodum contrahentes binas nuptias, ut dicunt DD. apud Dian. par. 4. tr. 7. ref. 5. ubi etiam dicit, quod tales sunt suspecti de hæresi & ideò contra eos procedere possunt Inquisitores late Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. num. 43.

SUMMARIUM.

- 1 Lenocinium est mixti fori.
- 2 Lenones qualiter puniantur.

CAP. XXXIV.

De Lenocinio.

- 1 Enocinium etiam est mixti fori, ut constat ex cap. discretionem de eo qui cogn. consang. l. si lenones C. de Episcop. aud. & Auth.

Auth. de Lenon. § præconizamus, & dicunt DD. quos refert, & sequitur Ferr. qq. mor. par. 1. q. 12. n. 1. & 8.

- 2 Lenones autem, vel lenæ iure civili pœna mortis puniuntur, præsertim quando maritus est leno suæ vxoris, *ut ex d. Auth. Ricc. in collect. decis. 1514. & 1795. p. 5. sed de consuetudine arbitraria pœna multantur, vel sustigantur, ut d. Clar. in § fin. quas. 58. vers. lenones Ricc. d. decis. 1795. par. 5. E. Suarez relat. in Syntag. comm. opin. tit. de Adulter. cap. 2. eadem pœna puniuntur hi, qui dissimulant videre, & scire, quæ domi fiunt ab vxore, ut adulter eo chariores habeat vxoris amplexus Loccatell. de quas. Iud. in sp. 5. num. 17.*

De iure autè canonico grauis pœnitentia est iniungenda *ex d. cap. discretionem. sed hodiè pœna sustigationis est etiam approbata à sacris canonibus, ut constat ex c. In Archiepiscopatu de Raptor: cap. præterea ubi glos. in ver. crudeliter de Cler. percuss. illamque passim infligunt ecclesiastici Iudices, ut d. Ferr. loco cit. num. 8. quicquid dicat Vulp. in Prax. Iudic. cap. 46. n. 7. hæc tamen sustigationis pœna moderatè est infligenda, non autem crudeliter; alias Episcopus iubens aliquem indebito modo sustigari, per duos menses à Missarum celebratione suspenditur d. cap. præterea, & d. Clar. in Præf. crim. § fin. q. 70. vers. est etiam.*

Item propter hoc crimen matrimonium quoad thorum separatur *Navar. in man. cap. 22. n. 22. Genues. in Prax. Archie. c. 21. n. 23.*

S V M M A R I V M.

- 1 Incestus est mixti fori.
- 2 Incestuosi qualiter puniantur:
- 3 Quando incestuosi à pœnis excusentur.

CAP. XXXV.

De Incestu.

Incestus etiã est mixti fori, utroque enim iure punitur *cap. de incestis 35. q. 3. cap. consanguineorum 3. q. 4. clem. vn. de consang. & affin. aut. incestas nuptias C. de Incest. & inutil. nupt. & in Auth. de Incest. & nefar. nupt.*

De iure civili huiusmodi delinquentes deportantur *l. si quis viduam ff. de quaest. alij tamen dicunt, quod hoc delictum punitur eadem pœna, qua adulterium glos. in l. si adulterium cum incestu ff. de Adult. Bonifac. de Vitalin. in tract. de malefic. tit. de adulter. incest. & c. nu. 13. Boss. tit. de Coit. dam. & punib. num. 4. sed de consuetudine arbitraria pœna, videlicet vel treremium, sustigationis, relegationis, vel pecuniaria, puniuntur iuxta facti, & personarum qualitatem Ricc. in Collect. decis. 151. par. 1. & dec. 1869. par. 5.*

Qui verò incestas nuptias scienter contrahunt, dignitatem si quam habent, amittunt, in exilium mittuntur, & eis bona confiscantur: & si viles sint, etiam verberantur *d. auth.*

in-

incestus nuptias C. de Incest. & incestu. nupt. cuius dispositio, quatenus imponit penam confiscationis bonorum, non est hodie sublata *ex tex. in auth. bona damnatorum C. de bon. prescript. ut dicit Clar. in §. incestus vers. & scias, & alij communiter.*

De iure autem canonico incestuum committentes, & omnes eis consentientes approbando, defendendo, patrocinium præstando infames efficiuntur *d. cap. consanguineorum, ubi glos. 3. q. 4. cap. infames 6. q. 1. & possunt etiam excommunicari cap. incestuosi 35. q. 8. ac priuatur facultate matrimonium contrahendi cap. in lectum, & cap. seq. 34. q. 2. quamuis, si contrahunt de facto, matrimonium teneat Sylu. in ver. Luxuria nu. 4. Nauar. cons. 1. num. 52. de Constit. & alij communiter.*

Si verò in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis constitutione canonica interdictis, hoc est vsq. ad 4. gradum scienter contraxerint, ipso facto sunt excommunicati *ex clemen. vn. ubi glos. de Consang. & affin. cap. non debet ex eod. tit. & filij de huiusmodi incestu procreati nec legitimi sunt, nec parentibus succedunt cap. 1. 35. q. 7. secus si coniuges, aut alter eorum impedimentum ignorauerint: quia tunc filij sunt legitimi, & parentibus succedunt cap. inter, & cap. ex tenore Qui fil. sint legit. glos. in l. qui contra ver. errore acer rimo C. de Incest. & in ut. nupt.*

Notandum autè est, quod *d. clem. dum loquitur de gradibus affinitatis, intelligenda est tam de ea-*

affinitate, quæ prouenit ex copula licita, quam illicita: vtraque enim matrimonium dirimit *cap. discretionem, & cap. tua de eo, qui cogn. consang. & est cõmunis opin. ut dicit Sylu. in ver. matrimonium 8. nu. 15. affinitas enim proueniens ex copula illicita est affinitas propriè dicta Nau. cons. 4. num. 4. de Consang. & affin. requiritur tamè ad huc effectum copula perfectæ, hoc est illa, per quam semen viri in vas fœminæ naturale ad generandum mittitur cap. extraordinaria. ubi glos. 3. q. 3. vnde non sufficeret sola violatio virginittatis, aut quilibet alia pollutio, ut d. glos. commun. recepta in d. c. extraordinaria: ver. impedire, neque actus contra naturam iuxta communem Theologorum sententiam, ut d. Nauar. in man. cap. 22. num. 43. hodiè verò quia Concilium Trid. sess. 24. de ref. cap. 4. limitauit impedimentum affinitatis ex illicita copula ortum ad primum, & secundum gradum tantum, idèd pœnæ *d. Clem. non procedunt contra eos, qui in tertio vel quarto gradu d. affinitatis contraherent; sicut nec huiusmodi affinitas in tertio, vel quarto gradu supradicto impediret debiti exactiõnem Nauar. cons. 6. num. 3. & 4. de Consang. & affin.**

Item qui scienter matrem, filiam, seu duas sorores germanas cognouerit, etiamsi cum altera earum legitimo matrimonio coniunctus fuerit, pœna vltimi supplicij plectitur: similique pœna punitur mulier, quæ sciens, matrem, aut filiam, vel sororem

suam cum aliquo viro rem habuisse, eidem viro ipsa quoque sui corporis copiam fecerit; item mulier, quæ cum Patre, & filio, siue cum duobus germanis fratribus scienter se carnaliter commiscuerit, etiamsi eorum alteri fuerit matrimonio copulata, pena mortis damnatur: eandemque penam subit vir, qui sciens, patrem, aut filium, vel fratrem, suam cum muliere aliqua rem habuisse, ipse etiam eandem mulierem carnaliter cognoscere ausus fuerit, ut cauetur per constitutionem Sixti V. contra Incestuosos quam refert Ricc. in Collect. dec. 1869. par. 5.

Clericus verò pro crimine incestus deponitur Clar. in § Incestus vers. sed. quero, ubi d. hanc esse communem: & ipso iure vacant eius beneficia Guid. Pap. dec. 239 quem refert, & sequitur Ricc. in Collect. dec. 1864. par. 5. & si constitutus sit in sacris ordinibus, & matrimonium contrahere presumpserit, est etiam ipso facto excommunicatus per d. Clem. vn. de Consang. & affin.

- 3 Verum supradictæ penæ non habent locum contra eos, qui incestus nuptias per ignorantiam iuris vel facti etiam ex crassa, & lata culpa contrahunt Bart. in l. si a iulterium cum incestu nu. 11. ff. de Adulter. & hanc esse communem d. Clar. in d. § Incestus vers. excusatur Ricc. in Collect. dec. 351. par. 1. etiamsi detecta consanguinitate simul adhuc cohabitent, & se carnaliter cognoscant iuxta glos. in d. clem. vn. ver. scienter, quæ

esse ab omnibus approbatâ d. Clar. in d. § Incestus vers. sed. pone. gra. uiter tamen peccant in tali casu cap. inquisitioni de Sent. excom. & idem debet per Iudicem ecclesiasticum separari cap. fin. de matrim. contr. con. Interd. Eccl. ej.

Secundò penæ iuris civilis nõ procedunt in nuptijs, quæ sunt incestæ de iure Canonico, sed tantum in nuptijs incestis de iure civili secundum communem DD. sententiâ Clar. in d. § Incestus vers. quero numquid & alij apud Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 63.

Tertiò licet committatur etiam incestus cum cognato cognatione legali per adoptionem aut cognatione spirituali per susceptionem in baptismo, vel in confirmatione in ijs gradibus, in quibus dirimitur matrimonium, ut dicit DD. apud Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 16. num. 2. tamen in his casibus penæ d. auth. incestus nuptiar, ac prædicta clem. vn. de Consang. & affin. non habent locum, ut d. glos. in d. clem. vn. ver. eos Clar. in d. § Incestus vers. item quero Nauar. cons. 3. nu. 3. de Iudic. & cons. 8. num. 6. de Cognat. spirit. & alij communiter.

Quartò dispensatio Summi Põtificis super matrimonio inter consanguineos contracto liberat etiam à penæ temporali, ut desumsum refert Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4. ref. 529.

S V M M A R I V M.

- 1 Quid nomine sacrilegij intelligatur.

- 2 Vulnerantes, seu spoliantes mortuorum cadauera sacrilegium committunt.
 3 Hoc crimen est mixti fori.
 4 sacrilegi quauis puniuntur:

CAP. XXXVI.

De Sacrilegio.

Sacrilegium omnine sacrilegij intelligi debet non tantum factum sacrilegium, sed quauis indigna tractatio, seu violatio rei sacre, siue sit persona per fornicationem, stuprum, verberationem: siue loci sacri per seminis, aut sanguinis effusionem, criminosi extractionem, ac denique quauis ecclesie immunitatis violatio, vt d. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tr. 9. cap. 2. num. 5.

2 Sacrilegium etiam committunt vulnerantes, aut spoliantes defunctorum cadauera, siue id fiat in loco sacro vt d. Menoch. de Arbitr. cas. 389. per tot. quem refert, & sequitur Ferr. q. mor. par. 1. q. 55. num. 5. siue extra locum sacrum, quo casu quasi sacrilegium dicitur, vt notat glos. in l. 1. ver. crim. C. de sepul. viol.

3 Hoc autem crimen est mixti fori cap. quisquis inuentus 17. q. 4. c. cum sit generale de for. compet. l. 3. ff. ad l. lul. peculat. Ricc. in Praxi Remissionis Delinquent. q. 43. Clar. S. fin. q. 37. vers. vltimus quero Dian. par. 1. tr. 2. ref. 82. Mastril. decis. 68. num. 4. & ita seruari dicit Guid. Pap. decis. 562. nu. 3.

Vnde Iudex ecclesiasticus pu-

nire potest laicos percucientes clericum cap. si quis suadente 17. q. 1. secundo violantes monialem, seu id attentantes l. si quis non dicam C. de Episc. & Cler. Barbof. de off. & pot. Episc. par. 3. all. 107. n. 34. tertio raptores, & inuasores rerum ecclesiasticarum d. c. cum sit generat. vbi glos. de for. compet. d. cap. quisquis inuentus 17. q. 4. quarto occupantes bona, seu iura ecclesie cap. conquestus eod. tit. de for. compet. quinto foeminas, que cum personis ecclesiasticis deliquerint Mastril. d. decis. 68. nu. 4. Barbof. d. par. 3. all. 107. num. 34. Bellett. disquis. Cleric. tit. de fauor. cleric. real. S. 4. num. 12. & seq.

4 Sacrilegi vero poena arbitraria tam de iure ciuili, quam canonico puniuntur d. l. 3. S. mandatis ff. ad l. lul. peculat. Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 33. num. 121. et seq. & precipue num. 38. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. casu 289. n. 13. Sperell. decis. 4. num. 5. Vnde furantes re sacram in loco prophano, siue rem prophanam in loco sacro aliquando vitimo supplicio, aliquando ad triremes, vel ad fustigationem condemnantur iuxta facti, & personarum qualitate, vt d. Ricc. in collect. dec. 1865. p. 5. Clerici vero debent deponi, Bonac. relatus in Syntag. com. opin. tit. de sacrilegij crimine cap. vn. vers. sacrilegi debent.

Qui vero vas, vbi continetur, seu reponitur sacratissimum Christi corpus, surripuerint, vel detestanda manu sacram Eucharistiam contrectauerint, morte damnantur Clar. in S. sacrilegium
 Bbbb 2 vers.

vers. sed quaro: immò tales sacri-
legos esse comburendos propter
grauitatem criminis dicunt DD.
quos refert, & sequitur Ricc. in
Prax. for. eccles. par. 3. ref. 409.

Obserua tamen, quod licet Iu-
dex secularis prauenerit, pote-
rit nihilominus ecclesiasticus pro-
cedere ad pœnas spirituales,
praesertim contra percutientes
clericum *Clar. d. fin. q. 36. vers. que*
no quid si per laicum, & alij apud
Bonacin. de legib. disp. 10 q. 2. pun:
l. f. 1. num. 31:

SVMMARIVM.

1. Violantes sepulchra ab utroque
Iudice, ecclesiastico videlicet &
seculari puniuntur.
2. Item arbitraria pœna plebendi
sunt.
3. Sepulchri violati actio quando
competat.

C A P. XXXVII.

De violatoribus Sepulchrorum.

1. oc delictum inter cau-
sas mixti fori nume-
merandum est, ut di-
cit *Farinac. to. 1. q. 20.*
num. 124. quem refert, & sequitur
Ferr. q. 1. mor. par. 1. q. 55. n. 9: vera-
que enim lege puniuntur, ut constat
ex cap. infames 6. q. 1. vbi tales no-
tantur infamia, & ex toto tit. ff.
& C. de Sepul. viol. vbi diuersae
pœnae reperiuntur contra huius-
modi sepulchrorum violatores,
ut notat etiam *Risp. in Tract. de*
Pest. tit. de Remed. praeser. n. 115.

2. Hodiè verò pœna arbitraria
iuxta facti, & personarum quali-
tatem puniuntur *glos. in l. qui se-*
pulchra ver. videtur impostum C.
de Sepul. viol. Ferr. loco cit. num. 8.
Clar. d. fin. q. 68. in fin. Menoch. de
Arbitr. Iud. lib. 2. centur. 4. cas. 387.
num. 1. & 15. in fin. Farinac. q. 20.
num. 124. Ricc. in Collect. dec. 559.
par. 2.

3. Notandum est autem, quod se-
pulchri violati actio non compe-
tit, nisi quando corpora sepulta
perpetuè tradita sunt: secus
si ad tempus *l. 3. d. non perpetua ff.*
de sepul. viol. Menoch. loco cit. n. 24.
& 25. Farinac. d. q. 20. num. 128.

Secundò non procedit contra
violantes sepulchra eorum, qui
sepulti sunt contra prohibitionè
legis *Grammat. dec. 82. nu. 5. Fa-*
rinac. loco cit. nu. 131. & seq. qua-
les sunt primò Vfurarij mani-
festi cap. quamquam de Vfur. in 6.
secundò nominatim interdicti
elem. 1. de sepul. Tertio excommu-
nicati cap. sacris ex. eod. tit. de se-
pul. quod intellige, dammodò
sunt denunciati, vel publici, seu
notorij clericorum percussores
iuxt. extrau. Ad euitanda Nau. in
Man. cap. 27. nu. 35: & 36. & alij
communiter. Quartò seipso occi-
 dentes c. placuit. 23. q. 5. nisi per-
furorem id fecerint glos. ibidem in
ver. voluntariè, & in cap. ex parte
ver. non sponte de sepul. non tamè
esset illi deneganda ecclesiastica
sepultura, qui reperitur mortuus
in putro, vel laqueo suspensus, si
non constet, quod se ipsum occi-
derit: quia potuit ab alio inter-
fici c. non asstimemus 23. q. 2. nisi
vehe-

vehemens præsumptio esset in contrarium *Genens. in Prax. Archiep. cap. 61. num. 16. immo Ferr. qq. mor. par. 1. q. 52. num. 10. & seq. putat, occidentem se ipsum posse sepeliri in loco sacro, si post vulnus per considerabile temporis interuallum vixerit, quia tunc præsumitur decessisse contritus: hoc tamen admittendum non est, nisi fortè tunc ostenderit signa contritionis, ut d. Sylu. in ver. sepultura n. 9. ver. tertio. quinto notorij peccatores decedentes in ipso notorio mortali, nisi similiter signa contritionis ostenderint Sylu. loco cit. d. nu. 9. ubi alios etiã casus enumerat.*

Tertio non habet locum in violentibus sepulchra hostium l. sepulchra hostium ff. de sepul. viol. Menoch. d. cas. 387. num. 26. Farinacc. d. q. 20. num. 129. & seq. ubi idem dicit de violentibus sepulchra Bannitorum nostri temporis, qui reputantur hostes. Ciuitatis.

S V M M A R I V M

1. Qui pijs locis infantes exponunt tam ab ecclesiastico, quam seculari Iudice puniuntur.
2. Qua poena huiusmodi delinquentes plectantur.
3. A quo infantes expositi sint alendi.
4. An expositi huiusmodi censeantur legitimi.

C A P. XXXVIII.

De ijs, qui pijs locis infantes exponunt.

Hic etiam excessus inter delicta mixti fori numerari potest per cap. fin. 87. dist. cap. vn. de Infant. Expos. l. necare ff. de liber. agnos. ex quibus iuribus moti nonnulli tenuere, tales tamquam homicidas damnandos esse: alij verò putant, esse fustigandos, atque ita decisum refert Ricc. in Collect. des. 15. 14. par. 5. sed alij veriùs sentiunt, eos arbitrio Iudicis esse puniendos, siue exponant filios legitimos, siue illegitimos, siue spurios, ita Menoch. de Arbitr. cas. 396. num. 5. Vulpel. cons. crim. 94. num. 11. idem Ricc. in Prax. for. Eccles. par. 2. ref. 28. quos refert, & sequitur Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 51. num. 144.

Item Parentes propter crudelitatem huiusmodi, qua vtuntur in filios, ius filiationis amittunt cap. vn. de Infant. Expos. & ad soluendum impensas, quas Hospitalia, seu alia loca pia fecerunt in eis nutriendis, obligantur, nisi paupertas eos excuset; quia hospitalia huiusmodi ad pauperes tantum subleuandos instituta sunt Nau. in man. cap. 16. num. 48.

3. Obserua tamen, quod ubi non extant ad hunc effectum publica hospitalia, Infantes expositi sunt ab Ecclesia, & eius Rectore alendi; sed si Rector Ecclesie non esset ita diues, vt ex redditibus Ecclesie

ecclēsiā possit eis prestare alimen-
ta, tunc sunt alendi sumptibus
communitatis, seu Vniuersitatis
Theaur. decif. 118. quem refert
Vulp in Prax. iudic. cap. 47. num.
33 Barbof. in cap. vn. num. 4. & 5.
de Infant. expos.

4. Obserua 2. quod licet Expositi
huiusmodi non sint capaces offi-
ciorum, quae ex aliquo statuto
nobilitatis qualitatem requirant,
consentur tamen legitimi, ac suc-
cessionum, ordinum, & Dignita-
tum capaces: quia quod aliquis
exponatur, non est sufficiens si-
gnum, quod extra matrimoniū
sit susceptus: cum ob paupertate-
m Parentes proiem suam inter-
dum exponant, ut dicunt DD.
apud Barbof. d. par. 3. all. 51. num.
150. & seq. Dian. par. 4. tr. 2. ref. 58.

S V M M A R I V M:

1. Adulterantes, seu corruppen-
tes stateras, mensuras, aut mo-
netas puniuntur tam à Iudice
ecclesiastico, quam seculari, li-
mitatur num. 2.
2. Refertur decretum Sac. Congr.
in causa Veliterna.
3. Iudex ecclesiasticus potest punire
laicos, qui merces mixtas cū
alia specie ignorante emptore
vendiderint.
4. Qua pœna puniuntur huiusmo-
di delinquentes.
5. Quibus casibus tales delinquen-
tes à pœnis excusentur.

C A P. XXXIX.

De Adulterantibus, seu corrup-
pentibus stateras, mensu-
ras, aut monetas.

1. **H**OC etiam delictum est
mixti fori, quia ab utro-
que iure punitur ex c. 2.
*de empt. & ex constitutione Vrbani VIII. incip. In suprema pasto-
rali specula, quam refert Vulp. in*
Prax. iudic. cap. 42. nu. 29. Lezan.
in sum. qq. neg. 30. 4. ver. monetarij.
& ex l. pen. ff. ad l. Cor. de fals. nisi
2. stateræ, vel mensuræ huiusmodi
sint ecclēsiæ, vel clericorum,
tunc enim causæ huiusmodi ra-
tione rerum ad ecclesiasticum fo-
rum tantummodò spectant iuxta
cap. si clericus de for. compet. & c.
super quibusdam de Verbor. sign.
& ibi DD. Bellett. in Disquis. Cler.
tit. de fuor. cleric. real. § 5. num. 2.
& seq. ubi dicit, quod quantum
ad priuilegium fori bona clericor-
um gaudent priuilegio, quo gau-
dent bona ecclesiarum. Vnde
3. Sac. Congreg. Eminentiss. Cardina-
lium controuersijs iurisdictiona-
libus præpositorum sub. die 12. Ie-
nuary 1649. censuit, mensuras ab-
latas à molendinis ecclesiastico-
rum de ordine Gubernatoris Ci-
uitatis Veliternæ esse restituendas
Curie Episcopali eiusdem Ciuita-
tis, & eandem curiam esse ad eū-
dam super cognitione fraudū in
dictis Molendinis commissarum.
4. Addit Bellac. relatus in Syntag.
opin. comm. tit. de fals. cap. 1. vers. ad
de tamen, & alij apud Bellett. loco
cit.

cit. num. 64. quod Iudex ecclesiasticus potest punire laicos, qui merces mixtas alia eum specie ignorante emptore vendiderint.

Qui verò pondera, aut mensuras falsificant, de iure civili condemnantur in duplum, & in insulam relegantur *d. l. pen. ff. ad l. Corn. de falsi.* radens verò, vel minuens monetam ultimo supplicio damnatur *l. quicumque ff. eod. eademque pena plectitur falsam monetam scienter expèdens, qua punitur illam scienter adulterās & radens. l. lege cornelia 9. §. eadem pena ff. de fals. & dicunt DD. apud Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 5. numer. 64. & seq.* quod intellige, quando expendit nummos plumbeos, vel stanneos, de quibus fit mentio in *d. textu*, alias non incideret in *l. Cornelianam de falsis*, sed punitur extraordinariè, ut *d. Bart. in d. l. lege Cornelia. n. 3. per tex. in l. secularij ff. de extraord. crim. Clar. in §. falsum vers. expendens*: eademque pena extraordinaria puniuntur qui sciūt aliquem monetā falsam eudere, & non reuelant, ut *d. Ricc. in collect. dec. 172. par. 1.*

Probatum autem ignorantia iuramento dicentis, se ignorasse, quod falsa fuerit moneta, dummodò cōcurrat præsumptio ignorantia pro allegante: secus si adessent præsumptiones vel coniecturae inferentes ad scientiam *Scrabbin. de Privilegiis. privileg. num. 136. & alij apud Barbof. loco cit. num. 66.*

Item falsificans monetam Imperatoris punitur pena ignis, &

eius bona omnia fisco addicuntur *l. 2. C. de fals. monet.* falsificans verò monetam Ciuitatis, vel alterius Principis Cæsare inferioris punitur pœna capitali *l. 1. C. eod. tit.* hæc tamen pœna capitalis nō intelligitur de pœna mortis, sed deportationis *secundum communem Doctorum sententiam, ut d. Clar. loco cit. vers. item debet, & decisum refert Ricc. in collect. dec. 172. par. 1.*

De iure autem canonico clerici tam seculares, quam regulares qui aureas, vel argenteas monetas tondere, fabricare colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare, aut exponere præsumpserint, præuia degradatione Curia seculari puniendi traduntur: pecunias verò sic ut præferunt adulteratas scienter detinentes, seu de loco ad locum transferentes, aut materiam, instrumenta, siue opem ad præmissa præstantes ad triremes transmittendi sunt, ita seruari iussit Urbanus VIII. in locis in Italia duntaxat existentibus, prout in *d. constit. incip. In suprema pastorali specula.*

Obserua tamen, quod per hanc cōstitutionem nulla Iudici seculari concessa fuit facultas cognoscendi huiusmodi causas contra ecclesiasticos, nisi postquam Iudex ecclesiasticus cōstito de crimine, ac præcedente degradatione eidem seculari Iudici reos puniendos tradiderit, ut notat Ricc. in *Collect. dec. 3312. par. 8. ubi refert, id fuisse decisum in Curia.*

Ar.

Archiep. Neapol. talem enim causarum cognitionem quoad personas ecclesiasticas tam seculares, quam regulares in prouincijs sedi apostolicę subiectis ad S. R. E. Cardinales in eisdem Prouincijs de latere Legatos, & Prolegatos pro tempore existentes, in alijs verò Prouincijs, Regnis, Ciuitatibus, & locis tam sub dictę sedis, quam cuiusuis alterius Principis ditione in Italia tantum comprehensis priuatiuè quoad omnes etiam Superiores Religiosorum, ipsisque superioribus penitus exclusis, ad ordinarios locorum spectare declarauit idem Summus Pontifex in constitutione supra citata: ex qua inserta Lezan. in Summ. qq. reg. to. 3. per *falsarius nu. 6.* quod extra Italiam possunt Superiores Regulares uti iure suo puniendo subditos in pręmissis delinquentes.

Addit idem Lezan. to. 4. in ver. *Monetarij nu. 6.* quod cum prædicta constitutio solū sit pro Italia, idè iuxta opinionem eorum, qui dicunt, nomine Italię non venire Insulas Sicilię, Sardinie, & Corsicę, poterunt Pręlati Regulares in prædictis Insulis, sicut in alijs orbis terrę partibus religiosos subditos hoc crimen patran-tes punire.

Hoc autem delictum est plene probandum adeò, ut non possit quis ex indubitatis indicijs condemnari *Ricc. in Collect. decis. 172. par. 1.*

¶ Verum supradictę pœnæ locum non habent in vitante monetam reprobatam, seu falsam: quia pœ-

nę contra vitantes monetam debent intelligi de moneta vsuali, & quę expendi potest *Alex. cons. 103. vol. 1. Menoch. de Arbitr. cas. 316. num. 19. cum seq. Surd. decis. 282. num. 18. & alij, quos refert, & sequitur Barbof. de offi. & pot. Ep. par. 3. all. 51. num. 61. & seq. & in terminis dictę constitutionis Urbani dicit Lezan. in Sum. qq. reg. tom. 4. in ver. Monetarij nu. 3.*

Secundò neque est puniendus expendens falsam monetam, si doceat, à quo illam habuit, vel si protestetur, quod si esset falsa, sibi restituatur: tunc enim non dicitur expendisse, cum pendeat à futuro euentu, ita *Bellac. relatus in Syntag. opin. commun. to. 1. tit. de Princ. monet. cud. fac. & c. 2. Ricc. in Collect. dec. 172. par. 1. & alij apud Barbof. loco cit. num. 67.*

Tertiò supradictę pœnæ non procedunt contra fabricantes monetam parui valoris, vel tondentes modicam quantitatem *Pegu. decis. 46. Menoch. d. cas. 316. n. 33. & alij, quos refert, & sequitur Barbof. d. all. 51. num. 63.* Vnde expendens monetam parui valoris à pœna ordinaria etiam excusatur *Ricc. in Collect. dec. 2858. par. 7.* vbi exemplificat in expendente quinque carolenos.

Quartò excusatur à prædictis pœnis qui imaginem Cæsaris, aut Principis nondum imprefferat, *Ricc. in Collect. decis. 172. par. 1.*

Quintò Socius huius criminis indicans alterum Socium non punitur *d. l. 1. vbi glo. in ver. immunitatem C. de fals. monet. Ricc. in d. Collect. decis. 172.*

Sextò

Sexto monetam expendens au-
ream defectiuam ratione ligæ,
vel ratione ponderis nullo modo
potest puniri pœna ordinaria, iu-
xta cõmunem opinionem, ut d. Bo-
nacof. relatus in Syntag. opin. com.
d. tit. de Princip. monet. cud. fac. c. 2.
in fin.

S V M M A R I V M.

- 1 Si laicus simul cum clerico delin-
quat, vnusquisque à suo Iudice
de consuetudine punitur.
- 2 Limitatur, quando Iudex eccle-
siasticus prœuenit in captura
laici.
- 3 Quando censeatur facta prœuen-
tio.

C A P. XL.

Ad quem Iudicem spectet co-
gnitio causæ, quando lai-
cus simul delinquit
cum Clerico.

 Iij putant, laicum ra-
tione cõnexitatis de-
licti in tali casu non
posse ab alio Iudice
puniri, quam ab ec-
clesiastico vti magis digno: Hęc
conclusio probatur ex l. nulli C.
de Iudic. & ex l. qui de crimine
C. de Accus. & ex cap. quanto de
Iud. & ita tenent Socin. Sen. conf.
12. num. 17. vol. 1. Socin. Iun. conf.
34. num. 1. & 2. vol. 2. Marant. in
Specul. aur. par. 4. dist. 11. num. 22.
Paris. conf. 154. num. 1. vol. 4. Lu-
douic. decis. Lucen. 26. numer. 18. &

seq. par. 1. Boff. in tit. de for. compet.
num. 116. & hanc esse magis rece-
ptam d. Menoch. de Arbitr. Iud. lib.
2. cas. 371. nu. 13. Clar. lib. 5. recept.
sent. q. 36. vers. euenit plerumque
Dian. par. 4. tr. 1. res. 7. Scacc. de Iu-
dic. lib. 1. cap. 11. num. 24. & versio-
nem d. Mart. de Iurisd. par. 4. cas.
119. num. 1. quod procedit etiam
si plures laici cum vno Clerico
deliquerint, ut notat Socin. Sen. loc.
cit. & ita Sac Congregatio die
10. Decembris 1591. rescriptit
Commisario Ciuitatis Tusculanę,
vt tam Clericum, quam laicos in-
quisitos de violentia illata cuidã
mulieri remitteret ad Iudicem
ecclesiasticum, ut refert Scacc. loco
cit. Dian. par. 4. tr. 1. res. 7. Vulp. in
Prax. Iudic. cap. 41. num. 5:

Sed contrarium seruatur de
consuetudine, secundum quam
Clericus à Iudice ecclesiastico,
& laicus à seculari punitur, ut d.
Ricc. in Prax. Remiss. Delinquent.
q. 42. in fin. & in Collect. dec. 1511.
par. 5. Crauet. conf. 232. per tot. lib.
3. Couar. pp. qq. cap. 34. num. 1. Ca-
pycius decis. 173. & ibi Add. & de
cõmuni obseruantia testatur Clar.
d. q. 36. vers. euenit plerumq. Vulp.
in Prax. Iudic. cap. 41. numer. 5. &
alij.

Hęc etiam conclusio probatur,
tum quia in delictis socius cri-
minis minimè gaudet privilegio so-
cij l. si quis uxori ff. de furt. tum
quia causę delictorum non sunt
indiuidue, sed diuidue: potest
enim vnus ex delinquentibus si-
ne alio puniri, ac similiter potest
Iudex ecclesiasticus clericum, &
secularis laicũ facillè punire absq.

Ccc c vlla

vlla vtriusque Iurisdictionis læsione: nihilque prohibet, plures eiusdem delicti reos accusari coram diuersis iudicibus, & alios quidem condemnari vno modo, alios ad aliud modum iudicari, quia diuersa potest esse eorum causa, & dispar ratio defensionis, ut notat Couar. & Crauet. loc. cit.

2. Limita tamen, quando Iudex Ecclesiasticus præuenerit in captura laicorum, qui vna cum Clerico deliquerunt: tunc enim potest eos punire, ut d. Farinac. in Prax. to. 1. q. 8. num. 151. in fin. Bardiard. ad Clar. §. fin. q. 36. num. 50. Sperell. dec. 4. nu. 10. Dian. p. 4. tr. 1. ref. 7. nisi fortè ageretur de crimine, quod pœna sanguinis puniendum esset: tunc enim laici remittendi sunt ad iudicem sæcularem. Ricc. in Prax. Remiss. Delinquent. q. 42. nu. 18. quod videtur probari ex cap. in Archiepiscopatu de Raptor.

3. Dicitur autem facta præuentio, non tantum si reus captus fuerit de mandato Iudicis cap. penult. de for. compet. Grammat. de cis. 30. n. 6. & 9. Decian. tract. crimin. to. 1. lib. 4. cap. 20. nu. 3. sed etiam si Iudex fecit alicui præceptum de non discedendo de aliquo loco, ut dicunt DD. quos refert, & sequitur Bellett. tit. de fauor. Cleric. real. §. 4. circa princip. vbi idem dicit, quando reus spontè se constituit, puta si ab vno Iudice citatus noluit coram eo, sed coram altero comparere, cum ex eo dicatur executio personalis: sed cõtraria sententia videtur probabilior, præsertim si id fiat ad effugiendum acrius

iudiciũ, ita Boss. in tit. de for. cõpet. n. 98. Farinac. cons. 134. n. 2. vol. 2.

SVM MARIVM.

1. Iniuste carcerati licitè possunt aufugere.
2. Quomodo puniantur aufugientes e carceribus, quando iuste detinentur.
3. Eximens aliquem de manibus familia qua pœna plectendus sit.
4. Cardinales S.R.E. quando possint reum ab ultimo supplicio liberare.

C A P. XLI.

De pœna frangentium Carceres, vel inde fugientium.

IC non loquimur de iniuste carceratis, qui licitè possunt aufugere, etiam cum frangione carceris, ut est communis DD. sententia, neque tenentur redire ad carceres, etiã si iurassent, se redituros, ut d. glos. comm. recepta in Clem. pastoralis ver. per violentam de sent. & re. Iud.

2. Supposito igitur, quod carceratio sit iusta, quæritur, qua pœna huiusmodi rei puniatur? Resp. quod si huiusmodi carcerati cõspirauerint de frangendo, & aufugiendo re adhuc non deducta ad effectum; tunc habentur pro confessis, & conuictis ita, ut possint de iuris rigore condemnari in pœnã ordinariam illius delicti, de quo imputabantur secundum glos. & DD. in l. in eos ff. de custod. & exhib.

& exhib. reor. Clar. in d. fin. q. 21.
 vers. tertio autem modo Boss. in
 tit. de Carcer. num. 5. vel arbitraria
 pœna plectuntur, ut d. Ricc. in
 Collect. decis. 543. par. 3. Et hæc
 sententia æquior est, & in
 praxi seruanda; si verò fracto iam
 carcere aufugiunt, capite puniun-
 tur l. 1. ff. de Effra. Fo. ubi etiam di-
 citur, mitius esse agendam cum
 ijs, qui custodis negligentia eua-
 serunt. quod quidem intelligen-
 dum est, si aufugiunt ex carcere
 publico, secus si ex priuato, aut
 ex ciuitate, vel domo pro carce-
 re assignata Boss. & Clar. locis ci-
 tatis & alij communiter. non
 Obseruat tamen Clar. ubi supra d.
 vers. tertio autem modo, quod huius-
 modi pœna in praxi non seruan-
 tur, nisi contra contumaces;
 nam si quis post fugam captus sit,
 vel sponte reuertatur, non solet
 propter solâ fugâ è carceribus ta-
 lis condemnari, sed tantum gra-
 uius torqueri. immò si quis præ-
 sita fideiussione de non disce-
 dendo de aliquo loco sub certa
 pœna, ex eodem loco discesserit,
 & postea die sequenti reuersus
 fuerit, non potest exigi pœna
 contra fideiussorem; quia recedens
 è carceribus non dicitur recessis-
 se animo fugiendi, sed reuertendi,
 si citò reuersus est Ricc. in
 Prax. for. Eccles. par. 1. res. 33. 1. ubi
 citat Carrer. in Pract. crimin. d. 3.
 num. 20. Farinac. in tit. de Carcer.
 q. 30. num. 77. Herculan. in tract.
 de caution. de non offend. c. 50. nu-
 17. Roman. conf. 193. Osa. de. 50.
 num. 1. & alios, & hanc esse com-
 munem testatur Clar. loco cit. d. q.

21. vers. tertio autem modo, in
 fin.

Item in foro Ecclesiastico tales
 arbitraria pœna puniuntur, ut di-
 cunt DD. quos refert, & sequitur
 Dian. par. 4. tr. 7. res. 15. ubi etiam
 notat, quod si detinebantur in
 carcere pro crimine hæresis, ex
 tali fuga resultat non solum indi-
 cium ad torturam, sed ex tali in-
 dicio cum alijs adiuncto possunt
 citari ad comparandum, atque
 etiam condemnari, si non com-
 paruerint.

3 Quæres, qua pœna sit punien-
 dus eximens aliquem è manibus
 familiæ, seu satellitum ab ipsis
 captum? Resp. quod si exemit
 captum pro debito ciuili, seu pri-
 uato, arbitrio Iudicis punitur
 l. quoties, ibi, coerceatur C. de exa-
 ctor. Tribus. lib. 10. & ultra tenetur
 parti ad damna, & interesse
 Guid. Pap. dec. 579. num. 1. & seq.
 Ricc. in Collect. dec. 586. par. 3. &
 dec. 1514. par. 5.

Addit Bart. in d. l. quoties, quod
 tenetur etiam ad id, quod parti
 debebatur per dictum textum, ibi,
 ac totius summa exactionem in
 se suscipiat. si verò exemerit reū
 captum pro causa criminali, vel
 detentum in carceribus, quando
 iam erat condemnatus, vel con-
 demnandus, quia aut erat con-
 fessus, vel conuictus de crimi-
 ne, & tunc incidit in crimen læsæ
 maiestatis l. cuiusque versus fin. ff.
 ad l. l. Maiest. l. addictos C. de
 Episc. aud. secus esset, si quis hoc
 faceret, antequam reus fuisset
 confessus, vel condemnatus, tunc
 enim pœna d. l. cuiusque non
 Cccc 2 suby-

subycitur, sed tenetur pro reo, ac si eo nomine in omnem casum fideiussisset *Secundum Add. ad Guid. Pap. d. dec. 579. lit. B. vel arbitraria pœna punitur Ricc. in d. collect. dec. 543. par. 3.*

- 4 Notandum est autem, quod Cardinales habent ex consuetudine privilegium, quod si obuiant alicui reo ducto ad supplicium, possunt mittendo suum pileum, illum à morte liberare, *ut d. Saly. in l. addictos in fin. C. de Episc. aud. quem refert, & sequitur Add. ad Guid. Pap. dec. 579. lit. c. Reusner. dec. 89. apud Ricc. in Collect. dec. 184. par. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex ecclesiasticus etiam contra reos præuentos à Iudice seculari potest procedere ad spirituales pœnas.
- 2 Si Iudex ecclesiasticus, vel secularis reum condemnauit, vel absoluit, non potest idem reus amplius molestari, & limitatur *num. 3. & 4.*

C A P. XLII.

An punitus, vel absolutus in vno foro possit in alio pro eodem delicto molestari.

- 1 **N**on loquimur de excommunicatione alijque pœnis spiritualibus, ad quas Iudex ecclesiasticus procedere semper potest, etiamsi Iudex secularis reis imponeret pœ-

nam delicto condignâ, *ut d. Bard. in l. placet num. 6. & 7. C. de sacros. eccles. Afflict. decis. 219. num. 4. & seq. Baiard. ad Clar. S. fin. q. 36. nu. 50. Bellett. Disquis. cleric. tit. de fauor. cleric. real. S. ult. num. 106. Antonin. var. resol. lib. 3. resol. 38. nu. 7. quia pœna censurarum est prorsus diuersa, & separata à pœnis iuris ciuilibus. Abb. in cap. tunc nu. 5. de Procur. Roland. cons. 12. num. 17. c. seq. vol. 2. Farinac. de Inquis. q. 4. n. 7. & seq. Bellett. loco cit. nu. 106. vel quia huiusmodi pœnæ spirituales sunt potius medicinales, quam afflictiuæ, & idè in hoc proposito non sunt inter pœnas connumerationis, *ut d. Clar. S. fin. q. 57. vers. sed quero in fin.* Hinc potest Iudex laicus adhuc reum punire, etiamsi ecclesiasticus ad pœnas spirituales processerit, cum huiusmodi pœnæ potius ad animæ salutem, quam ad corporis afflictionem imponantur *Clar. loco cit. Farinac. d. q. 4. num. 8. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 12. nu. 91. in princip. Layman. in: theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 2. num. 6. Ricc. in Prax. Remiss. Delinquen. quest. 20. num. 11.**

- 2 Quoad ceteras verò pœnas regula est, quod si Iudex ecclesiasticus, vel secularis reum condemnauit, vel absoluit, non potest idem reus amplius molestari: sed sententia prædicta parit exceptionem rei iudicate in alio foro: alias præuentio esset omninò inutilis *Couar. lib. 2. var. resol. cap. 10. sub n. 6. vers. vnde c. m. Farinac. de Inquis. q. 4. sub. num. 11. qui testantur de communi Scacc. de Iudic. lib. 1. c. 12. num. 21. & seq. Ferr. qq. mor. p. 7. q. 107.*

q. 107. Dian. par. 1. tra. 2. ref. 108.

& par. 4. tr. 1. ref. 61:

Idemque dicendum, si reus se composuit cum fisco: compositio enim succedit loco pœne, ut post Farinac. d. Loccatell. de quæst. Iud. insp. 5. num. 171. vel si gratiam à Principe obtinuit iuxta tex. in l. fin. C. de Gener. Abolit. l. 1. & seq. C. de sent. pass. & hoc præcipue locum habet, quando delictum punitur varijs pœnis: tunc enim semel punitus mitiori pœna nõ potest alia maiori puniri Ricc. in collect. decis. 1905. par. 5. ubi citat Thesaur. dec. l. Boer. dec. 83. & 170. Gramat. dec. 17. 25. & 96. Franc. Marc. dec. 503. 338. & 779. Afflict. dec. 287. Capyc. decis. 155.

3. Limita, quando pro delicto fuisset imponenda pœna, quæ à Iudice ecclesiastico imponi non poterat, qualis est pœna sanguinis: tunc enim Iudex secularis minus bene punitum poterit punire, etiam pœna capitali cap. Felicis § per hoc quoque de Pœn. in 6. cap. in Archiepiscopatu ex. de Raptor. & notatur per DD. in in c. de His de Accusat. & per Boss. in tit. de for. cõ. pet. num. 147. expedit enim Reip. nõ delicta remaneant impunita l. ita Vulneratus ff. ad l. Aquil. quod procedit, etiam si à Iudice ecclesiastico fuerit corporali pœna punitus secundum Marant. de ord. Iudic. par. 6. tit. de Inquisition. num. 101. Ricc. in Prax. remiss. Delinquent. q. 20. num. 7. in fin. subdit tamen idem Marant. ibidem, quod hoc arbitrio Iudicis remittitur, qui potest etiam pœnam mortis mitigare attenta qualitate deli-

cti, personæ, loci, & temporis. præsertim si reus condigna pœna punitus fuerit, etiam si minor esset illa, quæ secundum leges imponi debuisset, ut d. Farinac. de Inquis. q. 4. num. 11. Aretin. conf. 58. nu. 12. Scacc. de Iudic. lib. 1. c. 12. num. 51. si verò pro eodem delicto pœna tantum pecuniaria imponitur, & in prima sententia, fuit condemnatus in summa minori, in secunda condemnandus esset in tantum, in quantum fuit omissum in prima; si tamen secunda pœna esset corporalis, tunc pecunia si est soluta, restituitur: si non est soluta, non soluetur: sed reus solam pœnam subibit corporalem, Bart. communiter receptus in l. Senatus num. 5. ff. de Accusat. si verò utraque pœna esset corporalis, ut si pro secunda accusatione veniret amputanda manus, & pro prima fuerit fustigatus, tunc quia prima executio non potest restitui, reus non punietur in corpus ulterius: sed si illa pœna corporalis prius irrogata fuit nimis lenis attenta qualitate delicti, Iudex posset commutare secundam pœnam corporalem in pecuniariam, ut delinquens remaneat sufficienter punitus, ut d. Marant. loco cit. num. 100. Ricc. in Prax. Remiss. Delinquent. d. q. 20.

Idem dicendum est respectu Iudicis Ecclesiastici, qui in criminibus mixti fori potest iterum Delinquentem punire, si insufficienter à Iudice seculari punitus fuit Diana par. 1. tr. 2. ref. 108. Ricc. d. q. 20. num. 8.

Limita 2. quando reus absolutus fuit

fuit ex hæcenus deductis, quia tunc poterit adhuc inquiri, & molestari superuenientibus nouis iudicijs, vt tenent DD. quos nescit & sequitur Locatell. de Quest. Iudic. in sp. 5. nu. 166. & 167. vbi etiã dicit, quod terminus, in quo deduci possunt noua iudicia contra reum, est decem annorum inter presentes, & 20. inter absentes.

Obserua tamen, quod quando causa fuit bene discussa, tunc etiã superuenientibus nouis iudicijs, aut probationibus absolutoria sententia in dubium amplius non retractatur Ricc. in Collect. decis. 3522. par. 8. vbi citat Balb. dec. 70.

SVMMARIUM.

- 1 Clericus, siue Episcopus habens iurisdictionem temporalem potest causas sanguinis delegare.
- 2 In causis ad forum ecclesiasticum spectantibus Episcopus non potest delegare huiusmodi causas.
- 3 Episcopus, vel alius Iudex ecclesiasticus remittens laicos inquisitos de homicidio ad Iudicem secularem an irregularitatem incurrat.
- 4 Qui fuit causa, cur reus caperetur, irregularitatem incurrit sequuta morte, vel mutilatione.

CAP. XLIII.

An Clericus, siue Episcopus possit causas sanguinis delegare.

Dico 1. quod Clericus, siue Prælati habens iurisdictionem temporalem siue ratione Episcopatus, siue ratione patrimonij potest tales causas in genere, & etiam casum particularem laico delegare, vt inquirat, & iustitiã faciat: nec efficitur irregularis, si officialis ad pœnam sãguinis processerit cap. fin. Ne Cler. vel mon. in 6. Sylu. in ver. homicidium 3. nu. 7. Bellet. in Disquis. cleric. tit. de Disciplin. cleric. §. 5. num. 135. Maiol. de Irregul. lib. 2. cap. 6. nu. 11. Sayr. in Clau. reg. lib. 7. cap. 11. numer. 3. Bonacin. de Censur. disp. 7. q. 4. pun. 1. numer. 28. & seq. Dian. par. 4. tr. 2. ref. 78. Sperell. dec. 86. nu. 15. Fusc. de visit. lib. 1. cap. 32. num. 5. vbi etiam dicit, quod non debet committere per clericum, sed per laicum, vel per se ipsum per textum in cap. sententiam Ne Cler. vel mon. ibi, nec quisquam Clericus litteras dicet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.

Nequit tamen Prælati in tali casu mandare, punitionem faciendam per mortem, vel mutilationem, vt d. Bonacin. loco cit. nu. 29. immo cauere debet, nẽ propter suam responsionem indirectam iudex delegatus intelligat, quod reum debeat morte, aut mutilatione punire: quia si ex tali responsione reus occideretur, vel

mu :

mutilare tur, esset irregularis o. bis
 à quibus 23. q. 8. Sylu. in ver. Ho-
 micidium 3. num. 7. & ideo si in-
 ter, ogerur à suis Prætoribus, siue
 officialibus in particulari casu, po-
 terit respondere, quod faciant,
 prout leges statuunt, vel quod Pe-
 ritos consulant, ut d. Bonacin. ubi
 supra num. 30. & alij. similem ir-
 regularitatem incurreret, si san-
 guinis vindictæ esset præsens, quia
 in tali casu videtur præstare opẽ
 & auctoritatem cap. ex litteris de
 excess. Prælat. Bellef. loco cit. n. 136.
 Maiol. de Irregulib. 2. cap. 6. nu-
 mero 12.

2 Dico 2. quod in causis ad spiri-
 tualem iurisdictionem, & forum
 ecclesiasticum pertinentibus Epi-
 scopus, sicut non potest senten-
 tiam sanguinis per se dicere cap.
 in Archiepiscopatu de Raptor. alias
 efficitur irregularis, & deponitur
 cap. clericis. & cap. sententiam.
 Ne Cler. vel mon. Sayr. de Censur.
 lib. 6. cap. 6. num. 4. Bellef. Disquis.
 Cleric. tit. de Disciplin. cleric. §. 5. r. 3.
 ita neq; per aliũ ab ipso delega-
 tum, ut in specie tradit Henric.
 Boich. in d. clericis sub n. 3. vers.
 aut committendo Farinac. in frag.
 crimin. ver. clericus n. 370. Sperell.
 dec. 86. num. 17. & ideo in causis
 huiusmodi, in quibus pœna san-
 guinis imponenda venit, Iudex
 ecclesiasticus, vel summum Pon-
 tificem consulat, vel reum puniat
 pœna triremium, fustigationis,
 carcerum, exilij, & alijs, quas ius
 Canonicum admittit, ut d. Ge-
 nuens. in Prax. Archiep. cap. 18. nu.
 12. in fin.

Contrarium tenet Rip. in cap.

decernimus num. 44. de Iudic. Ca-
 rol. de Grass. de effect. cleric. eff. 1. n.
 565. Barbos. de offic. & pot. Episc. p.
 3. all. 108. nu. 5. vers. limita. 2. qui di-
 cunt, Episcopum in tali casu pos-
 se, ac debere huiusmodi causas
 sanguinis laicis delegare.

Nullam tamen irregularitatem
 incurreret Iudex ecclesiasticus
 remittens ad secularẽ Iudicẽ lai-
 cos inquisitos de homicidio, vel
 alio graui delicto, quod meretur
 pœnam sanguinis in ijs casibus, in
 quibus potest contra laicos pro-
 cedere, vel auctoritate ordinaria,
 ut si delictum huiusmodi cũ cle-
 rico commiserint, vel delegata.
 iuxta text. in cap. In Archiepisco-
 patu de Raptor.

Secus esset, si delictum ad forũ
 ecclesiasticum non spectaret, pu-
 ta si Iudex ecclesiasticus seculari
 iudici traderet laicum homicidã,
 qui non sit de foro ecclesiæ nec
 ratione personæ, nec ratione cri-
 minis, nec alio respectu: nam si
 postea Iudex secularis pœnam
 sanguinis, vel mutilationis impo-
 fuerit, ecclesiasticus fieret irre-
 gularis Farinac. in fragm. crimin.
 ver. clericus nu. 382. Sperell. decis.
 86. num. 18. quibus adde Nau. in
 man. cap. 27. num. 217. Bonacin. de
 Censur. disp. 7. q. 4. pun. 1. num. 19.
 ubi dicunt, eum, qui Satellitibus
 directè, vel indirectè indicando
 Delinquentẽ fuit causa, car reus
 caperetur, irregularitatem incur-
 rere sequita similiter morte, vel
 mutilatione, quia censetur coo-
 perator mortis.

- S V M M A R I V M.**
- 1 Tortura est Iudici arbitraria.
- 2 Antequam Iudex ad torturam procedat constare debet de corpore delicti, limitatur num. 3.
- 4 Item requiritur, quod delictum sit graue, & quod pro tali delicto imponatur poena corporalis.
- 5 Quid si imponatur poena excommunicationis, vel depositionis.
- 6 Ad torturam requiruntur indicia legitime probata.
- 7 Item procedere debet formatio Inquisitionis, litis contestatio: repetitio testium, & publicatio processus.
- 8 Item Iudex dare debet terminum reo ad se defendendum cum copia indiciorum.
- 9 Reus eo die, quo aliquid comedit, vel bibit, torqueri non debet, nisi post nouem, vel decem horas.
- 10 Ita tortura inferenda est, ut reus saluus sit innocentiae, vel supplicio.
- 11 Quae tormentorum genera hodie sint in usu.
- 12 Tortura inferri non debet, nisi quando veritas aliunde haberi non potest.
- 13 An possit Iudex reum conuictum torquere.
- 14 Quae persona torqueri non debeant.
- 15 Quando tortura inferri non potest, Iudex procedere debet ad ulteriora in expeditione causae.
- 16 Quid si reus torquetur, & in tormentis fatetur.
- 17 Et quid si in tormentis fatetur.
- 18 Quando confessio rei sit nulla.
- 19 Reus sponte confessus absque alia ratificatione damnatur.
- 20 An Reus in criminalibus possit appellare.
- 21 Quando Iudex possit torturam repetere.
- 22 Tortura non est repetenda ultra tertiam vicem.
- 23 Tormentum vigiliae nunquam est repetendum, ibidem.
- 24 Quid si reus iterum positus in tormentis consteatur, & deinde in ratificatione iterum neget.
- 25 Ante repetitionem danda est reo copia indiciorum.
- 26 In tormento finis non potest reus detineri ultra horam.
- 27 In tormento vigiliae potest reus detineri longiori tempore.
- 28 Reus torqueri debet tribus diebus separatim.
- 29 An possit Iudex diuidere torturam.
- 30 Si reus debilis sit, & delicatus vel in tormentis defecerit, tortura non repetitur.
- 31 Testes inhabiles, vel à iure non probati non probant sine tortura.
- 32 Inhabilitas proueniens ex causa inimicitiae non purgatur per torturam.
- 33 Testes inhabiles qui sint.
- 34 Si plures sint testes inhabiles, non omnes torquendi sunt, sed duo, vel tres.
- 35 A quo sit inchoanda tortura.
- 36 Quando testes inhabiles torqueantur.
- 37 Quando credatur satellitibus.
- 38 An ad torturam testis inhabilis requirantur indicia.

- 38 Quinam veniant sub nomine
viliū personarum.
- 39 An testes inhabiles sufficiant ad
condemnandum reum pœna or-
dinaria.
- 40 Quando testis torquetur uti va-
rius, regulariter statur ultimo
dicto: limitatur num. 41. 42. 43.
44. 45. & 46.
- 47 Index torquere potest testem re-
cisantem dicere re. itatem, Item
potest torquere reum nolentem
respondere. ibidem.
- 48 Quando testis in tali casu tortu-
re subijciendus sit.
- 49 Clerici, nobiles, & alij in digni-
tate constituti etiam verisimili-
ter informati non torquentur.

C A P. XLIV.

De Quæstionibus, seu tortura.

§ I.

Quando Index possit reum
subycere torture.

- 1 **T**orturam esse Iudici
arbitrariam constat
ex l. quæstionis modū
ff. de Quæst. & dicit
Clar. in Pract. cri-
min. §. fin. q. 64. vers. nunc de gra-
dibus, & vers. ultimo viden-
dum Loccatell. de Quæstion. Iudic.
insp. 4. num. 50. & 54. & alij.
- 2 Notandum tamen est, quod an-
tequam Index ad torturam pro-
cedat, constare debet de corpo-
re delicti l. 1. §. item illud ff. ad Syl-
lan. Loccatell. loco cit. num. 4. Clar.

diq. 64. vers. debet autem, & alij co-
muniter.

3 Limita in crimine falsi, furti,
hæresis, adulterij, & in alijs, quæ
sunt difficilis probationis Gabr.
commun. conclus. l. 7. concl. 17. per
tot. Rice. in Prax. for. Eccles. par. 2.
ref. 324. Loccatell. d. insp. 5. num. 6.
idem dicendum, si Dominus non
compareat, neque reperiatur;
tunc enim serui torquentur, quia
præsumitur ab illis interfectus,
etiãsi aliunde non constet de
occiso iuxta l. & si certus §. si
vnus ex Dominis ff. ad Syllan. cu-
ius dispositio procedit etiam in
libero homine: & ideo si socius
itineris non reperitur, consocius
torquetur concurrentibus tamen
alijs adminiculis, & præsumptio-
nibus, ex quibus præsumatur ab
eo occisus, etiãsi de corpore
delicti non constet: & si fateatur,
condemnatur Clar. in §. fin. q. 4.
vers. quando verò, & alij, quos re-
fert, & sequitur Loccatell. d. insp. 5.
num. 288. verum quia tunc agitur
de magno præiudicio, mors de-
bet plenè, & concludenter pro-
bari per testes de visa, nec suffi-
cerent testes de fama publica, aut
de auditu alieno Bart. in l. 2. §. si
dubitetur nu. 2. ff. Quem. test. aper.
& alij apud Loccatell. loco cit. nu.
289. vbi etiam dicit, quod ante-
quam in tali casu procedatur, ar-
bitrio Iudicis datur terminus ad
perquirendum eum, qui ignora-
tur, vbi sit, inspecta personæ, &
locorum qualitate, interim ta-
men cogendi sunt imputati de
homicidio ad præstandam fide-
iussionem de se representanda
Dddd toties

tories quoties. &c. licet de cada-
uere non appareat, ut d. *Clar. d.*

q. 4. v. quando verò in c. 1. I
Addit. *Ricc. in Collect. dec. 730.*
par. 3. quod etiam in crimine
Assassinij ad torturam deuenitur,
etiã si non constet de corpore
delicti.

4. Secundo requiritur, quod deli-
ctum sit graue. *Gandin. de Malef.*
tit. de Quæstion. num. 2. Boss. tit. de
Indic. & consid. c. 2. num. 92. in
leuibus enim delictis, omittitur
tortura, alias reus ex modo pro-
bandi grauius puniretur, quam
ex modo condemnandi. *Loccatell.*
d. insp. 5. num. 2. & 287. Lexan. in
sum. 10. 4. ver. fortuna Regularium
num. 6. nisi fortè reus esset per-
sona vilis, quia tunc etiam pro
leuibus delictis tortura infertur
secundum *Paul. Grillan. in tract.*
de Quæstion. q. 5. num. 5. & 6. Loc-
catell. num. 15. & ita seruari dicit
Ricc. in Collect. dec. 2263. par. 6.

Item requiritur, quod pro tali
delicto imponatur pœna corpo-
ralis. *Clar. d. q. 64. vers. præterea.*
Loccatell. vbi supra num. 11. Ricc.
in Prax. par. 2. ref. 414. & ideo vbi
venit imponenda pœna pecunia-
ria, vel exilij, vel relegationis
ad tempus, non est locus torture;
quod etiam procedit, quando
pro delicto pœna arbitrio Iudicis
imponitur: quia etiam in arbi-
trarijs non infertur tortura, vbi
verisimiliter boni viri arbitrio ex
consuetudine, & ex delicti, ac
personarum qualitate pœna venit
arbitranda pecuniaria, & non cor-
poralis, *Ricc. in Prax. v. supra*
par. 2. d. ref. 414. vbi citat Bald. in l.

nullus C. de exhib. reis. Cirill. de
Relaxat. Carcerat. tit. de fideiuss.
reor. num. 11. Farinad. de Carcer.
& carcerat. q. 33. num. 54.

Obseruat tamen idem *Ricc. in*
Collect. dec. 2268. par. 6. quod tor-
tura inferri potest etiam pro re-
pecuniaria, si habeat crimen
annexum, ac proxima præcedat
indicia, & veritas aliter haberi
non possit.

5. In delictis quoque ecclesiasti-
cis, in quibus imponitur pœna ex-
communicationis, ad torturam
procedi potest: quia excommu-
nicatio reputatur pœna capitalis,
cum separet animam à gratia
Dei, qui est vita animarum. *Vulp.*
in Prax. iudic. cap. 46. num. 13. sed
hoc casu tortura debet esse leuis,
ut d. *Loccatell. d. insp. 5. num. 19. &*
287. idemque dicendum, quando
imponitur pœna depositionis, quia
tunc reputatur graue, illud deli-
ctum, pro quo imponitur: secus
si infligatur pœna suspensionis,
quia hæc exilio ad tempus com-
paratur. *Ricc. in Prax. for. eccles.*
par. 2. ref. 414.

6. Tertio adesse debent contra re-
um indicia legitimè probata, &
ad torturam sufficientia: quod Iu-
dicis arbitrio relinquatur. *Boss. d.*
tit. de Indic. & consider. numer. 30.
Gandin. d. tit. de Quæstion. nu. 13.
Clar. vbi supra vers. dixi quoque
& vers. debet igitur Bonifac. de
Vitalin. in tract. de Malef. rubr.
Quæ indic. deb. præced. torm. num. 1
& seq. Loccatell. d. insp. 5. nu. 7. hu-
iusmodi verò indicia debent esse
propinqua, & vrgentia, nõ autem
remota, & leuia. *Ricc. in Collect.*
dec.

dec. 2263. par. 6. tunc autem indicia continentur sufficientia, si ad sit saltem semiplena probatio, ut dicitur DD. quos refert, & sequitur Dian. par. 4. tr. 6. ref. 6. & 7. vel si talia sint, ut sola confessio deesse videatur l. 1. ff. de Quæstion. Gaudin. d. tit. de Quæst. num. 3. Bald. de Perigl. in tr. de Quæst. cap. 1. nu. 2. in fin.

In dubio autem ad torturam non est deveniendum Clar. d. q. 64. vers. hoc autem. idemque dicendum est, quando indicia profisco eliduntur per indicia Inquisiti Guaz. to. 2. lib. 1. defens. 30. in 4. num. 23. quem refert. Dian. par. 4. tr. 6. ref. 2. luerf. & tandem, & est communis opinio.

Observa tamen, quod licet Reus possit torqueri ex dicto vniustestis omni exceptione maioris deponentis de delicto iuxta communem DD. sententiam, id tamen non procederet, si Reus esset bonæ famæ, quia tunc alia etiam indicia essent necessaria, ut sentiunt DD. apud Dian. par. 4. tr. 6. ref. 6. precedentis enim vitæ merita plurimi aestimantur l. 3. §. sed si ex improbitate non omnes §. à Barbaris ff. de ne milit.

7. Quarto præcedere debet formatio Inquisitionis, litis contestatio, repetitio testium parte citata, & publicatio processus; quia à tormentis non est incipiendum l. 4. ff. de Quæst. Boss. d. tit. de Indic. & consider. c. n. 126. Loccatell. d. in sp. 5. num. 21. & seq.

8. Quinto iudex terminum dare debet reo ad se defendendum cū copia indiciorum l. vnus §. cogni

turum, ubi Bon. ff. de Quæst. Gaudin. d. tit. de Quæst. num. 23. Bald. de Perigl. d. tr. de Quæstion. cap. 2. num. 6. siue reus id petat, ut tenet Boss. loc. cit. nu. 79. Bonifac. de Vitalin. in rubr. Quæ indic. deb. præced. torm. num. 10. siue non Bald. de Perigl. loco cit. cap. 2. num. 6. & alij apud Loccatell. d. in sp. 5. nu. 37. & seq. Dian. par. 4. tr. 6. ref. 2. ubi etiam obseruat, quod in causa hæresis non publicantur nomina testium, neque aliæ circumstantiæ, ex quibus deueniri possit ad ipsorum testimonium notitiam ex decreto S. Congreg. Cardinalium die 14. Martij 1566. & tunc non tantum vnus terminus concedendus est, sed tres, & plures Boss. d. tit. de Indic. & consider. num. 80. Loccatell. ubi supra, num. 40. & seq. alias non data copia indiciorum contentia est nulla Ricc. in Collect. decis. 2120. par. 6. Quare utiura sua reus melius deducat, si non habeat aliquem, qui pro eo compareat, Iudex dare illi debet advocatum iuxta tex. in l. 1. §. ait. Prætor ff. de Postul.

Præterea post decretam torturam Iudex expectare debet per decem dies ita, ut nihil possit innovare pendente termino ad appellandum secundum Ricc. in Collect. dec. 2777. par. 5. & decis. 2263. par. 6. ubi dicit, ita seruari in magna Curia V. scariæ: quod procedere potest, quando reus non habuit terminum cum copia indiciorum ad se defendendum: sed si habuit terminum, & suas fecit defensiones, tunc enim si reus indicia non purgauerit, poterit Dddd 2. etiam

etiam non obstante appellacione interposita torqueri, ut dicunt *DE* apud *Loccatell. d. inspect. 5. num. 57.* ubi subdit, quod in dubio debet Iudex supersedere.

Addit *Loccatell. loco cit. nu. 47.* quod etiam in alijs criminibus prater haresim non publicantur nomina testium, quando reus est potens, & periculum imminet, ne testes offendantur: unde in tali casu inolevit practica, quod dentur nomina testium confusa, & separata a dictis testium, ne reus sciat id, quod a quolibet eorum dictum fuerit.

9 His adde, quod reus eo die, quo aliquid comederit, vel biberit, torqueri non debet, nisi post novem, vel decem horas, *Clar. in 9. fm. q. 64. vers. decreta tortura,* ubi dicit, quod ita communiter servatur; alij tamen censent, satis esse, si post sumptione cibi, vel potus octo, vel etiam sex, aut quinq; horae effluerint, ut d. *Farinac. & alij apud Loccatell. d. Insp. 5. nu. 74.* sed a communi practica non est recedendum,

10 Notandum secundo, quod ita tortura inferenda est, ut reus saluus sit innocentia, vel supplicio iuxta textum in l. *questionis modis ff. de Question. & ideo dum reus est in tormētis, Iudex debet semper assistere* *Dian. p. 4. tr. 6. ref. 17. Loccatell. d. inspect. 5. numer. 104. ubi citat Menoch. de Arbitr. cas. 340. numer. 13. lib. 2. & Farinat. q. 37. num. 143.* unde reus torqueri non debet novis, aut exquisitis modis, sed tantum consuetis, & a iure approbatis, quale est tormē-

tum funis, de quo in *l. nullus, ubi glos. G. ad l. Ful. maie ff. Clar. d. q. 62. vers. item debet Boff. in tit. de Tortur. n. 13. & 40.* ubi etiam dicunt, quod si reus non potest propter debilitatem, vel aliam causam, sine torqueri, torquetur igne apposito ad plantas pedum: subditq. *Clar. loco cit.* quod extra hos duos modos reus in statu Mediolani non torquetur, *ordub. n.*

11 Sed apud nos in statu ecclesiastico quatuor tormentorum genera sunt in usu: videlicet tormentum funis: tormentum vigiliae, quod frequentatur in atrocissimis delictis concurrentibus urgentissimis indicijs: tormentum taxillorum, quo utuntur Iudices, quando reus torqueri non potest tormento funis: & tormentum sybillorum, quod infertur regulariter mulieribus, senibus, ac minoribus, qui ratione sexus, vel aetatis tormento funis applicari nequeunt, ut post *Farinac. & alios notat Loccatell. de quest. Indic. insp. 1. num. 47. & 37. cum seq.*

12 Notandum 3. quod cum tortura sit remedium subsidiarium, ideo inferri non debet, nisi quando veritas aliunde haberi non potest, *l. edictum l. Duvius Pius ff. de Quest. l. quoties C. eod. tit. Gandin. d. tit. de Quest. numer. 1. & 11. Dian. p. 4. tr. 6. ref. 1. Ricc. in Collect. decis. 263. var. 6. & alij communiter.* unde si extant probationes, ex quibus reus convincitur, a tortura abstinendum est *Boff. tit. de Indic. & consider. nu. 129. Ricc. in Collect. dec. 730. par. 3. & commu-*

mem dicit Clar. d. q. 64. vers. debet
etiam Lezan. in Sum. 10. 3. in ver.
tortura nu. 5. Loccatell. d. in sp. 5. n.
52. & 263. cum seq. sed condem-
nari potest reus, etiamsi delictum
non confiteatur, ut desisum re-
fert Ricc. in Collect. decis. 2263. p. 6.

13 Quare non possunt Iudices reū
conuictum torquere eo sine, ut
delictum ore proprio fateatur, ne
per appellationem sententia su-
pendatur: hæc enim praxis peri-
culosa semper mihi visa est, illam-
que reiiciunt Ludouic. dec. Lucen.
23. Garz. dec. 40. quos refert idem
Ricc. in d. collect. decis. 2263. par. 6.
ex ea enim sequitur, quod qui
conuictus est, quique vna vice pu-
niri deberet, bis puniatur, ut re-
fere notat Boss. loco cit.

Observant tamen Doctores, quod
reus etiam sufficienter conuictus,
vel confessus in atrocioribus cri-
minibus torqueri potest super so-
cijs, & super alijs criminibus, etiā
si de ijs indicia non extant, præ-
missa protestatione, sine præiudi-
cio conuicti, vel confessi criminis,
vel si est condemnatus, sine præiudi-
cio condemnationis, & hanc esse
communem obseruantiam dicit Gar-
din. d. tit. de question. nu. 19. Clar.
d. q. 64. vers. veritas est Gramat. dec.
34. num. 34. Bald. de Perigl. loco cit.
cap. 2. num. 5. Boss. d. tit. de Indic. &
confid. num. 137. & 156. quibus ad-
de Ricc. in col. ect. decis. 1568. par. 5.
ubi dicit, quod reus tortus super
homicidio potest interrogari de
furto, etiamsi non extant indicia,
ac puniri etiam pœna ordinaria,
si aliud delictum fateatur.

Verum hæc praxis procedere po-

test vel quoad hereticos, qui ex
stilo Romanæ, & vniuersalis In-
quisitionis etiam sine vilo indicio
complicum torquentur super cō-
plicitibus ex decreto Pij V. apud
Dian. par. 4. tr. 6. ref. 27. vers. notan-
dum est tamen: vel quoad falsifi-
cantes monetam iuxta l. 1. C. de
fals. monet. vel quoad alios reos dif-
famatos, quod alia crimina com-
miserint, quales sunt latrones fa-
mosi, viarum grassatores, ac pu-
blici Assassini: non autem quoad
alios delinquentes simplices, qui
si capti sint pro vno crimine, de
alijs, de quibus indicia non ex-
tant, interrogari non debent, ut
d. Loccatell. d. in sp. 5. num. 237. Bo-
nifac. de Vitalin. de Malefic. in
rubr. que indic. deb. præc. tormen. n.
7. & desisum refert idem Ricc. in
collect. decis. 2263. par. 6. & tunc tor-
tura debet esse moderata, nec ex-
cedere debet mediam horam, ut
cum Farinac. Guazz. & alijs dicit
Loccatell. d. in sp. 5. num. 222.

14 Notandum 4. quod Doctores,
& Advocati, Equites, Ductores
militum, alięque personę nobi-
les, vel in dignitate constitutę, mi-
nores 14. annis, senes, ac mulie-
res regulariter non torquentur,
nullus C. ad l. Iul. maiest. Ricc. in
collect. decis. 129. p. 1. & decis. 1862.
par. 5. & communem dicit Clar. in
S. fin. q. 64. vers. quæro, an Doctores
& vers. seq. Boss. in tit. de Indic. &
confid. nu. 110. & seq. Bald. de
Perigl. in tract. de quest. cap. 1. n. 4.
Paul. Grillan. eodem tr. q. 5. nu. 5. &
6. Gardin. tit. de question. num. 7. &
seq. Bonifac. de Vitalin. in rubr. de
question. & torm. num. 2. & alijs re-
lati

lati in Syntag. opin. comm. tit. de
question. cap. 2.

Etodem iure gaudent Surdi, ac
muti, Clerici praesertim in sacris
constituti, obsessi a Daemon, su-
riosi, ac mente capti, quique
Reip. utiles sunt, si ex tortura ta-
lites cruciarentur, ut ex ea de-
bilitaretur in aliquo membro, seu
alias efficerentur inutiles, ut di-
cant DD. apud Loccatell. de quest.
iudic. insp. 4. num. 8. & seq. & insp.
5. num. 199. & seq.

Limita in proditoribus, ac reis
criminis laese maiestatis Diuinae, &
humanae, falsi, ad priuati carceris,
qui non obstante priuilegio tor-
quetur d. l. nullus C. ad l. Iul. maies.
Bald. de Perigl. in d. tr. de question.
cap. 1. num. 4. Boff. d. tit. de Indic. &
consid. nu. 115. Farinac. de Heret.
q. 185. §. 8. num. 125. quem refert
Loccatell. insp. 4. nu. 46. Dian. p. 4.
tr. 6. resol. 29. ademque dicendum
est de reis aliorum grauiorum
criminum, qui de consuetudine
torquentur, ut d. Boff. d. tit. de In-
dic. & consider. num. 103. Gandin.
d. tit. de question. num. 38. Ricc. in
collect. dec. 129. par. 1.

Addit Loccatell. d. insp. 4. num.
37. quod regulariter cōsulto Prin-
cipe nulla dignitas, neque priui-
legiū excusat a tortura per l. nul-
lus C. ad l. Iul. maies. quod intel-
lige praecedentibus legitimis indi-
cijs: nam tortura ad mandatum
Principis sine indicijs inferri non
debet Riccius in collect. dec. 2263.
parte 6.

Obserua tamen, quod ad tor-
quendos supradictos priuilegia-
tos requiruntur indicia vrgentio-

ra, & grauiora ijs, quae contra
alios a iure requiruntur: & tunc
leuius etiam torquendi sunt, quā
ceteri: nec semper tormento su-
nis, sed loco illius adhiberi potest
tormentum sybillorum, praesertim
in minoribus, mulieribus, & se-
nibus, & similibus personis: quod
arbitrio Iudicis relinquatur, qui
considerare debet qualitatē per-
sonae, facti, indiciorum, & aliarum
circumstantiarum Clar. d. q. 64. vers.
non etiam debet Loccatell. loco cit.
insp. 1. num. 55. & insp. 4. num. 40.
& seq. Ricc. in Prax. for. eccles. p. 1.
ref. 529. & par. 2. ref. 414. Vulp. in
Prax. iudic. cap. 46. num. 11. Lexan.
in sum. tom. 3. ver. tortura Regula-
rium num. 1. Dian. par. 4. tr. 6. resol.
29. in fin. & ref. 35. & 36. & alij re-
lati in Syntag. opin. comm. tit. de
Question. cap. 1. vers. tortura non
adhibetur.

Vbi verò probabilitèr dubitari
potest de aliquo accidenti cum
mortis periculo, debet omninò
Iudex a tortura abstinere arg. l.
questionis modum ff. de question.
& ideò infirmi, aut valerudinarij,
aut aliquo membro debilitati, seu
alias inhabiles ex aliquo acciden-
ti ad sufferendum tormenta, qui
que difficultatem anhelitus patiu-
tur, vel gallico, aut comitiali si-
ue herculeo morbo, vel lepra,
aut assiduo capitis dolore, aut
chatarro, podagra, chitagra, pa-
ralisia, aut simili agritudine labo-
rant, torqueri non debent, ut di-
cunt DD. quos refert & sequitur
Loccatell. de Quest. iudic. insp. 2. n.
20. & seq. & insp. 4. nu. 8. & seq. vbi
etiam notat, quod in casu con-
tin-

tingenti vocari debet Medicus peritus, qui medio iuramento referat, an tales personæ tormento finis, vel saltem alio tormenti genere sine periculo torqueri possint, nec ne, & iuxta illius relationem proceditur, ut obseruat etiam Dian. par. 4. tr. 4. ref. 29.

Mulieres verò prægnantes non solum non debent torqueri l. prægnantis ff. de Pœn. sed neque terri possunt l. 1. §. impuberis ff. Ad Syllan. Vnde cõsuetudo obseruat, ut etiam post partum editum non torqueantur, nisi elapsis 40. diebus purgationis, ut d. Clar. in Pract. crim. d. §. fin. q. 64. vers. quæritur modo.

25. Notandum 5. quod in ijs casibus, in quibus tortura ob infirmitatem, vel aliam iustam causam inferri non potest, Iudex procedere debet ad vteriora in expeditione causæ: & quidem si reus testibus sit conuictus, poterit condemnari ad penam ordinariam iuxta tex. in l. qui sententiam C. de pœnis. mutis, ac Surdis exceptis, qui cum non intelligant ea, quæ contra ipsos deponunt testes, neque possint obycere contra eorum dicta, & personas, non sunt condemnandi in penam ordinariam, præsertim si pœna ordinaria delicti esset capitalis: nisi ex testibus de visu, & propria confessione, vel signis, & nutibus mediãte interprete Iudex esset certus de delicto, ut d. Loccatell. de Quæst. Iudic. in sp. 4. num. 61.

Si verò adsint tantum indicia ad torturam sufficientia, & tortura ex rationabili causa omitta-

rit, poterit reus condemnari in aliquã penã extraordinariam, videlicet in pœnam exilij, vel pecuniariam Baiard. ad Clar. q. 64. n. 72. Menoch. de Præsumpt. l. 1. q. 92. num. 3. quos refert Loccatell. d. in sp. 4. num. 55. Dian. par. 4. tr. 6. ref. 18. & 35. in fin. Ricc. in Collect. dec. 133. par. 1. quod intellige, dummodo indicia sint indubitata iuxta l. fin. ubi glos. C. de Probat. Clar. §. fin. q. 20. vers. scias tamen Loccatell. in sp. 5. num. 313.

Obserua tamen, quod in crimine assassini, hæresis, & alijs atrocissimis delictis potest quis ex præsumptionibus, & indicijs indubitatis accedente mala fama, inquisiti ad penam ordinariam, etiam capitalem cõdemnari, præsertim si huiusmodi præsumptiones sint positæ à iure l. si qui C. de Adit. Ricc. in Collect. dec. 1561. par. 5. & communem dicit Boff. in tit. de Conuict. num. 29. Clar. in §. fin. d. q. 20. vers. scias etiam, & vers. item scias. Sed si indicia non sunt ad torturam sufficientia, reus erit in tali casu absoluendus Boff. in tit. de Senten. num. 65. & seq. Paul. Grillan. in tract. de Relaxat. carcer. in tit. de absolut. Innoc. Ricc. in Collect. dec. 1567. par. 5. Addit Loccatell. d. in sp. 5. nu. 191. quod etiam in leuibus delictis potest reus ex indubitatis indicijs ad penam ordinariam condemnari.

16. Notandum 6. quod si reus torqueretur, & in tormentis negat, tunc tamquam purgatus ab indicijs est absoluendus, vel relaxandus cum cautione de se representando quasi puram veritatem dixisse vide

deatur *glos. com. recepta in l. editum ver. efficacissimas ff. de Quest. Ricc. in Collect. dec. 730. par. 3. Loccatell. d. insp. 5. num. 200. & ita communiter servatur, ut d. Grammat. dec. 96. num. 2. & 3. dummodo secundum qualitatem delicti, & indiciorum tortus fuerit, ut d. Didac. Canter. in qq. crimin. cap. 2. de Probat. per. test. q. 1. num. 65. quæ refert Dian. par. 4. tr. 6. ref. 33. & hæc absolutoria, ab observatione iudicij, appellatur *Ricc. in Collect. dec. 2263. par. 6. Limita*, quando delictum esset graue, & concurreret mala fama Inquisiti: vel si reus ex præsumptionibus vehementissimis, & indubitatis conuinceretur: tunc enim posset reus condemnari in pœnam pecuniariam, vel exilij *Grammat. dec. 96. num. 5. & seq. Gabr. comm. conclus. lib. 7. concl. 19. num. 8. Loccatell. insp. 3. num. 21. & est communis opinio: quamuis alij censeant, posse iudicem in tali casu etiam pœnam tiremij, vel aliã corporalem imponere excepta capitali, ut d. Boss. apud Dian. par. 4. tr. 6. ref. 33. & ita fuit iudicatum in Regio consilio Neap. ut refert Grammat. dec. 42. & d. dec. 96. in fin. Ricc. in Collect. dec. 1561. & 1567. par. 5. & ita seruari testatur Clar. d. fin. q. 20. vers. scias tamen Ambrosini in tract. de mod. form. process. in form. lib. 4. c. 4. in fin. & alij relati in Syntag. opin. comm. tit. de Quest. cap. 13.**

Addit Clar. d. q. 64. vers. veritas est Loccatell. insp. 3. num. 18. & 19. quod si reus iam confessus, vel

conuictus interrogetur super crimine non præmissa protestatione, citra præiudicium confessi, aut probati criminis, & in tormentis persistat in negatiua, diceretur purgasse indicia, & probationes, & idè esset absolueudus: vel saltè non posset in pœnam ordinariam condemnari: immò etiamsi præmittatur dicta protestatio, si tamen interrogetur reus super delicto, & nihil fateatur, indicia purgasse censetur, & protestatio tanquam cõtraria facta reycitur *Grammat. dec. 96. num. 1. Loccate. l. inspect. 5. num. 222. Boss. tit. de Confess. per. tortur. num. 26. Dian. par. 4. tr. 6. ref. 32. Ricc. in Collect. dec. 730. par. 3.*

Secus esset, si reus præmissa dicta protestatione interrogetur tantum de alijs qualitibus, seu circũstantijs, seu socijs delicti: quia tunc si de crimine sit conuictus, poterit condemnari in pœnam ordinariam, ut supra diximus, & notat Boss. in tit. de Sent. nu. 70: Clar. d. q. 64. vers. veritas est Loccatell. d. inspect. 5. num. 222. vbi addit, quod tunc interrogatoria per extensum scribenda sunt per Notarium, alioquin si reus sub generali interrogatorio opportunè interrogatus, vel ad opportunam interrogationem responderet, & negaret delictum principale, dictæ protestationi censeretur renunciatum.

17 Si verò reus in tormentis fateatur, standum non est dictæ confessioni factæ in tortura l. 2. C. iur. appell. sed illam extra locum tor-

reus debet reus ratificare ad ban- cum iuris die sequenti, vel bre- uiori etiam tempore arbitrio Iu- dicis: dummodo tantum tempo- ris intercefferit, vt verisimile sit, dolorem cessasse, vt d. Clar. d. q. 64. vers. ceterum, & vers. circa hanc Gandin. d. tit. de questio. nu. 25. & 33. & alij; tunc tamen erit, si huiusmodi ratificatio fiat diuer- sis diebus, vt d. Loccatell. d. in sp. q. num. 211. Bonifac. de Vitalin. in rubr. de perseuer. post. tormen. vers. talis, videlicet post 24. horas, vt post Gom. & alios notat Dian. p. 4. in 6. ref. 22. vbi dicit, ita seruari in Curijs Inquisitionis Hispanice; ne que ad id requiruntur testes Bo- nifac. loco proxime cit.

Tunc autem ad effugiendā sug- gessionem, confessione minimè le- cta, monetur reus ad repetendū in substantia id, quod in sua cōfes- sione in tormentis facta pro veri- tate dixerit; & repetita per reum dicta confessione in substantia, deinde legitur confessio per ex- tensum, & perquiritur ab eo, an ea, quæ sibi lecta fuerint, sint illa, eadem, quæ confessus fuerit post torturam, & an tamquam vera ra- tificare, & confirmare intendat Farinac. de Hæres. q. 185. §. 8. nu. 150. quem refert, & sequitur Dian. par. 4. tr. 6. ref. 22. vers. modum. verò

Idemque dicendum de confes- sione metu tormentorum extor- ta, quando scilicet reus ad locum torture ducitur, & iudex commi- natur, quod nisi confiteatur, eum quæstioni subiciet: tunc enim ne- que statur tali confessioni, nisi ra-

tificatio subsequatur secundum. Bald. de Perigl. in tract. de quest. & torm. cap. 3. num. 1. & seq. Boff. in tit. de tortur. num. 3. Dian. par. 4. tr. 6. ref. 22. vers. notandum tamen est hi: Gandin. d. tit. de questio. n. 28. & 29. Bonifac. de Vitalin. d. ru- br. Quæ indic. deb. præc. torm. nu. 4. contrarium tamen in practica seruari testatur Clar. d. q. 64. vers. nunc de gradibus Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. resol. 435. vbi dicunt, quod huiusmodi confessio in tali casu censetur sponte facta, non autem metu tormentorum.

Sequuta igitur ratificatione, si reus non reuocet suam confes- sionem, & de errore non doceat, poterit condemnari ad pœnam ordinariam delicti iuxta. huius sen- tentiam: C. de Pgn. debet tamen Iudex ante sententiam confessio, seu conuictio dare terminum com- petentem ad faciendum suas de- fensiones Bonifac. in rubr. quæ Indic. deb. præc. tor. num. 10. Bald. de Perigl. d. tr. de questio. c. 2. nu. 7. Ricc. in collect. decis. 1774. par. 5. etiam si reus talem terminum non petierit Clar. d. §. fin. q. 49. vers. est igitur.

Quia verò aliquando reus me- tu tormentorum confitetur, & confessionem ratificat, ideò Indicis integritati relinquitur, an hu- iusmodi confessio sit probabilis, vel verisimilis, & an illi sit adhi- benda fides, vel non h. i. §. que- stioni ff. de quest.

Obserua tamen, quod si reus fateatur cum qualitate, propter quam delictum de iure non puni- tur, puta si fateatur homicidium

E e e e com.

commisisse ad sui defensionem, tunc si reus petat terminum ad probandum, concedi debet, alias torquetur, vt simpliciter fateatur secundum DD. quos refert, & sequitur Loccatell. d. insp. 5. num. 218. vbi etiam testatur, ita fuisse seruatum in Vrbe. sed contrarium tenet Gabr. commun. conclus. lib. 7. cōcl. 19. num. 16. Ricc. in collect. decis. 2263. par. 6. & alij asserentes, non posse reum torqueri, vt reiecta qualitate explicitè deponat, quorum sententia vt benignior in praxi sequenda est. Vnde reus in tali casu non probata huiusmodi qualitate puniendus non est pœna ordinaria, sed alia mitiori latè Gabr. d. lib. 7. concl. 19. nu. 7. Marant. de ord. iudic. par. 6. tit. de confess. num. 29. Grammat. decis. 5. numero 13. & 14.

Observa 2. quod torti, & facti ex confessione extorta per signa siue fit spontanea, siue per torturam, non debent pœna ordinaria puniri, vt post Bald. Farinac. & alios dicit Loccatell. d. insp. 3. num. 59.

8 Notandum 7. quod si reus tortus fuerit nullis legitimis præcedentibus indicijs, & confiteatur, talis confessio non valet, etiam si in ea perseverauerit l. Diuus §. ex quibus & l. pen. iuncta glos. ff. de quest. Bald. de Perigl. d. tr. de quest. cap. 2. num. 9. Boss. tit. de indic. & confid. nu. 137. & tit. de Confess. per tort. num. 6. Gandin. d. tr. de Malef. tit. de quest. num. 26. Bonifac. eod. tr. d. rubr. Quæ indic. deb. vrec. tortur. num. 6. & 13. & in rubr. de Confess. num. 5. quod procedit etiam

in crimine læsæ maiestatis, & alijs atrocissimis delictis, quamuis auctoritate Principis tortus fuerit Ricc. in collect. dec. 2724. par. 7. nec sufficerent ad condemnandum indicia, quæ postea superuenirent, vt dicunt DD. quos refert, & sequitur Dian. par. 4. tr. 6. ref. 2. vers. vnde ex his Ricc. in collect. decis. 2602. in fin. par. 7.

Nulla etiam esset confessio extorta per suggestionem, vel subpromissione impunitatis: quia non licet Iudici decipere reos, vt hoc pacto inueniat veritatem, cū etiam innocentes fateri possent ad se liberandum è carceris vexatione, & alijs incommodis Riccius in collect. decis. 1774. & alij apud Loccatell. d. insp. 5. num. 89. & 94. & seq. vbi etiam dicit, quod ex tali confessione nullum oritur iudicium ad torturam, si fuerit reuocata.

Addit Farinac. & alij, quos refert Dian. par. 4. tr. 6. ref. 17. quod si Inquisitor sine Episcopo reū torqueret, nulla esset ipso iure confessio rei in tormentis extorta per clem. 1. §. propter de Heret.

Item si mulier post partum torqueretur nõ expectatis 40. diebus, & fateatur delictum, talis confessio esset nulla Dian. d. par. 4. tr. 6. ref. 29. vers. notandum est etiam, vbi citat Eymeric. à Rosbach. in Prax. crim. tit. 5. cap. 2. nu. 6. & Baiard. ad Clar. 7. 64. num. 67.

19 Sed si reus spontè fatetur, tunc absque alia ratificatione damnatur Gandin. d. tit. de Quest. nu. 15. Bonifac. de Vitalin. in rubr. de Confess. num. 1. & alij communiter in-

mò ex tali confessione purgatur omne vitium processus ita, vt si esset ex aliqua causa nullus, ex huiusmodi confessione substineatur *Myrsing. dec. 77. cent. 5. quæ refert Ricc. in Collect. dec. 1774. p. 5.*

Obserua tamen, quod spontanea delicti confessio nõ sufficit ad condemnandũ aliquẽ pena capitali, nisi etiã cõstet, delictum fuisse commissũ, vt decisũ refert *idem Ricc. in collect. dec. 1774.*

Obserua 2. quod si minor confiteatur delictum, de quo aliter non constabat, nisi per confessionem suam, tunc tamquam læsus restituatur in integrum etiam nõ probata læsione; quia satis læsus presumitur ex ipsa confessione. *Meg. al. var. resol. 10. 1. ref. 21. nu. 4. ubi citat Angel. in l. certum §. in pupillo ff. de Confess. Alex. & Taf. in l. nã & postea §. si minor ff. de Injur. Marsil. sing. 445. ver. minor.*

20 Quæres, an reus in criminalibus possit appellare? Resp. negatiuè, si est conuictus, & sponte confessus *iuxta l. 2. C. Quor. appell. non recip. quod etiam procedit in pecuniarijs, seu ciuilibus causis, vt d. glo. ibidẽ in ver. propria, & decisũ refert Ricc. in Collect. dec. 621. p. 3.*

Dicitur autem spontè confessus etiam qui confessionem suam in tormentis factam ratificauit. *l. 1. §. si quis ultro ff. de Quest. glof. in d. l. 2. ver. aliquid dixerit, vbi etiã Bart. C. Quor. appell. non recip.*

Limita 1. si reus est confessus tantum, & non conuictus: tunc enim poterit appellare, ut *d. glof. in d. l. 2. ver. propria, & ibi Bart. n. 1. quod alij intelligunt, dummo-*

dò adducat in appellatione causam probabilem contra suam confessionem: secus si nullam legitimam causam deduxerit, vt ex cõstitutione 24. Pij V. probat *Locca-tell. de Quæst. iudic. in sp. 3. nu. 23. & ita communiter seruari testatur Clar. in §. fin. q. 94. in princ. idem dicendum, quando reus cõfiteretur cum qualitate, quæ delictum minuit, vel quando non esset manifestè conuictus, quia tunc etiam admittitur appellatio, vt *d. Ricc. in Collect. dec. 621. par. 3.**

Limita 2. quando reus esset tantum conuictus, & non confessus, vt *constat ex d. l. 2. C. quor. appell. quia ad hoc vt reus non possit appellare, vtrumque requiritur, videlicet quod sit conuictus, & cõfessus, & idèõ alteram non sufficit, vt ibidem dicit glof. & DD.*

Obserua tamen, quod in multis casibus propter immanitatem criminis conuicto appellatio denegatur, etiam si delictum confessus non fuerit, vt *d. glof. in d. l. 2. ver. propria*, videlicet si fuerit insignis, vel manifestus latro, seditionum concitator, vel dux factionum, vel alias vbi arbitrio prudẽtis Iudicis periculum esset in mora *iuxta l. constitutiones ff. de Appell. l. si quis filio exheredito §. hi autẽ ff. de Injust. rupt. & irr. testam. vel si virginem rapuerit iuxta l. vn. §. si autem post C. de Rap. Virg. vel monetam Cæsaris falsificauerit l. 1. C. de fals. monet. cuius textus dispositionem etiam contra tondentem procedere dicit Ricc. in Collect. decis. 182.*

S. II.
An, & quoties Iudex possit repetere
torturam.

Repetito quoque torturæ Iudici est arbitraria, ut constat ex l. repeti ff. de Quest. & notat. Bart. in l. vnus §. reus num. 2. ff. de Quest. & alij cauere tamen debet Iudex, ne huius arbitrij prætextu immoderatè sæuiat, sed potius in dubio nõ deueniat ad repetitionem, ut dicit Clar. in Practic. crimin. §. fin. q. 64. vers. hæc autem. Ricc. in Collect. decis. 1567. p. 5. Quare si contra reũ adsint indicia leuia, non multum manifesta, nec multum vrgentia, tunc questio de eo non debet repeti Bart. ibidem d. n. 2, nisi fortè superuerinerint noua indicia, tunc enim tortura repeti potest secundum communem, & receptam DD. sententiam Gandin. d. tit. de Question. num. 20. Clar. d. q. 64. vers. ultimo videndum Bonifac. de Vitalin. in tr. de malef. in rubr. Qua indic. deb. præc. tort. num. 8. hæc tamen indicia debent differre à primis specie, vel substantia secundum Boss. in tit. de Tortur. num. 46. Add. ad Bart. in d. l. vnus §. reus Loccatell. de Quest. Iudic. inspect. §. num. 70. Ricc. in Collect. dec. 2263. par. 6. vel saltem esse debent fortiora, & euidentiora prioribus, ut d. Gandin. loco cit. num. 20. Bart. in d. §. reus num. 2. & alij apud Clar. d. q. 64. vers. ultimo videndum.

Potest similiter repeti tortura, si adsint indicia valde vrgentia,

& valde manifesta, & Reus fuerit leniter tortus, Bart. in d. §. reus num. 2. Ricc. in Collect. decis. 574. par. 3. & decis. 2263. par. 6. Loccatell. d. insp. §. num. 54. Clar. d. q. 64. vers. hæc autem, & alij communiter: quæ admodum repeti etiam potest, si reus in tortura cõfiteatur, & dein de non docto de errore reuocaret suam confessionem, etiam si alia indicia non superuenerint: hoc enim indicium variationis, cum ex ore proprio procedat, est cæteris potentius Bart. in d. §. reus in fin. Boss. tit. de Tortur. n. 46. & 47. Clar. d. q. 64. in fin. & alij apud Dian. par. 4. tr. 6. ref. 23. quod intellige, si ante confessionem præcedebant legitima indicia, ut d. Bonac. relatus in Syntag. opin. commun. tit. de Quest. cap. 7. vers. confessio in tortura.

22 Verum huiusmodi tortura repetenda non est vltra tertiam vicem, Boss. ibidem num. 44. Ricc. in Collect. dec. 574. par. 3. Ambrosin. de mod. form. process. in form. lib. 4. c. 4. nu. 7, vbi etiam notat, quod quilibet vice potest reus ter quassari, hoc est tribus ictibus funis cõcuti, ut dicit etiam Dian. par. 4. tr. 6. ref. 35. quod arbitrio Iudicis relinquatur Loccatell. d. insp. §. n. 60. & seq. tormentum verò vigiliæ nunquam est repetendum propter eius atrocitatem Loccatell. insp. 2. nu. 23. & seq.

23 Quare si reus iterum positus in tormentis cõfiteatur, & deinde in ratificatione iterum neget, non erit procedendum in infinitum, sed sufficit, si tormenta tertio repetantur; & si deinde in-

ne-

negatiua perfiffat, Index accusa-
tori terminum statuet ad proban-
dum delictum, quo non probato
reus absoluendus est ex hactenus
deductis, vel relaxandus cum
cautione de se repræsentando, vt
d. Clar. §. fin. q. 21. vers. ulterius
quæro in fin. Loccatell. insp. 5. n. 72.
Ricc. in Collect. dec. 2263. par. 6.
Gandin. d. tit. de quæst. num. 21. vel
in pœnam extraordinariam dam-
nari potest iuxta ea, quæ supra
diximus, & notat etiam Loccatell.
d. insp. 5. num. 100. Ambrosin. loco
cit. num. 9.

Obserua tamen, quod si reus
bis fuerit sufficienter tortus, non
efficit in tali casu tertio torquen-
dus, quia indicia prioris confes-
sionis per pœnam secundæ tortu-
ræ satis purgata sunt Dian. p. 4.
tr. 6. ref. 24: vbi citat Farinacc. q.
38. num. 106. Carthar. de Interr.
reor. lib. 4. cap. 1. nu. 132. & 161. et
alios.

24 Obserua 2. quod quando tor-
tura est repetenda ex nonis indi-
cijs, danda est etiam reo copia indi-
ciorum, vt d. Pegn. in Direct.
Inquis. p. 3. comment. 54. Carthar.
loco cit. lib. 4. cap. 1. num. 198. quos
refert Dian. d. par. 4. tr. 6. resolut. 16.
in fin.

25 Obserua 3. quod in tormento
finis non potest reus detineri vl-
tra horâ ex motu proprio Pij IV.
apud Loccatell. d. insp. 5. nu. 60. vbi
etiam notat, quod aliquando de-
tinetur etiam breuiori tempore
iuxta qualitatem delicti, personæ
& indiciorum: quod arbitrio Iu-
dicis relinquitur, Gandin. d. tit. de
quæst. num. 10. Bonifac. de Vitalin.

in tit. qualit. sit fin. tort. nu. 1. &
alij apud Dian. d. par. 4. tr. 6. ref. 35:
26 in tormento verò vigiliæ po-
test reus detineri longiori tempo-
re, videlicet vsque ad quinque,
& etiam ad decem horas arbitrio
Iudicis secundum DD. quos refert,
& sequitur Loccatell. loco prox. cit.
n. 61. & seq.

27 Obserua 4. quod reus torqueri
debet tribus diebus separatim.
Clar. d. q. 64. vers. debet igitur Loc-
catell. d. insp. 5. num. 73.

28 Obserua 5. quod potest Index
ex iusta causa diuidere torturam,
præsertim si reus parum, aut ni-
hil pati videtur; & idè si censeat,
reum esse torquendum per horâ
integram, & in tortura illum non
detinuit, nisi per mediam horam,
potest eo casu reum iterum tor-
quere vsque ad horam integram;
secus si reus nō posset torqueri,
nisi per mediam horam, aut pau-
lò plus, vel minus: tunc enim
tortura non est diuidenda, quia
sic acrius torqueretur, vt dicunt
DD. apud Loccatell. d. insp. 5. n. 67.
& seq. vbi etiam notat, quod tor-
mentum vigiliæ propter illius gra-
uitatem, & atrocitatem non est
diuidendum.

29 Obserua 6. quod tortura non
repetitur, si reus debilis sit, &
delicatus, vel si fortè defecerit in
tormentis: quia tunc dicitur suf-
ficienter tortus ita vt non sit am-
plius torquendus, idem Loccatell:
loco proximè cit. num. 67: & 102.
vbi citat Farinac. quæst. 38. nu. 82
& Maur. Burg. de mod. proc. ex ab-
rupt. q. 42. num. 15.

S. III

An, & quando testes in causis
criminalibus sint torquen-
di

- 30 **R**egula est, quod testes inhabiles, seu alias à iure reprobari non probant sine tortura: ob carmen *l. si ea rei conditio ff. de testib. & est communis opinio: nā per torturam omnis defectus, & inhabilitas tollitur Clar. in Pract. crim. l. fin. q. 25. in princ. Alciat. in reg. 2. Presumpt. 29. nu. 12. excep-*
- 31 Ita inhabilitate proueniente ex causa inimicitiae, quae nunquam purgatur per torturam etiam in quocunque grauisimo crimine, ut dicunt DD. apud Loccatell. de quaest. Iudic. in sp. 3. num. 55.
- 32 Testes autem inhabiles sunt, infames siue infamia iuris, siue infamia facti *Clar. loco cit. testes varij circa substantialia, Boss. in tit. de Tortur. test. num. 27. socij criminis, etiam si indulgentiam delicti seu gratiam pro se obtinuerint, Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. resol. 320. & in collect. decis. 133. part. 1. item satellites, aliaeque viles personae, ut sunt Histriones, & similes Loccatell. de Quaest. iudic. in sp. 5. num. 258. Ricc. in collect. dec. 138. par. 1. & decis. 2529. par. 7. Boss. in tit. de Denunciat. num. 12. & in tit. de Tort. test. num. 3. Vulp. in Prax. Iudic. cap. 29. num. 1. & seq.*
- 33 Obserua tamen, quod si plures adsint testes inhabiles, non omnes torquendi sunt, sed duo, vel tres, quia tortura est refrenan-
- 34 Tortura verò in tali casu regulariter inchoanda est à timidiori, deteriori, vel magis suspecto *l. vnus ff. de quaestio. Gandin. de malef. tit. de quaest. num. 11. Loccatell. in sp. 5. n. 77. & alij apud Dian. par. 4. tr. 6. ref. 26. nec debet excedere mediam horam, ut post Farinac. & alios d. Loccatell. d. in sp. 5. num. 175. & 288. Dian. par. 4. tr. 6. resol. 27. vers. ult. Ricc. in collect. dec. 2630. in fin. par. 7. neque est repetenda Franc. Marc. decis. 487. vol. 1. quem refert, & sequitur Ricc. in d. collect. decis. 2630. quicquid dicit Boss. in tit. de Confess. per tort. num. 7. & de tortur. Test. num. 21. & de opposit. contra test. num. 18. sed tunc Iudex adherere poterit ijs depositionibus, quae sunt magis verisimiles, & cum quibus concurrunt plura adminicula, ut d. Clar. in l. fin. q. 53. vers. quartus est casus Ricc. in Prax. for. eccles. v. 1. ref. 408. Gubr. lib. 7. concl. 26. numero 3.*
- 35 Obserua 2. quod huiusmodi personae inhabiles tunc torquentur, quando crimen est graue: & ideo si recipiantur in testes in leuibus delictis, quae nullam, velleuissimam poenam mereantur, torqueri non debent: nam neque ex hoc capite tunc repelluntur *Natt. cons. 161. n. 10. lib. 1. Farinac. q. 56. num. 165. quos refert Locca-*

tell. in sp. 4. numero 88.

Idem dicendum de teste vario circa non essentialia, quia talis variatio non sufficit ad torturam *Boss. in tit. de Tortur. test. num. 30.*

Neque torquentur testes inhabiles producti ad defensam inquisiti, quia hoc est privilegium Innocentiae, quae testibus etiam inhabilibus probari potest *Menoeb. de Praesumpt. lib. 5. quaest. 48. nu. 7. Loccatell. d. in sp. 4. num. 93.* vbi subdit, quod ex huiusmodi testibus non tollitur omnino fides probationibus fisci ita, vt reus penitus absoluat, sed vt poena ordinaria delicti non puniatur, idemque procedere in crimine haeresis dicit *Dian. par. 4. tr. 6. ref. 11. vers. verum contraria sententia.*

Nec torquendi sunt, si per alios idoneos testes, seu per alias legitimas probationes plene constaret de delicto: tum quia magis creditur duobus testibus fide dignis, quam mille scelestis *Boss. d. tit. de Tortur. test. num. 43.* & tit. de opposit. contr. test. num. ult. tum, quia huiusmodi testes inhabiles admittuntur tantum in defectum aliarum probationum, vel quando veritas aliter haberi non potest *Ricc. in Prax. for. eccles. par. 2. ref. 212.* & alij apud *Dian. d. par. 4. tr. 6. ref. 11. vers. nota quarto Clar. in d. fin. q. 24. vers. sciendum.*

36 Obserua 3. quod in delictis leuibus, pro quibus non imponitur poena corporis afflictiua, creditur etiam satellitibus sine tortura, puta si aliquem reperiant ludentem ludis prohibitis, vel cum armis, dummodo arma, vel aleas,

aut alterius prohibiti ludi instrumentum ad Curiam deferant: alias in nihilo eis creditur *Loccatell. in sp. 5. num. 258. Boss. in tit. de Denunciat. num. 12. Vulp. in Prax. iudic. cap. 29. num. 1.* & seq. *Ricc. in Collect. dec. 2529. par. 7.* vbi id limitat in Capitaneo Satellitum, qui integer testis habetur ad effectum probandi delictum etiam graue: sed hoc arbitrio Iudicis relinquitur, qui considerare debet qualitatem personae, & alias circumstantias.

Addit *Loccatell. loco cit.* quod ex constitutione Alexandri I V. & Clementis VI. Satellitibus Sancti Officij in ijs, quae pertinent ad eorum officium, creditur absque tortura, vbi alia adminicula, & coniecturae concurrunt praeter eorum attestaciones:

37 Obserua 4. quod ad torturam testis inhabilis non exiguntur in dicia, quae ad rei torturam sunt necessaria, nec habetur disceptatio cum aduocatis, vt decisum refert *Ricc. in Collect. dec. 2630. p. 7.* nisi testis torquendus esset propter causam, quae aliunde, quam ex processu oriatur, puta ex eo, quia sit infamis, vel vilis: tunc enim super hoc est disputandum, & cognoscendum dato etiam illi termino ad deducendum, si quid in contrarium habet *in v. l. 1. §. si quis dicatur & l. si quis ff. de Quaes. contrarium tamen, etiam in hoc casu in praxi seruari dicit *Clar. in d. fin. q. 25. vers. solet dubitari;* sed hoc totum arbitrio prudentis Iudicis relinquit *Bart. in l. vnus §. testes ff. de Quaes. Boss. in tit. de Tortur. test. n. 39.**

- ram, quam secundum in tortura propter merū subornationis *Alciat. d. præsumpt. 29. nu. 6. Gabr. lib. 7. concl. 26. num. 7. Loccatell. insp. 3. nu. 48. eademque ratione attenditur primum dictum, si testis post publicationem processus dicat contrarium, ut post Bart. dicit Boss. in tit. de opposit. con. test. nu. 1. Alciat. d. præsumpt. 29. nu. 10. Ricc. in collect. decis. 569. par. 3.*
42. Secundo statur primo dicto, quando testis tunc fuit formiter examinatus, ut d. *Loccatell. d. insp. 5. nu. 271. quamvis illud primum dictum debilitetur quoad fidem depositionis secundum Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 408.*
43. Idem dicendum, si primum dictum sit magis verisimile, quod arbitrio Iudicis relinquatur *Boss. in tit. de opposit. con. test. num. 1. & alij apud Gabr. d. concl. 26. num. 6.*
44. Tertio statur etiam primo dicto, si ex prima depositione fuit ius questum parti *Alciat. d. præsumpt. 29. num. 6. Loccatell. d. insp. 5. nu. 271. ubi refert, ita resoluisse Rotam in Parmen. status 23. Martij 1601. coram Card. Millino*
45. Quarto si quis deponat in se, uti pars, & in alium uti testis, quia hoc etiam casu magis creditur primo dicto sine tormentis *Bart. in l. 1. §. questioni ff. de quaest. Boss. in tit. de opposit. con. test. numero 1.*
46. Quinto quando primum dictum extra tormenta receptum fuit in articulo mortis: tunc enim secundum dictum in tormentis non tolleretur illud primum, ut post *Aym. d. Gabr. dicta concl. 26. num. 11.*
47. His adde, quod potest Index torquere etiam testes recusantes dicere veritatem, etiam si inhabiles non sint, puta si interfuerint delicto, & tamen negarent, se aliquid vidisse *Boss. in tit. de tortur. test. nu. 10. quemadmodum potest reus torqueri, si Iudici legitime interroganti nolit respondere Loccatell. d. insp. 5. num. 190. ubi etiam dicit, quod mitius in hoc casu reus torquendus est, videlicet ad summum vsq. ad quartam partem vnus horum, vel etiam minus arbitrio Iudicis.*
48. Notandum tamen est, quod tunc testis torture subijciendus non est, nisi ab vno saltem teste digniore conuincatur, secus si a minus digno *Bart. in l. vnus §. testes ff. de quaest. Ricc. in Prax. for. eccles. par. 1. ref. 405. & in collect. decis. 2630. par. 7.*
49. Limita in Clericis, nobilibus, & alijs in dignitate constitutis: tales enim torqueri non debent, etiam si essent verisimiliter informati, præsertim quando ab alijs veritas haberi potest: sed loco torture multis pecuniarijs iuxta locorum consuetudinem plectendi sunt *Boss. in tit. de tortur. test. n. 7. Loccatell. insp. 5. num. 283. & 309. & alij communiter.*

S V M M A R I V M.

1. Accusationes criminales regulariter spatio 20. annorum tolluntur.
2. An hoc procedat in Inquisitione.
3. Actio iniuriarum anno prescribitur: limitatur nu. 5. 6. & 7.

- 8 Carnis delicta quinquennio præscribuntur, declaratur n. 9. & 10
- 11 Quinam de adulterio accusare possint.
- 12 An uxor ex causa adulterij agere possit contra maritum.
- 13 Quando Iudex in delictis possit ex officio procedere.
Denunciations factæ extraiudicialiter non attenduntur, ibid.
- 14 Accusatio quoad effectum, publicationis honorum quinquennio præscribitur.
- 15 Recensetur delicta, in quibus accusatio semper durat.
- 16 Crimina de iure canonico nunquam præscribuntur.
- 17 Actiones ciuiles, quæ ex crimine descendunt, durant vsq. ad 30. annos.

C A P. Vlt.

An delicta temporis spatio præscribantur.

- 1 Ccusationes criminales regulariter spatio 20 annorum tolluntur l. querela C. ad l. Corn. de fals. ubi dicitur, Querela falsi temporali- bus præscriptionibus non excluditur, nisi 20. annorum exceptione, sicut cætera quoque ferè crimina. cuius textus dispositio non tantum procedit in crimine falsi, sed etiam in alijs criminibus, exceptis casibus in iure expressis glos. in l. fin. ff. ad l. Pomp. de Parricid. & in l. qui falsam ver. depellitur ff. ad l. Cornel. de fals. Bart. in d. l. querela. Quare dictum textum proce-

dere etiam in crimine homicidij & incendij dicit Clar. in l. fin. q. 51. in princ. & etiam in vsura, ut notat Loccatell. de Quæst. Iudic. in sp. 5. num. 180. quæ quidem præscriptio à die commissi criminis, non autem à die scientiæ currere incipit l. fin. C. de dol. mal. l. Adulter. C. ad l. Iul. de Adult. Clar. d. q. 51. vers. sed hic quaro.

- 2 Quod procedit etiam in Inquisitione: Iudex enim non potest ex officio de ipso delicto inquirere, post huiusmodi tempus 20. annorum, quia Inquisitio succedit loco accusationis Bart. in d. l. querela, & communem dicit Boss. in tit. de Accusat. numer. 32. & in tit. Quom. proced. per Act. in del. n. 17.
- 3 Quædam tamen delicta minori spatio præscribuntur, ut est actio de dolo, quæ biennio tollitur l. fin. C. de dol. mal. & actio iniuriarum quæ anno præscribitur l. si nō conuictij C. de Iniur.

- 5 Limita, quando agitur per viam exceptionis, quia tunc actio iniuriarum est perpetua Genuens. in Prax. Archiep. cap. 23. num. 7.
- 6 Limita 2. in iniuria picta, vel scripta, quæ etiam post annum intentari potest secundum Ricc. in collect. dec. 138: contrarium tamen tenent DD. quos refert, & sequitur Loccatell. de Quæst. Iudic. in sp. 5. num. 177. ubi dicit, quod actio iniuriarum, etiam si per libellum famosum iniuria illata fuerit, tollitur per lapsum anni, & diei.
- 7 Limita 3. si reus præscriptionis huiusmodi exceptionem nō opponat: tunc enim Iudex potest procedere in causa ad condem-

na.

- nationem etiam transactis 20. annis secundum *Viu. velatum in Syntag. opin. comm. tit. de fals. c. 5.*, *vers. idemq. videmus.*
- 8 Item Carnis delicta quinquen-
nij spatio præscribuntur, *vt post Farinat. & alios dicit Loccatell. loco cit. in sp. 5. nu. 179. & 182. & de adulterio quidem constat ex l. a-
dult. C. ad l. Iul. de Adult. hoc ta-
men intelligendum est quoad pæ-
nam criminalem, vel civilem
amissionis dotis, vel donationis
propter nuptias: quia quoad di-
uortium petendum crimen hoc
nunquam præscribitur *cap. admo-
nere, ubi glos. in ver. pœnitenti 2.
33. q. 2. & notant etiam DD. apud
Megalin. ver. adulterium nu. 19.**
- 10 Addit Loccatell. *d. in sp. 5. num.
179. Ricc. in Collect. dec. 236. par. 1.*
quod supradicta conclusio pro-
cedit respectu adulteri accusandi;
nã respectu adulteræ tollitur hoc
crimen spatio sex mensium, quo-
rum duo dantur marito, *vt accu-
set iure mariti, & quatuor, vt ipse,
& quilibet possit accusare iure
extranei iuxta l. Mariti §. sex mē-
sium, & ibi glos. in ver. sex menses
ff. ad l. Iul. de Adult. l. iure mariti.
& ibi glos. in ver. iure extranei. C.
eod.*
- 11 Notandum tamen est, quod
quamuis adulterij crimen inter
publica iudicia referatur, quorũ
delatio cõmuniter omnibus con-
ceditur; tamen nẽ extraneis te-
merẽ liceat sedare connubia, hu-
iusmodi accusatio hodiẽ est tan-
tũ permissa Marito, nec non
Patri, fratri Patruo, & Auunculo,
quibus etiam conceditur, *vt cri-*

men abolitione, si voluerint, cõ-
pescant, *vt in l. quamuis adalte-
rij, ubi Bart. C. ad l. Iul. de Adult.
& idẽ in crimine adulterij non
potest procedi ex officio, vt d.
Ricc. in Collect. dec. 2310. par. 6.
& alij: nisi adulterium esset no-
torium Grammat. dec. 31. num. 7.
vel nisi maritus querelaucrit
vxorem de adulterio, vel alius,
cui id a iure permillum est: quia
licet postea a querela destiterint,
adhuc poterit Iudex ex officio
procedere l. constante ff. de Adult.
Grammat. loco cit. nu. 5. & 6.*

Addunt alij, quod nedum Pa-
tri, & fratri mulieris, sed etiam
eius Socero, & cognato, & sic Pa-
tri, & fratri ipsius viri competit
hoc ius accusandi, *Vinc. de Frac.
dec. 94. quem refert & sequitur
Ricc. in Collect. dec. 236. par. 1: qui
ibidem dec. 78. id etiam extendit
ad hæredes etiam extraneos ma-
riti & aliorum, quibus huiusmo-
di ius querelandi a iure concedi-
tur.*

12 Notandum 2. quod vxor ex
causa adulterij a Marito commif-
si potest agere ciuiliter contra
maritum ad thori separationem,
non autem ad pœnam infligendã
*Peguer. dec. 94. quem refert idem
Ricc. in Collect. dec. 236. par. 1. &
dec. 2310. par. 6.*

13 Notandum 3. quod neque in
alijs delictis Iudex potest ex offi-
cio procedere, nisi vel querela
partis, aut denunciatio officialis,
vel diffamatio aut quid simile præ-
cedat, quod Iudicem ex necessi-
tate officij sui quodammodo ad
procedendum impellat: alias pro-
cedendum non est.

cessus est ipso iure nullus, etiamsi delictum deinde plenè probetur; & ideo non attenduntur notificationes factæ extraiudicialiter, nequè illa, quæ fiunt ab incerto auctore, vel suppresso nomine denunciantis, etiamsi in eis nominentur testes de delicto informati; & processus inde factus similiter nullus est roboris. *cap. Inquisitionis S. tertia de Accus. Clar. in S. fin. q. 5. vers. scias etiam*, ubi etiam refert, quosdam Inquisitos super denunciationibus factis per personas in certas nulla præcedente querela fuisse à Senatu absolutos.

Addit Bonac. in tract. de Cōtract. disp. 2. q. 4. pun. 9. nu. 5. eum, qui tacito suo nomine schedulam defert ad superiorem de aliquo delicto occulto, libelli famosi reū censerī, si hoc faciat, ut Superior de crimine inquiret, illudque notum, ac publicum efficiat notorietate iuris.

Quod magis locum habet in carnis delictis, ex quorum delatione semper sequi solet infamia, præsertim si multi elapsi sint anni post patratum crimen: hoc enim pia humana conditio exposcere videtur, ut post longum tempus commissi criminis delinquens nō deferatur ad punitionis tribunal ut dicunt DD. apud Dian. par. 4. tr. 5. ref. 23. & ita communiter observatur, non enim proceditur ex officio in huiusmodi criminibus, etiamsi notoria iam fuerint, si emendatio postea sequuta sit, quæ per spatium trium annorum in criminoso præsumitur, ut d. Bar-

bof. in capit. testimonium de testib. & alij communiter.

14. Simili quinquennio præscribitur etiam accusatio quoad effectum publicationis bonorū, *Add. ad Bart. in d. l. querela littera A. & communem dicit Clar. in S. fin. q. 51. vers. scias etiam in fin.*

15. Dixi, exceptis casibus in iure expressis, quia in quibusdam delictis accusatio semper durat, ut in crimine Parricidij, *fin. C. ad h. Pomp. de Parricid. & in crimine suppositi partus iuxta l. qui falsam S. accusatio ff. ad l. Corn. de fals. item in delicto hæresis & Apostasiæ à fide l. Apostatarum C. de Apost. in crimine concussionis secundum glos. in d. l. querela ver. sicut cetera in fin. & in crimine læsæ maiestatis, assassini, falsæ monetæ, Simoniæ, abortus, sodomix, raptus, stupri eum vi, & adulterij eum in ecctu, ut d. Farinac. Baiard. & alij, quos refert, & sequitur Loccatell. d. inspect. 5. num. 181. Megal. in ver. Assassinium num. 10.*

16. Addunt alij, quod crimina de iure canonico nunquam præscribuntur tempore, & hanc esse communem dicit Soc. sen. in cap. super num. 97. de Crim. fals. quem refert Bonac. relat. in Syntag. opin. comm. tit. de crimin. & delict. cap. 12. vers. crimina.

17. Actiones verò ciuiles, quæ ex crimine descendunt, vsque ad 30. annos durant *Clar. in S. fin. q. 51. vers. & hæc quidem in fin. Ricc. in Collect. decis. 138. & est communis opinio.*